KATEHETSKI TEČAJ U SPLITU

1965

Split, 1966

14387

760

S A S T A N A K K A T E H E T A

dne 6., 7. i 8. VII 1965.

u Splitu

Predavanja i interventi

Split, 1966.

Dozvolom crkvene vlasti
Biskupski Ordinarijat u Splitu
Br.pr. 15o/66. - dne 6. travnja 1966.

Izdaje: Biskupski Ordinarijat u Splitu
Katehetski ured
Odgovara: Srećko Vuković, M. Gorkog 4, Split
Umnoženo na ciklostilu Centralne VBŠ u Splitu.

UVODNA RIJEČ DIJECEZANSKOG BISKUPA DRA FRANE FRANIĆA

Biskup pozdravlja goste iz drugih biskupija, a zatim pozdravlja svoje svje tovne i redovne svećenike.

R a z l o g o v o g k a t e h e t - s k o g s a s t a n k a

Gospodin kaže: Idite, naučavajte sve narode, tj. činite učenike.

Kateheza se je uvijek smatrala najpovoljnijim i najpotrebnijim i najtemelj nijim izvršenjem te Kristove zapovijedi. Jer ipak u čovjeku su najjače snage uma. Najjači saveznik Kristov u naravnom redu je zdrav razum. Ono čemu se opire razum, teško se može održati na ovoj zemlji. Tako je odmah od početka Crkve nastala potreba da se razumski formuliraju objavljene istine. Tako je nastala prva kateheza i prva teologija, koja je u ljudske riječi zaodjela riječi Božje. Riječ Božja je nepromjenjiva, ali je riječ ljudska promjenjiva. Ona može sve savršenije i savršenije da shvaća i tumači riječ Božju.

Toga se je Crkva uvijek držala. U raznim vremenima iznosila je ljudima riječi Božje tako, da ih mogu bolje shva - titi i lakše primiti. U svoje se je vrijeme Crkva poslužila kao pomoćnim sredstvom aristotelizmom i platonizmom. Mi danas od toga još živimo, od tih pojmova uzetih od Aristotela i Platona. Oni su osobito bili preuzeti od skolastičkih srednjovjekovnih teologa pa zatim i od

neoskolastika. To je sve bilo kodificirano osobito na Tridentinskom koncilu i Vatikanskom I.

Ali danas se prilike mijenjaju. Prirodne nauke srušile su sve stare pojmove o svemiru i o našoj zemlji. Namjesto stare vizije o Bogu koji kao dobar domaćin i otac bdije s neba nad zemljom i nad svojom djecom koja na njoj žive, stvaramo pojam o transcendentnom Bogu prisutnom u milijardama galaksija, koje on pokreće kao prvi uzrok. To je doduše govorila i stara kateheza, da je Bog prisutan svuda, na nebu i na zemlji i na svakom mjestu, ali su često naša tumačenja bila dosta ograničena i predstavljala su Boga u premalo transcendentnom smislu, tako da je današnji ateizam donekle izazvan našim nedovoljnim tumačenjem Boga. S pravom se kaže, da mnogi današnji ateisti ne niječu pravoga Boga, nego onoga Boga kojeg smo mi slabo propovijedali.

Uslijed napretka prirodnih nauka i tehnike doista nastaje pitanje da li se mijenja i ljudsko mišljenje u svojim osnovama, da li vrijede više aristotelovski prvi principi opstojanja i mišljenja.

Ta prodiru i među nas i nastaju ne mala kolebanja.

Na sve to Crkva treba da odgovori. To su problemi II vatikanskog općeg sabora, koji mora da i kod nas nađe odjeka. Kod nas katolika Hrvata kao cjeline, ali i u pojedinim crkvenim pokrajinama pa i u pojedinim biskupijama.

Neki teolozi i kršćanski filozofi su se jednom borili protiv Aristotela i Platona. Poslije su ta dva filozofa postali naši saveznici, kako smo prije rekli.

Danas se nalazimo u sličnoj situaciji. Tu su filozofije marksizma i egzistencijalizma.

Mi smo uvijek cijenili materiju, jer je od Boga stvorena. Ali već od najstarijih mislilaca naslijedili smo dualistično shvaćanje prirode, tj. dijelili smo svako biće u materiju i formu, dva principa iz kojih se sastoji svako vidljivo biće. Neki su pak mislioci htjeli svesti prirodu na jedan princip, jer taj dualizam uvijek je pomalo mučan za neki um, koji sve hoće svesti na jedno. Tako imamo same materijalistične filozofije i same idealistične filozofije. To su dva oprečna pravca ljudske misli.

Danas, kako rekosmo, prevladava materijalistični pravac. Čovjek obožava materiju u svim njezinim vidovima, počevši od ekonomskog vida, pa sensualističnog itd. Zrak je natopljen materijalizmom.

Eto tu bismo se mogli možda približiti svijetu i adaptirati se. Da naglasimo više nego do sada važnost materije, tehnike, ekonomike, nježne bračne ljubavi, kulture, politike, i uopće zemaljskog života, da nam se stalno ne prigovara da smo mi uslijed vjere u drugi život otuđeni od ovog života. Možda da jednostavno sve svedemo na materiju. Jer ruski filozof Lenjin je rekao, da materija u njegovu riječniku sadržava samo jedno svojstvo: da jest.

Tako imamo veliki pokušaj o. Chardina koji hoće dokinuti razliku između materije i duha, i samu ljudsku dušu izvađa iz materije pomoću evolucije. Pa između

svijeta i Boga u filozofiji o. Chardina nije tako velika razlika kao u našem dosadašnjem tumačenju. Istočni grijeh pomalo isčezava.

"Potreba da potpuno posjedujem nešto Apsolutno bila je od moga djetinjstva osovina moga života... Imao sam od tada nesavladivu potrebu... da stalno počivam u nečemu opipljivome...(Mon Univers, 1918 :C.2,9). Nisam imao više od 6 ili 7 godina kad sam počeo osjećati da me privlači Materija; ili, još točnije, od nečega što se je sjalo u srcu Materije... (Poème de la Matière :C.6).

Jednoga dana, pred žalosnim prostranstvima pustinje... obuzela me je velika želja da pođem i nađem... kraj beskonačnosti... I tada je podrhtavala čitava moja osjećajnost, kao da se približuje neki Bog koji donosi laganu sreću i pijanstvo, jer je Materija bila tu te me je pozivala... Ona me je zvala da se pustim i da pođem k njoj i da joj se bez rezerve poklonim kao Bogu. (La Vie Cosmoque 1916 : C.18)."

Otac Chardin priznaje da je sve ove misli dobio u razgovoru s marksistima. Htio je pomiriti marksizam kao filozofiju i kao sociologiju s kršćanskom filozofijom i sociologijom. Da li je uspio? Potpuno ne, svakako, jer nitko nije nepogrešiv. Da li je više pogriješio nego pogodio? Da li je njegov pravac bitno pogrešan?

Eto velikih problema za velike filozofe i velike teologe. Ali to su problemi s kojima se mi dnevno suočavamo.

Problemi koje moramo rješavati našim đacima. Problemi prema kojima moramo zauzimati stavove u našem dnevnom duhovnom životu.

U jednu riječ : današnji svećenik mora biti kulturan čovjek. Mora poznavati svoje vrijeme. Ne može se više mjeriti sa seoskim učiteljem, nego s profesorom. On mora znati sve što i profesor i lako usklađivati objavu s naukom u svom malom, ali za njega prevažnom i odlučnom svijetu.

Jer kod nas sve više nestaje sela. Sela se pretvaraju u predgrađa. Ako ekonomski i socijalni preobražaj ne bude slijedio i vjerski preobražaj, vjera je u našem narodu gotova. Nas će vrijeme pregaziti. Ako budemo završavali vjeronauk s osmoljetkom, mi nismo uspjeli. Mi smo s osmoljetkom odgajali dobre kršćane težake, ali kvalificirane radnike, građane i intelektualce moramo odgajati srednjoškolskom i visokoškolskom vjeronaučnom obukom. To nam postaje jasno ovih posljednjih 5-6 godina. Moramo se pokrenuti naprijed, inače smo gotovi. Moramo postati svijesni vremena u kojem živimo. Dijete koje prestane s vjeronaukom pošto se pričesti i krizma, teško će ostati kršćanin. Njemu će u srednjoj školi vjerska izobrazba koju je stekao u osmoljetki izgledati djetinjasta i on će je odbaciti. To su kandidati za indiferentiste i ateiste. Slično će se dogoditi i s onima koji u srednjoj školi pohađaju vjeronauk, a ne pohađaju ga u višoj školi. Ako hoćemo imati katoličku inteligenciju, barem jednu elitu, moramo sve sile uprijeti za vjero-

nauk srednjoškolaca i studenata. Tu je potrebna suradnja između kateheta u tzv. selima i u gradovima.

Treba se sjetiti da današnji katehe ta mora biti i pastoralan čovjek. On mora davati ne samo znanje nego i vježbati u krepostima. Mora biti vođa.

Obiteljske veze i obiteljske tradicije danas sve više slabe. Otac i majka su često zaposleni pa nemaju ni vremena da se posvećuju odgoju djece. Često roditelji nemaju dovoljno znanja da odgajaju djecu. Ako kateheta nema kontakta s katehizandima izvan školskih sati, on danas ne može dobro ispuniti svoju dužnost. To je vrlo važna konstatacija, koju nam nameće naše vrijeme.

To je sve lijepo i dobro, vi ćete reći, ali dajte nam udžbenika. Odakle ćemo mi sve moći druge poučavati. Ta mi smo većinom župnici, nemamo vremena.

Priznajemo, to je velika poteškoća. To je i naša mala sramota. Zaostali smo za svijetom. Dok imamo udžbenike za sve predmete, svih razreda, svih škola, dotle još nemamo udžbenika za vjeronauk. Za vjeronauk naših škola i naših sadašnjih đaka. To mi još nemamo. Odozgo je to teško narediti. Ali sa svoje strane blagoslovit ću svaku privatnu inicijativu. Dobro je da bude što više slobode pa neka se knjige natječu.

Osim toga može se izdavati i pomoćna literatura. Originalna i prevodilačka. To bi moglo vrlo mnogo pomoći, osobito u prvo vrijeme.

Katehete moraju biti svijesni, da

im nijedan udžbenik neće biti dovoljan. Treba se izobražavati, i u tom nikada ne prestati.

"Jer si ti odbacio znanje, zato ću ja tebe odbaciti, da mi ne budeš svećenik" - kaže Bog starozavjetnom svećeniku (Os. 4,6).

Draga braćo svećenici. Otvaram ovaj sastanak i stavljam ga pod zaštitu Majke Božje, Majke Crkve, prijestolja vječne mudrosti.

Neka svatko govori što misli, iskreno i slobodno, bez straha, ali i s ljubavlju i poštovanjem prema tuđem mišljenju, pa onda možemo očekivati od ovog sastanka dobre plodove. Hvaljen Isus i Marija!

KATEHEZA - IZVOR RELIGIOZNE SPOZNAJE

U V O D

Dopustite mi da prije nego što počnem predavanjem izrazim svoje divljenje i radost nad ovim našim svećeničkim katehetskim zborom. Ja, a uvjeren sam da i svi skupa sa mnom, u ovaj čas uzbuđeno proživljavamo trenutke jednog malog moralnog čuda. Ako želimo reći tko se stvarno nalazi u ovoj dvorani, onda moramo reći ovako : Učitelji bez školskih prostorija, bez školskih klupa, bez školskih priručnika (kasno iza rata pojavili su se mali priručnici u vrlo skromnoj tiskarskoj opremi), bez zajedničkog nastavnog plana i bez nastavnih suvremenih pomagala; učitelji bez podrške javne vlasti, bez podrške župne zajednice, bez podrške roditelja i bez ikakvih mjesečnih plaća; učitelji s učenicima bez vremena na raspolaganje za njihove satove, sprečavanih u pohađanju vjeronauka koincidencijom drugih satova, drugih školskih i vanškolskih dužnosti, učenicima orjentiranim proti vjeroučiteljevu auktoritetu, učenicima rastočene religiozne jezgre, u koju je već uselio duh, kako kaže naš Gospodin, ovoga svijeta, a mi bismo rekli: današnjega vremena, i u kojima taj duh moćno djeluje; učitelji kojima fizičku i moralnu snagu iscrpljuje uz učiteljski posao još golema dužnost pastoriziranja Božjega puka u tako za-

pletenim i teškim uvjetima koji, i kad se vjerno ispripovijedaju stranom čovjeku, uopće se ne mogu pravo shvatiti.

I evo tih učitelja ne nakon jedne teške školske godine nego nakon dugog niza školskih godina sprovedenih u takvim prilikama okupljenih ovdje nepolomljenih krila i oduševljenih za svoj rad tražeći za nj nove puteve, nove metode, nove prodore.

Otkuda to?

To se može protumačiti jedino živom Kristovom prisutnošću u Vama, braćo. Nije uvijek lako osjetiti i doživjeti Krista u svećeniku. U ovom se zboru on živo osjeća: Krist svećenik, Krist učitelj, Krist napose prijatelj malenih.

Stoga, braćo, smatram velikom milošću da pred Vama danas govorim, jer mi se čini da govorim pred živim Kristom. I ono što ću reći zbog istog razloga ne smatram nikakvom poukom nego samo iznošenjem svojih zapažanja o istom problemu koji se svima nama jednako nameće: Kako Kristovu stvarnost unijeti u srca mladih. A i ta ću svoja zapažanja pred Vas iznijeti jedino zato, jer me na to potiče Krist kao što je potaknuo i Vas da na ovaj sastanak dođete.

Ja mislim da će ovaj naš tečaj imati svoje manjke, barem će ih imati ovo moje predavanje. Neka nas to mnogo ne smeta, jer je Krist naša snaga a ne naša predavanja, a on će, čvrsto sam uvjeren, po ovom tečaju u nama postati većim.

SMISAO I RAZDIOBA PREDAVANJA

1. SMISAO

Naslov našeg predavanja glasi: Kateheza- izvor religiozne spoznaje.

Što razumijevamo pod izrazom "religiozne spoznaje" ili bolje "religiozne misli"?

Ne mislimo ovdje na religioznu misao općenito ukoliko se čovjek po njoj veže s Bogom (religio) apstrahirajući pri tom da li se ta veza vrši u naravnom ili svrhunaravnom redu. Mi ovdje pod religioznom mišlju shvaćamo: svrhunaravnu objavljenu istinu.

I pri tom ne mislimo samo na jednu ili drugu objavljenu istinu nego na sveukupnu objavljenu istinu, na cijeli objavljeni poklad naše vjere.

Konačno, ne mislimo na sve te istine bez njihove međusobne nutarnje povezanosti i diferencijacije nego mislimo na nje kao na harmoničnu živu cjelinu, kako to zahtijeva objavljena stvarnost.

Linus Bopp nam tu svrhunaravnu, sveobuhvatnu, harmoničnu, živu religioznu misao predstavlja opisujući sadržaj kateheze. On taj sadržaj ovako opisuje:

> "Dijete je po milosti i krštenju već ugrađeno u stvarnost, o kojoj se na vjeronauku poučava. Njegovo posvećeno biće u njemu mora doći do svijesti i djelotvornosti i rasta po sve većoj sličnosti s Kristom. Ta se sve veća sličnost s Kristom postizava sve dubljim svjesnim poniranjem u misterije Isusova života, koji su misteriji našega spasenja i u koje se zalazi po tajni riječi i sakramenata. Tako kateheza obuhvaća biblijsku pouku, kojoj je u centru Isusov život, katehizam kao sistematski prikaz crkvene nauke o Božjoj objavi, liturgiju kao prisutnost Isusova otkupiteljskog djela i kao bogoštovlje svetih udova Kristova Tijela i crkvenu povijest kao povijest toga istog Kristova mističnog tijela (LThK, 6,29)."

Evo, ta religiozna misao koja sačinjava sadržaj biblijske pouke, koja je sistematizirana u katehezi, koja se životno doživljuje u liturgiji i koja se ostvaruje tokom ljudske povijesti skupa s tom ljudskom poviješću - jest predmet našeg predavanja, i to pod vidom: kako tu misao po katehezama predati našoj djeci. Kratko bi smo tu misao mogli nazvati, što ćemo lako shvatiti iza Boppovih riječi, Kristovom ili kako već u teologiju prodire izraz posuđen od Teilharda de Chardina, kristovskom stvarnošću. Prema tome naša tema ima ovaj smisao: Kateheza kao smještanje kristovske stvarnosti u mlade duše.

Znamo da se mlade duše ne razvijaju mehaničkim, jednakim rastom nego da se razvijaju u formi ritma, faza, promjena između više osjećajnog i više razumnog držanja, između kritičnog odstupanja od okoline i većeg predanja njoj, u intra- i ekstravertivnosti (Bopp). Stoga svako mladenačko doba ima svoja specifična vrata kroz koja valja kristovsku stvarnost unijeti u mlade duše. Mi se u našem predavanju ne ćemo na to obazirati. O tom će dru

gi govoriti. Pred nama dok budemo govorili stoje duše od prvih do zadnjih katekeza bez posebne diferencijacije, jer predavanje ima svrhu pružiti opću orjentaciju u izlaganju katehizamskog gradiva. Isto tako, daleko smo od toga da svoj predmet iscrpno prikažemo. Upozorit ćemo samo na neke aktuelnije momente.

Toliko o smislu naše teme. A sada nešto o njezinoj razdiobi.

2. RAZDIOBA PREDAVANJA

Svima nam je poznat onaj teološki aksiom iz traktata De gratia: Gratia supponit naturam. To znači: milost ulazi u narav ne rušeći je nego uzdižući je, oplođujući je novim svrhunaravnim bogatstvima. Bez podloge naravi milost ne bi imala bazu na kojoj bi stajala. Bila bi mladica bez stabla. Nemojmo pod naravi shvatiti narav u grubim crtama: tijelo i dušu. Pod naravi treba shvatiti u prvom redu sposobnosti duše: razum i volju i sve ono što te dvije moći od naravne spoznaje i od naravne dobrote u sebi nose. Amo, u tu spoznaju i u tu dobrotu ukapčaju se sve milosti. U tu spoznaju i tu volju treba ukopčati po katehezama i cjelokupnu veliku milost kristovske stvarnosti. Otud dva dijela ovog predavanja:

I KATEHEZA I ČOVJEKOVA SPOZNAJA

II KATEHEZA I DINAMIZAM ČOVJEKOVE VOLJE

I KATEHEZA I ČOVJEKOVA SPOZNAJA

Mi u našim katehezama ne dolazimo u dodir s golim razumom, s tabulom razom, kako kažu. Oni dječaci i djevojčice, posebno učenici i učenice starijih razreda pa slušači viših škola koji dolaze na naše satove nisu neuke i priproste duše. Oni su svi došli u dodir sa znanošću i u ozračju se znanosti razvijaju. Njihov se znanstveni repertuoar sve više i više širi zahvaćajući uvijek nova područja (a mi znamo kako su ta područja znanosti danas živa, mesijanska i efektna) i sve se više i više produbljuje poniruć sve dublje i dublje u znanstveni svijet. U njima će se na koncu školovanja znanstveni mentalitet posve udomiti. Opsežnost i dubina toga mentaliteta ovisi dakako o duljini školovanja. Ali možemo reći: u svakom koji prođe barem najniži stupanj škole nešto od tog mentaliteta ima. Uostalom taj će mu mentalitet s godinama rasti ukoliko danas nitko prekinuvši iza osmoljetke sa školom ne prekida posve s izobrazbom preko časopisa, knjiga i ostalih modernih sredstava komunikacije i vulgarizacije znanosti.

Ako se pitamo, što taj znanstveni mentalitet od nas kateheta traži, onda moramo reći da on traži više nego ikada prije:

1. da se kristovska stvarnost preda u skladu s modernim znanostima
   - kateheza i moderna znanost -
2. da se kristovska stvarnost znanstveno utemelji
   - kateheza i filozofija -
3. da se kristovska stvarnost znanstveno obradi

- kateheza i spekulativna teologija -

1. Kateheza i moderna znanost

Iskreno govoreći mi se moderne znanosti bojimo. Ne u smislu da će nas ona u vjerskim istinama stjerati u tjesnac, premda se i toga neki bez svakog temelja boje. Nego u jednom drugom smislu.

Današnja je znanost posve u službi tehnike. Tehnika joj diktira pravac istraživanja. I čim znanost naiđe na koju novu prirodnu tajnu ili otkrije koji novi zakon u prirodi, tehnika je već tu na licu mjesta da taj zakon ili tu tajnu pretvori u jedan tehnološki proces i tako stavi čovjeku u ruke još jedan novi instrumenat koji predstavlja čovjekovu moć nad prirodom. I ti se instrumenti iz dana u dan u čovjekovoj ruci množe. Dosad su se umnožili u tolikoj mjeri da je tehnika posvud pristuna u čovjekovu životu, tako da se naše doba već naziva tehničkim dobom, dobom tehničke kulture i tehničke civilizacije.

Nemojmo stavljati pitanje: A kamo ta tehnika vodi? To je zakašnjelo pitanje. Ona je već ljude u velikoj mjeri dovela, mi to osjećamo. Do česa ih je dovela?

Tehnika je moć. A moć čovjeka nikada ne pušta na miru, rekao je jedan. Ni moć tehnike. Čovjek danas pomoću tehnike čini od sebe božanstvo. Eto kamo ga je tehnika dovela.

Nikada se u povijesti nije javio ja

či idol od današnjeg tehničkog čovjeka, tog "boga-proteze" (umjetnog boga) kako ga zovu. Sa tehnikom saobraćaja čovjek je u se ugradio protezu Božje posvudašnjosti (omnipraesentiae divinae), sa sistemom informacija i tehnikom prenošenja vijesti protezu Božjeg sveznanja (omniscientiae). Sa automatizacijom poslova pri čemu je potrebno samo pritisak prstom na jedno dugme da se obave ogromni radovi ugradio je u se protezu Božjeg aseiteta. Sa svojim oružjem kojim može mijenjati povijest, čak je i konačno prekinuti, ugradio je u se protezu Božje vlasti nad biti i ne biti svih materijalnih stvari. Današnji je čovjek vođen tehnikom upao u hibris svijetine koja je gradila babilonsku kulu i sa svojim protezama više ili manje svjesno "igra ulogu Božju po vlastitoj milosti", kako se je izrazio Blondel. To je ta atmosfera ateizma koja se osjeća u današnjoj znanosti. I taj je bog-hibrid oko svog prijestolja okupio sav mogući luksus. i komfor kao što "dolikuje" moćnima. A na sve je to nadovezao sve veći i veći progres, koji na svoj način u njegovu životu igra ulogu proteze neizmjernosti.

Mi često govorimo o materijalizaciji koju sobom nosi tehnika. Mislim da je to odviše visoka ocjena tehnike. Ona sobom nosi demoniju. Ono što se je zbilo u zemaljskom raju u iskonskom stilu, to se zbiva danas u raju tehnike u vrlo visokom stilu.

Dakako, da je posve moguće da nas počne hvatati strah pred današnjom tehnikom, kćerkom današnje znanosti. I pred znanošću

njezinom majkom, koja kao da je vjenčana s tamnim silama. Nikakvo čudo da nas kat kad uhvati iznenada nekontrolirana misao: kada bismo mogli pred tu "demoniziranu" majku i kćerku staviti gvozdenu zavjesu da ne idu naprijed.

Međutim ovu napst valja temeljito svladati!

Bacajući pogled na golemi prevaljeni put svemirske evolucije, na gotovo neizmjerno njezino trajanje, na neizmjerne prostore kojima je prošla, na neizmjerno mnoštvo bića kroz koja se provlačila dok se nisu pojavili najviši oblici života - Čovjeka hvata strava nad tim mračnim ponorom. Teilhard de Chardin nije osjetio nad tim mračnim ponorom strah, nego je čuo kako se iz njega dižu evanđeoske riječi: Ja sam. Nemojte se bojati!

I iz kolosa današnje tehnike koji kao da prijeti da nas satre čuju se iste riječi: Ne bojte se! Ja sam!

Sigurno, i špiljski je čovjek mogao uz svoja najoskudnija životna sredstva zagledati u sebi i oko sebe Božju neizmjernost, Božju svemogućnost i Božju slavu. I imao je dovoljno razloga da padne u religioznu ekstazu pred veličanstvenim nebesima i veličanstvenom prirodom oko sebe. I padao je. Znamo do kojih se je visina penjao religiozni život čovjeka iz Biblije, koga je nadahnjivalo čisto lice prirode. Znamo i za divljenja još danas primitivnih naroda pred njihovim vrhovnim božanstvom koje im se nameće s promatranjem stvorenog svijeta oko njih. Bog je tako izgradio svijet da i

najmanja iskra razuma stavljena pred Božja djela u prirodi ne može a da Bogu ne iskaže čast i slavu. S čovjekom i prirodom kakva se ona čovjeku pokazuje na prvi mah religiozan je život dobro utemeljen.

Međutim, iza vanjskog lica prirode skriva se njezino nutarnje biće i ustrojstvo. I baš u tim skrovitim dubinama prirode umetnuti su najljepši dragulji Božje mudrosti, Božje svemogućnosti, Božje ljepote i Božje neizmjernosti kao što nam to otkriva moderna znanost. Obično se vrijedni blistavi dragulji stavljaju u vrlo estetsku pomno izrađenu kutiju, a ne u kakvu musavu kesu. I vrlo estetska i pomno izrađena svemirska kutija - svemir gledan izvana - sadrži u sebi predragocjeno Božje blago. Tko može pomisliti da nam je Bog tu kutiju predao a da u nju ne smijemo zagledati, da je ne smijemo otvoriti. Naprotiv, nije li nam dužnost da je pred licem Boga darovatelja u strahopočitanju otvorimo kako bismo Božje lice ugledali u što većem sjaju, kako bismo mu uzmogli dati što veću slavu. Tu čovjekovu dužnost vrši danas s toliko uspjeha moderna znanost. Kakve nam je ona otvorila horizonte i perspektive za Božju slavu na zemlji. Pomislite s kakvim bi zanosom psalmista danas pjevao, kada bi mjesto: Hvalite Gospodina sunce i mjeseče! govorio: Hvalite Gospodina galaksije i superzvijezde. I s kakvim bi estatičnim žarom sv. Franjo zahvaljivao Bogu kada bi mjesto: Hvala ti, moj Gospodine, na sestri vatri i bratu vjetru! govorio: Hvala ti, moj Gospodine, na sestri atomskoj energiji i bratu uraniju! I kad bi se usporedile ove dvije njihove moderne

religiozne pjesme s njihovim dvjema starim pjesmama, onda bismo dobili vrapči živ-živ i slavujev poj. Moderna nas znanost poziva upravo na biglisanje Božje slave. Nema u njoj ništa strašno. Sve je u njoj poziv da Boga slavimo savršenije danas nego što smo ga slavili jučer.

Ovo treba podcrtati: Pozivaju nas da slavimo Boga savršenije danas nego što smo to činili do jučer.

To nam, naime, govori da moderne znanosti ne samo nisu nešto protuvjersko nego da su vjersko u tolikoj mjeri te nam ispravljaju jedan stavak našeg katekizma, i to ne bilo koji nego onaj temeljni, onaj prvi.

Prvo pitanje našeg katekizma glasi: Zašto smo na svijetu? Odgovor: Da Boga spoznamo, ljubimo i njemu služimo te tako svoju dušu spasimo. Moderne nas znanosti upozoruju da bi odgovor trebalo bolje formulirati. Ovako: Na svijetu smo zato da Boga što bolje spoznamo, što više ljubimo i da mu što bolje služimo te tako da što bolje dušu spasimo. Time se doduše umanjuje slava sv. Ignacija Lojolskog koji je za se kao za kakvu iznimku izabrao lozinku: Sve na veću slavu Božju, jer nas moderne znanosti uče da ta lozinka spada u obični životni žargon svakog razumnog Božjeg stvora. Ali, to sv. Ignaciju ne će biti žao, jer je taj prelaz njegove osobne lozinke u ruke svih Božjih razumnih stvorova na veću slavu Božju.

Tako, kada bismo htjeli biti dosljedni, mi bismo prema modernim znanostima morali zauzeti ne odstup nego bismo pred

njima morali stajati u religioznom upravo fanatizmu (u dobrom smislu te riječi). Mi nismo za natrag nego fanatično za naprijed. Nešto takvo se zrači prema modernim znanostima i progresu u svijetu u enciklici Ivana XXIII "Mater et magistra". U vremenu kao što je naše u kojem vlada mit o progresu kršćanin se mora odlično osjećati. Poznata je ona izreka Tielharda de Chardina: Budućnost je onih koji Boga s Visina sjedine s marksističkim Bogom Naprijed. Pri tom je mislio - barem se nadamo - na progres kao takav koji najviše naglasuju marksisti i na dužnost kršćanina da spoje vjeru s progresom modernih znanosti.

Nastavimo još jedan korak dalje u ovoj misli!

Dogma o Kristovu mističnom Tijelu već je široko poznata. No, ni izdaleka još nije ni teoretski do dna sagledana, ni praktički ugrađena u život kršćana.

Kada se radi o rastu mističnog Kristova Tijela, onda se često citiraju riječi sv. Pavla: Adimpleo quae desunt passionibus Christi. I one o duhovnom rastu "Usque ad mensuram aetatis Christi". To bi trebalo poslužiti za dokaz da mistični Krist kroz povijest raste. I doista služi. Ali, zašto ne bismo tu činjenicu pokušali uvidjeti pri svjetlu modernih znanosti? Zašto ne bismo taj rast osvjetlili gornjom interpretacijom religioznog značenja modernih znanosti?

Možda u svom dogmatskom studiju nismo pridijevali posebne važnosti pitanju De triplici scientia Christi hominis: vi

sionis, scientiae infusae et aquisitae. Možda nam se i prikrala misao da ona druga vrsta scientiae, scientia infusa, pripada luksusu njegova intelekta. Možda smo i djeci u katekezama govorili da je Isus poznavao prirodu bolje nego ijedan učenjak, ali da nam o tome nije htio ništa govoriti. I pri tom smo u sebi osjećali, a i u djeci stvarali krivi dojam kao da je Krist time htio pokazati da znanost nije važna. Međutim, baš ta scientia infusa od temeljnog je značenja za cjelokupni Kristov otkupiteljski život. Ne ćemo ovdje iznositi sve nego samo ono što nas zanima.

Po tom je znanju Krist kao čovjek u tolikoj mjeri prodro u spoznaju svih stvorenih stvari naravnog i svrhunaravnog reda koliko je to stvorenju, ukoliko se nalazi "in via", samo moguće. Krivo bismo rekli kada bismo kazali: današnja vizija svemira onakva kakvu nam daju moderne znanosti stajala je pred Kristom čovjekom, viatorom, otkupiteljem. Nije stajala ova nego ona koju će nam znanosti još u budućnosti izgraditi. A niti ona nego još grandioznija i veličanstvenija. I nošen tom spoznajom svemira, Božjega stvora, do dna je iscrpio svoje Srce da na nju odgovori korespondentnom proslavom Boga. Taj je čin spoznaje svijetlio pred njegovim očima u onim noćima kada je sam pod zvjezdanim orijentalnim nebom iz jednog kuta svemira sav svemir obuhvaćao i prikazivao ga Ocu zahvaljujući mu za dar stvaranja kao i za dar uzdizanja u svrhunaravni red. Isti je taj čin spoznaje

svijetlio pred njegovim očima u noći Kalvarije kada je preko sebe prikazao sve nas i sav naš svemir, sveukupno stvorenje do njegova dna, Ocu. Tako je taj čin Kristove spoznaje i ljubavi prema Bogu ugrađen u naše otkupljenje.

Sada Krist kao glava svog mističnog Tijela tim činom spoznaje i ljubavi, hrani cijelo svoje mistično Tijelo. Sav, naime, rast mističnog Tijela sastoji se u što većoj participaciji Kristove spoznaje stvorenja i Kristove ljubavi prema Ocu koja je iz te spoznaje probila. Kamo nas to vode moderne znanosti? U Kristovu viziju slave Očeve koja se razlila cijelim njegovim djelom i u simfoniju ljubavi Božanskog Srca koja je izišla iz te vizije. Vode nas u ono Pavlovo: usque ad mensuram aetatis Christi. Stoga je njihov doprinos za rast mističnog Tijela ogroman. Usudio bih se reći: temeljan. U svakom slučaju veoma potreban. Otkrivanjem prirode, njezinih zakona i njezinih tajna mi zalazimo u onu viziju Božjega djela koja je lebdjela pred Isusovim očima i nosila cijeli njegov život Ocu, i tako svi mi, a preko nas i cijeli svemir raste u Kristu Gospodinu Bogu našemu i Krist Gospodin naš raste u nama.

Za tom i takvom harmonijom čeznu u prvom redu mlade duše koje nama dolaze na vjeronauk.

U pitanju harmonije vjere i znanosti nije u prvom redu problem kako riješiti slučajeve a la Galileo i kako opravdati inkviziciju. Mladi čovjek od nas očekuje da njegov život pun novih vidika i novih

čudesa religiozno interpretirano kako se u današnjem tehničkom zbivanju ne bi kao kršćanin osjećao strancem. Očekuje da njegov laboratorij spojimo s oratorijem. Ne radi se pri usklađivanju vjere i znanosti o izglađivanju nesporazuma do kojih je u prošlosti znalo doći između njih. To je od sekundarne važnosti. Prvotno se radi o izgradnji mosta koji bi bio predan saobraćaju na liniji: vjera - znanost, i obratno. Ne radi se o stvaranju atmosfere dobrog susjedstva između vjere i znanosti nego o ulijevanju religioznog soka u žile današnjega "homo faber" i o ožarivanju vizije svijeta koju nam pružaju moderne znanosti religioznim plamenom. Ako nam to uspije, svi će nesporazumi od sebe otpasti.

Današnji mladi čovjek voli tehnički svijet u kojem živi. Taj je svijet tehniziran na temelju modernih znanosti. Otkrijmo mladima dimenziju religioznog u tom tehniziranom svijetu da uzmogne ljubiti i Boga kao što ljubi svoj tehnizirani svijet. Stoga mi se čini da je danas za svećenika katehetu mnogo važnije da pozna "theologiam sic dictam rerum terrestrium" tj. teologiju ljudskog društva, teologiju kulture, teologiju civilizacije, teologiju umjetnosti, teologiju industrije, teologiju rada, teologiju ljudskog tijela, teologiju tehnike uopće nego da muku muči rješavanjem poteškoća iz prošlosti, premda je i to potrebno. Na hrvatskom, doduše, nemamo mnogo o tim teologijama. Ali, barem imajmo otvorene oči za to da se za to znamo zanimati kada

nam se pruži prilika. Uostalom, neke smo temeljne misli iznijeli, a i sami ih možemo upotpuniti vlastitim razmišljanjem bilo o Bogu stvoritelju i svrsi stvorenih stvari, bilo o redintegraciji, restauraciji i konsumaciji svih stvari po Kristu i u Kristu.

Dakako, da bez vlastitog religioznog života inspirirana na viziji svijeta kako nam ga danas razotkrivaju moderne znanosti ne ćemo ništa postići. Baš u tu svrhu "L' ami du clergé" donosi od vremena do vremena francuskim svećenicima pogled iz znanstvenih revija. Evo npr. o čemu su u prošlogodišnjim brojevima informirali: o selenografiji tj. geografiji mjeseca, o fantastičnim iskopinama iz geoloških perioda, o životinjama gigantima, o pitanju da li ima živih bića u svemiru, o kometu Encke, o superzvijezdama, o nekim novostima iz znanstvenog svijeta, o jednom čudu u Lurdu, o poruci Sir Bernarda Lovella astronautima, o ponovnom oživljavanju Vezuva, o izvorima radio-quasi-stelarnim, o solutrenskoj civilizaciji itd. O takvim se stvarima možemo i mi na razne načine informirati na hrvatskom jeziku. A ako budemo u taj svijet zašli i znanjem i maštom i srcem, onda ćemo znati i rječnikom toga svijeta, koji je mladom čovjeku tako bliz, izlagati svoje katekeze, što će biti nova potvrda da taj svijet odlično pašе u kategoriju religioznog.

Sigurno, sve što smo rekli o prednosti modernih znanosti i njihove važnosti za religiozni život širi u nama vedri optimizam. Ali, ipak ne smijemo biti tako

naivni pa misliti da te znanosti u sebi ne kriju opasnosti. Već smo na početku spomenuli do česa su doveli današnjega čovjeka. Još bismo htjeli upozoriti na jednu opasnost: na prevelik optimizam.

Poznata je religiozna interpretacija današnje vizije svemira oca Teilharda de Chardina. Prema prikazu o. Škvorca u Bogosl. Smotri od 1963, br.2 str. 96-1o4 ta interpretacija izgleda ukratko ovako:

> "Na horizontu ljudske budućnosti sja jasna zvijezda. Točka, odakle svima zrači sav smisao. Teilhard je zove "točka Omega"... Točka Omega nosi u sebi sve odlike, koje izbijaju iz naših težnja, naših misli i planova... Ta je točka Krist... Krist je pokazao, Krist nosi u sebi sav ideal, svu pomišljenu idealnost, za kojom čovječanstvo mora sve svjesnije čeznuti... U njemu napokon pronalazimo otkupljen sav uzdah svijeta. U njemu se oslobađa sva materija. U njemu najdirljivijim kantikom adorira svijest čovječanstva... Teilharda ne plaši čovjek. Niti budućnost. Ni znanost. Proti svih egzistencijalističkih mračnih slutnji uvjereno govori da za čovjeka istom sada nadolazi čas, u kom će osvojiti svoje pravo mjesto. Njegova će svijest preko znanosti otkrivati sve više prostora, roniti sve dublje u vrijeme, predviđati sve točnije budućnost....i blokom svoje svijesti kolektivno prodirati sve više u Krista."

Ta nas religiozna interpretacija svijeta bez sumnje ispunja velikim optimizmom. I to danas kada stanoviti pesimizam imade lijepi broj puteva kojima može zaći u ljudska srca. Nije čudo da se za tu viziju mnogi oduševljavaju. Ipak bismo se u čednosti, ali i u iskrenosti, usudili iznijeti svoj sud o njoj. Ona je po našem mišljenju dogmatski naivna. A razlog je ovaj:

Istina je da je Krist Omega cjelokupnog zbivanja. Istina je da je najdublji smisao ljudske povijesti stići do kolektivno iste svijesti u Kristu, čija svijest u sebi nosi ideal čovječanstva. Ali, rast se čovječanstva prema Kristu ne diže nezaustavno kao što gleda Teilhard. Kršćanska se misao ne probija kroz budućnost sve aplauzibilnije i aplauzibilnije, ne diže od jednog sretnog uspona k drugom. Prema Teilhardu bi čovječanstvo na koncu vremena stajalo na svom moralnom vrhuncu. A to nam se čini neevanđeoski i nedogmatski. Poznato je da će Sin čovječji baš na koncu naći malo vjere u čovječanstvu. I da će konac svijeta završiti dramatičnom borbom dobra i zla. I kada se ne bi posebnim interventom Božjim "skratili dani oni" propalo bi sve sveto u čovječanstvu. Nema čovjeku mogućnosti pomoću nikakve evolucije izići iz miljea istočnoga grijeha. Drama otpada od Boga jednako se može zbiti, i zbiva se, na visokom platou civilizacije kao jednoč u špilji u kojoj je živio pračovjek. I još u puno grubljem stilu. Prisutnost drame koja se odvija inter civitatem Dei et civitatem terrestrem, a koju je sv. Augustin geni-

jalno opisao, osjeća se u svakoj periodi čovječanstva i diže na vrhunac baš u njegovim zadnjim periodama. Nespravom danas na Zapadu neki odbacuju Augustinovu interpretaciju povijesti kao nepovjesnu, jer tobože ne pozna progres u povijesti. Međutim, bez nje se povijest interpretirati ne može, jer u povijesti uz progres dobrote postoji i progres zla. U evoluciji koja vlada u prirodi postoji samo jedan evolutivni pravac. Onaj prema sve savršenijem obliku, nesavršeniji oblici kržljaju i nestaju. U duhovnoj evoluciji čovjeka postoje dva pravca: onaj prema savršenijem obliku dobrote u Kristu i slave Božje i onaj prema savršenijem i perfidnijem obliku zloće i demonije, jer nesavršeniji oblici zloće ne kržljaju i ne obumiru kao u materijalnoj evoluciji. Eto zašto se ne da čovjekova budućnost gledati optimističnim naočalima materijalne evolucije.

Dakle, po katehezama s obzirom na današnji progres znanosti i tehnike širiti optimizam, ali ne praviti od njega opijum; širiti optimizam koji nam pružaju moderne znanosti, ali ne naivni i nekršćanski nego kršćanski realan prikapčajući uza nj onu sv. Pavla: "Braćo, obucimo se u oružje svjetla" (Rim,13, 13).

2. Kateheza i filozofija

Spomenimo još jednom teološki aksiom: Gratia supponit naturam. Što valja za milost općenito to valja za milost

vjere napose. Ta se milost zove lumen fidei. Nemoguća je bez lumena naravi. Nema sunčanog dana vjere bez svjetle zore naše naravne spoznaje. Nemojmo stoga biti skrbni samo za jasnoću i vedrinu vjere u našim katehizandima nego i za vedrinu i za jasnoću njihove naravne spoznaje koja će nositi njihovu vjeru: mislim na preambula fidei.

Svaka je autonomija okružena obrambenim zidinama kojima se brani. I čovjekova je autonomija okružena obrambenim zidom ljudskog dostojanstva, zidom slobodne ljudske volje, zidom osobnosti. Ti zidovi čovjek-a čine čudnom tvrđavom: tvrđavom koja se ne da osvojiti provalom i rušenjem zidina nego jedino gospodarevim otključavanjem gradskih vratiju. Primanje milosti vjere je otvaranje čovjekova bića Bogu. Stoga, u čovjeka može ući samo ako joj čovjek otvori vrata. Čovjek pak nikomu i ničemu ne otvara vrata ako se prije ne uvjeri da ono što želi unutra drži legitimnu propusnicu u ruci. I on mora tako postupati. Inače bi bio spužva, koja jednako upija i čistu vodu i mutnu iz kloake. Stoga sveti Pavao nikako nije htio da čovjek primi vjeru kao spužva vodu: Rationabile obsequium vestrum! I ovo nam rasvjetljuje ne samo potrebu razumnog utemeljenja religiozne misli u katehizandima nego također karakterizira osnovni stav u tom poslu upozorujući nas na veliko strahopočitanje pred čovjekom osobnosti i na poštivanje njegove slobode, što moramo činiti uvijek kada preuzmemo ulogu apologete.

Praeambula fidei su, dakle, potrebna za vjeru. No, zapitajmo se najprije, što će biti s onom djecom koja su donekle primila vjeronaučnu obuku o vjerskim istinama, ali zbog raznih neprilika nikada nisu dospjeli svoju vjeru razumno utemeljiti. Praktično, što će biti s onima koji nikada ne prođu sistematski apologetiku. Kada znamo koliki je nerazmjer između broja pr vopričesnika i krizmanika s jedne strane te srednjoškolaca maturanata i sveučilištaraca koji idu na vjeronauk s druge strane, onda takvih koji ostaju bez apologetike ima mnogo. Sretni oni među njima koji su imali katehetu s kvalifikacijama vjerodostojnog svjedoka. Ako kateheta tokom svojih kateheza pruži dokaz da je on čovjek koji slijepo ne vjeruje, da mu je širok vidokrug gledanja, da su mu poznati moderni rezultati znanosti, da zna kritički promatrati, da je svoju vjeru utemeljio na temelju solidnog vlastitog studija, da je odličan metodičar, bolji nego njihovi profani predavači koji im govore u ime znanosti - onda takav katehete uz kvalitete dobrog, čestitog i poštenog čovjeka može poslužiti i djetetu i poslije kao izobraženom čovjeku za valjan motiv vjerodostojnosti objave. Redovito naglasujemo moralni lik katehete i neodoljiv utjecaj svetog katehete na duše katehizanada. To nitko ne želi nijekati. Ali, nemojmo ulogu tog moralnog lika katehete precjenjivati. Barem ne s apologetskih pozicija. Samo katehetu, koji čini fizička čudesa ili je sam osobno svet u tolikoj mjeri da predstavlja moralno čudo,

možemo dispenzirati od obaveze, da djeci pruži dokaz o zdravlju, sposobnosti i znanstveno-kritičnom nivou svoga duha. Svi ostali "sveci" pozvani su da taj dokaz ponizno i savjesno serviraju svojim katehizandima. Istina, naši katehizandi mogu svoju vjeru poslije u životu razumno utemeljiti spoznajom Crkve kao transcedentne ustanove u svijetu, sa-znanjem pravih čudesa koja se zbivaju u krilu Crkve kao onih u Lurdu - ali im je ipak mnogo lakše iz svog životnog dnevnog kuta utvrditi da je njihov katehete bio čovjek koji zna što govori nego da se Crkva kakva se je pokazala u povijesti i kakvom se danas pokazuje u svijetu ne može protumačiti bez posebne Božje asistencije u njoj. I mnogo im je bliži kateheta nego čudo u dalekoj Francuskoj. Nije doduše lako kvalificirati se pred očima katehizanada za vjerodostojnog svjedoka, ali kad se sjetimo naših mogućnosti da svojim katehizandima pružimo sistematsku apologetiku, onda moramo uložiti sve da tu kvalifikaciju u njihovim očima postignemo.

Toliko s obzirom na one kojima ne dospijemo bilo s kojeg razloga tumačiti na svojim katehezama apologetiku ili osnove vjere.

A što ćemo učiniti s onima kojima to možemo priuštiti? kako ćemo njima utvrditi praeambula fidei?

Za nas koji smo svršili apologetiku to se pitanje može učiniti suvišnim. Ipak ga je danas potrebno postaviti, barem što se tiče dokazivanja Božje egzistencije, ako ne same činjenice Božje objave dane po Kristu.

Kažu da današnji čovjek ima živi "okus materije". Materija duboko impresionira ne samo njegov osjećaj bacajući ga pred sobom u pravi entuziazam nego fascinira i njegov mozak. Ona mu se pričinja jedinim faktorom u prirodi sve tamo od dalekog početka stvaralačke evolucije pa do danas. Nema ničesa što se ne bi dalo svesti na nju. Još se do nedavna život smatrao bastionom duha kao nešto što se nikako ne da svesti na materiju. Danas materijalističko tumačenje svijeta sve više osvaja teren. Skok materije u život u epruveti nekog učenjaka očekuje se svaki čas, a neurofiziologija svaki dan zapanjuje kojim novim otkrićem pokazujući koliko su najduhovniji čovjekovi procesi uvjetovani njegovom živčanom strukturom, dok se kibernetika trudi da dokaže kako elektronski mozgovi i drugi slični strojevi mogu na se preuzeti ulogu duha. U takvoj situaciji čovjek se pita, kako današnjem mladom čovjeku dokazati da se ipak jedino Bogom može protumačiti svijet koji ga okružuje?

To pitanje dobiva na svojoj težini ako se sjetimo još nečesa.

Ferdinand Van Steenberghen, profesor na luvenskom sveučilištu, izdao je 1961. knjigu pod naslovom: Dieu caché-Skriveni Bog. Još je prije toga objavio nekoliko članaka u Luvenskoj filozofskoj reviji o istom predmetu. Evo njegove teze prema o. Alvarezu O.P. (Aquinas, 1963,str.358-72): Quarta via Sti Thomae nihil probat, et aliae sunt solutiones incompletae: ideo aliud novum argumentum (pro exsistentia Dei) quaerendum est. Na Trećem inter-

nacionalnom tomističkom kongresu (Rim) nastupio je i Van Steenberghen. Na njegove se poteškoće, piše o. Alvarez, brzo odgovorilo. On se je poslije tužio u svojim spisima na "moskovske metode" koje su vladale na kongresu.

Iz ovog bi se incidenta sa Van Steenberghenom moglo zaključiti da pokušaj oslabljivanja dokazne snage argumenata sv. Tome sa strane katoličkih filozofa nije ipak ozbiljan. Međutim o. Alvarez odgovarajući u reviji lateranske univerze (Ibid.) na Steenberghenove prigovore svoj obrambeni članak započinje ovako: "Već se je uobičajilo da gotovo svi (misli na katolike filozofe) negiraju ili barem umanjuju dokaznu snagu dokaza sv. Tome ili da ih barem tumače na svoj način. Takav se stav smatra modernim, a one koji još te dokaze drže smatraju srednjovjekovno nastrojenim i previše odanim tradiciji."

Lako je shvatiti tjeskobu današnjega katehete, koji se kao apologeta nalazi među te dvije vatre: materijalizma koji sve više, tako se barem čini, teoretski osvaja i nekog filozofskog defetizma u svom vlastitom taboru. Međutim, ipak te dvije vatre nisu tako žestoke kao što na prvi mah izgledaju.

Sumirajući istraživanja i debate francuskih intelektualaca katoličkog centra o. Francois Russo S.I. je utvrdio ovo:

Premda je znanstvena interpretacija svijeta s obzirom na temeljne činjenice sve više i više materijalistička, ona je pod drugim vidom sve više i više spiritualistička, osobito u fizici. Materijalna se

stvarnost sve više i više izrazuje matematičkom apstrakcijom. Dubina naravi materijalnih stvari najdublje se izrazuje jednadžbama. A to osuđuje grubi, sirovi materijalizam.

Nadalje, teorija nas evolucije, doduše, orjentira proti spiritualističkoj kozmologiji. Ali, ona se još više obara na kruti materijalizam. Vođeni teorijom evolucije mi smo prisiljeni po riječima samog Julijana Huxleya, inače učenjaka dalekog od kršćanstva, priznati "opstojnost univerzalne evolutivne materije koja u sebi sadrži snage (mogućnosti) duha". Ta je činjenica za Huxleya "pravi misterij". Ta ista činjenica stavlja marksiste u posebnu nepriliku.

Konačno, usprkos novih uspjeha kibernetici dolazi sve više do svijesti da čisto duhovne procese ne će moći ugraditi u nikakve elektronske mozgove (Isp. Science et materialisme, No 41, str.8-13).

A što se tiče valjanosti argumenata sv. Tome treba napomenuti poznatu činjenicu "da je snaga Tominih dokaza u njihovoj metafizičkoj strukturi, koja ih čini neovisnim o bilo kojoj fizičkoj teoriji... radilo se o fizici Aristotelovoj ili klasičnoj ili kvantnoj ili atomskoj" (o. Kozelj, Bogosl. Smotra 1964,str.168). Nikakvo čudo da pri pokušajima navezati te dokaze na modernu fiziku, na što nas je potaknuo Pijo XII u svojoj alokuciji članovima Papine akademije znanosti god. , dolazi do nesporazuma i teškoća. Stoga mi se čini da to previranje među današnjim katoličkim filozofima nije ta

ko tragično nego da je samo izraz mučnosti kako staro i vječno sagledati u novom, kako staro Božje lice vidjeti u atomskom zrcalu svijeta.

Stvoritelj je tako izgradio čovječji duh i svijet oko njega da mu je spoznaja Boga spontana, gotovo naravna. I baš tu spontanu spoznaju Boga sv. Toma razvija u svojim dokazima. Već s te strane za nas katehete ti su dokazi najpoželjniji, jer su vađeni iz činjenica koje svaki čovjek doživljava i jer su osvjetljenja onih istih zaključaka, po kojima čovjek prije svake filozofske analize dolazi do Boga. Uostalom, budimo svjesni da i u ovom vratolomnom misaonom svijetu kakav je danas još uvijek skolastička misao i skolastičko razglabanje najviše imponira. Uza svu pozitivnost i materijalizaciju današnje spoznaje duše još uvijek s velikim veseljem i interesom prate naša "srednjovjekovna razlaganja".

Tako usprkos današnjeg previranja u znanosti i katol. filozofiji možemo mirnih živaca staviti ruku na apologetiku. No ipak pri tom valja paziti da u svojim katehezama ne damo apologetici prioritet pred dogmom. To se može lako dogoditi bilo zbog većeg interesa naših katehizanada za apologetska nego dogmatska pitanja bilo iz našeg pretjeranog osjećaja potrebe da se vjera što bolje utvrdi u ovo doba tolikih napada na nju. Da ne pretjeramo ni s obzirom na trajanje apologetskog kursa ni s obzirom na važnost apologetskih katekeza, dobro je imati pred očima jednu činjenicu.

Katolicizam danas nije ni teoretski ni u srcima svojih sljedbenika problematičan. A ipak, kad danas promatramo širom svijeta taj apologetski utvrđeni katolicizam, ne možemo se oteti dojmu da on danas nije vitalan u tolikoj mjeri da zagospodari svojim idejama u privatnom i javnom životu. Naše vjernike baš previše ne muče sumnje u vjeri, a ipak ako samo malo ispitamo njihove misli, njihove želje i osjećaje, njihovo vladanje prema sebi i bližnjemu, morat ćemo priznati da je vjera u njima često na uzmaku i ne rijetko u kapitulaciji. Mi svaki dan primjećujemo kako se u našoj odrasloj mladeži pomalo mrači vedrina mladosti, kako je napušta svježina pred idealnim i plemenitim, kako je strast pri svom razaračkom poslu u njoj jaka. Pa ako počmemo ispitivati razlog tome, lako ćemo ustanoviti da ni našim vjernicima ni našoj mladeži ne fale razlozi za vjerovanje. Očit znak da nije toliko važno razumno utemeljiti vjeru svojih katehizanada koliko im dati nešt drugo, ako želimo da vjera u našim katehizandima bude životoplodna.

A što bi bilo to drugo?

To je veliki idejni svijet naše vjere!

Kada kažemo da je za životnost vjere potrebno posjedovati veliki idejni svijet vjere, onda imamo pred očima ulogu ideje, posebno religiozne ideje, u našem duševnom životu.

Nijedan se stroj ne može staviti u pogon bez pogonskog materijala. Neka nitko ne mašta da će njegovi katehizandi ozbiljno staviti ruku na etičko

izgrađivanje i zaokruživanje svoje ličnosti ako im ne-dostaje velikih ideja. Neka nitko ne misli da će njegovi katehizandi jednom iz sebe ižarivati život i da će njegova okolina u njegovu svagdanjem vladanju vidjeti fragmente jednog velikog života, ako u njihove intelektualno-voljne ćelije ne ušančimo velike ideje. Živjeti uvijek u društvu velikih ideja prvi je uvjet da čovjek postane velik, jer sva njegova djela, od onih najkrupnijih do onih najsitnijih, nisu ništa drugo do veće ili manje eksplozije ideja koje on u sebi nosi. Želimo li da život naših katehizana da ne ostane u tami, da ne potone u svagdašnjici nego da njihova djela ljudima svijetle, onda znajmo da njihova nutrina mora gorjeti. A dušu samo ideje razgaraju ...One, naime, raspečaćuju izvore naših energija i razvijaju naš životni elan. Bergson je negdje zgodno napisao: U svakom čovjeku drijema mistik i samo čeka čas da bude probuđen. A mi možemo reći: Toga mistika u čovjeku bude ideje. Ako naši katehizandi poslije vegetiraju, mlitavo životare u vulgarnim i pustim doživljajima, znajmo da im ne dostaju velike ideje. Želimo li ih ugrabiti duševnoj beskrvnosti i anemiji moramo im ubrizgavati životvorne ideje. Želimo li ih vidjeti u moralnoj rascvjetalosti onda na nebište njihovih mladih duša moramo postaviti velike ideje u proljetnom sjaju i proljetnom žaru.

Iskustvo iz crkvene povijesti govori isto.

Ako nam se rani srednjovjekovni čov-

jek pokazuje kao zanosni liturg, kao čov-
jek čija duša kroz sve zemaljske interes
i potrebe stremi prema nebu kao vrhovi
srednjovjekovnih katedrala, onda to mora
zahvaliti sv. Benediktu koji je zahvaćen
idejom Božjega veličanstva njom nadahnuo
svoj red i tako inaugurirao zlatnu duhov-
nu epohu. Ako se tamo od 13. stoljeća po-
javljuje u čovjeku nježan suosjećaj sa
svim ljudima i sa svim stvorovima, koji
ga okružuju, te ne prisiljeno veselje ko-
je se rađa iz duboke svijesti Božjega dje
tinjstva, onda to moramo zahvaliti svecu
iz Asiza koji nas je zahvaćen idejom Bož-
je ljubavi stavio u pravi stav prema su-
braći ljudima i prema nijemim stvorovima:
bratu suncu i sestri vatri, bratu vjetru
i sestri vodi. Ako se kršćanstvo posljed-
njih vjekova pokazalo borbenije i dinamič
nije, ako je izišlo iz svojih srednjovje-
kovnih oblika i okvira, onda to moramo za
hvaliti sv. Ignaciju, koji je zahvaćen i-
dejom suverenog Božjeg vrhovništva nad ci
jelom zemljom, dobacio dušama bojni poklik
i ispunio ih viteškim zanosom. Da, sve što
se je u povijesti stvorilo veliko, sve što
se je rodilo dugovječno - sve je to imalo
svoje izvore u velikim i besmrtnim idejama.
Stoga nikakvo čudo da svi današnji kato-
lički javni radnici gledajući na suho i
blijedo životarenje katolicizma u mnogim
dušama, u mnogim obiteljima, u mnogim pre
djelima i u mnogim narodima neprestano u-
pozoravaju na idejno doživljavanje vjere.
I ništa nas ne iznenađuje konstatacija u-
glednog teologa o. Huge Rahnera, profeso-
ra katehetike u Insbrucku, da na dnu svih
suvremenih religioznih pokreta leži tiha

težnja i žarka ambicija da budu dogmatski
pokreti. Svi su ti pokreti svjesni da da-
našnja velika povjesna epoha koja se otvo
rila očekuje velike ideje; koje će je pu-
niti i da te ideje valja ugrađivati u
kršćanske duše.

Stoga bi bila šteta naše katehizande
poplaviti apologetskim pitanjima, a dog-
matski ih ostaviti praznima. Ako u njih
ne ugradimo velike ideje naše sv. vjere
bilo teocentrički, bilo kristocentrički,
bilo ekleziološki, bilo kako drukčije, od
čega će oni sutra živjeti?

3. Kateheza i spekulativna teologija

Mislim da nam nije potrebno istica-
ti funkciju spekulativne teologije u ka-
tekezi. Na spekulativnu se teologiju mo-
ramo navraćati ako želimo vjerske istine
protumačiti, na nju se moramo navraćati
ako ih želimo produpsti, na nju se moramo
navraćati ako ih želimo sistematizirati,
ukratko: ako želimo da naši katehizandi
znaju što vjeruju. Bez jasne analize poj
mova, bez potkrjepljivanja naših tvrdnja
prikladnim dokazima, bez misaonih analo-
gija i ostaloga - možemo doduše u kate-
hizandima zapaliti religioznu vatru u sr
cu, ali im i nadimiti glavu religioznim
dimom. S nešto pretjeranosti možemo reći
da je Gospodin, kada je govorio one rije
či "Ako slijepac slijepca vodi, oba će u
jamu pasti", imao pred očima katehetu bez
spekulativne teologije i njegove katehi-
zande. Zbog ove će nas tvrdnje, doduše
mnogi pristaše egzistencijalne i dinamič

ke kateheze osuditi zbog drskosti, ali svejedno mi ustrajemo u njoj ne odričući se pri tom ni egzistencijalnosti ni dinamičnosti u katehezama. Deharbove katehizamske formule nisu "čavli za žvakavnje" kako ih se često predstavlja nego intelektualni prozori u svijet dogme. I uloga im je nenadoknadiva.

Mi nekada ne smijemo vjeru degradirati na stupanj iracionalnoga i neodređeno emocionalnoga. Vjera nije "osjećaj ovisnosti o Apsolutnom" kao što je mislio Schleiermacher i njegova romantika ili koji drugi osjećaj, jer bi onda pas sa svojim vrlo živim i dubokim "osjeća - jem "ovisnosti o svom gospodaru bio du - boko religiozno biće. Vjera ne vodi k pasjem osjećaju ovisnosti nego razumnom podlaganju. Čovjek sa razumom započinje biti velik u svemiru. Isto tako i u vjeri. Vjera je spoznaja. Ona je to od svog prvog trenutka do posljednjeg. Stoga se na ovoj zemlji može širiti, rasti i doći do svog vrhunca uz pomoć Duha po istim pravilima po kojima svaka druga spoznaja dolazi do svojih vrhunaca. A mi znamo ka ko ostale spoznaje dolaze do svojih vrhu naca: strogo znanstvenom metodikom, a ne romantičnim sanjarenjem. Nije slučaj da je naše doba, koje je doba suprarealizma, dakle, nečesa vrlo dalekog od romantizma izdiglo moderne znanosti na tako zamjeran nivo. Stoga iz naših katekizama ne bi smje la nikada izostati - servata proportione dakako - metodika spekulativne teologije. Pa ni njezine misaone formule kojima je sretno izrazila najuzvišenije tajne. Neka

nam se ne iznose primjeri svetaca neteologa i pobožnih bakica bez teološke izobrazbe. Zgodno na to primjećuje o. Budrović u svom članku "Svrha i prednost spekulativne teologije" (Bogosl. Smotra, 1964, str.147-57): "Crkva ne će nikoga beatificirati ili kanonizirati, ako je ostavio dokaze zablude u vjerskim istinama. Ima doduše i velikih svetaca kod priprostih vjernika: ali ovi su učinili sve što su mogli da se pouče u Božjoj objavi. Katekizam, slušanje propovijedi i slično bili su njihova teologija. A čistoća duše i života izazvala je kod Boga dar bogatog svjetla, u čijoj je neposrednoj snazi rasla i došla do vrhunca njihova ljubav."

Dok smo na zemlji, božanske stvari ne gledamo. "Ex umbris et imaginibus" govorio je Newman kada je htio označiti sjaj svjet la vjere u našem životu. Pa ipak, sva je naša životna zadaća, da svrhunaravni svijet dovedemo do što veće vidljivosti, jer je magistrala koja vodi u vječni život prosječena kroz spoznajne teritorije naše ga duha. "A ovo je život vječni: da spoznaju Tebe (Oče) i Isusa Krista, koga si poslao" (Iv. 17, 3). Kada pak hoćemo da se na ekranu ispred našeg projekcionog aparata pokažu što jasnije slike, onda moramo zaoštriti objektiv. Jasni pojmovi, pre gnantne formule, reljefni dokazi - objektiv su našega duha. To znači da jedino po njima možemo doći do oštrijih i jasnijih pogleda u Božje misterije.

Ima nešto čudesno u dogmatskim formu lama. Možda bolje reći: nešto mistično. To nisu neke tamne drvene ili metalne posude koje u sebi skrivaju nevidljivu dra-

gocjenu tekućinu. To su prozirne Kristalne posudice koje dragocjenu tekućinu ne samo sadrže nego je uvelike i pokazuju. Mi se možemo tužiti na tvrdoću npr. trinitarne formule i da je katehizandi malo razumiju. Kao da je mi iza traktata De Trinitate razumijemo! A ipak koliko svjetla ta formula daje nama. Ako ga daje nama, koji je ne razumjemo, dat će ga i našim katehizandima, premda je ne razumiju. Nemojmo stoga odstupati od racionalnog tumačenja katehizma.

Mi živimo u doba averzije od analiza i spekulacije. Ali, nemojmo zaboraviti na metafiziku te činjenice. Zablude danas više nego ikada kruže svijetom. "ekao je naš Gospodin: Tko čini zlo, taj mrzi na svjetlo. Danas se ljudi boje doći pod svijeće pojmova da se ne otkriju njihove zablude. Negdje su u Z. Njemačkoj isprobavali kako se automobili raznih firma ponašaju na okukama pa su to poslije objelodanili. Nekima se je pri naglom skretanju dizao stražnji kotač u vis stvarajući veliku opasnost daljnje vožnje. Firme tih kola su se listom digle proti takvim pokusima. Jasni su pojmovi i strogi dokazni postupci okuke za sve lijepe teorije, koje jure okolo po svijetu. Jasno je da ih njihovi vlasnici ne vole voditi tim okukama pred očima svojih mušterija. Za našu vjeru te opasnosti nema. Zato je vodimo što više po tim zavojima. Uvelike ćemo u našim katehizandima ojačati osjećaj sigurnosti pri životnoj vožnji po načelima vjere.

I nemojmo se zadovoljiti samo tumačenjem pojedinih pojmova i pojedinih katehizamskih stavaka. Sve to doduše mora biti, ali iz svega toga ne smije se pred očima naših katehizanada stvoriti gomila religioznih pojmova bez svake nutarnje povezanosti, i što je još gore, bez onih velikih vidika s kojih se jednim pogledom gleda sve: i Bog i duša, i Krist i povijest, i Crkva i kršćanski eshaton. Čudno bismo gledali kada bi nam kuharica mjesto prigotovljena jela postavila na stol: brašno, sirovo meso, glavicu kupusa, nekoliko krumpira, vode i soli. Ne činimo li mi često takva nešto. Iznosimo na stol pred naše katehizande mnoge lijepe istine: i o Bogu i o vragu, i o čovjeku i o Isusu i o Crkvi i o sudnjem danu. Ali, zaboravimo sve to povezati, iz svega toga iskonstruirati veliku kršćansku viziju na svijet, koja će mlade duše zanositi i u njihovu životu odigrati ulogu životnih jedara. Na zadnjem Liturgijskom tečaju u Zagrebu o. Škvorc je pružio neke takve vizije. Najprije onu koja izvire "kao darovana sinusoida, kao linija iz Boga - kroz svijet - u Boga". To znači: "od Boga - kroz svijet gdje se stvara životna opcija - u Boga". To je "velika i temeljna vizija, gdje na početku i na kraju stoji Bog, a u sredini kao najozbiljniji životni interes čovjek sam". U tu temeljnu viziju možemo lako ugraditi i drugu kristološku. Baš se na toj "silnoj liniji: Od Boga kroz svijet do Boga najbolje vidi kristocentrizam naše pouke". Na toj liniji "Krist je na početku, u sredini i na kraju. On je Božji plan kod stvaranja, kod obnove, kod svršetka... Krist nije samo središte pouke - nego i života. Mladi ljudi moraju

jasno doživjeti, da je on apsolutna vri - jednost - koja daje značenje svakoj misli, pokretu i uspjehu. Krist je život - kao život mora prožeti sve naslage bića". K - načno "mlad čovjek mora spoznati crte historičnog Krista, ali mnogo više - nadpo - vjesnoga, milosnoga, nebeskoga, vječno živoga Krista. On - znamo - djeluje preko svoje Crkve, u njoj boravi i vodi je, po njoj uči i spasava. Mladi ljudi - često osamljeni i individualisti, katkad zapušteni i bez ičije pratnje - morali bi u - pravo u Crkvi naći zajednicu simpatije, razumijevanja i ljubavi. Pomoć i stvarnu utjehu. Crkva ne bi smjela biti samo ispovjedna funkcija, nego redovito ispiranje mozga i savjesti. Niti prisilno sastajanje na nedjeljne dužnosti, koje kasnije srcu omrznu i čovjeka od svetinja odbiju. Crkva bi morala postati - zajednica, obitelj, jedinstvo misli, volje, srca, osjećaja, planova. Crkva bi morala otvoriti svakom čovjeku svoja nutarnja vrata - a to znači put u milost i radost." Pater pri tom upozoruje" da se to ne postizava s nogometnom ili stoloteniskom lopticom, niti pričama i projekcijama. To se mora doživjeti u jednom nutarnjem, skupnom zanosu". (o. M. Škvorc, Kateheza kao temelj nazora na svijet i život. Rukopis str. 6.). Mi možemo nadodati da do tog nutarnjeg skupnog zanosa, vedra i prozirna, trajna i dinamična vodi sama od sebe spekulativna teologija sa svojim velikim sintezama.

Racionalnom tumačenju vjerskih istina najviše se zamjera odsutnost srca. Međutim, nigdje nije napisano da mi svoj posao racionalnog tumačenja katekizma moramo obavljati bez srca. Dapače, zlo bi bilo kada bismo ga obavljali bez njega. Poslije ćemo to bolje vidjeti. Sada spomenimo samo nešto općenito!

Pred 7-8 godina dr. Johann FISCHL, rektor gradačke univerze završio je svoj govor prigodom otvaranja nove školske godine ovako: "Najveći učenjak bit će onaj koji najviše ljubi. Sv. Augustin je postao velik teolog, jer je bio čovjek žarka srca, koje je Boga veoma ljubilo. Pestalozzi je zatajio u svim svojim pothvatima, ali jedno je u njemu bilo istinsko: ljubav prema djeci, kojima je iz sveg srca htio pomoći. Tako je postao velik pedagog. Pasteur je vidio u nekom selu strašne posljedice od ugriza jednog bijesnog psa. Bolovi i grčevi ugrizenog čovjeka pobudili su mu u duši toliko saučešće da je počeo tražiti sredstva koje će ubuduće poštedjeti čovjeka od takvih muka. Iz ljubavi prema patničkom čovječanstvu postade "znanstveni" obretnik. Čovjek koji ljubi uvjek dolazi prije čovjeka koji zna. Samo će oni ljudi učiniti u znanosti nešto zaista veliko, koji k nama (na univerzu) dolaze iz ljubavi prema znanosti. Univerza nije tržnica, u kojoj se ljudi cjenkaju za dobitak. Ona je sveti hram, u kojem se istini klanjamo. Zato bismo trebali ispod naslova (na našoj zgradi) "Universitas litterarum" staviti još i drugi natpis, one Augustinove riječi: Non intratur in veritatem nisi per caritatem.- U kuću istine vode samo jedna vrata, naime, vrata ljubavi." Lakle, već radi elementarnog

principa svake pedagogije mi kod naših katheheza ne možemo isključiti žar, ni iz srca naših katehizanada ni iz svoga srca, a da se i ne govori o tome da se tu ne radi o profanoj znanosti nego o sv. nauci koja ima svoje posebne zahtjeve gledom na angažiranje srca, o čemu ćemo odmah govoriti.

II KATEHEZA I VOLJNI DINAMIZAM

U prvi se mah čini da je ovo paradoksalan naslov. KATEHEIN znači usmeno poučavati (Isp. Lk. 1,4; Rim. 7,18; Gal.6,6). Kada znamo da se poučava razum a ne volja, onda bismo morali zaključiti da kateheza nema ništa s voljom. Ali, vjeronauk nije matematika. Interesantno je ustanoviti, u čemu se razlikuju. Najdublja se razlika sigurno sastoji u tome što vjeronauk ne zanimaju brojevi, plohe i geometrijske figure nego temeljna pitanja čovječjeg života. I baš se zato ne može odijeliti od onoga što predstavlja korjen toga života: od čovjekove volje.

Predaleko bismo otišli kada bismo htjeli obraditi sve aspekte pod kojima u katehezama valja ciljati na volju. Ograničujemo se samo na jedan. Onaj opći. Onaj, oko kojeg se suvremena teologija ovog posljednjeg decenija jedino vrti, a zove se KERIGMA, odkud smo dobili pojam KERIGMATIČKE KATEHEZE.

Ne budimo u brizi za značenje ovog izraza, Brzo će nam se to značenje iz samog razlaganja spontano nametnuti. Ne zaustavljajmo se ni na povjesnom razvit

ku kerigmaitke. Ni s protestantske ni s katoličke strane. Ne zaustavljajmo se ni na protestantskoj Bultmanovoj kerigmi ni na onoj njegovih učenika G . Bornkamma, E. Fuchsa, G . Ebelinga koji znaju za kerigmu bez historijskog Krista. Ne osvrćimo se ni na protestanta Johna A. T. Robinsona "koji isključuje svaku metafiziku, a legitimnom i mogućom smatra samo egzistencijalnu spoznaju" (Schurr). Ne obazirimo se ni na ins brušku kerigmatičku teologiju (H. Rahnera, Fr. Laknera, J.A. Jungmanna i ostalih) koja bi htjela uz spekulativnu teologiju osnovati i predikativnu. Pustimo po strani i "theologiam novam" koja nastoji "uz pomoć Biblije, patristike i suvremene filozofije pokazati ne samo nepromjenljivi karakter istine nego i njezinu historijsku dimenziju" (Schurr). Prečujmo i pozive K. Rahnera kao i njegovih učenika J.B. Metza i drugih da izgradimo teološke i katehizamske pojmove koji će biti bliži Objavi. Konačno ne gubimo vremena ni s previranjem na Vatikanskom II u vezi s kerignom. Spomenimo samo jedno što će nam poslužiti kao uvod za ulaženje u pojam kerigme i kerigmatičke kateheze u jednom ortodoksnom smislu.

Pokretači kerigmatičkog gledanja na teologiju tvrde da se je dosad mladi svećenik mučno osjećao nakon svršenih teoloških studija. Nepovezanost teološkog sadržaja, koji je primio u školskim klupama sa pastoralnim radom predstavljala je po njima glavni izvor te mučnine. Teologija mu se predstavljala, kažu oni, kao čista znanost, kao prigoda za suho

spekuliranje koje pripada kabinetu a ne životu itd.

Dakle, upiranje prstom na nedostatke spekulativne teologije, koji njoj, doduše nisu vlastiti, ali u koje lako može upasti, izazvalo je skretanje prema nečem drugom.

Što bi bilo to drugo?

Način kojim su apostoli poučavali.

Slijedimo za čas sv. Pavla!

"Krista mi navještamo, opominjući svakoga čovjeka i učeći svakoga čovjeka u svoj mudrosti, da prikažemo svakoga čovjeka savršena u Kristu Isusu" (Kol. 1,28).

Sv. Pavao zna za pouku, kojoj je sadržaj Krist: njegova osoba i njegovo djelo. To on zove "evanđeljem spasenja"(Ef. 1,13), "silom Božjom na spasenje" (Rim. 1,16), "pravdom Božjom" (Rim. 1,17). Historijski Krist i djelo otkupljenja sačinjava, kako kaže sv. Pavao za se, "i riječ moju" (ho logos mou) "i propovijedanje moje" (to kerigma mou)1 Kor. 2,4. To je misteri, koji Pavao mora navijestiti poganima sa slobodom i za koji je on poslanik (Ef. 6,19-2o) /Isp. André Turck, Évangélisation et catechèse aux deux premiers siecles, Paris 1962, str. 61./.

Valja, dakle, navijestiti (kerisein) jednu povijesnu činjenicu, koja se zbila u točno određeno vrijeme u zemlji Palestini. Pavao proklamira taj događaj u kojem je bila angažirana sva čovjekova povijest, proklamira KRISTA GOSPODINA(KYRIOSA) USKRSNULOG. "Strahovito crno Pavao slika

epohu prije tog događaja da konačno zaključi: Sada je pak sve drukčije (Ef. 3, 21). Epoha koja započinje s tim Pavlovim "sada" puna je Božje ljubavi kao kakva prozirna posudica... Uskrsnuće je Gospodinovo ustanovilo novo vrijeme. Riječ više ne pripada propasti i nestajanju nego životu, koji je odbio nasrtaj smrti (Schmaus, Von den letzten Dingen, 7. izdanje, str. 63).

On stoga služi Bogu "navješćujući evanđelje njegova Sina" (Rim. 1,9). I milost njegova apostolata sastoji se u tom "da bude liturg Isusa Krista među poganima, svećenik Božjeg evanđelja" (Rim. 15,16). On je KERIKS = VJESNIK velikog djela otkupljenja po Isusu Kristu. To je njegova apostolska os oko koje se vrti sveukupno njegovo djelovanje. To je njegova životna misija.

Srž njegove VIJESTI (njegove KERIGME) jest jednostavno Isus, Isus Krist, Ime Isusovo. U tom je imenu sintetizirana sva kerigma. Krist je centar svega i izvan njega nema spasenja u nikome drugom (Dj.ap. 4,12). Tako ta kerigma na živ i spontan način sadrži u sebi sve bogatstvo svrhunaravne spoznaje i svu dinamiku svrhunaravnog otkupljenja. Sadrži svu ljubav Oca "koji nas je pomilovao u preljubeznom Sinu svome" i sav svrhunaravni plan spasavanja planeta po "Isusu Kristu Gospodinu našemu".

Stoga je Pavlovo naviještanje, Pavlova kerigma ujedno i POZIV na obraćenje po vjeri u Isusa Krista. Poziv na spasenje. Pogani se moraju obratiti srcem i

napustiti idole, kako bi mogli prionuti uz Boga živoga i stvoritelja. Po Dj. ap. (26,18-2o) to se obraćenje sastoji u prelazu iz tame u svjetlo. Poslije će Židovima biti kazano da se obrate Gospodinu Isusu. U svakom slučaju kerigma ne ide za teoretskom izobrazbom. Ona nije spekulativno izlaganje vjere. Ona je navještaj spasenja. I ona ide za činom vjere, po kojem se duša otvara Božjoj ljubavi primajući u se vječni život po Isusu Kristu.

Primijenimo to na naše kateheze!

Mi pred sobom nemamo pogane nego kršćene duše. Drukčije je s misionarima u vanjskim misijama. Oni se nalaze u posve istoj situaciji kao apostoli: u situaciji da promulgiraju Evanđelje i pogane pozovu na obraćenje. Kerigmatika ih sokoli da to učine kao što su učinili apostoli.

Međutim, iako naši katehizandi već posjeduju vjeru, iako nisu pogani nego već žive u Kristu s Ocem, ipak je kerigma i za nas ono što u katehizaciji najprije dolazi, i to s obzirom na nas katehete i s obzirom na naše katehizande.

Najprije što se tiče samog katehete.

Kerigmatika upozorava da je on, dok vrši svoju službu katehiziranja u stvari keriks = glasnik, nositelj Božje poruke. Navjestitelj otajstva otkupljenja. Svjedok velikog povjesnog događaja oko kojeg se vrti sva čovjekova povijest, svih ljudi i svakog pojedinog čovjeka. Kateheta ne nastupa uime brojeva, ni uime filozofije pa ni kršćanske ni uime svjetovnih nazora. Kateheta nastupa uime jedne nečuvene činjenice koja je oko sebe okupila svu sudbinu ljudskog roda, a preko njega i cijeloga kozmosa. On tu činjenicu navješta. On je objelodanjuje. On uspostavlja vezu između nje i duša. On je golgotski glasnik koji kao ono maratonski javlja narodu oslobođenje i život utemeljen na smrti i uskrsnuću Gospodinovu. On na svoju katedru ne dolazi iz kabineta nego iz pustinje kao prorok gdje je slušao Božju poruku, koju mu je u sili Duha navijestiti katehizandima. Iz njegovih se, stoga, riječi čuje Božji zov dušama kao iz riječi sv. Ivana Krstitelja. Na Jordanu s Ivanovom pojavom nije bila otvorena škola, nego je započela reformacija života u Palestini. Ni s pojavom katehete pred katehizandima ne započinje školski sat nego životno preobraženje. Kateheta nije angažiran u prosvjeti nego u procesu pobožanstvenjenja planeta. Nismo Sokrati i Platoni nego Pavli i Ivani. Nismo filozofi nego apostoli. Navješćujemo spasenje, a ne uvodimo u spoznaju aksioma.

A što se tiče naših katehizanda uime kerigmatike valja istaknuti ovo:

Kada već nemamo za vjeronauk školske dvorane, ni ploče, ni pisaljke, ni fiksiranog ekrana, ni aparata, hvala Bogu da ih nemamo. Katehizandi će nam doduše ostati nešto nerazvijenije religiozne mašte, ali zato imaju priliku da prošire i prodube svoj osnovni stav na katehezi.

Kao što kateheta nije profesor tako ni katehizand nije učenik. Stoga se na katehezi ne bi smio osjećati kao u školi nego kao pred vijestima s razglasne postaje. I to, koje mu ne javljaju da se je našla

kapa koju je izgubio ili gdje se mogu kupiti karte za stadion i za kino nego gdje i kako se može čovjekova sudbina otkupiti od izgubljenosti i prolaznosti. On na katekezi očekuje vijest o svome spasenju. Očekuje da mu se otkrije magnetski pol koji bi nemirnu iglu njegova mladog srca smirio. Da mu se uruči poziv za nastup u vječnosti. Da mu se proklamira veličanstvena činjenica njegova pobožanstvenjenja i Božjeg sinovstva u Isusu Kristu Gospodinu.

Škola iziskuje tenziju njegova razuma, koja se zove pažnja. Kateheza tenziju njegova bića, koja se zove sudbinsko iščekivanje ili iščekivanje odgovora na egzistencijalna pitanja njegova duha. Tenziju razuma nam može predočiti svaka fotografija učenika, koji pažljivo sluša učitelja. Tenziju bića predoču je nam Mala Marija pred Biblijom na Aninu krilu. Ukoliko nam uspije u našim katehizandima stvoriti takvo raspoloženje utoliko smo otvorili put kerigmatičkoj katehezi, utoliko smo stvorili klimu u kojoj se odlično može razviti kerigmatička kateheza.

Ali, pogledajmo bolje u čemu se sastoji KERIGMATIČKA KATEHEZA.

S promulgacijom Evanđelja grčko-rimskom poganskom svijetu apostoli nisu završili svoj apostolski rad. Neofite, koji su vjerom odgovorili njihovoj kerigmi, trebalo je ukorjeniti u vjeri uvodeći ih sve dublje i dublje u shvaćanje kršćanskih misterija. Ono što je kerigma sadržavala kao u jezgri

sada je trebalo razviti. Ona je sadržavala samo jedno: vijest o otkupljenju po Isusu Kristu. U tom je, doduše, sadržano sve. Ali, sada je to "sve" trebalo raščlaniti, razjasniti i među sobom povezati. I to je učinjeno po katehezama. Ali, te se kateheze odvijaju u ozračju kerigme. To nisu samo dublja misaona razglabanja sadržaja kerigme nego se u njima osjeća i kerigmatička atmosfera. U njima prevlađava svijest o životu i istina je dana ne statički nego dinamički. Zanimivo je pod tim vidom baciti letimični pogled na Apostolsko vjerovanje, koje je sigurno plod kateheza u prvoj Crkvi. To je pravi compendium dogmaticum. U njemu su sve dogmatske istine od presv. Trojstva do uskrsnuća tijela. Naše današnje dogmatike jedva što više donose. A zanimivo! Te su istine predložene kao događaj, a ne kao tezarij, kakav dobivaju naši bogoslovi na koncu školske godine. U njemu su doduše sadržane sve istine naše sv. vjere, ali je ujedno njime ispričana sva Božja i ljudska povijest, počev od izlaženja u Bogu preko stvaranja, otkupljenja, Crkve pa do svršetka svega zbivanja po uskrsnuću od mrtvih i životu vječnom. Kerigmom se je navjestio veliki događaj otkupljenja. Katehezama se taj događaj dalje raspliće pazeći pri tom da se uščuva narav događaja i da tenzija bića, koje je kerigma vodila k obraćenju, ne popusti nego da se još i poveća vodeći sada iza obraćenja dušu u što dublje i životnije sjedinjenje s Kiryosom. Te su kateheze bile nosene kerigmom kao cvijet svojom čaškom. Kateheze su bile rascvjetana kerigma.

Takva je kateheza u prv j Crkvi. Tak va će ostati i kod Otaca kao kod sv. Ćiri la jeruzalemskog (odnosno biskupa Ivana, njegova nasljednika), kod sv. Ambrozija i kod sv. Augustina. Takva će ostati sve do u rani srednji vijek u kojem se prisutnost skolastičke spekulativne teologije još ni izdaleka ne osjeća.

U srednjem se vijeku javlja skolasti ka. Ona je svojom spekulacijom i racional nom metodom pokosila kerigmatičku katehe- zu, taj cvijet kerigme, kažu pokretači da našnje kerigmatičke kateheze. Bez tog ke- rigmatičkog cvijeta posebno smo živjeli mi u posljednje racionalističko doba. Stoga se treba vratiti na staru praksu.

To zvuči vrlo jednostavno. Možda dje luje i uvjerljivo. Ali, urodilo je nekim neukusnim plodovima, o kojima mi ovdje ne želimo raspravljati, a u prvom redu mis - limo na podcjenjivanje skolastike, pa će biti to po svoj prilici prejednostavno i jednostrano kazano.

Nama se čini da bi mnogo sretnija for mulacija i katehizamske prošlosti i njezi ne sadašnjosti bila ova:

Skolastika je istine kerigmatičke ka teheze još dalje probudila, filozofski izanalizirala i svrstala u znanstveni sis tem. Nažalost, poslije izvršene analize i doktrinalne sinteze tim istinama nije dan formalno i eksplicite njihov kerigmatički naboj koji je sada mogao biti mnogo jači i dramatičniji od onoga iz prijašnjih vre mena, jer se je sada sadržaj tih istina mnogo dublje zagledao. Naše je vrijeme po egzistencijalističkoj filozofiji, po feno

menologiji i po veoma izoštrenom dubin - skom psihološkom proživljavanju upozore- no na taj kerigmatički manjak. Stoga ka- da danas kažemo da se treba vratiti na staru kerigmatičku katehezu, onda ne mis limo da automatski prebacujemo ni svето- pisamske ni patrističke kateheze u naše vrijeme niti mislimo da napustimo speku- lativnu teologiju, Deharbove definicije i ekspozicije münchenske škole nego kod toga mislimo da moramo učiniti ono što skolastika nije formalno i eksplicite (ili barem nije u dovoljnoj mjeri za na- še vrijeme) učinila, tj. da na racional- na katehetska tumačenja dodamo još i ke- rigmatički naboj i tako opet dođemo do kerigmatičke kateheze, koja je kao i ke- rigma nezaustavno ciljala na volju.

Dakle, na stupovima racionalne kate heze treba izgraditi proširenu kerigma- tičku viziju čovjekova spasenja. Ona ista dramatika koja je sadržana u onoj prvot- noj jednostavnoj kerigmi o spasenju mora se nakon našeg racionalnog tumačenja te kerigme u svim njezinim pojedinostima to kom katehizamskih razglabanja opet poja- viti pred očima i srcem naših katehizana da. Oni moraju znati ne samo za činjeni- cu presv. Trojstva nego i za svu dramati ku strujanja Božjega života od Oca k Si- nu, od obojice k Duhu Svetome te razlije vanja tog života na naš planet koji se zahvaćen tom strujom probija natrag svo- me izvoru stvarajući veličanstvenu dramu povijesti. Oni moraju znati ne samo za hipostatsku uniju nego i za svu dramati- ku Bogočovjekova života i svu epopeju čo

vjekova otkupljenja. Oni moraju znati da je sada poslije Krista sve u nj ukalemljeno, i čovjek i čovječanstvo i cijeli svemir pa da je stoga sve to ušlo u Bogočovjekovu dramu, mi i sav svijet s nama. Oni moraju znati za kršćanski eshaton prema kojemu cjelokupno zbivanje na dramatičan način ide ususret. Moramo ih poučiti kako je sve stvoreno pozvano na Kalvariju da prođe kroz križna vrata smrti da bi uniš-lo u slavu Uskrsnuloga i kako je lik uskrsnulog Gospodina upaljena vatra u svemiru koja se sve više i više širi dok svojom slavom ne prožme sav svemir. Moramo ih poučiti o dramatici misne žrtve i o misnoj dramatizaciji našega života. Moramo im navjestiti dramu krsne milosti i života u njoj, Moramo ih poučiti o tragičnoj osamljenosti duše u grijehu i o vječnoj izgubljenosti u paklu. Moramo ih poučiti o drami vječnosti i slavi koja tamo živi. Tako će biti ne samo razum uvučen u svijetlo nego će i cijelo biće naših katehizanada biti uvučeno u život za čim naše kateheze konačno i idu.

Inspiraciju za davanje tog kerigmatičkog naboja našim katehezama crpst ćemo najbolje iz sv. Pisma, koje nije sistem nego živi opis Božjega pokreta ljubavi na našem planetu i iz liturgije koja čuva u sebi živu dramu našega otkuplje - nja. O jednom i drugom će se posebno još govoriti.

Mladi imaju posebno živ osjećaj za životno vrednovanje. Na taj se osjećaj kerigmatske misli lako nadovezuju. No, o katehezi i životu bit će posebni referat.

ZAKLJUČAK

Na početku sam obećao da će moje predavanje imati nedostataka i da ne će biti svestrano obrađivanje predmeta nego samo isticanje nekih momenata. Mislim da sam svoje obećanje vjerno ispunio.

Neki je pišući o krizi odgoja danas napisao otprilike ovo: Današnje je dijete problem. Bilo da se u pitanju mladeži obratimo na roditelje, bilo na učitelje, bilo na široku javnost, posvuda osjećamo da diramo u centar interesa i u točku nemira u isti čas.

I mi imamo isti dojam u pitanju naših katehizanada. Oni su centar našega interesa i u isti čas točka našega nemira. Za tu točku našega nemira iznesene su naše opaske o katehezi i modernim znanostima, o katehezi i filozofiji, o katehezi i spekulativnoj teologiji te napokon o kerigmatičkoj katehezi. Ne da tu točku pretvore u točku mira, što je nemoguće, nego samo da je kao točku nemira ponešto ublaže.

O. Rudolf Brajčić D.I.

KATEHEZA - ŠKOLA LITURGIJE

Tri posljednje godine života našega Spasitelja možemo promatrati s različitih gledišta. S gledišta onih "kojima je bilo dano da gledaju ono što su mnogi kraljevi i proroci željeli vidjeti, a nisu vidjeli" - s gledišta svetih apostola to je bila škola za apostolsku službu. Apostoli nazivlju Spasitelja "učiteljem", a same sebe da su njegovi učenici. U toj školi, koja će za sva vremena ostati nedostiživ uzor svake religiozne škole, Božanski učitelj naučio je blažene učenike sve što je bilo potrebno za njihovu apostolsku službu. Posebno ih je poučio o štovanju Boga po svetoj žrtvi i svetim sakramentima.

Mnoge stvari u životu čovjek nauči sam po sebi, ali je još više toga što mora učiti od drugoga. Za većinu zvanja u ljudskom društvu od pamtivijeka postoje škole. Sasvim je normalno da se završi škola prije nego što se počne vršiti neka služba. Liječnici, profesori, inžinjeri prije završe školu, a onda počnu vršiti službu.

Ako pođemo sa stanovišta da su ne samo svećenici nego i svi vjernici vršioci liturgije, onda je očito svima potrebna liturgijska izobrazba. Ta je izobrazba sastavni dio cjelokupne religiozne izobrazbe. - Ima li nešto s područja liturgijske izobrazbe, na što je potrebno posebno skrenuti pažnju prigodom ovog časnog sastanka, koji se sabrao da razmotri

najaktuelnije probleme katehizacije? U ovom predavanju pokušat ću odgovoriti na to pitanje. Ja koji nažalost od liturgije imam samo teoriju iznijet ću neka načelna gledišta, a većina od vas vrši liturgiju i živi od liturgije, pa ćete moći mnogo bolje o ovim raspravljati i donijeti praktične zaključke.

Predavanje sam razdijelio na tri dijela: 1. Katekumenat - Škola liturgije; 2. Katekumenska misa - škola liturgije; 3. Današnja liturgijska škola.

1. Katekumenat - škola liturgije.

Drugi vatikanski koncil smatrao je potrebnim da naglasi jednu istinu koja je u posljednje vrijeme bila prilično zaboravljena: liturgija je vrhunac cjelokupnog djelovanja Crkve. U 10. broju konstitucije "Sacrosanctum concilium" čitamo : "Liturgija je vrhunac prema kojem teži cjelokupno djelovanje Crkve i ujedno izvor iz kojeg proističe sva njezina snaga. Svrha je svega apostolskog nastojanja da ljudi postanu Božja djeca po vjeri i krštenju, pa da u Crkvi Boga hvale, sudjeluju u svetoj Žrtvi i blaguju Gospodnju večeru."

Nama danas nije ovo sasvim jasno da je liturgija vrhunac religije i izvor iz kojeg proizlazi sva snaga kršćanstva. Često susretamo ljude kojima to uopće ne ide u glavu. Stoga nije loše skrenuti pažnju na shvaćanje prvih vjekova kršćanstva, "quia traditio tanto venerabilis quanto fanti proprior."

Spasitelj je poslao apostole da poučavaju ljude u njegovoj nauci i da ih krste (Mt. 28,19; Mk. 16,15-16). Prema Spasiteljevoj naredbi apostoli i njegovi učenici poučavali su ljude onako i onoliko koliko im je bilo moguće, no vrlo rano su formirane u biskupskim sjedištima, a kasnije i u drugim mjestima tzv. "katekumenske škole" za sistematsku pouku katekumena - pripravnika za krštenje. Te su škole redovno trajale tri godine. Što i kako se u tim školama učilo razabiremo iz spisa starokršćanskih pisaca. Među njima u pitanju koje nas ovdje zanima treba posebno istaknuti Didaché, apologije sv. Justina, spise Tertulijana i sv. Hipolita Rimskog. Za poznavanje prakse i discipline katekumenata značajni su izvori: Sakramentar pape Gelvazija i "Ordines romani". Nije potrebno ulaziti u pojedinosti. Čini mi se da je dovoljno samo naglasiti, da su se u tim katekumenskim školama učila tri predmeta: 1. općenita pouka "de fide et moribus", 2. pouka o liturgiji i 3. pouka o crkvenom pjevanju. Do danas su nam se sačuvale tzv. "mistagoške kateheze"- pouke o liturgijskim misterijima istaknutih svetih otaca četvrtog stoljeća sv. Ćirila Jeruzalemskog, sv. Ambrozija i sv. Augustina.- Prva i glavna svrha katekumenata bila je inicijacija. Trebalo je katekumene uvesti u život i misterije kršćanstva. "Vera catechumenatus christiani natura non tantum in notionibus praeceptisque tradendis consistit, sed in initiatione ad vitam et mysteria Ecclesiae." (I. Annatiba, De sacramentis initiationis christiane, u Eph. lit. 1964. 3-4, str. 314).

Stjecajem okolnosti prvobitna praksa katekumenata je prestala. Redovito se krste djeca. Tako da danas kršćani najprije dobiju pravo i dužnost da aktivno sudjeluju u liturgiji (po krštenju), a onda kasnije steknu izobrazbu kako će to pravo i dužnost izvršavati.

Općim dekretom SZO od 16. travnja 1962. započelo je provođenje obnove katekumenata. Tu je određeno da se prema uviđavnosti biskupa, sadašnji obred krštenja odraslih razdijeli na sedam etapa. Obredi koji predhode krštenju bili bi liturgijsko posvećenje pojedinih stadija uvođenja katekumena u kršćanski život. Sveti sabor je potvrdio tu odluku u 64. broju liturgijske konstitucije koji počinje riječima: "Instauratus catechumenatus adultorum pluribus gradibus distinctus..."

Hoće li se u našim prilikama obnoviti katekumenat krštenja odraslih, kada i kako će se obnoviti, po mojem mišljenju nije to toliko važno pitanje koliko je važno obnoviti glavnu svrhu katekumenata: uvođenje katekumena u život i misterije Crkve. Makar da se u naše dane katehizacija drži uglavnom poslije krštenja, treba sve učiniti da ta katehizacija uvede kršćane u svjesno sudjelovanje u božanskom životu po svetim misterijima, da ih dovede do radosnog oduševljenja što su "aeterno Deo, vivo et vero communicantes", što su "participes vitae divinae per sacrosancta commercia".

2. "Katekumenska misa" - škola liturgije

U Djelima apostolskim čitamo kako je Filip đakon neposredno prije krštenja držao katehezu dvorjaniku etiopske kraljice Kandake.

Katkada ne može biti drukčije nego se mora što konciznije i što potpunije poučiti kandidata bilo za krštenje bilo za druge sakramente neposredno prije samog dijeljenja sakramenta kao što je to učinio đakon Filip. No i izvan takvih slučajeva nužde Crkva je uz sistematsku katehizaciju uvjek vršila i direktnu katehizaciju za vrijeme samih liturgijskih čina. Ova neposredna katehizacija došla je najviše do izražaja u predmisi, u "bogoslužju riječi", u tzv. "katekumenskoj misi". Bolonjski nadbiskup kardinal Lercaro naziva taj dio bogoslužja "škola učenika Gospodnjih".

Kroz povijest kršćanstva su gotovo svi sakramenti i sakramentali, kad više kad manje, bili povezani sa sv. Misom. Stoga je svrha predmise bila da uvede prisutne u dostojno svetkovanje euharistije i ostalih misterija koji su se obavljali zajedno sa euharistijom. Želim ovo rasvijetliti s nekoliko primjera:

Prigodom blagoslova palama na Cvjetnu nedjelju do nedavno smo čitali odlomke iz knjige Izlaska, kako su sinovi Izraelovi došli u Elim gdje je bilo dvanaest izvora i sedamdeset palama; a još uvijek čitamo toga dana opis iz Evanđelja kako je kod Spasiteljeva ulaska u Jeruzalem mnoštvo bacilo preda nj grane palama. Na temelju tih opisa

treba poučiti vjernike s kakvim raspoloženjem trebaju doživjeti taj obred.

Iz istog razloga čitamo na Svijećnicu kod blagoslova svijeća kako je starac Šimun nazvao Spasitelja da je "svjetlo na prosvjetljenje naroda".

Obredi Uskrsnog bdijenja bili su nekoć neposredna priprava za krštenje, a s tim obredima bila je nekoć spojena direktna kateheza o krštenju. Još i u najzadnjem izdanju misala do obnove Svete sedmice, prije proročanstava, bila je rubrika: "Interim presbyteri catechizent catechumenos et praeparent ad baptizma." Dvanaest čitanja Sv. pisma bili su osnovica za katehezu o krštenju. Stvaranje naravnog svijeta poticaj je da se još više divimo uzvišenosti nadnaravnog naroda koji se rađamo po krštenju. Prelaz preko Crvenog mora potiče nas da mislimo na naše oslobođenje od grijeha i ulazak u obećanu zemlju Kristove Crkve. Budući da se danas krštenje redovno vrši izvan Uskrsnog bdijenja sv. sabor je odredio da se priredi novi misni obrazac.

Na misi ređenja biskup drži neposrednu katehezu kandidatima svih pojedinih redova.

I tekstovi na misi za zaručnike su osnovica za direktnu katehezu prigodom vjenčanja.

No u svakom misnom obrascu cijelog misala predmisa je osnovica, platforma direktna kateheze kako moramo doživjeti euharistijsko bogoslužje na pojedine blagdane ili u pojedina vremena crkvene godine. Samo nekoliko primjera:

Bogojavljenje: "Nad tobom će se pojaviti Gospodin i slava njegova u tebi će se vidjeti". (Posl.). Dolazak mudraca - uzor prikazanja(in quibus iam non aurum, thus et myra profertur, sed quod eisdem muneribus significatur, immolatur et sumitur Iesus Christus Filius tuus") i poklona (Pričesna antifona "vidimus stellam eius in oriente et venimus cum muneribus adorare Dominum").

Sv. Obitelj: "Tulerunt Iesum..." (Prik.)
"Descendit Iesus..." (Prič.)

Svijećnica: "U taj će dan doći... Evo dolazi..."
"On ga primi na ruke svoje... Sad otpusti..."

Blagdani BDM. "Podiže glas neka žena iz mnoštva i reče Isusu: Blažena..." Kod pričesti "Beata viscera..."

Nažalost zadnjih nekoliko vjekova predmisa nije bila živa, neposredna, liturgijska, euharistijska kateheza. Ni danas to još nije. Da i nije drugih smetnja, sve do ove godine predmisa je bila kod većine kršćanskih naroda na nerazumljivom jeziku. Ovdje mi pada na pamet riječ što ju je nedavno u Fribourgu na svečilištu rekao jedan koncilski teolog. Spomenuo je obred ređenja subđakona i đakona. Kod ređenja subđakona biskup pruža ređenicima knjigu poslanica i govori: "Accipite librum Epistolarum, et habete potestatem legendi eas in Ecclesia sanc-

ta Dei, tam pro vivis quam pro defunctis." Slično i koč ređenja đakona biskup pruža evanđelistar i govori: "Accipite potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei, tam pro vivis quam pro defunctis." Očito je da u oba slučaja riječi "pro vivis" i "pro defunctis" znače: na Misama za žive i za mrtve. Međutim spomenuti je teolog iskoristio nezgodnu stilizaciju izraza "pro defunctis" i postavio pitanje: "Koja je svrha da se sveti tekstovi čitaju za mrtve - "pro defunctis"? I naglasio je da se doista ti tekstovi ne samo na mrtvačkim nego i na svim drugim Misama ne čitaju za žive nego "za mrtve - pro defunctis."

Postavimo i mi sebi ozbiljno pitanje: Je li moguće što učiniti da se sveti tekstovi povežu sa životom, a prije svega s doživljajem svetih misterija, posebno euharistije, da se ne čitaju "za mrtve", nego "za žive - pro vivis".

3. Današnja škola liturgije

Makar da je "anima humana naturaliter religiosa, naturaliter christiana", ipak je s druge strane još više istina da je "fides ex auditu". Kršćanstvo je u biti objavljena, nadnaravna religija. Stoga će uvijek, pa i u najpovoljnijim okolnostima, biti potrebna za sve temeljita i sustavna religiozna izobrazba. Ako je to potrebno za usvajanje religije uopće, na osobit način je to potrebno za vrhunac religije-liturgijske misterije, po kojima čovjek dolazi u stvarni kontakt s Bogom.

Sveti sabor je izrazio veliku brigu

Crkve "ut fideles universi ad plenam illam, consciam atque actuosam liturgicarum celebrationum participationem ducantur, quae ab ipsius Liturgiae natura postulatur" (S.C. 14). U saborskoj Konstituciji o sv. liturgiji nalaze se mnoge odredbe o liturgijskom odgoju klera, ministranata, čitača, tumača i pjevača. Te odredbe, upopunjene Uredbom o provođenju u djelo Liturgijske konstitucije, zasjenjuju sve što je do sada na tom području bilo određeno. Stoga mimoilazim sve ostalo i na temelju koncilskih odluka želim skrenuti vašu pažnju na neke pojedinosti u vezi s redovnim i neposrednom (direktnom) liturgijskom katehezom.

Nužni preduvjet, "conditio sine qua non" bilo koje vrste liturgijske katehe-ze jest liturgijska izobrazba i litur - gijski odgoj dušobrižnika. "Ut hoc evenire possit, nulla spes effulget nisi prius ipsi animarum pastores spiritu et virtute Liturgiae penitus imbuantur in eaque efficiantur magistri." (S.C. 14). Manje nas zanima što je sv. sabor odredio o liturgijskom odgoju i liturgij - skom životu u sjemeništima, ali nas svakako mora zanimati što je odredio o unapređenju liturgijske izobrazbe onih koji već rade kao duhovni pastiri: "Sacerdotes, sive saeculares sive religiosi, in vinea Domini iam operantes, omnibus mediis opportunis iuventur ut pleni us semper quae in functionibus sacris agunt intellegant, vitam liturgicam vivant, eamque cum fidelibus sibi commissis communicent." (S.C. 19).

a) Redovna liturgijska kateheza

Liturgijska konstitucija ističe da je briga oko liturgijskog odgoja vjernika jedna od najglavnijih dužnosti svakog dušobrižnika "unum e praecipuis fidelis myisteriorum Dei dispensatoris muneribus." Ovu svoju dužnost ispunjaju dušobrižnici kad u redovnoj katehizaciji djece i odraslih tumače liturgijska pitanja, ali jednako i kad nastoje cjelokupnu religioznu pouku usredotočiti oko središta Kristovog misterija, povezanosti čovjeka s Bogom što se sve potpunije ostvaruje u liturgiji.

Što se tiče metode u liturgijskoj katehezi koncilska liturgijska konstitucija određuje da liturgijska kateheza mora biti prilagođena dobi, staležu, načinu života i stupnju religiozne kulture onih kojima je namijenjena (S.C. 19). Kreposti koje se traže od katehete koji treba za liturgiju odgajati svoje vjernike jesu: ustrajnost, žar, revnost i strpljivost (ibid.). Ako igdje, to je posebno ovdje potrebno primjerom vlastitog života pokazati ono što se riječima uči: "Gregem suum hac in re non verbo tantum, sed etiam exemplo ducant". (ibid.).

Koncil se također pozabavio i sadržajem liturgijske kateheze i naglasio da efikasno svetkovanje pashalnog misterija treba imati primat u katehezi. Napominjem samo da je misterij Kristove Pashe (Muke, Smrti, Uskrsnuća, Uzašašća) i naše Pashe zajedno s njim po Krštenju, Euharistiji i konačnom prelazu s ovog svijeta na drugi, središnji misterij liturgijskog života.

Tome misteriju posvećena je naša glavna svetkovina i svaka nedjelja, svaka je Misa doživljaj Pashe; svetkovine BDM i svetih treba shvatiti u odnosu na pashalni misterij. Kateheza o pashalnom misteriju za mnoge je "tvrd govor". No čini mi se da je ovdje na mjestu riječ sv. Augustina: "Da amantem, et sentit quod dico, da desiderantem, da esurientem, da in ista solitudine peregrinantem, atque sitientem, et fontem aeternae patriae suspirantem: da talem, et scit quid dicam. Si autem frigido loquor, nescit quid loquor." (Tract. 26 in Joan.).

U vezi s centralnim značajem pashalnog misterija lakše ćemo razumjeti odredbe koncila o obnovi korizme. Cjelokupna korizmena liturgija trebala bi biti jedna velika kateheza o pashalnom misteriju.

b) Neposredna liturgijska kateheza

Spasitelj je mnogo vremena poučavao svoje apostole o otajstvu presv. Euharistije. To je bila, da se tako izrazimo redovna katehizacija. A u samom času zadnje večere držao im je neposrednu katehezu o tom otajstvu: "Ovo tijelo koje se za vas predaje i ova čaša, ovo je novi zavjet u mojoj krvi". Stare katehetske škole vršile su redovnu ili daljnu katehetsku pripravu za sudjelovanje vjernika u svetim otajstvima, a kod samog vršenja svetih čina bila je neposredna ili direktna kateheza. Mnogi dosadašnji propisi određivali su da se uz redovnu drži i ta neposredna kateheza. Rimski obrednik propisuje da se prigodom dijeljenja svetih sakramenata

razjasni vjernicima značenje svetih obreda. No malo gdje se je taj propis održavao. Sveti sabor je i u ovo pitanje radikalno zahvatio: "Etiam catechesis directius liturgica omnibus modis inculcetur; et in ipsis ritibus, si necessariae sint breves admonitiones, a sacerdote vel competenti ministro, opportunioribus tantum momentis, praescriptis vel similibus verbis dicendae praevideantur." (S.C. 35,3).- Primjer ovakve direktne kateheze imamo u obredu Uskrsnog bdijenja, kad misnik neposredno prije obnove krsnih obećanja tumači vjernicima značenje tog čina. U obnovljenom obredu koncelebracije određeno je da se prije sv. Mise drži kateheza o tom svetom činu. U obnovljenoj liturgiji nešto dulje kateheze bit će prije samih obreda, a za vrijeme samih obreda samo kratke napomene - didaskalije od jedne ili dvije rečenice. Prema naravi pojedinih obreda neke od tih didaskalija spadaju na misnika, druge na đakona, druge opet na monitora ili komentatora.

Posebna vrsta direktne kateheze je tzv. "bogoslužje Božje riječi - sacra Verbi Dei celebratio". To bogoslužje riječi neovisno od euharistijske službe trebalo bi se provesti po uzoru na čitanja za vrijeme Uskrsnog bdijenja ili na predmisi: dakle, čitanja, tumačenja, pjevanja i molitve.

U staro doba je češće bivalo da su se kršćani sakupljali na zborno bogoslužje (statio) bez euharistije, a u naše da ne sveti sabor preporučuje da to bude "in solemniorum festorum pervigiliis, in aliquibus feriis adventus et quadragesi-

mae, atque in dominicis et diebus festis".

Ne treba zaboraviti da je sama crkvena zgrada i sve što je u njoj: namještaj, slike, kipovi, red, čistoća, a na - pose sveta glazba-živa i vrlo efikasna, često mnogo efikasnija od živog govora.

- - - -

Iznio sam nekoliko pojedinosti, koliko mi se činilo da je potrebno u vezi s problemom koliko kateheza može dopri - nijeti živom sudjelovanju vjernika u liturgiji. Nisam išao za tim da budem is - crpan, niti da iznesem zaokruženu i logičnu cjelinu. Htio sam samo skrenuti pažnju na gledište današnje Crkve - Crkve u doba II vatikanskog koncila, da se ne bi i našem katehiziranju moglo prigovoriti ono što je jedan suvremeni teolog prigovorio odgojiteljima u sjemeništima, da "u životu sjemeništaraca nastoje ostvariti ono što je Crkva davno prije naređivala, a ono što danas naređuje pokušat će provesti do pedeset ili šesdeset godina". (C. Braga, Komentar Instrukcije o lit. konstituciji, Eph. lit. 1964, 5-6, 454).

Na sva usta Crkva nas danas zove da poradimo kako bi naša liturgijska katehizacija, zapravo cjelokupna katehizacija trebala biti usmjerena k jedinstvenom cilju da ljude dovedemo da štuju Boga i da dođu u kontakt s Bogom. Poziv što ga je psalmist izrazio u 94. psalmu:

"Dođite, poklonimo se i padnimo
pred Bogom ničice...
Jer je Gospodin velik Bog i Kralj

velik nad svom zemljom...
Jer su u ruci njegovoj svi krajevi
zemaljski i on gleda na visine gorske,
Jer je on Gospodin Bog naš, a mi
smo narod njegov i ovce paše njegove!"

O. Jure Radić

PROBLEMI KATEHEZE SREDNJOŠKOLACA

Iz ankete među francuskom omladinom... Odgovore je sabrala Francoise Giroud pod naslovom "Nouvelle Vague". O svom životnom idealu odgovoriše na primjer i ovo: "Ideali su mi zapreka u životu, "moj ideali je dobro živjeti", "ne vjerujem u ideale".

Propalo? Ne! Rat nije izgubljen. Izgubljen je, ako pomislimo da su ideali pokopani. U pitanju je zapravo neko "oboljenje" kod naše omladine. Ne optužujmo omladinu, jer svatko može oboljeti, ali svatko ne može liječiti. K.Rahner u knjizi "Sendung und Gnade" veli: "Ne skrivajmo svoju zastavu u džepu!" Pa dobro, pristupimo ovom problemu otvoreno, odvažno kao i liječnici u "raskuživanju" oboljelih predmeta. Zastavom izvan džepa, srcem u šaci, okom na stvarnosti. Postavimo iskreno dijagnozu i napišimo recept!

D I J A G N O Z A

Dva su faktora u dijagnozi, jedan u nutrini mladića, a drugi je izvan njega. S nutrine prodire samosvijest, izvana udara tisuću auktoriteta na njegove prodore u život. I tu je sukob.

I. O s j e ć a j s a m o s v i j e s t i:

Iz dječaka prelazi u mladića. To je važan skok. Za nas je to ponekad "salto mortale". Što se dešava? Evo što se dešava:

1. "Bijeg" od puberteta. Dovršio je osmoljetku, pa se penje na više, dovršio je prve nalete puberteta, pa ulazi u jasnije fiziološke tendencije. I tu se javlja osjećaj ponosa, samosvijesti.
2. "Bijeg" od sela. Veliki broj ulazi u grad nakon osmoljetke. Tu je širi krug drugova, koji više "znadu". Širi izbor zabava, a manji nazor roditelja. Radi toga se javlja osjećaj neovisnosti.
3. "Bijeg" od dječje nastave. Mjesto učiteljica i učitelja susreo se sa profesorima. Jasno je, on traži i u katehezi stručnije metode i "viši" materijal. To je u uvodnom govoru lijepo istakao otac Biskup, kad je naglasio, kako kateheza mora ići uporedo sa kulturom.
4. "Bijeg" od ekonomske ovisnosti. On već ima svoj džeparac. Oni sa sela hrane se u menzi ili kod neke tuđe obitelji. Mnogi sami odlučuju kada će gledati film, kamo će na izlet. Moja lisnica isto je što i moja samostalnost.
5. "Bijeg" od svačije ovisnosti. Ponešto su krivi i roditelji, jer već u kolijevci omogućuju diskriminaciju: "Hvala Bogu, rodio mi se sin. Nije kćer". Ovaj viši interes za sina veoma je prikladna podloga za razvoj "paše", malog tiranina, koji svoje gospodstvo servira i onima kojima je svejed

no da li je on kćer ili sin, jer mu oni nisu roditelji.

6. "Bijeg" od katehizacije. Kazuju statistike. Ako bi ih i deset po sto dolazilo, što je to? U brodolomu sa stotinu putnika, devedeset ih se utopilo, a deset spasilo, pa zar je to uspjeh kapetanov? Krist je postavio problem katehiziranja "izgubljenih ovaca", a ne onih u toru. I to za samo jednu po sto postavlja pitanje. Nije li naš problem u ovim "bijegovima", zapravo katehizacija izgubljenih? Nije li prvo dužnost katehete TRAŽITI, a onda poučavati?

II. O b e s c i j e n j e n a u k t o r i t e t: Nije mladiću uroñen udar na auktoritete, jer on prirodno ovisi u svemu o drugomu: Odijeva ga roditelj, hrani ga roditelj, školuje ga drugi. Ali životne okolnosti u kojima pliva ne daju mu kolut za spasavanje; napučini, u brodolomu željâ o - sjeća se izoliran. Ne osjeća "kapetanove" brige, pa u osjećaju ostavljenosti jeđva ima na umu auktoritete oko sebe.

1. U obitelji

a) Roditelji su "stara" generacija. Ankete su pokazale, čovjek sa pedeset godina u očima mladića je star čovjek. Jasno, mišljenje ovih "staraca" je staromodno mišljenje.

b) Roditelji su okrutni. Iz zapadno-njemačkih novina doznajemo, kako su

mladi osudili svoje roditelje za velika krvoprolića u prošlom ratu. Kako ćemo mladima savjetovati dobrotu, kad oni u nama vide rušitelje, čuvare logora? To je činjenica, oni tako misle.

c) Mnogi roditelji su "Nesređeni". Ferriani je ispitao 2ooo maloljetnih zločinaca. Od toga su 7ol iz obitelji loša glasa, 164 iz obitelji sumnjiva glasa, a 53 su iz obitelji posve pokvarenih. Sichard tvrdi da je u virtemberškim kaznionicama bilo 27% zatvorenika koji su bili nezakonita djeca... Kakav auktoritet mogu uživati ovi roditelji?

2. U školi

a) Preopterećeni su nastavnim programom. Mnogo više nego li je to bilo prije rata. Radi toga svojim katehetama odgovaraju: "Nemamo mi vremena za katehizam".

b) Opijeni sportom. "Panem et circenses" kao nekada u starom Rimu. Ovo se ne može dokinuti, može se samo shvatiti. U ovakvom raspoloženju mladić o katehezi veli: "Nije mi zanimljiva".

c) Izbezumljeni ponudama. O istom problemu čuje kod nas jedno, a drugdje opet drugo. Otac Šetka je naglasio u predavanju taj dvostruki odgoj. Gdje je istina, pita omladina. Upravo kao što je i Pilat upitao.

3. U religiji

a) Specijalizacija važi. Oni se već na gimnazijskim klupama odlučuju za svoju buduću struku, pa i ostale školske predmete puštaju po strani. Kuda ćemo mi sada sa našim katehizmom? Mladići

mi vele: "Pa, zar ćemo mi u teologiju!"

b) Averzija prema religiji. Zašto? Jer, vele oni, Bog ograničuje našu slobodu. Tako ih je poučio Sartre. A onda, religija "košta", mnogo nam zabranjuje, a malo nam nudi za ovaj život.

c) Religijska "diskriminacija". Govorim jezikom omladine: Na tri milijarde ljudi imamo preko 900 milijona kršćana, 450 milijona muslimana, 350 milijona hinduista, 400 milijona budista, 12 milijona židova. Omladina pita: "Zašto bi jedna religija nametala auktoritet drugoj?" Oni to sude po liniji Velikih i Malih naroda.

4. U društvu

a) To je staromodno. Tako misle o šlageru iz prošlog mjeseca, tako i o religiji, staroj dvije tisuće godina.

b) To je monotono. Kako se u svom razvoju osjeća drugačije nego li lani, tako i u nastavnom planu traži promjenu. Pa i u katehezi.

5. U javnom mišljenju

a) Ovo je atmosfera racionalizma! Zato odbijaju vrijednost tradicije, zakona, sistema. Treba sve obrazložiti i dovesti u krug njihova shvaćanja.

b) Ovo je atmosfera organizacija! U politici vide Ujedinjene Narode, u sportovima klubove, u muzici ansamble itd. U njihovoj glavi iščezava individualna savjest. Postoji kolektivni grijeh, kolektivna odgovornost. Gdje je sada "ja", "ti"? Gdje auktoritet?

c) Ovo je atmosfera Osvješćivanja! Mali narodi dobijaju slobodu, svoje države, upravu. Brišu se kolonije sa geografskih karata. U ovom općem zanahu briše omladina i auktoritet na svojim životnim stazama.

d) Ovo je atmosfera ratova! Zato i ona prihvaća bitku u obitelji, školi, na ulici, pa i u religiji.

Ne čini li vam se, da oni više vjeruju nauci nego li religiji? Vjeruju više Sartreovoj slobodi negoli moralu, više tehnici negoli liturgiji? Podsjećam sve nas na ono što je istakao o. Brajčić govoreći o "protezama Božjim" u tehnici, religiji.

6. U moralu

a) Sukob s Bogom. Bog je u očima omladine "strogi profesor" matematike, koji odvagne svaku misao, riječ, djelo. Cjepidlaka! Traži nemoguće: Dao mi je bez moga pitanja nagone, pa onda zabranjuje upotrebu. Govorim njihovim jezikom: "Kum je meni poklonio sat, pa mi zabranio da ga nosim i da se poslužim". Šta da radimo? Hoćemo li i dalje udarati na "Manihejce", "kipoborce"? Možda bi bilo bolje pristupiti moralom ljubavi, a ne moralom "zabranjena voća".

b) Pokvaren je apetit. Ako dijete pred sam ručak obliže jednu čokoladu od sto i pedeset dinara, pokvarilo je tek. Tako je. Mi imamo pred sobom omladinu koja se je prije kateheze "osladila" grijehom.

c) "Mladi smo". Vi ste svi to prošli, vele omladinci, pa sada kada vam se nebo razgalilo, kosti osušile, sada tražite od nas što ste vi sami u našim godinama "preskakali". Vjerujte mi, kroz dvade-

set i tri godine rada sa omladinom mogu iskreno reći, da oni naše religijske pojmove, osobito praksu prebacuju u stare dane. Religijska praksa jednako je penzija.

Lebret u knjizi "Dimensions de la charité" nalazi uzroke grijeha u dominaciji tijela. I on veli da je važno postići "moralnu autonomiju". Meni se čini da ovo dvostruko oboljenje kod omladine, tj. osjećaj samosvijesti i obaranje auktoriteta, možemo zaista izraziti formulom "Moralne autonomije".

Ako je time postavljena dijagnoza, tko i kako ćemo pisati recept?

R E C E P T - - - M E T O D E

Povjereno mi je da iznesem svoja iskustva, pa to i činim. Podlažem se rado svačijoj kritici. U pitanju je, kako ćemo pristupiti mladiću i što ćemo mu govoriti.

1. Dužnost? - Tačno! Ali on uči matematiku, povijest, engleski, jer će sutra na fakultet, ili u namještenje. Ali kako ćemo riječju "dužnost" uvjeriti mladića da pohađa katehizam, kad mu on može čak i "škoditi"?

2. Silom? - Kako možemo to i pomisliti? Školske predmete štiti država, zbor profesora, roditelji, pa i njegova ambicija da se okruši. Ali kateheta je u ovom slučaju "nenaoružan". On može samo čekati, da li će ptičica u letu sjesti na njegovu ruku, te mu iz dlana pozobati nekoliko zrnaca.

Maurice Zundel u knjizi "Itineraire" donosi ovu poredbu: Stan može pospremiti

i služavka i majka-gazdarica. Ali, kakve li razlike! Služavka to čini po tuđoj volji, a majka to čini iz ljubavi prema obitelji. Možda bismo u našoj katehezi morali više unijeti majčinstva i očinstva, a manje činovničkog nastupa. "Sluge Božje" prevesti na naš jezik sa "Očevi omladine".

3. Oprezno! - Ne mislim na politiku, već na psihološku metodu. Vjerski materijal bi bilo prikladnije unositi u duh mladića na ovaj način:

a) Kao tabletu! Gorka je jer svako odricanje košta. To i jest smisao religije i Otkupa duše. Ali mi možemo ovu piluu obaviti tijestom kao što to čini mati kod svoje djece. Ispiju je, a i ne osjećaju gorčinu.

b) Razumljivo! Jezikom mladića: Kroz paralele iz škole, filma, sporta, časopisa, zabava, žurnala, televizije. Treba visoke i teške vjerske istine pretaliti u materinski jezik mladića.

c) Suradnički! Ankete, diskusije, izmjena literature od ruke do ruke. A najviše privatnim kontaktom.

4. Prijateljski! To znači: Više drugarski, a manje auktoritetom. Više obrazloženjem nego li "ex cathedra". Oduševiti, probuditi ponos.

Jean Laplace D.I. u knjizi "Culture et Apostolat" veli: "Onaj je pravi učitelj koji nas same sebi otkrije, a da pritom ne naruši našu ćud i naše ambicije".

5. Shvatiti mladića!

a) Uočiti razlike mladić-djevojka: - Mladić je brutalniji od djevojke. Zato

mu prilazimo sa manje sentimenta, a više sa logikom.
- Mladić je manje kompliciran od djevojke. Zato pristupamo otvorenije, a sa manje crvenila u licu.
- Mladić je redovito sa sobom zadovoljniji od djevojke. Zato i traži manje savjeta nego li ona.
- Mladić je po naravi "dominator". Zato ga je teže sklonuti na vjersku pouku nego li djevojku.
- Mladić je ambiciozniji u osvajanju života. Zato mu je teže probuditi ambicije u religiji, jer ima "važnijih" problema.

b) Pažljiv prema njegovim problemima osjećaja, ljubavi. U ovoj stvari najmanja nepažnja može podići "berlinski zid" između katehete i đaka. Ako ljubav završava sakramentom, mora je i kateheza imati u vidu.

c) Odvažno! Apostoli su bili kukavice, kad su podržavali rasnu diskriminaciju između Židova i Samaritanaca. Na Jakovljevu zdencu Isus je odvažno preskočio sa blažnjavanje apostola i približio se Samarjanki. Smijemo li ovamo, onamo, ovako ili onako obučeni... Tisuću problema, dok mladići ginu. Sv. Pavao je rekao: "Ja se ne crvenim radi Evanđelja".

đ) C i j e l o g mladića obraditi. Čovjek (mladić) je zbroj tijela i duše. U ovu formulu ulaze dva faktora: Mladićstvo i kršćanstvo. U prvi dio formule spadaju: školske klupe, igra, plaže, rendesi, kavane, film, televizija, ulica. Kateheza mora pronaći kanale, da se on

i na ovom području osjeća u dvoje: On i njegov Bog. A u drugi dio formule spadaju:katehetske pouke, dakle teorija koja je kod većine kateheta jedini način katehiziranja. To je nešto slično kao u medicini. Postoji teorija, postoji i praksa. Studij medicine plus liječenje = zdravlje.

6. Kristova kateheza. Krist je obostrano rješavao pedagošku formulu čovjeka: čovjek + kršćanin = spas.

a) Čovjek! Zato je dvaput umnožio kruh, stvorio vino u Kani na svadbi, uskrisio mladića iz Naima. Što bi bilo od mrtva mladića, da je Krist mimoišao pogrebnu povorku s isprikom da mu se žuri na "katehezu"?

b) Kršćanin! Zato je poučavao, opraštao, savjetovao, orjentirao i oduševljavao čudesima.

7. Ideja Tome Akvinca: U vjeri su tri faktora.

a) Intelekt. Zato treba vjerski materijal obrazložiti.

b) Volja. Zato treba čovjekov karakter odgojiti.

c) Milost, koja ostvaruje vjeru. Zato treba u poslu na Boga se osloniti, jer je prihvaćanje vjere dar.

8. A gradivo? Kroz četiri godine predavao sam ovo gradivo i ovim redom:

1. god.: Postoji li Bog (kroz filozofiju, teologiju, literaturu, kroz biografije konvertita, iskustvo svakog pojedinca).

2. god.: Obrana vjere (rješavanje svih vrsti teškoća, posebno u vezi sa

školskim materijalom, serviranje hitnih odgovora na pitanja protiv vjere i slično).

3. god.: Moj kontakt s Bogom (sakramenti, molitva, obredi, struktura Crkve).

4. god.: Povijest (religija, kat. Crkve, osobito kod nas, psihologija vjerovanja).

Lee Bickmore u svibnju 1965. objelodanio je u "Selection du Readers Digest" članak pod naslovom "Četiri ključa za uspjeh". Evo njegovih misli:

1. ključ: Neumorna priprava! Veli da je vidio devet ispravljenih prijepisa jednog govora američkog predsjednika.

2. ključ: Pomozi drugoga u radu! Otkriti njegove talente, ambicije, težnje i biti mu pri ruci da ih razvija.

3. ključ: Jasan cilj! Znati materijal, metode, imati neko iskustvo.

4. ključ: Besane noći! Jer dan je prekratak za rad.

Dodajmo i mi 5. ključ: Molitva za moje đake. Jer sve naše metode, iskustva i napori još uvijek su ljudski pokušaji, možda i pretpostavke. Ali nije pretpostavka 44. redak 6. pogl. Ivanova Evanđelja. To je zlatni ključ našeg katehetskog uspjeha: "Nitko ne može k meni, ako ga ne privuče moj Otac".

Mi velimo: "To su moji đaci". Bog je još prije nas o njima rekao: To su moja djeca!

Ne zaboravimo svakog dana nebeskom Ocu nešto kazati o njegovoj djeci!

Zlatan Plenković, O.P.

Pismeni intervent katoličkog laika

ŠTO DANAS OČEKUJEMO OD VJERONAUKA ?

I. U v o d

Duhovno gibanje izazvano Koncilom i sve veće oživljavanje uloge i odgovornosti kršćana za moralno oblikovanje ličnog života pojedinca i svijeta uopće, imperativno nameću i potrebu "osuvremenjavanja" vjeronauka i njegovih metoda.

Vjeronauk u suvremenim uvjetima kod nas poprima, naime, sasma nove aspekte. Nužno je stoga revidirati mnoga dosadašnja gledišta.

Živimo u društvenim uvjetima posve različitim od nekadašnjih. Tim uvjetima, tom svijetu i njegovim potrebama, potrebno je prilagoditi i sistem vjeronauka.

II. Religiozno-odgojni uvjeti danas

Današnje društvo kod nas iz temelja je izmijenilo svoj odnos prema Crkvi i uopće prema religioznom fenomenu.

Za razliku od nekada, danas su kršćanstvo i Crkva tretirani "kao preživjela i negativna društvena kategorija". Takav ideološki i praktički stav, temeljen na materijalističkim koncepcijama života i svijeta, rađa konkretnim posljedicama u odnosu na Crkvu, kršćanska gledanja i položaj kršćana u tom društvu kojemu pripadaju.

Crkva danas živi u društveno političkim uvjetima službenog ateizma. Njoj se ne priznaje pravo, da bi kao društveno priznati faktor razvila odgovarajuće aktivnosti radi moralnog oblikovanja sredine u kojoj djeluje. Sva prava u tom pravcu zadržalo je isključivo za sebe društvo, koje ih ostvaruje preko svojih institucija i prema svojim shvaćanjima.

Za razliku od ranije, Crkva je štaviše suočena sa sistematskim antiteizmom. Vjernost antiteizmu danas je poprimila značaj vjernosti društvu.

Sadašnje religiozno-odgojne uvjete karakterizira - pored društveno političkih okvira službenog ateizma - također i sve širi praktički ateizam, bez ideološke podloge, koji dnevno prodire u najšire narodne slojeve, koji su kod nas tradicionalno smatrani kršćanski.

Razlog je tome s jedne strane u "religioznom oportunizmu" (biti religiozan - danas nije korisno!), a s druge strane u "groznici standarda" i njegovom sve većem apsolutiziranju uz opće slabljenje osjećaja za vrijednosti izvan isključivo materijalnog. Danas je više nego ikada važnije "imati" nego "biti". To je sveopća psihoza koja zahvaća sve, pa i one koji se smatraju kršćanima.

Religioznog indiferentizma u nekadašnjem smislu, danas uopće i nema. Svatko je danas stavljen pred obavezu da se dnevno praktički opredjeljuje "za" ili "protiv" u odnosu na religiozno. Kada bi netko u pogledu religioznog i htio biti indiferentan, nije mu to moguće. Problem reli

gioznog tako, makar kroz negativni interes, postaje dnevno sve više prisutan pred savješću svakoga.

Nove religiozno-odgojne uvjete karakteriziraju danas i sasvim novi položaj, fizionomija i novi odnosi unutar današnje obitelji.

Nekada su bile posve rijetke obitelji, koje bi aktivno uticale u pravcu antireligioznog odgoja i oblikovanja svoje djece.

Danas su naprotiv rijetke obitelji koje aktivno formiraju religiozno moralni lik svoje djece. One koje to i žele, pitanje je da li su tome dorasle s obzirom na posebne životne uvjete u kojima se danas djeca kreću, razvijaju i uticaje pod kojima se moralno oblikuju.

Današnja je obitelj m o r a l n o dezintegrirana. Za razliku od nekada, sada obitelj ni u praksi ni u svijesti ljudi ne predstavlja trajnu zajednicu, sakramentalno potvrđenu od Boga, sa prvenstvenom ulogom rađanja, odgoja i zaštite djece. Danas su djeca sekundarni faktor. Nad "roditeljima" danas imaju načelnu i životnu prevagu "bračni drugovi", kao nova socijološka i moralna kategorija, kao izraz relativnosti njihovog odnosa, kao izraz prvenstvenosti njih samih i njihovih interesa, kao jedinki u odnosu na obiteljsko. Razvod je danas jednako prirodna i moralna kategorija, kao što je prirodna i moralna kategorija sam brak.

Današnja je obitelj i ž i v o t n o

dezintegrirana. Majka je prestala biti "čuvarica ognjišta". Ona i otac su zaposleni - radi kruha, drugih razloga, ili - uopće bez razloga. Djeca jedva uspijevaju vidjeti svoje roditelje. Za bilo kakvu brigu u odgojnom smislu roditelji nemaju ni vremena, ni mogućnosti ni snage.

Danas k tome nastupaju generacije "novih roditelja", a time sve akutniji novi problemi, ne samo sa gledišta religioznog odgoja, već i općegrađanskog odgoja.

Sa stanovišta mogućnosti, da svojoj djeci pruže religiozni odgoj, današnji su roditelji:

- ili nedovoljnog religioznog odgoja, makar sami religiozni (za mogućnost davanja odgovarajućeg religioznog odgoja danas nije dovoljna sama religioznost!);
- ili nedovoljnog religioznog života (za davanje odgovarajućeg religioznog odgoja potreban je uz religiozan odgoj također i religiozan život!);
- ili nedovoljne religiozne svijesti (danas je potrebna duboka svijest baš religioznog odgoja djece, kao podloge za svaki "dobar" odgoj);
- ili pak uopće bez religiozne svijesti.

Konačno, među nama živi generacija novih roditelja:

- svijesno areligioznih (u pitanju su sasma praktični oportunizmi onih roditelja, koji smatraju da

će religiozni odgoj životno škoditi njihovoj djeci), te
- aktivno antireligioznih, bilo iz oportunističkih ili pak načelnih razloga.

Današnja obitelj, koja to više nije - već je život u braku dvoje ljudi uz eventualnost djece - sa svojom nutarnjom rastrganošću i suprotnostima, postala je problem i kao takva objekt ne samo religiozne već i sve veće društvene brige.

Razumljivo je da takva ne može biti više kvalificirani okvir pozitivnog religioznog odgoja danas.

Društvo možda u odgojnom smislu može gajiti nade u pogledu obitelji, Crkva međutim ne. Crkva danas treba da na sebe preuzme osnovne odgojne funkcije.

Obiteljski pozitivni odgoj u postojećim uvjetima postaje nužno dopunski i samo - dobrodošao.

Današnje nove religiozno-odgojne uvjete karakterizira i posve nova funkcija i uloga škole te nastavnog kadra u odnosu na ranije.

Današnja škola nema više one svoje ranije odgojne funkcije, posebno religiozno odgojne funkcije. Ona štaviše ima - antireligiozni odgoj kao cilj. Tom cilju usklađeni su sadržaji udžbenika i usmjereni istupi nastavnika.

Sistem školovanja odvija se danas u uvjetima koedukacije učenika. To je samo zabrinjujuće povećalo odgojne probleme.

Škola je ostala bez odgojne fizionomije, nastavnici bez nekadašnjeg svog odgojnog lika i moralnog auktoriteta.

Sva dosadašnja traženja i napori da se riješe teški odgojni problemi mladih nisu dali željenih rezultata.

Ostaje jedno rješenje: nekada su se Crkva i društvo u odgojnom pogledu oslanjali na školu - u buduće će škola i društvo u odgojnom pogledu morati se osloniti na Crkvu!

U religiozno-odgojnom smislu, Crkva danas ne može računati na bilo kakve pozitivne utjecaje sredine. Danas su naprotiv negativni i areligiozni uticaji pravilo (film, ulica, štampa, literatura itd.).

Današnja je sredina ona, koja anticipira moralne probleme kod djece. Sredina ih stavlja u takve moralne situacije, za koje djeca nisu ni fiziološki, ni moralno a niti duhovno sazrela. Djeca zarana stiču saznanja, koja ih već u početku grubo moralno i odgojno deformiraju.

Djeca su nadalje, s obzirom na način reagiranja sredine u kojoj se kreću u odnosu na religiozno, od malena prisiljena na "dvostruki život" - jedan, koji eventualno prakticiraju u okviru obitelji, a drugi - tome suprotan - koji iz ovog ili onog razloga demonstriraju izvan obiteljskog kruga. Ta dvostrukost uloge, dvostrukost odgoja i uticaja, dvostrukost uzora i dvostrukost shvaćanja - pretežak je teret i zahtjev za još nedoraslu dječju psihu, da bi ga mogla podnijeti bez

odgojno negativnih posljedica.

Današnja sredina anticipira i ideološke probleme kod djece. Danas mala djeca, ako vjeruju, mora da odgovaraju - zašto vjeruju, i sebi i drugima, jer ima uz njih djece - koja "ne vjeruju". Umjesto da žive u bezbrižnom svijetu dobrih "anđela čuvara", naša djeca - predškolska i ona u školi, stavljena pred dileme za koje nisu dorasla - vode diskusije: "Ima Boga - Nema Boga!"

Sa stanovišta religiozno-odgojnih uvjeta danas, treba konstatirati činjenicu, o kojoj više nema dvojbe: opće slabljenje i deformacija moralnih kategorija u najširim rasponima (od djece do odraslih) i na svim područjima (od običnog izvršavanja svakodnevnih osobnih i građanskih dužnosti i preuzimanja odgovornosti, do moralnih ostvarivanja na intimnom i međuljudskom planu).

Taj problem svakim je danom sve više prisutan i u konstatacijama službenih društvenih faktora. Taj je problem naročito akutan, kad je u pitanju fizionomija današnje omladine.

Međutim, nasuprot takvoj moralnoj situaciji i hitnoj potrebi da se nešto poduzme na moralno-odgojnom planu, ostaje društveno zabrinjujuća činjenica, da makar za sada nema takvih službenih, praktički upotrebljivih, teoretskih osnova za jedan efikasni i stvarno pozitivni odgoj, naročito mladih.

Može se kazati, da se i prema akut

nim odgojnim problemima zauzimlje u osnovi stav "skrštenih ruku", valjda u bojazni da ne bi naglašavanje moralnih kategorija u sadašnjim uvjetima vodilo svakako neželjenoj alternativi - Bogu i religioznosti, kao jedinoj podlozi obaveznih moralnih ostvarivanja svih, pa i mladih.

III. Uloga vjeronauka danas

Logično je da u sadašnjim religiozno-odgojnim uvjetima vjeronauk prestaje biti "školski predmet".

Sadašnji društveni okviri isključili su vjeronauk iz škole i vratili ga u crkvu. Čini se, međutim, da je "vjeronauk u crkvi" postao ne stvar nužde, nego providencijalno rješenje, da bi dobio novi kvalitet i postao žarištem novog, u crkvi obnovljenog i obogaćenog, aktivnog duhovnog strujanja.

Vjeronauk je vraćen izvorima, da bi se ondje osvježio i ispunio novim životom - baš za novo vrijeme i novu ulogu, koju mu treba dati u tom vremenu.

Vjeronauk više ne može biti smatran kao dopunski odgojni faktor u vidu povremene "predmetne poduke" o pitanjima iz područja dogmatike, moralke, liturgije itd. Takva su gledanja i takvi tretmani danas neodrživi.

Vjeronauk, s obzirom na socijološke, moralne i druge faktore svijeta u kojemu živimo, treba da postane osnovni odgojni faktor kršćanskog oblikovanja život

nog nazora i cjelovitog praktičkog djelovanja. Odgovarajućom metodikom on treba da dade sistem praktičnih pouka i uputa za život, kako da ga kao kršćani kristianiziramo.

Vjeronauk, međutim, čitavim svojim sistemom, sadržajnošću onoga što iznosi i izričitim naglašavanjem, treba da prestane biti sinonim za adruštveni ili čak protudruštveni odgoj.

Makar on to nije, niti može biti, potrebno je ipak da se to naglasi. Sama šutnja nije dovoljna. Može dati prilike za sumnjičenje i insinuacije.

Sistem vjeronauka treba nužnošću životnih potreba samog društva, da za sebe izbori "tihu" društvenu reafirmaciju religioznog fenomena, kao nezamjenjivog i jedino pouzdanog društvenog uvjeta za ispravan odgoj mladog bića, da bi mogao biti - ispravan bračni drug, ispravan roditelj, savjestan radnik na radnom mjestu te uopće ispravan građanin.

U sredini u kojoj se krećemo treba uporno i strpljivo stvarati "klimu" o društvenoj neophodnosti religioznog odgoja, kao temelja svakom drugom odgoju na način da ta svijest postane što šire i pred svakim prezentna.

Treba da je i sa strane mjerodavne Crkve naglašen religiozni odgoj ne samo radi "onog svijeta", nego i radi "ovog, konkretnog svijeta". Treba naglašavati, kako je religiozni odgoj temeljna podloga, da bi građani mogli davati savjesno "caru carevo", te da je to dio ispravnog i cje-

lovitog religioznog ostvarivanja, tj. davanja "Bogu Božjeg".

Naglašavanje kroz vjeronaučnu obuku i na druge načine tog njegovog praktičnog "ovozemaljskog" cilja, jest jedan od osnovnih načina, da se oduzmu argumenti onima, koji to u vjeronauku i religioznom uopće ne žele da vide. To je ujedno i osnovni način da se omogući jače i šire angažiranje Crkve na planu moralnog oblikovanja mladih, koje će službeno društvo, ako i ne izričito, a ono tacite tolerirati.

Vjeronauk, vraćen u crkvu - treba da iz nje "izađe" kao aktivni faktor kristijanizacije sredine iz koje je bio isključen, ne da bi je otuđio od nje same i društvenih kretanja, već da bi joj pomogao, da se u okviru baš tih društvenih kretanja ljudski i kršćanski afirmira.

Kršćanstvo i Crkva, i u našim okvirima danas, treba da prestanu biti smatrani "preživjelom i negativnom društvenom kategorijom". Ako ne službeno, a ono praktički. Ivan Dobri pokazao je kako je to kroz kratko bilo moguće u svjetskim razmjerima. Potrebno je samo izići iz ustajalih okvira i pokazati Krista i Crkvu kroz ono što jesu - ljubav!

IV. Ciljevi vjeronauka danas

Osnovni i konačni cilj vjeronauka trebao bi danas da bude - <u>oblikovati cjelovitu ličnost praktičnog kršćanina</u>!

Nasuprot "kršćanstvu minimuma" vjeronauk danas kao svoj cilj treba da postavi - "kršćanstvo maksimuma". Nije potrebno posebno dokazivati, da su potrebni maksimumi, da bi se negdje sačuvali i minimumi. K tome je i zakon psihologije da unaprijed postavljeni što maksimalnije zahtjevi nužno dovode do viših dostignuća.

Netko će možda izraziti bojazan, da bi postavljanje maksimalnih zahtjeva moglo negativno uticati na broj polaznika vjeronauka.

Broj, međutim, i onako nije apsolutno mjerilo. Bit će uvjek onih koje vjeronauk privlači iz bilo kojih razloga osim duboko religioznih. Za one pak, koji na vjeronauk dolaze iz nutarnjih pobuda, maksimalni zahtjevi značit će poziv na praktična životna ostvarivanja. Oni postaju koheziona snaga, koji će ne samo zadržati nego i dublje privući one prve i nove. Uostalom, maksimalni zahtjevi, makar to zvučilo paradoksalno, sadrže u sebi veću atraktivnost. No bez obzira na to, ne ističemo ih radi atraktivnosti, već radi toga što su - obaveza!

Da bi postigao svoj osnovni cilj i doprinio ostvarivanju "kršćanstva maksimuma", vjeronauk kroz odgovarajuće metode i sadržaje treba da usadi i u svojim polaznicima učini trajno živim slijedeće bitne spoznajne uvjete:

1. Svijest opstojnosti Božje,
2. Svijest prisutnosti Božje, i

3. svijest vlastite uloge i odgovornosti (biti "sol zemnlje").

Dakako, ne samo svijest (doživljavanje), nego i razloge za takvu svijest.

Potrebno je, kao osnovno i prvo, usaditi čvrsto uvjerenje da Bog postoji. Uvjerenje, koje ću u bilo kojem uzrastu - jezikom tog uzrasta - znati sebi opravdati i drugome ga obrazložiti. Iz ove, naime, fundamentalne istine same po sebi proizlaze druge istine i životni imperativi, koje ne će biti potrebno uvijek posebno dokazivati, niti sebi niti drugima, ako je ta osnovna istina kroz intezitet spoznaje i doživljavanja - postala moj život. A Bog nam se naprosto kroz sve oko nas "nameće".

Nije međutim dovoljna sama svijest opstojnosti Božje. Potrebna je jednako tako i svijest Njegove žive prisutnosti, u svijetu i nada mnom! Potrebna je svijest Njegove prisutnosti svakoga časa - nad svakim mojim djelom, svakim korakom, svakom rječju, nad svakom mojom misli. Još dalje - potrebna je duboka svijest Njegove žive prisutnosti u svakom mom bližnjem, svakom prolazniku, - svakom čovjeku, dobrom i zlom, u svakoj njegovoj životnoj situaciji i stanju. U svakom je On kroz Bogočovještvo Isusa Krista prisutan kao Otkupitelj, trajno u ulozi boli i patnje-ili tako da ga dnevno, ovog časa nanovo razapinje, ili tako da mu olakšava Njegovu do konca vjekova produženu Kalvariju za Čovječanstvo i slijedi Ga noseći križ.

Iz tih dvaju spoznajnih i doživljaj-

nih fundamenata treba da proiziđe treći, jednako bezuvjetan: svijest vlastite uloge i odgovornosti, ne kao rezultat spontanih želja, nego kao rezultat izvršavanja Zapovijedi - za sve uzraste!

Činjenica opstojnosti i prisutnosti Božje i Njegova izričita zapovijed obavezuje me, naime, da bez obzira na vrijeme, mjesto ili okolnosti, bez obzira na odricanja i žrtve, bez obzira da li me netko promatra ili ne, za to zna ili ne zna, bez obzira na sve - da preuzmem i izvršavam, svijesno i slobodno, svakog časa i u svemu, Njegovu misiju u sebi i u svijetu. To da izvršavam, kao Njegova produžena probodena Ruka, Njegovo produženo probodeno Srce, produžena Njegova ljubav, kao On sam - alter Christus, što i jesam nakon njegove smrti na Križu. Slobodna ličnost u Kristu, ja od djeteta pa do starca, u svim životnim aspektima i situacijama!

Ta tri osnovna fundamenta, uz odgovarajuću sadržajnu razradu prema uzrastu polaznika vjeronauka, treba da su tako dani, da postanu njihov neotuđivi životni smisao i najdublji razlog za ono svakodnevno i svakog časa slobodno lično prihvaćanje i lično opredjeljivanje za Krista ili protiv Njega.

Kroz ta tri osnovna fundamenta svaki polaznik vjeronauka i svaki kršćanin uopće treba da postane svijestan i da je u stanju ocijeniti, kada je bio na visini svoje misije, a kada ju je izdao - sasvim konkretno, onog časa, prihvativši jednu soluciju umjesto druge, učinivši jedno, makar je trebalo drugo, i tako svakog časa u jednom danu i slijedećih dana.

Ako vjeronauk navedena tri fundamenta nije uspio u polazniku usaditi, kao njegov trajni životni sadržaj i orjentaciju - osnovni cilj nije uspio ostvariti.

Makar će doduše, i unatoč tome uvijek biti životnih oscilacija, padanja i uzdizanja - u najtežem i konačnom ta će fundamenta, jednom usađena, prevladati i izbit će kao ogledalo u kojem će svatko prepoznati pravoga sebe i svoj pravi smisao.

Ta tri fundamenta, dakle, treba da su smisao i razlog da svaki kršćanin - kao polaznik vjeronauka i kasnije do kraja života - bude:

a) stalno prisutan u s e b i,
b) stalno prisutan u s v i j e t u.

To su neotklonjivi imperativi za svakog kršćanina. Svaki kršćanin mora da kroz maksimalno kršćanstvo na svojim ramenima ponese etički i moralno cjelokupno Čovječanstvo prema Gore. "Sol zemlje" - kao legitimacija za Nebo! Za kršćanina Nebo nije dostupno mimo života u svijetu i za svijet.

Vjeronauk treba da pripremi kršćanina za taj svijet, da bi ga pripremio za Nebo.

A) Prisutnost u s e b i:
(nutarnje formiranje)

Da bi osigurao kršćansku prisutnost svakog svog polaznika u svijetu, vjeronauk treba da osigura prvenstveno njegovu prisutnost u sebi samome.

Životno gledano, vjeronauk bi trebao

da odgovarajućim metodama i sadržajem postigne kod svakog svog polaznika:

1. - diferenciranje bitnog od nebitnog u vrednotama i postupcima - vlastitim i tuđim. Potrebno je učiniti sasvim jasnu hijerarhiju vrijednosti kroz aspekte vječnog (moralne kategorije - životne kategorije - kategorije bontona itd.);

2. - samosvladavanje (raspon je širok - od grijeha do savršenosti);

3. - prihvaćanje dobra i zla (teškog) kroz "Budi volja Tvoja". (Bog je ljubav, On znade zašto nešto dopušta u našem životu i u životu drugih. Što Bog daje - dar je! A na daru je - zahvaljivati.);

4. - stav ljubavi, samoodricanja i spremnosti za žrtvu prema svakome;

5. - intenzivni sakramentalni život (njegova istinitost, njegovo značenje i njegova vrijednost za svakodnevni život, hrabrost i snagu za dnevno opredjeljivanje);

6. - intenzivni molitveni život. Ne samo "Gospodine, Gospodine", već sve što se radi, svakoga časa - neka je molitva! Izvan klišeiziranih, stereotipnih molitvenih obrazaca i memoriranih formula - potrebno je sintetizirati "Oče naš" sa svakom pojedinom dnevnom, ličnom situacijom, stalno "od jutra do sutra". (Svaka npr. borba sa VI. om zapovijedi - uz "ne uvedi nas u napast"; svaki međusobni sukob i opasnost mržnje - uz "kao što i mi otpuštamo"; svaki napor rada ili trpnje - uz "budi volja Tvoja"; svaki napor ljubavi uz "dođi kraljevstvo Tvoje", itd., itd.); te

7. - intenzivni život s Crkvom (sv. Misa, liturgijski život, suživljavanje sa kršćanskom zajednicom itd.).

B) Prisutnost u s v i j e t u (izžarivati Krista)

Biti kršćanin znači biti apostol.

Odgovarajućim metodama i sadržajima vjeronauk bi trebao da religiozno oblikuje svakog svog polaznika:

1. - da bude saživljen sa sredinom u kojoj se kreće, ali od nje različit. Ne bježati od sredine, od njenih običaja, od mode i modernih izraza, ali sve ih kristijanizirati. Nenametljiv, ne da bude asimiliran, nego da asimilira. Suvremeni svijet - njegovim, suvremenim jezikom!

2. - da imade "otvorene oči" prema činjenicama sa kojima se susreće, a koje su najrazličitije po svom moralnom i životnom sadržaju, no da imade i "otvoreno srce" prema ljudima, njihovim akterima;

3. - da bude sposoban prilagoditi se svim situacijama i sudjelovati u njima kroz ljubav; te

4. - da svuda i u svemu svojom pojavom i nastupom unosi radost djece Božje; radost, koja će privući druge, da bi u Bogu bili radosni.

Ove zahtjeve prisutnosti u sebi i u svijetu svaki polaznik vjeronauka treba biti u stanju realizirati

- i kada mu je to teško,
- i kada se tome čitava njegova narav i svijet oko njega protivi,
- i kada to za njega znači samorazapeti se!

Kroz vjeronauk svaki njegov polaznik treba da postane Kristov "emisar" - u vlastitoj obitelji i obitelji drugih, u školi, na ulici, u igri i zabavi, bilo gdje - svugdje.

Vjeronauk treba sasma konkretno svakog polaznika da pripremi - k a k o treba IZŽARIVATI KRISTA. (Ovdje treba konkretno, životno razraditi uže ciljeve, koji će se svakome postaviti da ih ostvari - u vlastitoj obitelji i obitelji drugih, u školi, na ulici, u igri i zabavi itd. Primjerice: pomiriti roditelje, pomoći lošem đaku, odstraniti psovku iz igre, nepristojnost iz zabave, lascivnost sa plaža itd.).

Sve ovo su tek nabacani ciljevi vjeronauka danas. Njima je međutim potrebno posvetiti još mnogo veću pažnju. Potrebno ih je sasvim precizno utvrditi. Najprije opće ciljeve, i to prema njihovoj važnosti odnosno prvenstvenosti, zatim posebne - prema uzrastu polaznika. Ciljeve je nadalje potrebno individualizirati "in concreto" prema pojedinom subjektu, odnosno prema objektu, mjestu i sredini u kojoj određeni subjekt ili subjekti treba kršćanski da djeluju.

Utvrđivanje ciljeva je stvar posebnih studija. Jednako je stvar studija i njihovo sistematiziranje prema odgovarajućem re

doslijedu i postupnosti u iznošenju.

Ciljevi međutim, i to sasma konkretni, treba da su unaprijed utvrđeni i uvijek prisutni pri svemu, što se u okviru vjeronauka iznosi ili poduzima.

Najprije dakle cilj, prostudiran i jasan, a onda odgovarajuće metode i sadržaji radi njegovog što bržeg, što efikasnijeg i što uspješnijeg realiziranja, kao trajne moralne i duhovne vrijednosti bilo u životu pojedinca ili svijeta u kojem dotični treba da je kršćanski prisutan.

Postizavanje pojedinih ciljeva treba i vremenski terminirati te ispunjenju termina prilagoditi metode i odgovarajuće sadržaje.

V. Metodika vjeronauka

Odmah na početku treba istaknuti, da je dosadašnje metode vjeronaučne poduke potrebno revidirati i uskladiti ih sa ciljevima, koje vjeronauk treba danas da ostvaruje.

Za svaki konkretni cilj potrebno je utvrditi i detaljno razraditi način, na koji ga kanimo postići. Znači, odabrati odgovarajuće radnje uz odgovarajuće sadržaje i prezentirati ih odgovarajućem uzrastu polaznika vjeronauka uz njemu odgovarajuće metode.

Pri odabiranju metoda za ostvarenje konkretnog cilja potrebno je pridržavati se određenog metodološkog slijeda i ostvariti pojedine "međuciljeve" u okviru metodoloških faza.

Nije naime dovoljno samo iznijeti određene činjenice (poduka), nego ih je potrebno iznijeti na način da privuku pažnju i interes polaznika. Izazvani interes pak sam po sebi još nije dovoljan. On međutim je nužni preduvjet da određeni sadržaji, odnosno činjenice budu od polaznika prihvaćene. Prihvaćena istina (međucilj) još nije i konačni cilj, ukoliko ne postignemo da takva istina postane trajni i nedovoljni životni sadržaj polaznika vjeronauka, koji će on u sebi ostvarivati, i kao svoj aktivno prenositi na druge.

Jer su ciljevi vjeronauka prilagođeni životu, treba i metode uzeti iz života.

U prvom redu suvremeni vjeroučitelj prestaje biti "nastavnik" vjeronauka. On od prvog časa svojom funkcijom i odnosom postaje duhovnik - prijatelj.

Vjeronauk se prema tome ne može više ograničiti na jedan ili dva nastavna sata tjedno. Vjeronauk u novim uvjetima postaje trajni odnos vjeroučitelja prema onima, koje religiozno i životno odgaja za Krista i za svijet. On, istina neprimjetno, ali sistematski i svijesno, već od prvih dana ulazi u njihov život i doživljavanja, u njihov - početno mali, a zatim sve složeniji - nutarnji svijet. On treba da postane njihov savjetnik, njihova životna potreba. "Ne treba" im duhovnika - oni imaju vjeroučitelja. On je njima sve. Više od običnog duhovnika: prijatelj u svakodnevnom!

Vjeroučitelj treba da ostvari neposredni, dnevni kontakt sa polaznicima vjeronauka kroz životno - počev od igre, preko škole do ličnih briga i obiteljskih poteškoća. Oblici tih neposrednih dodira, stvar su dakako posebnih razmišljanja. U osnovi svega je ipak i tu - ljubav!

Suvremeni vjeronauk s obzirom na njegov karakter trajnog, životnog odnosa i povezanosti, zahtijevao bi vjeronauk "manjih grupa", kao pretežni oblik rada.

Takve manje vjeronaučne grupe, osim što bi vertikalno bile životno povezane sa vjeroučiteljem, trebale bi biti na odgovarajući način i horizontalno nutarnje povezane u zajednicu - kršćansku zajednicu vjeronauka. Odnose u takvoj zajednici, strukturu i duh takve zajednice, trebalo bi posebno prostudirati (zajedničko druženje, zajedničko učenje, igra itd.). Osnova životnog okupljanja i kasnijih životnih veza trebala bi biti baš takva zajednica vjeronauka.

Vjeronauk, među ostalim, treba osloboditi nepotrebnih definicija i formalnog memoriranja, što ga je u mnogome dosada karakteriziralo. Memoriranje samo u toliko, koliko je potrebno radi ostvarenja konkretnog cilja. Ništa više.

Vjeronauk treba da pstane detaljno prostudirani sistem religioznog odgoja i konkretnih uputa za kršćansko ponašanje u ličnom životu i svijetu.

Vjeroučitelj nema, međutim, prilike, da svakog polaznika prati kroz njegov život i njegov svijet u svim detaljima i

okolnostima. To može donekle roditelj, koji će - ako hoće i znade - odgojno uticati u svakoj konkretnoj prilici, kada je to potrebno. U tome i jest njegova dnevna odgojna funkcija i odgovornost. Rekli smo, međutim, koliko na taj faktor, kao pozitivni faktor, Crkva može danas da računa.

Vjeroučitelj stoga kroz vjeronauk treba da anticipira i unaprijed da predvidi životne situacije i dileme, koje su moguće, i da unaprijed dade za njih odgovor, kako i na koji način je potrebno postupati u skladu sa imperativima kršćanske prisutnosti u sebi i u svijetu. I Krist je davao upute svijetu, kako da se ponaša "govoreći mu u pričama".

Jedan od izuzetno važnih metodoloških zahtjeva suvremenog i budućeg vjeronauka trebao bi biti, da se za svaki uzrast i za odgovarajuće psihičke te nutarnje odnosno životne situacije razradi čitav sistem mogućih casus-a, u kojima će se unaprijed dati kršćanski odgovori za buduća dnevna opredjeljivanja svakog pojedinca.

Roditelj bi trebao svom djetetu dati sasvim konkretne upute: To nisi dobro učinio. To si trebao tako učiniti! Vjeroučitelj će unaprijed predvidjeti takve životne situacije i unaprijed kazati: Tako se moraš ponašati, ako želiš biti Kristov!

Dakako, ovi casusi treba da obuhvate sva područja, sve životne dileme i sve njegove raspone. To je golemi posao,

to je težak i delikatan posao, ali to je - nužan posao.

I vjeronauk treba da ima svoje "vježbe".

Svaki njegov polaznik treba da postane "aktivista ljubavi", da od vjeronauka do vjeronauka dobije i izvrši konkretna "zaduženja" bilo pojedinačna, bilo grupna. Takva konkretna zaduženja moguća su i potrebna na planu "prisutnosti u sebi", a posebno na planu "prisutnosti u svijetu".

Čitav niz djela ljubavi, odricanja i sl. treba da ti "aktivisti ljubavi" izvrše u okviru vjeronaučnih "zaduženja", kao praktične vježbe uz obuku.

Tako će polaznici vjeronauka unijeti Krista u sebe same, u obitelji, u školu, na ulice, u igru - vraćat će Ga postepeno svuda ondje, odakle je bio izbačen.

I ovaj oblik vježba potrebno je unaprijed i temeljito razraditi i proučiti imajući uvijek na umu, da ne bi ljubav pretvorili u nametnute šablone ili promašene formalizme.

(Ako smo negdje postavili za cilj - pomoći lošem đaku, onda će jedan ili više dječaka dobiti zaduženje, da s dotičnim obrađuju materiju pojedinog predmeta. O uspjehu odnosno poteškoćama redovito će izvještavati vjeroučitelja, da bi im dao upute.

Ako smo postavili za cilj /uži/, da odstranimo lascivnosti sa plaže, onda će npr. jedan ili više omladinaca dobiti u

"zaduženje", da na konkretnoj plaži okupljaju oko sebe svoje drugove i da s njima podržavaju razgovore ozbiljnih tema ili pristojnih šala, pjevanja uz gitaru itd - o čemu će također redovito izvještavati vjeroučitelja radi uputa.

U iznalaženju adekvatnih postupaka vjeroučitelj će tražiti ideje i sugestije od strane samih polaznika vjeronauka, nastojeći da kod njih razvije samoinicijativnost i svijest lične odgovornosti.

Tako kod svakog konkretnog zaduženja - od zajedničke nabavke kaputa onome koji ga nema /pa i uz lična odricanja!/ do posjeta i iskazivanja pažnje osamljenoj, bolesnoj starici tamo negdje u susjedstvu... itd. itd. Ne treba daleko ići, niti "uz talambase". Potrebno je samo - htjeti oko sebe vidjeti i izići iz sebe i svoga.)

U novim uvjetima vjeroučitelj se, nadalje, pojavljuje i kao inicijator organizacije slobodnog vremena polaznika vjeronauka. (Mogućnosti su vrlo široke - od izleta, preko kazališnih predstava, "prikazivanja" ili zbornih odnosno individualnih recitacija u crkvi, igara itd., kroz koje će se oblike posebno razvijati osjećaj i duh kršćanskog zajedništva.)

U novim uvjetima vjeroučitelj treba da na posve novi način pristupa roditeljima. Ako nije u mogućnosti dovesti ih k sebi - on će poći k njima. Pokazivanjem stvarnog interesa za odgojne poteškoće i probleme djeteta, vjeroučitelj će postati i prijatelj roditelja. On će ponuditi odgojne "usluge" i kada dijete nije polaznik vjeronauka.

U okviru ovog odnosa prema roditeljima potrebno je razmisliti i o odgovarajućim oblicima pouke roditeljima za ispravan odgoj djece, ne samo religiozni u užem smislu nego i općeživotni, a jedan i drugi počinju već u fazi dojenaštva.

Potrebno je, čini se, oživiti i vjeronauk predškolske djece, kao posebnu kategoriju religioznog odgoja. I ovdje je dakako, potrebno utvrditi ciljeve i studiozno pristupiti njihovoj praktičnoj realizaciji.

Smatramo na kraju, da bi i "Glas koncila" trebao pokloniti jednu stalnu rubriku problemima vjeronaučne obuke, s jedne strane da doprinese širenju suvremenijih koncepcija o vjeronauku, a s druge strane da konkretno provodi vjeronaučnu obuku kroz tu rubriku, a prema suvremenim metodama. Ta bi rubrika imala i instruktivni karakter za vjeroučitelje.

U okviru navedenog potrebno je razmisliti eventualno o posebnom mjesečniku, koji bi tretirao probleme vjeronauka i oko koga bi se okupili naši istaknuti vjeronaučni pedagozi, svećenici i laici.

VI. Vjeroučiteljski kadar

Nesumljivo je, da vjeronauk u novim uvjetima postavlja pred vjeroučiteljski kadar izuzetne i sasvim nove zahtjeve.

Ovdje treba odmah lučiti vjeroučiteljski kadar u gradu od onoga na selu,

čiji su uvjeti rada mnogo teži s obzirom na njegovu inače prenatrpanost poslom pastoralne prirode i drugim redovnim svećeničkim odnosno župničkim dužnostima.

Takva međutim objektivno teška situacija vjeroučitelja na selu ne bi ga mogla osloboditi obaveze novih pristupanja vjeronaučnoj obuci. Trebat će svakako odgovarajuća prilagođavanja i odgovarajući, novi angažmani.

Vjeronauk na selu, s obzirom na specifičnosti tamošnjih životnih uvjeta, mogao bi se intenzivnije odvijati u toku ljetnih mjeseci, kada je i inače život na selu intenzivniji.

U to bi pak vrijeme mogli biti od najveće koristi seoskim vjeroučiteljima b o g o s l o v i, koji bi svoje ljetne praznike ili dio tih praznika mogli i trebali provoditi na obaveznoj ljetnoj vjeronaučnoj "praksi". (U sklopu sa ovim postavlja se i inače pitanje, da li je baš nužno da bogoslovi s obzirom na svoje svećeničko "određenje", dio svojih ljetnih praznika provode - kod kuće ili je taj praznički period moguće i potrebno organizirati možda na drugi način.)

Seoskim bi vjeroučiteljima nadalje veliku pomoć mogle pružiti časne sestre, kao pomoćni vjeroučitelji. Vjerovati je, da bi časne sestre - shvativši problem katehizacije kao imperativ sadašnjeg vremena - preuzele na sebe u tom pravcu odgovarajuće obaveze i odgovornosti, za što već sada postoje mogućnosti, a gdje

ih nema - potrebno ih je zajedničkim angažmanima obavezno čim prije stvoriti.

Na kraju, tu je i sasvim moguća konkretna pomoć laika na selu, kao pomoćnih vjeroučitelja. Pretežno će to za sada biti sigurno starije djevojke, bez obiteljskih ili drugih većih obaveza, koje će u tome biti spremne naći svoj životni poziv i smisao. Dakako, da bi takvi pomoćni katehete trebali biti barem u pogledu osnovnog instruirani.

Kako na selu, tako je i u gradu potrebno također ne samo kvalitetom ojačati, već i proširiti vjeroučiteljski kadar, s obzirom da kateheza postaje danas jedna od osnovnih praktičkih svećeničkih funkcija. I ne samo svećeničkih!

I u gradu bit će moguće angažirati bogoslove. U sjedištima bogoslovije i tokom čitave godine. Tu su i sjemeništarci, kao mogući pomoćni vjeroučitelji za dječake nižeg uzrasta, a isto tako i časne sestre za djevojčice odnosno djevojke.

I u provođenju vjeronauka u gradu potrebno je također proučiti mogućnost učešća laika.

Bitno je kod svega, da međusobno jedni druge (bez rivalstva) prihvate u Kristu za rad na zajedničkoj njivi. Nema više "vlastitih domena" i "monopola" - u sadašnjem vremenu i uvijek Krist je zajednička domena svih!

Radi što boljeg osposobljavanja svećeničkog kadra za specifične vjeroučiteljske funkcije bit će potrebno, da metodika suvremenog vjeronauka postane jedan od po

sebno važnih predmeta bogoslovskog studija.

Potrebno je razmisliti također i o oblicima prezentiranja ove materije već u višim razredima sjemeništa.

Bit će nadalje potrebno ostvariti sistematske kontakte između vjeroučitelja radi razmjene iskustva i usavršavanja metoda efikasnog religioznog odgoja - unutar župe, biskupije i šire.

Dakako, da u sferi vjeroučitelj - skog djelovanja (i svećeničkog uopće!) nema "radnog vremena", a niti "sebe" ili " svoga". Potrebno je - totalno se dati!

VII. Vjeronaučni udžbenici i pomagala

Sigurno se odmah postavlja pitanje: Po čemu raditi, da bi udovoljili koncepcijama suvremene kateheze, da bi u uložene napore unijeli više sistema, više svrhovitosti i više uspjeha, a uz što manje lutanja i individualnih traženja?

Postavlja se pitanje vjeronaučnih udžbenika. Njih treba potpuno revidirati, odnosno - zamijeniti novima. Potrebno je buduće udžbenike svesti na bitno, prilagoditi ih uzrastu i prilagoditi ih utvrđenim ciljevima vjeronauka.

Udžbenik treba da postane operativno, praktično pomagalo vjeroučitelju u ostvarivanju konkretnih ciljeva vjeronauka za određeni uzrast i za određeni period.

U skladu sa iznesenim koncepcijama o ciljevima i metodici vjeronauka danas, mišljenja smo, da bi u pogledu udžbenika trebalo najhitnije pristupiti slijedećim:

1. - utvrditi uzraste, za koje bi trebalo izraditi udžbenike. Mislimo da bi za sada došla u obzir tri uzratsa: dječji uzrast, uzrast mlađih maloljetnika (pubertet) i uzrast starijih maloljetnika.

2. - za svaki od utvrđenih uzrasta izraditi po slijedeća tri udžbenika:

I. UDŽBENIK, koji bi sadržavao teološka, dogmatska, moralna i druga fundamenta za religiozno oblikovanje i životnu praksu, na način i u smislu koncepcija iznesenih za "prisutnost u sebi" i "prisutnost u svijetu" temeljnim na istaknuta tri bitna spoznajna uvjeta (svijest opstojnosti Božje, svijest prisutnosti Božje i svijest vlastite uloge i odgovornosti) pod IV. ovoga teksta;

II. UDŽBENIK, koji bi sadržavao sistem odabranih "casusa", psihološki, životno i religiozno prostudiranih uz kršćanske odgovore za dnevne dileme na nutarnjem i vanjskom životnom planu, (pod V. ovoga teksta);

III. UDŽBENIK, koji bi sadržavao sistem "vježba" na planu nutarnjeg formiranja te ostvarivanja "djela ljubavi" i drugih oblika izžarivanja Krista na vanjskom planu, (također pod V. ovoga teksta).

Sadržaji u ovim udžbenicima treba da

budu dani na novi, neposredni, direktni način, uz lična apostrofiranja polaznika, a korištenjem suvremenih psiholoških metoda

3. - obrazovati tri svećeničko-vjeroučiteljska odbora, koji bi na sebe preuzeli brigu i odgovornost za izradu pojedinih udžbenika. Pojedini od navedenih odbora mogao bi preuzeti izradu jednog od predviđenih udžbenika za sva tri uzrasta (radi se samo o prilagođavanju u biti iste materije!). Oni bi se u svom radu morali osloniti na široki krug suradnika iz svećeničkih i laičkih krugova, konzultirati od teologa do roditelja, a također i najnovija dostignuća na polju kateheze u svijetu.

Jedno, međutim, kod svega treba imati u vidu, da svaki od udžbenika ipak izraste iz naših uvjeta i da bude pisan za naše uvjete.

Obim pojedinog udžbenika ne bi trebalo unaprijed ograničavati.

4. - odrediti termine, do kojih rad na izradi ovih udžbenika treba biti završen, barem u "radnoj fazi". Takvi radni materijali mogli bi se početno koristiti u praksi radi provjeravanja i usavršavanja, a prije konačne redakcije.

Smatramo da bi se moglo govoriti o kraju 1965. g. kao krajnjem roku za izradu "radnih materijala" na način da bi se novom godinom moglo pristupiti njihovom eksperimentalnom korištenju.

(Treba biti jasno, da novi vjeronauk ne može biti više vezan uz dosadašnju klasičnu "školsku godinu", jer on nije "školski predmet". On je kako je već istaknuto - trajni odnos. Nešto sasvim novo i ujedno u smislu Kristovih imperativa - ništa novo!

U pogledu vjeronaučnih pomagala / kinoprojekcija i sl./ treba također imati u vidu konkretne ciljeve, koje njima treba postići. Pomagalo nikako ne može postati samo sebi ciljem, kako je to ponekad izgledalo u našoj dosadašnjoj vjeronaučnoj praksi.

VIII. Umjesto pogovora

Ovi materijali trebali bi detaljniju razradu. U njima su tek nabacani problemi kroz kratke, osnovne punktacije, toliko da bi poslužili kao temelj za razmišljanja i razmjenu mišljenja.

Već i ovakvi međutim, ukazuju na bogate mogućnosti koje se pružaju na polju praktičnog kršćanskog djelovanja kroz suvremene oblike i nove metode kateheze.

Kroz novi vjeronauk, među ostalim, treba pripremiti putove i srca za povijesni "veliki ulazak" kršćanskih laika u život Crkve i Svijeta. Krist je to od početka zapovijedio, Koncil je i formalno "otvorio vrata", a sve drugo je na nama i - Milosti.

Split, lipanj 1965.

PROBLEMATIKA VJERSKOG ODGOJA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Poštovani oci i draga braće svećenici!

Svima nama, više ili manje, poznati su problemi vjerskog odgoja u osnovnoj školi nakon završetka drugog svjetskog rata. Ti se problemi tiču samog vjerskog odgoja kao i sredine u kojoj se taj odgoj vrši. Kad se sjetimo da je vjeronauk prije bio obligatan predmet, da je svaki učenik osnovne škole morao pohađati vjeronauk, da je sami sistem škole davao prednost vjeronauku, da je sredina u kojoj se vršilo školovanje u ogromnoj većini bila vjerski orjentirana te kad vidimo da svega toga danas nema, jasno možemo uočiti da se problematika vjeronaučne obuke u osnovnoj školi stubkom izmijenila. Pače nije teško uočiti ni to da su se ti problemi umnožili zbog prostora u kome se vrši vjerska obuka, radi plana koji traži drukčiju strukturu i radi pomanjkanja udžbenika i drugih pomagala nužnih za vjerski odgoj djece.

Sve nam to pokazuje da nove probleme ne možemo i ne smijemo rješavati uspješno tradicionalnim sistemom i stilom organizacije koji je prije vladao. Još manje smijemo zanemariti rješenje tih problema ili ih promatrati skrštenih ruku. Ako odgoj i obrazovanje uopće nije i ne može biti stihijski proces, prepušten slučajnostima i utjecaju ovih ili onih faktora, mnogo manje to nije i ne smije biti vjerski odgoj djece. Ciljevi vjerskog odgoja mogu se ostvariti, ako se sam proces što bolje organizira i ako je usmjeren prema svrsi koju je Bog postavio čovjeku. Predstavnici Crkve, profesori pedagoških predmeta i sami katehete odgovorni su za organiziranje i usmjeravanje procesa vjerskog odgoja da se što bolje iskoriste svi pozitivni faktori, a uklone u što većoj mjeri negativne pojave koje koče, ometaju ili posve priječe proces vjerskog odgoja.

Radi teške i odgovorne dužnosti nas svećenika za vjerski odgoj u osnovnoj školi, pokušat ću pokazati probleme koji se odnose na cilj i bitne oznake vjerskog odgoja, strukturu sistema vjerskog odgoja kao i rješenje tih problema.

1. Cilj vjerskog odgoja u osnovnoj školi

Dobro nam je poznato da vjerski odgoj djece ima cilj da od mladih bića stvorimo potpune kršćane, da im damo stil kršćanskog života, da od njih izgradimo kršćanske značajeve, karaktere. To nije lagan posao. Zapravo to je vrlo težak i mučan posao uvijek, a posebno u izuzetim prilikama koje se protive tom cilju. Već je biskup Mahnić pisao: "Značajnost nije nikomu prirođena: nju treba steći ustrajnim vježbanjem i nastojanjem. O značajno-

sti vrijedi isto što i o učenosti ili kreposti: dijete je gledom na značajnost neodređeno, ono može postati značajnim ili beznačajnim. Ovu mogućnost privesti u djelo, značaj ostvariti - zadaća je uzgoja."

Dijete kao razumno biće ima dvije, odnosno, tri duševne moći: razum, volju i čuvstva. Na tim moćima osniva se kršćanski značaj. Te moći treba izgraditi da one uzajamno pravilno djeluju u određenoj proporciji kao karakter.

Treba djelovati na razum. Mi svećenici djelujemo na razum učenika kršćanskim načelima. To su razumna načela prosvjetljenja objavom. Kršćanska su načela Kristova načela, načela koja je Bog objavio, Krist usavršio, Crkva pod vodstvom Duha Svetoga kroz vjekove sistematizirala, objasnila, protumačila. Ta načela bacaju svjetlo na cilj života i realizaciju životnog smisla u svim prigodama života.

Naša se kršćanska načela sukobljuju s načelima svijeta koji nas okružuje. Materijalistička i kršćanska načela, iako se u nečemu podudaraju, u bitnim se točkama razilaze. Nijekanje vrhunaravnog reda, Boga i duše, prekogrobnog života i vječnih vrednota protivi se kršćanskom naučavanju. A jedna i druga načela ucjepljuju se našim kršćanskim odgajanicima. Mi polaznicima vjeronaučne obuke dajemo kršćanska načela dok isti ti polaznici slušaju skroz protivna načela. I to ne samo da ih slušaju, nego se ide za tim

da ih usvoje i da po njima žive.

Odatle proizlaze problemi vjerskog odgoja. Čija će načela djeca usvojiti? Za kojim će se načelima djeca zanijeti? Mi moramo imati u vidu da naša načela traže žrtvu, samoprijegor, vršenje Božjih i crkvenih načela, kroćenje tijela i tjelesnih strasti, dok u isto vrijeme djeca slušaju kako su ta načela nazadna, neprihvatljiva, protuprirodna. I nastaje dilema: za koja će se načela djeca opredjeliti. Nekada to ovisi o obiteljskom odgoju, o nastojanju roditelja, ali u mnogo slučajeva ovisi o tome: komu će djeca više povjerovati: ili nama ili drugima. Moramo priznati da sudbina odgoja zavisi o činjenici koga učenici više obožavaju, do koga više drže.

S druge strane problematika se oko podavanja načela umnožava s naše strane u činjenici što se pojedine zasade naše vjere neprestano objašnjuju. Na pr. u činjenici da je Bog stvorio čovjeka iskrsle su teorije umjerenog transformizma, na oko nešto protivno neposrednom stvaranju. Nastaje pitanje da li smo zauzeli određeni stav o prikazivanju istine o stvaranju čovjeka. Ako jedan kateheta zauzme stav o neposrednom stvaranju, a drugi o stvaranju u evolucionističkom smislu, učenik može doći u zabunu da ne vjeruje više predstavnicima vjere, jer da protivno uče. To je samo jedna od mnogih činjenica.

Problemi nastaju i oko odgoja volje. Kršćanstvo nije samo nauka, ne sadrži samo načela, ono je i život. Treba živjeti

po usvojenim načelima. Čovjeka, koji jedno zastupa umom, a drugo slijedi voljom, ljudi izbjegavaju. Isus je pokazao i naukom i životom kako treba živjeti.

Zanimljivo je da mi učimo djecu kako je sv. Misa žrtva i da treba slušati pobožno sv. Misu u nedjelju i ostale zapovjedne blagdane, iako se žrtva ne može slušati. Naši mnogi priručnici i danas no se naslov Kršćanski nauk, iako je naša dužnost da naučimo djecu kršćanskim načelima i da im pokažemo kako treba živjeti. Neki katehete sve sile ulažu kako bi našli dvorani za kršćanski odgoj, a crkve su im prazne, kao da ćemo u dvorani bolje poučiti djecu kako treba živjeti, nego u crkvi.

Kršćanski se život razlikuje od materijalističkog načina života. Mnoge kršćanske vježbe materijalisti zabacuju, kao što mi zabacujemo u mnogočemu materijalistički način života. Ali treba pripaziti da učimo kako treba živjeti i materijalisti i mi jedno te isto biće. Mi dnevno vidimo kako jedna djeca pristaju uz nas, a druga nam se protive u oči. U običnom životu teško je uočiti razliku između djece koja idu na našu pouku od djece koja ne idu.

Ponekad čujemo kako je nama teško, kako je teško onima koji imaju malu zaradu, kako je teško onima koji mnogo rade. No čini mi se da je najteže djeci. Mi ih odgajamo da idu u crkvu, drugi ih odvraćaju od toga; mi ih potičemo da primaju sakramente, a drugi im se zbog toga rugaju; mi ih učimo da se čuvaju ljubakanja i

slično, drugi to ismjehivaju i opovrgavaju. Itd, itd.

Nastaje pitanje: koga će djeca poslušati? Za kim će se povesti? Katehete su u ovakvoj situaciji u vrlo nezgodnoj poziciji. Moraju neprestano isticati i dokazivati da je naš način života bolji, a to je istinito ali teško, a još teže, ako kateheta ne uživa dobar glas.

Ima problema u poučavanju djece između nas samih. Ponekad mi ističemo neke periferne dužnosti, nešto sporedno, a nesvjesno zapostavljamo ono što je glavno. Kasnije i mi zapostavljamo sporedno, a nijesmo isticali glavno. Postajemo nedosljedni. Sjetimo se samo kako su neki župnici gurali u usta lulu župljanima prije pričesti i ne bi im se dali pričestiti, a sada se mogu najesti i primiti Isusa u pričesti.

Proizlaze problemi i iz cjelokupnog načina kršćanskog života. Mi smo uvjereni da je naš način života najispravniji, da su naša načela najbolja. No s protivničke se strane neprestano pobijaju naša načela i izruguje naš način života. Nastaje oporba i borba mišljenja i djelovanja.

Radi toga često puta mi poduzimljemo samo defenzivan stav. Mi se branimo da Crkva nije protiv znanosti i napretka, mi dokazujemo kako službena, nepogrešiva Crkva, nikada nije osudila istraživače prirodnih tajna, a malo pazimo na to da pokažemo kako su velikani nikli u krilu Crkve, kako je upravo Crkva majka znanosti, školstva, umjetnosti i svih kulturnih tekovina.

To nas potiče da moramo neprestano

buditi kod svojih učenika pravi ponos što su vjernici, katolici. Naši gojenci imali bi biti ponosni što idu u crkvu, što primaju sakramente, što žive čestito. Buditi ponos kod naših odgajanika mora spadati na cilj vjerskog odgoja.

Uz buđenje ponosa kod naših odgajanika trebalo bi i temeljito ih poučiti da znadu obraniti svoje stanovište. Već u osnovnoj školi treba pokazati učenicima da znadu pokazati i dokazati kako je bolje ići u crkvu i na sakramente, nego ne ići, kako je bolje živjeti čisto, nego ne, kako je bolje čuvati nerazrješivost braka, nego zagovarati rastavu itd.

Ovo sumarno pokazivanje na problematiku vjerskog odgoja u osnovnoj školi dokazuje nam kako je uistinu teška naša katehetska služba. No to nas ne smije smesti. Mi moramo sve sile uložiti da dademo kršćanskim odgajanicima jasna načela, odgojiti im volje, probuditi kršćanski ponos i pokazati im kako će svoje stanovište znati obraniti. Kod svega toga moramo imati na pameti da iza sebe imamo auktoritet samoga Krista i da imamo prikladna sredstva za postignuće tog cilja.

2. Bitne oznake vjerskog odgoja

Sistem osmogodišnjeg školovanja obuhvata učenike od 7. do 15. godine života. To je doba kad se djeci daje temelj čitavog obrazovnog i odgojnog djelovanja, kad se postavlja osnova za daljnji školski i

vanškolski život. Zato i vjeronaučna obuka u osmogodišnjim školama mora dati polaznicima vjeronauka temelj cjelokupnog života, dati osnovno gledanje na sve probleme života s katoličkog stanovišta. U tom smislu vjeronaučna obuka ima biti općeobrazovnog, jedinstvenog, obvezatnog karaktera.

Vjerski odgoj u osmogodišnjoj školi mora biti općeobrazovnog karaktera. To znači da je zadatak vjerskog odgoja u osnovnoj školi da omogući mladeži da upozna konkretno stanje dogmatskog, moralnog, liturgijskog, crkvenopovijesnog učenja Crkve, tj. da dade polaznicima vjeronauka naučno-vjersku sliku o Bogu, čovjeku i svijetu; da jasno pokaže kako treba ostvariti, realizirati, načela ćudorednog kršćanskog života te pokazati sva sredstva za izgradnju kršćanskog karaktera. Iako je najvažnije pokazati mladeži kako će urediti pravilan odnos prema Bogu, bližnjemu i samomu sebi, ipak ne smije se zanemariti kako su pojedinci u povijesti ostvarivali taj odnos i što je Crkva kroz vjekove tražila od svojih vjernika za ostvarivanje tog odnosa.

Uz podavanje općeg obrazovanja u vjeri, potrebno je nadalje kod polaznika vjeronauka razvijati navike koje ih osposobljavaju da se snalaze u čitavoj problematici života i društva, da bude aktivan vjernik u izgradnji svoje ličnosti i učesnik u izgradnji vjerskog života župe, biskupije i čitave Crkve. To razvijanje navika mnogo je oteščano zbog ateističke i vjerski indiferentne sredine u kojoj se

polaznici vjeronauka nalaze, ali mi nikada u tome ne smijemo klonuti, a još manje se bojati da oko toga radimo.

Opće obrazovanje u pravom smislu ima dati polaznicima vjeronauka dogmatsku, moralnu i liturgijsku osnovu za pristupanje užoj profesiji. Od naših odgajanika jedni će biti vjernici seljačkog i radničkog staleža, drugi će daljnjim školovanjem postati intelektualci, a neki i službenici oltara ili će stupiti u redovnički stalež. Ne znam što sve postali naši vjerski odgajanici, oni moraju postići vjersku osnovu za daljnju izgradnju svoje ličnosti.

Opće obrazovanje također mora se temeljiti na rezultatima suvremenog naučavanja Crkve o zdravlju, odmaranju, razonodi, turizmu, plesu, modi, o suvremenoj kulturi i civilizaciji i o svim društvenim pojavama u kojima se odvija život naših odgajanika u vjerskom životu.

Kod podavanja opće izobrazbe treba posebno paziti da obuhvatimo čitavu psihu naših odgajanika, čitav njihov aktivitet. Ne smijemo zanemariti nijednu duševnu moć, već odgajati i razum i volju i čuvstva i pokazivati na ćudoredne aktivnosti za razvijanje tijela. To možemo postići, ako se vjerski odgoj zasniva na logičnim, postupnim, primjerenim, zornim samoradnim principima opće i katehetske didaktike. U tom nastojanju moraju sudjelovati ne samo katehete, nego i roditelji i vjerske organizacije koje su dozvoljene kao Treći redovi, pjevački zborovi i ministranti kao nukleus vjerskog odgoja.

Da polaznici vjerskog odgoja steku temelj vjerskog života, potrebno je da vjerska obuka bude jedinstvena za sve polaznike od 7. do 15. godine života. Tu jedinstvenost karakteriziraju slijedeće zasade:

a) da se u svakoj župi vrši katehizacija koja je zajednička svim župama za ostvarivanje jedinstvenih ciljeva. Za to je potrebna izgradnja zajedničkog plana i programa;

b) da se vjerski odgojno obrazovni rad temelji na jedinstvenim vjersko-pedagoškim principima, a to znači da se u svakoj župi poduzimlju onakvi principi koji će omogućiti stalan napredak, pun uspjeh i pravilnu orjentaciju;

c) da katehizacija u svakoj župi postane žarište za izgradnju duhovne fizionomije katoličkog života u župi;

d) da ona ne postane kruta uniformiranost, nego da ona predpostavlja samostalnost, bogatstvo individualnih osobina, a to sve znači bogaćenje u formama djelovanja i u podavanju sadržaja.

Vjerski odgoj prema načelima Crkve mora biti obvezatan za svu krštenu djecu. Djeca, koja su preporođena vodom krštenja, moraju steći i vjersku naobrazbu i praktici rati vjerski život. Ta obvezatnost uključuje dvije stvari:

a) Roditelji i staratelji krštene djece dužni su se u savjesti brinuti da na vrijeme, odmah na početku prvog razreda upišu djecu za vjeronauk, da vode brigu o redovitom i urednom pohađanju i da

pruže sva sredstva za postignuće vjerskog odgoja djece. Ovdje nastaju silni problemi. Mnogi su roditelji dali krstiti djecu ili svojevoljno ili po želji svojih roditelja, ali kad se radi o vjerskom odgoju djece, oni zanemare svoju dužnost. Razne poteškoće priječe ih u izvršavanju te teške dužnosti. No dušobrižnici i katehete, što je sve često u jednoj osobi, ne smiju nikada smalaksati da javno i privatno upozoruju roditelje na tu odgovornost;

b) Da Crkva, odnosno biskupija, osigura kvalitetne kadrove, sposobne katehete, i druge potrebne uvjete za vjerski odgoj: mjesto za katehizaciju, udžbenike i ostala sredstva za vrijedno obučavanje. Svaki propust nadležnih crkvenih vlasti i svaki nemar vršilaca katehetske službe može biti vrlo sudbonosan ne samo za pojedince, nego i za čitave župe i biskupije.

Svaka od navedenih bitnih oznaka vjerskog odgoja u osnovnoj školi, što sam naveo, ima veliku važnost, a nosi sa sobom teške probleme. Te probleme ne smijemo zanemariti niti zabašuriti, nego ih postepeno, ustrajno, u svim mogućnostima rješavati. Možda naše prvo rješenje neće biti adekvatno, ali zato ga treba dotjerivati ugledavajući se na iskusnije zemlje, slušajući upute crkvenih vlasti i iskorištavajući vlastito iskustvo.

3. Plan, program, metoda i udžbenici vjerskog odgoja

Da možemo postići cilj vjerskog od-

goja, tj. da možemo od mladih bića izgraditi kršćanske značajeve, nužno moramo voditi računa o planu, programu, metodi i udžbenicima vjerskog odgoja. Neću reći da se kršćanski značaj kod mladeži ne može izgraditi i bez toga, ali moram istaknuti da je to vrlo teško.

Nama je poznato da izrada nastavnog plana spada među najteže probleme didaktike i da se u starija vremena taj problem nije postavljao tako snažno kao danas, jer nije postojao toliki broj teoloških disciplina kao danas. Sređeni vjerski odgoj nužno traži pravilan postupak, a toga nema bez nastavnog plana.

Nastavni plan određuje: koji će se predmeti učiti, kojim će se redom učiti propisani predmeti i koliko će se sati sedmično poučavati.

Nastavni program, kako nam je poznato, određuje: opseg gradiva, dubinu znanja koju učenici imaju usvojiti te red kojim će gradivo pojedinih predmeta izlagati.

Kod izrade nastavnog plana i programa potrebno je voditi računa o vremenu u kome živimo, o psihološkoj strani učenika, o množini i težini gradiva te o suvislom logično-psihološkom sređivanju učevnog gradiva.

U svom predavanju na dekanatsko-katehetskom sastanku u Splitu 25. VIII 1964. g. istakao sam da mi poslije rata nemamo jedinstvenog nastavnog plana i programa za cijelu Hrvatsku ili za vjernike u cijeloj državi. Do sada su mi

poznata samo dva plana za vjeronauk, i to: Plan za splitsku i makarsku biskupiju koji je g. 1957. propisao preuz. g. dr Frane Franić i Plan đakovačke biskupije koji je izdan 1959. g. Oba se ova plana između sebe mnogo i mnogo razlikuju.

To nam nedvojbeno govori kako su katehete u velikoj neprilici kod davanja vjerskog odgoja učenicima. Dogodi se da svatko radi po svojoj volji, kako mu se čini bolje i lakše. No nastaje pitanje da li svi postizavaju određeni cilj, da li daju učenicima opće obrazovanje. U predašnjoj točki o bitnim oznakama vjerskog odgoja istakao sam da je potrebno dati polaznicima vjeronauka u osmogodišnjoj školi opće vjersko obrazovanje, i to jedinstveno. Bez plana i programa to je nemoguće.

U osmogodišnjoj školi, koju pohađaju naši polaznici vjeronauka, u zadnjih desetak godina izmijenila su se četiri nastavna plana za školu, a sada stupa na snagu peti. Možda će netko reći, pa i to je previše. No ja bih rekao da je dinamika, akcija, mnogo bolja od stagnacije i od neakcije. Čini se da smo to naslijedili od prošlosti. Kod nas je prije rata za srednje škole bio nastavni plan koji je izdan 1849.g. O reformi tog plana počelo se raditi početkom našeg stoljeća, ali se nije uspjelo. Tek godine 1936. primljen je na katehetskom sastanku u Splitu novi nastavni plan koji je predložio dr Nikola Kolarek, a koji su odobrili naši biskupi na biskupskim konferencijama 1940. g. Rat

ne neprilike ometoše rad po tom planu.

Iz toga se vidi kako smo malo ažurni u izradi nastavnog plana i programa. Možda je tomu krivo što imamo malo stručnjaka za didaktiku i metodiku (zanimljivo da iz tog područja nijesmo imali ni jedno predavanje na liturgijskom sastanku u Zagrebu, a nemamo ga ni ovdje), što stariji katehete teško mijenjaju svoje shvaćanje, a mladi se ne osuđuju, jer znaju da neće uspjeti. Poznat je slučaj dra Stjepana Ilijaševića. Možda smo previše dogmatični i na polju vjerske nastave, a možda je i sve odlično što smo imali i što imamo. O tome ne bih htio govoriti. Ali je ipak vrijedno istaknuti da rezultati suvremene didaktike i metodike u profanim školama neprestano se unapređuju, a mi polako kasamo iza njih.

Druga je važna stvar pitanje metodike u predavanju. Mi znamo da metoda označuje put, postupak da se postigne određeni cilj. Što se tiče poučavanja, metoda označuje način kojim se služi učitelj da postigne što bolje rezultate kod poučavanja učenika. Ima kateheta koji tvrde da nije potrebna nikakva metoda za poučavanje djece u vjeri. No staro je pravilo: ne imati nikakvu metodu, znači imati najgoru metodu.

Noviji udžbenici katehetike danas redovito govore o staroj i novoj metodi poučavanja djece u vjeronauku. Stara bi metoda bila u tome: kateheta pročita iz knjige pitanje, protumači ga, rasvijetli primjerom i potakne učenike na akciju.

Kad završi jedno pitanje, prijeđe na drugo. Po toj se metodi mnogo uči na pamet i traži se da djeca doslovno nauče odgovor na postavljeno pitanje. Jedni nazivlju takvu metodu dobrom egzegezom, a lošom katehezom. No moramo priznati da je to uistinu vrlo lagana metoda, jer se vjeroučitelj ne mora mnogo spremati za predavanje.

Početkom našega stoljeća radi novih društvenih prilika i na rezultatima psiholoških istraživanja djece zavedena je nova metoda. Usvojeni su tzv. formalni stupnjevi koji se oslanjaju na psihologiju duše. Ta je metoda nastala da se zabaci intelektualistička metoda pametovanja. Iako su formalni stupnjevi nekako došli na loš glas, ipak moramo priznati da se psihološkom metodom služio sam Krist i da je bila u uporabi odmah od početka kršćanstva.

Ne želim ovdje govoriti o metodi naših današnjih priručnika za vjeronauk. Čini se ipak da postoji tendencija da se održi stara metoda. Ima nekih priručnika gdje su postavljena samo pitanja i odgovori, a ima i takvih u kojima se donese podavanje iz Svetog pisma, a zatim se odmah postavljaju pitanja i crnim, krupnim slovima, a možda i u bojama, daju se odgovori koje djeca moraju naučiti. Ima jedan katekizam u kome se naglašuje da se u prvom razredu uzimlju biblijski tekstovi bez katekizamskih pitanja, a u drugoj godini da se uzimlju ista štiva s katekizamskim pitanjima.

Moje je mišljenje da treba prekinuti

sa starom metodom. Nijesam protiv svakog pametovanja, pače držim da pojedine formule i pojedine odgovore treba naučiti napamet. No ne slažem se nipošto s metodom da se iza biblijskog teksta odmah donese pitanja i odgovori. Zašto iza konkretnog podavanja ne bi bilo neko pretresivanje ili vrednovanje? Zašto davati djeci određene odgovore na postavljena pitanja? zar ćemo se i danas držati mišljenja da su djeca samo tabula rasa, da nemaju nikakve aktivnosti? Ako djeca znadu formulirati odgovore na pitanja kod profanih predmeta, zašto ih ne bi mogla formulirati i u vjeronauku? Sve to razumijem pod nazorom katehete.

Prema tome držim da bi bilo potrebno danas kod nas upotrebljavati psihološku metodu, bar sa tri formalna stupnja. I to da iza konkretnog podavanja dođe pretresivanje ili vrednovanje te primjena. Što se tiče pitanja i odgovora, čini mi se da bi bilo bolje postaviti pitanja i da sami učenici pod vodstvom katehete konstruiraju odgovor, a to im neće biti teško, jer je u samom pretresivanju ili vrednovanju dan odgovor. Uz to mi se čini da podavanja za četiri niža razreda budu iz Svetog pisma, i to za svaki razred različita, a u višim razredima da mogu biti iz Svetog pisma, liturgije, crkvene povijesti, iz života stvarnosti i umjetnosti.

Postoje još problemi zbog udžbenika. Pače možemo reći da su kod nas problemi udžbenika za katehizaciju mnogo teži, ne

go drugi neki problemi. Tim ne želim reći da mi ništa nemamo, ali želim istaknuti da nemamo udžbenike za sistematsku katehi zaciju.

Za niže razrede osmogodišnje škole za biskupiju splitsku i makarsku izdan je 1957. g. "Kršćanski nauk". Također imamo kršćanski nauk koji je uredio dr Nikola Kolarek te "Katekizam" koji je napisao dr Ivan Pavić. Uz to imamo i nekih manjih priručnika. Ali moramo priznati da ni tu ne stojimo baš dobro.

Mnogo je gore za više razrede osmogo dišnje škole. Za te razrede mogli bismo upotrebljavati "Katolički katekizam" koji je preveo s njemačkog dr fra Ignacije Gavran, a izdao prof. zbor Franjevačke teologije u Sarajevu. Smatram ovaj Katekizam najvrednijim djelom na polju katehizacije kod nas poslije rata. I đakovačka je biskupija izdala npr. "Život od Boga" i "Život s Crkvom". No uglavnom smo upućeni na stare predratne priručnike.

Moram istaknuti da nije ni lako imati udžbenike za više razrede osmogodišnje škole, jer nije izrađen jedinstven plan. Bez plana je teško pisati udžbenike, jer se svatko boji da neće uspjeti.

Bez udžbenika nije lako predavati vjeronauk. Zato se katehete snalaze kako znadu i kako mogu. Jedni samo govore, a učenici slušaju; drugi govore i traže od učenika da bilježe u teku. Ni jedna ni druga metoda po mom mišljenju ne može zadovoljiti.

S druge strane nameće se pitanje da li su svi katehete tako sposobni da mogu pre-

davati vjeronauk bez udžbenika i da li imaju vremena da se spreme. Budući da su danas katehete ujedno i dušobrižnici, pa da li im pastoralni rad dozvoljava da se spremaju za vjeronauk? Zar se ne dogodi da neki katehete neprestano proiciraju filmine, jer se ne mogu spremiti za predavanje, a što je još gore možda se ne spreme ni za proiciranje filmina.

Pa kad bi i katehete imali priručnike, da li ih imaju učenici? Nemaju ih! A svi mi moramo priznati da nema solidne vjerske naobrazbe niti pravog vjerskog odgoja bez udžbenika za polaznike vjeronauka. Djeca su danas dosta rastresena, nemirna, nepažljiva, a osobito, ako se vjeronauk drži poslije škole, zato ne može biti pravog uspjeha bez udžbenika. No ako su neki katehete i uspjeli, koliko bi bio veći uspjeh i koliko bi manje truda vidjeli, da su imali udžbenike i da djeca te udžbenike uče kod kuće?

Sve nas to raspravljanje o planu i programu, metodi i udžbenicima navodi na zaključak da je kod nas vrlo teška katehizacija polaznika vjeronauka u osmogodišnjoj školi. Bez jedinstvenog plana bar za svaku biskupiju, ako se ne mogu složiti sve biskupije, ne može biti opće i vrijedne naobrazbe u vjerskim pitanjima kod naše katoličke mladeži. Jednako bez jedne suvremene metode, kakvu imaju djeca u profanim predmetima, ne može biti ni temeljite izobrazbe. I na koncu bez udžbenika za sve razrede, i da te udžbenike i djeca imaju, nemoguće je održavati pravilno vjero-

nauk u osmogodišnjoj školi.

4. Jedno rješenje vjerskog odgoja

U srpnju prošle godine napravio sam plan za vjerski odgoj u svojoj župi i za tražio od oca Biskupa da mi ga odobri. Otac je Biskup to učinio ad experimentum. Sastavljanje plana i traženje odobrenja učinio sam:

1. što se nijesam slagao s već postojećim planom;
2. što sam htio da rješim pitanje vjeronauka u svojoj župi i
3. što predajem katehetiku na našoj bogosloviji u Makarskoj, pa su mi bogoslovi neprestano dosadivali da im pokažem i dadem pomagala za predavanje vjeronauka.

Izrađujući plan za svoju župu držao sam se bitnih oznaka za vjeronaučnu obuku koje sam iznio u ovom predavanju. Htio sam da polaznicima vjeronauka dadem opću naobrazbu iz vjeronauka kao što to daje osmogodišnja škola iz drugih predmeta. Uz to sam nastojao da postignem cilj ne samo odgoj vjerskog karaktera, nego da neprestano budim ponos kod djece što pripadaju Katoličkoj Crkvi i da taj ponos znadu opravdati.

Plan za svaki razred izradio sam pod lozinkom Isusovih riječi: "Ja sam Put i Istina i Život". (Iv. 14,6) Isus je Put, to je moralka; Isus je Istina, to je dogmatika; Isus je Život, to je litur gika. Tako je u tim riječima sadržano

sve što uglavnom daje opću vjersku naobrazbu za polaznike vjeronauka u osmogodišnjoj školi. Po mom mišljenju još ostaje Sveto pismo i crkvena povijest. Pitanje Svetog pisma riješio sam na taj način što sam sva predavanja (po psihološkoj metodi) za niže razrede uzeo iz Svetog pisma, a ponešto i za više razrede, isto imam posebne kateheze u osmom razredu o Svetom pismu, a pitanje povijesti riješio sam tako što sam za svaki od viših razreda izradio po pet predavanja iz crkvene povijesti.

Plan za niže razrede izrađen je ciklički. U ni jednom razredu ne ponavljaju se podavanja iz Svetog pisma. Tako djeca ne mogu reći da su to učila. Svaka se nova lekcija razlikuje od lekcija istog razreda i od predhodnih razreda ne samo sadržajem, nego i podavanjem. Za više razrede osmogodišnje škole plan je progresivan.

Za svaki je razred izrađeno po 40 lekcija. Možda je to i previše zbog školskih i crkvenih praznika, ali ipak držim da se to može svladati gdje se redovito drži vjeronauk, a i zato što se nekada da du i po dvije lekcije sastaviti.

Smatram da za prvi razred treba izraditi slikovnicu, a ne priručnik kao za druge razrede, jer djeca još ne znadu čitati. Za taj bi se razred izradile velike slike s kratkom oznakom, a kateheta bi ih tumačio. Tumačenje slika ostavilo bi kod djece dubok dojam, jer se upotrebljava i vizuelna i auditorna metoda. Ovaj priručnik još nijesam izradio. Nadam se da će to

biti gotovo čim nađem zgodna slikara za izradu slika.

Za drugi sam razred izradio 1o lekcija iz dogmatike, 1o lekcija iz moralke i 2o lekcija iz liturgike. U drugi sam razred stavio 2o lekcija iz liturgike, jer redovito u drugom razredu djeca primaju prvu pričest, ispovijed, a i krizmu u nekim mjestima. Podavanja za ovaj razred uzeo sam iz Svetog pisma Starog i Novog zavjeta. Ovaj je priručnik gotov.

Za treći sam razred napravio 1o lekcija iz dogmatike, 2o iz moralke i 1o iz liturgike. Ono što je donešeno u drugom razredu ovdje se popunjuje. Sva su podavanja za ovaj razred uzeta iz Svetog pisma Starog zavjeta, jer je 2o lekcija iz moralke, a Bog je objavio svoje zapovijedi u Starom zavjetu. Na početku ovog priručnika je uvod u kome se ističe kako cijeli Stari zavjet ide i vodi ka Kristu. I ovaj je priručnik gotov za umnožavanje.

U četvrtom razredu obrađujem 2o predavanja iz dogmatike, 1o iz moralke i 1o iz liturgike. Sva su podavanja za ovaj razred uzeta iz Svetog pisma Novog zavjeta, jer nam je Krist objavio savršenu istinu, pa je zato napravljeno 2o predavanja iz dogmatike. I ovaj mi je priručnik gotov za umnožavanje.

Za peti sam razred napravio 35 lekcija iz liturgike i 5 lekcija iz crkvene povijesti. Uzeo sam za peti razred liturgiku da polaznici vjeronauka znadu upotrebljavati sredstva milosti što prije i što bolje, a iskustvo nas uči da se malo

obraćenja zbiva proučavanjem kršćanskih istina, a mnogo više po liturgiji. Ovaj je priručnik već umnožen pod naslovom: "Isus naš Život".

U šestom je razredu 35 lekcija iz moralke i 5 lekcija iz crkvene povijesti. I ovaj je priručnik umnožen pod naslovom: "Isus naš Put".

U sedmom razredu obrađeno je 35 lekcija iz dogmatike i 5 lekcija iz crkvene povijesti. I ovaj je priručnik umnožen pod naslovom: "Isus naša Istina".

Priručnik za osmi razred nosi naslov: "Katolički nazor na svijet". Prva lekcija govori o nazoru na svijet, a posebno se spominje materijalistički i katolički nazor na svijet, jer smatram da je to danas najaktuelnije. Inače se ovaj priručnik dijeli na dva dijela:

1. Izvori katoličkog nazora na svijet i

2. Katolički nazor. Izvori su katoličkog nazora: Sveto pismo, Usmena predaja i Crkva. Zato je određeno 5 lekcija o Svetom pismu, 1 lekcija o Usmenoj predaji i 11 lekcija o Crkvi. Posebno sam se osvrnuo na Crkvu da pokažem kako je ona nezabludiva i što je sve učinila za školstvo, prosvjetu, znanost, graditeljstvo, kiparstvo, slikarstvo, glazbu, dobrotvorne ustanove, siromahe i dostojanstvo ljudske osobe. U drugom dijelu obrađeno je 14 lekcija o katoličkom nazoru, o Bogu, čovjeku, materiji, obitelji, braku, kršćanskom odgoju, radu, odmoru, patnjama, smrti, veselju, sportu, plesu, čitanju kazalištu i filmu. Na koncu

je 7 lekcija iz crkvene povijesti gdje sam se posebno osvrnuo na inkviziciju, na Galileja i proganjanje vještica. I ovaj je udžbenik gotov i nadam se da će brzo biti umnožen.

Kod obrađivanja pojedinih metodičkih jedinica služio sam se psihološkom metodom, i to s ovim formalnim stupnjevima: pripravom, podavanjem, pretresivanjem ili vrednovanjem i primjenom. Za niže razrede donio sam i pitanja. Htio bih da odgovore sami učenici pod nadzorom katehete. Na taj bi način učenici pokazali svoj aktivitet, a ne bi pogriješili, jer u pretresivanju ili vrednovanju nalaze odgovor, a i katehet im pomaže.

Budući da se služim tom metodom, imam preko 12o zgoda iz Svetog pisma. To je jedan od razloga zašto nijesam za posebno poučavanje Svetog pisma, kako to određuje naš plan vjeronauka. Uz to držim da je potrebno istaknuti da ni sam ne smatram obradbu ovih priručnika konačnom, jer će se zacijelo uvijek pokazati potreba nešto nadodati i usavršiti.

Navedene priručnike, koje sam obradio, - njih sedam na broju - upotrebljavam u svojoj župi. Tri su od njih već umnožena i moji ih polaznici vjeronauka već upotrebljavaju. Iz prakse vidim kako je mnogo lakše predavati vjeronauk kad i katehet i učenici imaju knjigu.

Zaključak

Poštovani oci i draga braćo svećenici!

Iznio sam ukratko problematiku vjerskog odgoja u osmogodišnjoj školi kod nas. Takvu nam problematiku nameću konkretne prilike. Nijesam htio citirati ni ovoga ni onoga, nego sam nastojao prikazati tu problematiku kakva se meni čini, a razumije se da nijesam zanemario poglede drugih, iskusnih kateheta i teoretičara.

Uvjeren sam da je svatko od nas ovdje veseo što se počela rješavati ta problematika. Svi mi bez sumnje očekujemo da nam se olakša teška i odgovorna služba vjerskog odgoja. Možda će netko primjetiti da je to kasno, jer je prošlo 2o godina nakon završetka rata, a mi tek sada počinjemo rješavati, mjesto da postojeća rješenja usavršujemo. Kad je Martin Luter započeo vjersku revoluciju protiv Katoličke Crkve, izdao je svoj "Mali katekizam", a tek 3o godina kasnije izašao je katekizam sv. Petra Kanizija. Sve te činjenice moraju zanimati i uzdrmati svakoga od nas. Bože daj, da bude uspjeha!

Dr o. Milan Šetka OFM

Primjedba uz predavanje: Problematika vjeronauka u osmoljetki - o. dr. Šetka

U vezi s problematikom plana vjeronauka, što ga je spomenuo cijenjeni predavač, za nas splitske vjeroučitelje nameće se jedan važan problem:

I. 1. U zadnje vrijeme događa se, da jedva 10% djece iz prvih razreda dolazi na vjeronauk. Veliki se dakle broj tek u drugom ili u trećem razredu uključuje u naš plan.

2. Problem dobiva na svojoj jačini kad se uzme u obzir i to, da u zadnje vrijeme veliki broj djece tek u 4. i 5. pa čak i kasnijim razredima ulazi po prvi put na vjeronauk.

Očito je, da se tu ne može održati nikakav generalni plan nego se mora stvoriti jedan posebni, kojim bi se u određenom broju katehetskih jedinica obuhvatilo, barem globalno, sve ono, što se uči na redovitom vjeronauku.

Nameće se međutim još jedan, teži, problem. Činjenica je, barem kod nas na Poljičanu, da se takva djeca, bez obzira u kom su razredu škole prvi put ušla u vjeronaučnu pouku, odmah prve godine polaska vjeronauka pričeste i krizmaju. - To je, čini mi se, veliki promašaj i greška, što

se uostalom odlično vidi i po rezultatima: velika većina onih koji su u kasnijim godinama tj. u trećem ili kasnijim razredima počeli pohađati vjeronauk, poslije krizme prestane dolaziti. Zašto?

Dijete koje je, uzmimo u trećem ili četvrtom razredu počelo učiti vjeronauk, zaostaje za onima, koji su redovito dolazili, za barem tri godine. Nije toliko važno, što ono zaostaje u znanju, jer znanje se može nadoknaditi. Ono zaostaje u unutarnjem proživljavanju vjere, ono se nije stopilo s istinama vjere, ono u sebi ne nosi doživljeno vjersko uvjerenje, proživljenoga Boga! Ono nije živjelo u jednoj vjerskoj atmosferi, ono ima vjersko znanje, ali nema proživljeno znanje. I dok su ostala djeca dobivala vjersku misao već u prvom razredu i srce okretala prema Bogu, dotle je ono dijete dobivalo loše misli, loše utiske, vidjelo je jaki indiferentizam roditelja, i nije naučilo misliti vjerski a kamoli živjeti, veselo, srdačno proživljavati Boga! A takav se život ne može usaditi u srce kroz jednu godinu! I nije nikakvo čudo što dijete nema snage ostati dobro! Njemu se može dati znanje, ali to još nije dovoljno da bi se to znanje ujedno i stopilo s njegovim nosiocem, da to postane njegova orjentacija, misao, pogled, njegov život!

Predlažem, da se svim vjeroučiteljima u gradu naredi, da u načelu ne smiju pustiti na prvu pričest djecu, koja nisu polazila vjeronauk barem dvije godine - bez obzira u kojem su razredu škole došli prvi

put na vjeronauk.

Tu bi se, sasvim jasno, morali izuzeti posebni slučajevi, kad naime kateheza radi obiteljskih ili kojih važnih okolnosti biva pojedinačna i privatna.

Morali bi se također izuzeti slučajevi, kad nam se jave prvopričesnici iz osmog razreda ili srednjoškolci. Tima bi se morala održati posebna kateheza u kojoj bi se najprije razbili neki pojmovi ili sve ono što su primali pod "čistu materijalističku istinu" a po tom bi se izgradilo jedno solidno znanje vjere, koja bi tim dušama zasjala u sasvim novom svjetlu no što su oni do tada o njoj čuli. Promašaj je, mislim, takvima dati knjigu vjeronauka s nakanom, da čitaju i sami uče. Od toga ne će biti ništa ili bolje: tako im se daje mogućnost, da sasvim mirno donesu zaključak: pa niti njega nije moj slučaj interesirao, znači da je i za njega sve to samo neka vjerska tradicionalna manifestacija!

Reći će tkogod: a što ako takav i poslije svega toga ode! Pa - neka ide, ali ja sam mu barem dao priliku, da nauči i barem ću ja imati savjest mirnu. Da mu nisam omogućio dvije godine vjeronauka, otišao bi svakako, a ovako je otišao, samo što sam ja izvršio svoje!

II. Jedan se još nama u gradu a sad već i na selu nameće problem: čudna je pomalo navika ili običaj, da pričest i krizma budu iste godine. Nepobitna je činjenica, da u samom Splitu slijedeće godine poslije prve pričesti 30% prvopričesnika prestaje dolaziti na vjeronauk, a slijedeće dvije godine još 30%. Roditelji su zaista nosioci krivice, jer smatraju, da je s krizmom "dijete svoje izvršilo"! Možda smo ipak i mi svećenici krivci: ukoliko naime nismo učinili sve, da tu djecu što dulje zadržimo uza se.

Razgovarao sam s prilično brojem svećenika naše drage biskupije splitske i primjetio sam, da su većinom zato, da se krizma odijeli od pričesti barem za dvije godine. Na taj bi se način djeca i roditelji vezali na malo dulji period pohađanja vjeronauka, jer bi dijete moralo dolaziti barem do krizme. A kroz jednu samo godinu, kako se u životu djeteta mnogo toga može izmijeniti!

Kažu: moramo paziti na materijalne troškove roditelja, bjelinu, svečanosti, običaje.!

Čudno, da može nekome to pasti na pamet kad je očito, da vjera propada u masama, da ostaje na pojedincima i da se približavamo vremenu, kad haljine više ne će igrati nikakvu ulogu! Čemu zbog jednog sasvim ljudskog obzira dozvoljavati da nam duše odnosi neprijatelj! Kad se radi o dušama, tu prestaje svaki obzir osim prema Bogu! - Mnogi se tješe: pa barem se je pričestio i krizmao! Tko zna, možda će djelovati! Istina je, da sakramenti djeluju ex se, ali ako netko ne prima milost, on tada nema koristi od sakramenata, a budući da se nije ugrijao na vrelu milosti, postaje još hladniji i odlazi od Boga! Kad je

već tako jasna činjenica, da nam veliki postotak djece poslije krizme uopće ne dolazi na pouku, gubimo ih dakle, zašto da se ne podijeli krizma koju godinu kasnije, pa ako se dijete poslije toga izgubi, barem smo mu dali priliku da ostane s nama povezano što dulje i da još jednom - prilokom krizme - ponovi što je nekad učilo. A tko nam kaže, da će poslije jednako tako otići, kao što sada odlazi!?

Trebalo bi na ovom tečaju ovu stvar prodiskutirati, dati svim svećenicima na glasanje, da se vidi što se misli i da se tada donese jedan sasvim praktičan zaključak.

Uostalom - župnik je, mislim, kompetentan, da u svojoj župi u kojoj je izravni pastir, učini sve što mu se čini razboritim, samo da stado ostane Bogu vjerno!

Predlažem dakle:

1. Stvoriti posebni plan za "zakašnjele polaznike vjeronaučne pouke" i podijeliti ih u posebne grupe.
2. Neka se odredi, da djeca moraju ići na vjeronauk barem dvije godine, iza kako su počeli, do prve svete pričesti.
3. Neka se odijeli krizma od prve pričesti.

Na tečaju se može mnogo toga uvidjeti, ali sama misao još ne unosi život niti promjenu. Samo poticanje često može ljude baciti u mrtvilo, bezvoljnost. Treba narediti!

O. Krešo Borković

NEKE POTEŠKOĆE U KATEHIZIRANJU PUBESCENATA

Prije svega jedno kratko terminološko objašnjenje!

Moram se, naime, ograditi od naslova mojeg interventa. U programu - kako ste čitali - stoji: neke poteškoće u katehiziranju "pubertetlija".

Odričem ga se - ne znam uopće kako se je mogao upotrebiti - jer je tuđ hrvatskom uhu i duhu našeg jezika. Neukusan je hibrid, jezični bastard. Skalupljen je od dvije nespojive tuđice: latinske riječi "pubertet" i turcizma "lija".

Mi, doduše, nemamo ustaljenoga hrvatskog termina za pojam pubescent. I, ako smo već prisiljeni da se služimo latinskim, onda to može biti samo riječ "pubescent" (od latinskog glagola: pubesco 3 = rasti, sazrijevati, bujati), a nikako "pubertetlija".

Rekoh: nemamo ustaljenog hrvatskog termina za pojam pubescenta. Tačno je: nemamo ustaljenog termina, ali zato imamo lijepe domaće izraze koji mogu služiti kao ekvivalent za isti, a to su: zoran, mladan, mlađan, mladenac (u ženskom obliku: zorka, mlađana, mladenka). Jedina je neprilika u tome što "zoran" označuje ujedno i vlastito ime, a "mladencima" se nazivaju zaručnici na dan vjenčanja.

No, jer već i onako imamo sličnih slučajeva da vlastito ime služi istodobno kao opća imenica, odnosno obratno, (kao npr. ivica - ružica - ljiljana i sl.) predlažem da tuđicu "pubescent" prevodimo našom krasnom hrvatskom riječju "zoran", tj. onaj koji zori, sazrijeva, dakle pubescent.

A

A sada ad rem!

Predpubertet je vrijeme tišine, ali tišine pred oluju. Elementi opasnosti se već naziru, atmosfera je nabijena munjinom. U pubertetu nastupa "nevera". To je doba oluja - "proljetnih oluja" (kako reče Toth).

Simptomi ovih oluja su nam svima poznati, što iz vlastitog iskustva, što iz literature. Stoga se na njima - zbog ograničenog vremena - ne ćemo zaustavljati.

Pubertetu ne možemo postaviti određenu vremensku granicu. Nastup i trajanje sazrijevanja zavise o mnogim i raznim faktorima. Uglavnom se može reći: kod djevojčica počinje 11-12 godinom, a obično završava 15-16 g. Kod muškaraca počinje nešto kasnije (12-13 g.), pa i završava kasnije (16-17).

Jedno moramo naglasiti odmah na početku: pubertet je najvažnije doba ljudskog života. To je perioda p r i j e l a z a iz djetinjstva u mladenaštvo, odnosno djevojaštvo, dakle doba duševnog i tjelesnog s a z r i j e v a n j a. Očituje

se naglim i općim p o r a s t o m snaga, lutanjem, traženjem ideala, borbom za svoju l i č n o s t, zbunjenošću pred neslućenim otkrićima, dominacijom čuvstava, u jednu riječ - to je d o b a k r i z e. Stoga najteže za gojenca i za odgojitelja. Pedagoški najvažnije.

Pred kojim se, dakle, poteškoćama nalazi kateheta pubescenata? Pred mnogim poteškoćama. Ovdje ćemo se osvrnuti na najvažnije:

1. Prva poteškoća jest dječakova psihološka kriza. U godinama puberteta zoran otkriva svoj "ja". Odsada svijest "jastva" igra kapitalnu ulogu u njegovu životu. On svu pažnju posvećuje sebi, a dezinteresira se za vanjski svijet. Bori se za afirmaciju svoje l i č n o s t i, pa makar i ispadima. Hoće da se pokaže odrastao i ne će da više bude smatran djetetom. Voli se i s t i c a t i i važiti. S a m o s v i j e s t raste do bolesnih razmjera. No ipak, njegovo samopouzdanje je samo prividno: u dnu duše ne posjeduje sigurnosti, te potajno očekuje priznanje starijih.

Uza sve to pubescent misli da ga "stariji ne razumiju". Povlači se u s e b e, gdje otkriva novi nepoznati svijet sa bujnim fiziološkim i duševnim promjenama. To novo i duboko očarava ga poput misterija oceana. S a n j a r i i maštа danju i noću. Za sanjarenje mu treba samoća. Ne povjerava se nikome (osim možda najvjernijem prijatelju), pogotovo ne roditeljima, učiteljima i kateheti. Zatvoren je i n e p o v j e r l j i v. Šutnjom brani svoja

intimna otkrića. I njegovim najbližima izgleda sfingom. Roditelji kukaju: što je ovo s našim sinom. Ili: Naša kćerka je postala sasvim drugačija.

I vjeroučitelj se sada zabrinuto pita: što da učinim? S koje strane da počnem?

2. Druga velika poteškoća je seksualna kriza.

Zoranovo tijelo naglo raste. Izbijaju primarne i sekundarne sexualne oznake. Ispočetka je zbunjen, zatim ga muči silna i nezadovoljiva znatiželja. Kako se stidi pred starijima - u kojih uostalom i nema povjerenja - traži informacije kod drugova i svoju žeđ zadovoljava po kaljužama tzv. popularne, tj. komercijalizirane literature.

Zoranova nesreća je u slijedećem nerazmjeru: tjelesna zrelost nastupa prije duševne zrelosti. Dok je pri kraju puberteta somatološki gotov čovjek - psihološki je još potpuno nezreo. Kako nije raspoložen za duhovno vodstvo, oslanja se na sama sebe. Nastupa period tzv. ipsacije. Počinje kultom tijela, a završava masturbacijom. Erotika prelazi u seksualnost.

Vjeroučitelj se nalazi ne samo pred seksualnim problemom, nego općenito pred problemom pubescentova a f e k t i v i t e t a. Čuvstvenost i osjetljivost je dominantna nota ovog doba. Čuvstva su burna, živa, ali nestalna i često kontradiktorna. Afektivna labilnost ga nekada baca u očaj, uzrokuje nagle promjene r a s p o l o ž e n j a. Poplava emocija

donosi prve tajne ljubavi i razočaranja, uvjetuje sklonost pustolovinama ("bijeg od kuće"). Zoran je r a z d r a ž l j i v, ne voli nježnosti, stidljiv je u očitovanju svoje nutrine. U sebi opaža zagonetnu disharmoniju, zapljuskuju ga teški etički problemi pred kojima se osjeća nemoćan.

A na suprotnom polu pedagoškog globusa osjeća se isto tako nemoćan i zoranov kateheta.

3. Treća poteškoća se krije u ideološkoj krizi pubescenata. Uzrok ovoj krizi je zapravo pozitivan, naime: mladenački idealizam i radikalizam.

Rekli smo: ovo je doba kad se zoranova ličnost utemeljuje. Kako on još nema vlastitog iskustva i nazora na svijet, potrebni su mu idoli i i d e a l i. Ali, dakako, živi ne apstraktni. Jer ih redovito ne nalazi u svojoj okolini, traži ih u knjigama, filmovima, televiziji i stripovima. Preko konkretne ličnosti, koju obožava, on idealizira i one vrednote koje njegovi idoli zastupaju. Mladež je spremna založiti se za svoje ideale, pa i ginuti za njih. Ne boji se nikakovih (osim malenih!!) žrtava. Pubescent se nikada ne vodi materijalnim interesima. Beskompromisan je, voli opasnost i borbu.

U svojim zahtjevima i očekivanjima je r a d i k a l a n. Ne voli polovičnost, gadi mu se kompromis. Razdire ga metafizička glad da dopre do dna svih stvari. On hoće istinu bez rezerve. Imponira mu samo onaj ideal koji traži totalno predanje i koji je utjelovljen u jednoj ideal-

noj ličnosti, koja ga vjerno i radikalno predstavlja. Mladež najviše prezire odrasle upravo zbog njihove nedosljednosti. Kompromisi, interesi i karakterne slabosti starijih znače smrt za mladenačke ideale. Ako je kateheta loš svećenik - samim tim je religija pokopana i odbačena u dušama dječaka i djevojčica.

Oni su u svojim sudovima previše subjektivni, kritični i skeptični. Način mišljenja im je kauzalan i genetičan. Stoga ponovo stupa na scenu era pitanja. "Zašto" im je najomiljenija riječ. Većinom im uopće nije stalo do odgovora. Postavljaju p i t a n j a jedino radi užitka debatiranja. Glavno im je da svojim problemiziranjem pokažu vlastitu zrelost, samostalnost, pa i nadmoć. Sretni su ako svojim pitanjima mogu zbuniti vjeroučitelja.

4. Iako ova pitanja nisu uvijek plod vjerskih sumnji niti neke sklonosti bezvjerju, ipak upućuju na još jednu krizu puberteta - religioznu krizu.

Evo u čemu je srž ove krize: stara naivna dječja vjerovanja su se srušila - pače pubescent ih svjesno odbacuje - nova racionalna još nisu nadošla, a mladenačka je duša u eruptivnom previranju. Najpogibeljniji momenat u vjerskom životu čovjeka! Religiozni vakuum u mladenačkoj duši je neodrživ: na mjesto isčezle vjere doći će nevjera.

Stvar još komplicira pubertetski subjektivizam koji nije otvoren za apsolutne vrednote. Sada su naime vitalno - emotivne vrednote svakom zoranu najpreče. Njegov bujni i opojni emotivni život vidi u crkvenom moralu ograničenje i sponu. On u principu zazire od svega što ga sapinje i ograničava. Pogotovo, ako nespretni kateheta prikazuje vjeru samo kao sklop moralnih zabrana i zapovijedi. Posljedice takova katehiziranja: sumnje, neprakticiranje vjere, izostanci s vjeronauka, napuštanje crkve.

Zar nismo svi iskusili da nas u ovim godinama mladež najviše napušta?

Prilike u kojima živi naš mladi naraštaj još više zaoštravaju njegovu vjersku krizu. Sve se je na neki način urotilo protiv njegove vjere. Sretan je ako se je rodio u kršćanskoj obitelji. Ako pak nije? Jedva da ima prigode da upozna autentično kršćanstvo. Čak i u slučaju da se je rodio u katoličkom domu, njegova je vjera u stalnoj opasnosti. Škola i javni život naturuju mu ateizam. Literatura, društvo, štampa, način zabave - sve je to u znaku hedonizma. Religiozna praksa odraslih je ili otvoreno antireligiozna ili indiferentna, a sa strane kršćana više kriptokršćanska ili pseudokršćanska, nego ona prava. Život mnogih tzv. katolika, pa i svećenika, za mlade radikalce je sablazan. Koje čudo da su onda potpuno dezorijentirani, da ne znaju kome da vjeruju i što da vjeruju?

5. Napokon još jedna ozbiljna poteškoća za katehetu: pubescent proživljuje krizu auktoriteta.

Radi neshvaćanja sa strane starijih

zoran ih smatra nekompetentnima. Jer ga neprestano kore i kažnjavaju, postaju mu i mrskima. U očima mladih idealista, integralista i buntovnika odrasli se blamiraju svojim računima, interesima i nedosljednostima. Takovi slabići ne mogu biti za njih nikakav auktoritet. Uostalom, auktoritet nije ono što bi moglo oduševljavati mladost željnu neograničene slobode. Devalvacija pedagogova ugleda briše i svećenikov prestiž.

Pubescent se nalazi u veoma kritičnom položaju: potrebno mu je duhovno vodstvo (jer je još nezreo), ali on prezire svako vodstvo (jer je previše samosvjestan). S ovom antimonijom povezani su i drugi problemi: discipline, posluha, učenja, prkosa itd.

Toliko novih jada za savjesnog katehetu.

B

Bilo bi pretenciozno s moje strane da u deset minuta ocrtam čitavu i tešku dramu pubescentove duše. A kamo li da još pružim gotova rješenja za sve njegove krize! Ipak se smatram obaveznim da ih barem n a t u k n e m.

1. S obzirom na psihološku krizu, koja se očituje prenaglašenom samosviješću, ispadima i nepovjerenjem, svi pedagozi jednoglasno predlažu kao najbolji lijek - steći pubescentovo p o v j e r e n j e. Odatle se mora početi. Bez međusobnog po-

vjerenja odgoj je na mrtvoj tački.

A kako steći povjerenje? Nije lak odgovor. Evo najbitnije: pokazati i dokazati zornu iskrenu ljubav, poštovanje i razumijevanje. Neka on uvidi da ga odgojitelj stvarno voli, i to onakva kakav jest, čak i s njegovim manama. Ne, naime, da voli u njemu samo sliku o idealnom gojencu, nego upravo njega - stvarnoga, živoga, konkretnoga pubescenta, koji konačno ni za čim više ne žudi nego za ljubavlju i povjerenjem.

Ako nam npr. učini neki ispad preko vjeronauka, a kolege ga osude riječima "pravi se važan", nemojmo ga ponizivati. On se ne pravi važan. On je zaista važan: Bogu, sebi i nama. Zato ga i tada poštujmo.

2. O seksualnim problemima mladeži se mnogo piše. Pa i s naše katoličke strane. Teorijska rješenja su nam poznata, ali postupak u praksi nije lak. Važno je upozorenje velikog pedagoga Foerstera: seks. odgoj se ne daje kao nešto zasebna, isječena od općeg odgoja. Ne, on je samo sastavni dio etičko-moralnog odgoja kršćanstva. Čistoća je krepost koja može obastati jedino u sklopu ostalih kreposti. Stoga je odgoj integralan ili nije nikakav.

Zdravoj radoznalosti pubescenta moramo zadovoljiti. On na to ima pravo, a mi dužnost. Šutjeti je ono najgore što se može učiniti. Cijela okolina mladićeva govori o seksu (većinom naopako), a zašto da onda šute oni koji su pozvani da govore? P o u k a će, dakako, biti istinita, postepena,

u 4 oka, živom ili pisanom riječi. Prepustimo pouku roditeljima, katolič. liječnicima ili izgrađenim laicima. Ako ovi zataje, odvažimo se i mi s pomoću Božjom.

Od mladeži možemo tražiti svetost i heroizam, jer je na njih spremna. "Jede Erziehung soll heroisch sein". Silna afektivna energija mladosti je rušilačka samo onda kad je bez ideala. Predočiti mladima ovu istinu: sloboda od strasti je jedina prava sloboda.

Kateheti mora biti na srcu da ubescente očuva od grijeha autoerotizma. Ako pak naiđe na takve mane, ne smije se služiti metodom zastrašivanja. Neka ne zaboravi nadnaravna sredstva.

3. Mladenački idealizam i radikalizam zapravo i nisu nikakva zapreka. Ta to su naši najbolji saveznici. Trebamo se samo požuriti da pred mlade duše iznesemo svoje uzvišene ideale, i to na radikalan način. Tako ćemo našim đacima prištedjeti ideološku krizu. Mladež naime pripada onome koji je prvi oduševi. Minimum koji se traži od jednog učitelja jest: ako ne zna mladež oduševiti, neka je barem ne razočara. Mudri kateheta uvijek ima na pameti: ja utjelovljujem katolički ideal. Moje riječi nisu važne. Važna su djela i život.

Što se tiče insidioznih mladenački pitanja, vjeroučitelj će uvijek i strpljivo na njih odgovarati. Ako nekada ne zna odgovor bolje mu je to javno priznati, nego se izmotavati poluistinama i izložiti se pogibelji blamaže. Može obećati odgovor i naknadno. Bilo bi dobro da đacima predloži

neka mu pitanja postave pismeno, pa će im na njih odgovoriti slijedeći sat. U svakom slučaju će obratiti pažnju na motive postavljenih pitanja. Ukoliko doista izrazuju vjerske sumnje, vjeroučitelj će nastojati da ih svakako riješi, bilo sam, bilo preko apologetske literature. Ukoliko se pak uvjeri da su to samo mladenačka nadmetanja i mudrijanja, prijeći će preko njih s podsmijehom, a koji put će biti potrebno da ih blago izruga i pokaže besmislenost nadmudrivanja.

4. Neki su psiholozi nazvali vrijeme puberteta "areligioznim dobom". Sasvim krivo. Prof. Pfliegler stoji na suprotnom stanovištu: pubertet je psihološki i religiozni optimum. Jednako misli i pedagog Hubert, kao i psiholog Spranger, uz mnoge ostale. U to sam se i sam uvjerio anketiranjem pubescenata u V. Varošu (Split): najviše ih zanimaju religiozna i seksualna pitanja.

A zašto? Jer - to smo vidjeli - mladež hoće da dopre do korjena bitka. Ne zadovoljava se sporednim uzrocima. Traži najdublji uzrok svemu. Zatim: u sebi osjeća nemoć i zbrku. Treba joj idejni i moralni oslonac. Nauka joj ga ne pruža, u svijetu ga ne nalazi, u odraslima ga ne vidi, u vršnjacima ga ne dobiva. Preostaje joj samo fikcija ili Bog. Jasno je čemu će se opredijeliti. U kršćanstvu zoran otkriva ispunjenje svoga najboljega jastva. Pojedinačna znanja pri tome nisu važna. Glavno je sistem, sigurnost u cjelini, u kojoj i on

nalazi svoje mjesto. Mladi personalist želi i personalni odnos prema Bogu.

Stoga je upravo pubertet najprikladniji čas za vjerski odgoj. Evo pravog trenutka za katehetu. Evo zgode da prenese u mlade duše svoju toplu, živu, praktičnu vjeru: svojim dobrim primjerom, svojom katoličkom dosljednošću. Eto čemu služi v j e r o n a u k. To je milosno vrijeme kad pubescent upoznava autentičnu kršćansku teoriju i praksu, kad biva spašen od tjeskobe dezorijentacije.

O potrebi katoličke knjige, akcije, društva, sakramentalnog života i ostalog nemamo vremena da govorimo. Želim još istaći samo ovo: glavno je da mladež ne galami, nego živi po svojoj vjeri.

5. Spomenuli smo: od svega što pubescent mrzi, najviše mrzi auktoritet. No, na sreću, ne svaki auktoritet, nego samo onaj vanjski, nametnuti, koji samo zabranjuje i ograničuje, a ništa ne daje. Naprotiv auktoritet koji se oslanja na svoju nutarnju vrijednost, koji je bogat prestižom i fascinantnim svojstvima, omladini imponira i privlači je.

Ali, pametan kateheta neće računati jedino na svoj lični auktoritet. Najprije će računati na onaj Božji. Ako u duši pubescenta uspije zasaditi priznanje Božjeg auktoriteta, spasio je i svoj.

Recapitulando: uz onu iskrenu l j u b a v koju će kateheta imati prema svojim đacima, i uz ono zoranovo p o v j e r e n j e, koje mora svakako osvojiti,

mora još i pokazati stvarno r a z u m i j e v a n j e drame što se odvija u mladenačkoj duši. Ovo razumijevanje se proteže u dva smijera: 1. poznavanje puberteteske psihologije, i 2. posebno poznavanje pubertetskih teškoća o kojima smo upravo govorili.

Ako kateheta uspije da bude ne samo učitelj vjere svojim đacima, nego također ispovjednik i duhovni vođa, onda je potpuno uspio u svojoj svetoj misiji.

Sv. Križ - Arbanija, 5.7. 1965.

don Živan Bezić

Literatura:
1. Moje bilješke iz pedagogije,
2. M. Pfliegler - Pravi trenutak, Zgb. 1944.
3. R. Hubert - Traité de pédagogie générale, Paris 1949.
4. W. Demal - Psicologia pastorale pratica ed. III Alba 1961.
5. A. Trstenjak - Pastoralna psihologija, Ljubljana 1946.
6. Enciklopedijski rječnik pedagogije, Zagreb 1963.
7. Pedagogijski leksikon, Zagreb 1939.
8. F.W. Foerster - L'istruzione etica della gioventù, Torino 1911.
9. isti - Etica e pedagogia della vita sessuale, Torino 1912.
10. isti - Moderne Jugend und christliche Religion, Herder 1960.
11. Dr B. Spock - O odgoju djeteta, Zagreb 1944.

PRAEAMBULA FIDEI

Pismeni Intervent na predavanje o. dra R. Brajčić, DI.: Kateheza izvor religiozne spoznaje - održano na katehetskom sastanku u Splitu dana 6. VII 1965.

Vanas prije podne o. dr R. Brajčić, DI. održao je lijepo i veoma sadržajno predavanje: Kateheza - izvor religiozne spoznaje. Ovih deset minuta što mi ostaje na raspoloženju za ovaj intervent, upotrijebit ću za osvrt na ovu tačku predavanja: Kateheza i filozofija.

Počimam s riječima cijenjenog Predavača: "Nema sunčanog dana vjere, bez svijetle zore naše naravne spoznaje"; tom lijepom slikom Predavač je, dakle, protumačio riječ "praeambulum fidei".

Najvažniji praeambulum vjere je razumska spoznaja, da postoji Bog.

Ja se posve slažem s Predavačem, da je današnjem kateheti veoma teško postaviti taj praeambulum, jer se današnji kateheta nalazi između dvije vatre: s jedne strane ateizam nastoji u ime znanosti oboriti, ili bar snažno poljuljati onaj praeambulum - a s druge strane, kako to kaže Predavač, osjeća se u ovoj stvari u vlastitom teističkom taboru neki filozofski defetizam. Međutim, ne bih se složio s Predavačem, da "te dvije vatre nijesu tako žestoke, kao što na prvi mah izgledaju"; ja držim, da su te dvije vatre

u stvari žešće nego na prvi mah izgledaju, i da su one sagorjele u prah i pepeo praeambula fidei u mnogim dušama, te držim, da se i sam uspjeh nauke Teilhard de Chardin-a, koju u većoj ili manjoj mjeri prihvaćaju danas mnogi veoma ugledni duhovi u Crkvi (npr. u prilično velikoj mjeri i sam general DI) - ima dobrim dijelom pripisati žestini onih dviju vatara.

Vatra filozofskog defetizma u vlastitom teističkom taboru tako snažno gori, da bi se veoma lako mogla sastaviti jedna solidna anti-Teodiceja iz nekoliko veoma uglednih naših Teodiceja; trebalo bi, naime učiniti samo ovo: iz svake od tih Teodiceja uzeti razloge koje autor navodi, zašto taj i taj dokaz za opstojnost Božju nikako ne vrijedi, ili je veoma labavpa bi na kraju izišlo, da i nema dokaza, koji nijesu labavi.

Mogao bi možda tko prigovoriti takvom postupku ovo: zašto iz jedne knjige uzimati samo ono, što autor te knjige obara, a ne i ono što on gradi. Međutim, po mom mišljenju, takav prigovor nema mnogo vrijednosti, jer onaj eventualni pisac anti-Teodiceje ima primarno pravo da ocjenjuje vrijednost pojedinih razloga i dokaza i nema tako primarnu dužnost da prihvati sve razloge i dokaze jednog pisca.

Izlaz iz tako teške i mučne situacije, ima, po mom mišljenju, samo jedan smjer, evo ovaj: nastojati, da u vlastitom taboru bude što manje defetizma.

Crkva je već odavna osjetila gore

spomenutu pogibelj i ukazala na gore spomenuti smjer izlaza, tražeći da se u problemu o kojem je riječ, treba što je moguće manje udaljavati od sv. Tome.

Međutim, po mom mišljenju, naši teodicejski udžbenici često se udaljuju od sv. Tome a da o tome niti ne obavijeste čitatelja.

Osim toga, naši srednjoškolski teodicejski udžbenici udaljuju se veoma mnogo od udžbenika namijenjenih studentima teologije, a da o tome također niti ne obavijeste čitatelja.

Već mnogo godina ja sam u svojim pismenim radovima nastojao ukazati na štetnost takvog defetizma, a držim, da su snagu tog defetizma osjetili i mnogi vjeroučitelji, nastojeći utvrditi glavni praeambulum fidei logikom iz vlastite glave, bez oslona na neke tekstove. A da su tražili oslon recimo u veoma uglednoj Teodiceji koja se nalazi u sklopu djela Philosophiae Scholasticae Summa, što su ga napisali "Professores Societatis Iesu Facultatum philosophicarum in Hispania" našli bi da su sumljive vrijednosti slijedeći dokazi: iz moralne obaveze, iz težnje za blaženstvom i srećom, iz uvjerenja svih naroda, iz postanka života...itd.

Međutim, ni "logikom iz vlastite glave" ne će se moći ugasiti ona gore spomenuta vatra defetizma, jer ima mnogo glava, pa kad učenik čuje od jednoga vjeroučitelja jedno, a od drugoga drugo, ili kad pročita u jednoj knjizi jedno, a u drugoj drugo, njegova praeambula će stradati kao lisica kojoj život nije moglo spasiti stotinu

njezinih mudrolija.

Po mom mišljenju trebalo bi dakle učiniti ovo: mjesto olake hvale i kuđenja sv. Tome, nastojati ga što bolje proučiti, i kad se u nečemu od njega udaljuje, glasno i jasno to kazati konstruktivnom i konkretnom kritikom.

Svaki požar sakupi oko sebe mnoge znatiželjne promatrače, koji ponekad i viceve prave - ali neka bar vatrogasci izvrše svoju dužnost prema požaru defetizma o kojem je govorio cijenjeni Predavač; a taj požar je, po mom mišljenju mnogo žešći, nego ga je ocijenio Cijenjeni Predavač.

Split, 6. VII 1965.

Juraj Marušić, svećenik

PROBLEMI SEOSKE MLADEŽI KOJA DOLAZI U GRAD

Stari su Grci satkali mit o Anteju. Taj junak bio je nepobjedljiv dok je bio u vezi sa zemljom.

Čini mi se da se taj mit danas ostvaruje na našoj mladeži, koja poput žala u planinskim točilima dolazi sa sela u grad. Ona masovno moralno umire, odvojena od svoje zemlje, od svoga rodnog kraja, od tradicija...

Činjenice U šk. g. 1963/64. u prvi raz. sred. šk. u Splitu upisano je 3526 đaka. Od toga 1897 m. i 1629 ž. Od njih je samo 1113 završilo osmoljetku u Splitu, ostali su došli sa sela (oko 2200 !!!) ili Kaštelani.

Dakle, dvije trećine splitskih srednjo školaca je sa sela, a tek jedna trećina građana.

Ako su istiniti podaci, koje nam vi šaljete, a nema razloga da u većini slučajeva u njih ne vjerujemo, viša osmoljetka u našoj biskupiji pohađa vjeronauk oko 60%. Međutim ti isti đaci kada dođu u Split pohađaju vjeronauk od 6-10 % !!!

Ovo je bolna istina s kojom se ne može pošteni svećenik susresti, a da ne ostane zabrinut.

Ne želim nikoga optuživati, jer sam svjestan, da nije sva krivnja na nama svećenicima. Ovo samo zato iznosim, da se vidi hitnost i potreba primjene mjera, koje

želim predložiti, da se ta stvar barem ublaži, ako li već ne izliječi.

Prijedlozi gradskim katehetama
- Uvesti veći broj sati za srednju školu.
- Stvoriti više žarišta...

Biti spreman žrtvovati praznike za dobro mladeži...

Don Ivan Cvitanović

REFERAT O VJERONAUKU

u školskoj godini 1964/65.

1. Već je prošla treća godina kako se kod nas isusovaca drži vjeronauk za srednjoškolsku i studentsku mladež, ali u ovom referatu ograničit ću se samo na srednjoškolsku mladež. Bio sam kateheta u više naših mjesta (Split, Dubrovnik i Zagreb), pa mogu ta razna iskustva korisno upotrijebiti i na našem terenu. I prije smo držali vjeronauk, ali tada je to bilo u crkvi sv. Filipa. Onda je bio vjeronauk na prilično niskim granicama i mislilo se, da to tako mora biti. Za gimnazijalce bio je određen sv. Filip, a za gimnazijalke Sveti Duh. Takav je bio tada mentalitet u Splitu. Kad sam prije tri godine došao u Split, još je vladalo to raspoloženje. Muški su se lijepo okupili u crkvi sv. Dominika zaslugom oca Zlatana, ženske su bile u podjednakom broju u Svetom Duhu, a don Ivo je skupio lijep broj studenata. Ja sam predlagao Preuzvišenome, da se u današnjim prilikama tako teškim za mladež, otvori u svim crkvama, gdje god ima samo radnika, vjeronauk. Nije išlo lako. Preuzvišeni je vrlo dobro shvaćao tu potrebu, ali je bilo teškoća. Ideja je ipak prodrla i danas, hvala Bogu, drži se vjeronauk svuda i suma je posjetilaca kudikamo veća nego prije. Na prijašnjim je mjestima do-

duše broj nešto opao, ali je apsolutno porastao.

Ovo otvaranje vjeronauka na dosta bliskim mjestma kao što je naš položaj donosi sa sobom neke probleme. U našoj blizini nalaze se crkve: Gospa od Zdravlja, katedrala, Sv. Obitelj, Sv. Dominik, Anđele, Sveti Duh, pa đaci vole trčkarati iz jednog mjesta u drugo. Puno je lakše kad je čovjek u izvjesnoj distanci. Đaci ostavljaju grupu, koji puta posjete drugu grupu, pa da onda napuste svako pohađanje vjeronauka. O tome sam se dosta puta uvjerio. Po srijedi je mladenačka nestalnost i traženje kurioziteta. O tome problemu bilo bi zgodno porazgovoriti se iskreno i složno.

U prvoj godini vjeronauka bile su kod nas dvije mješovite grupe; u drugoj također, a u trećoj jedna mješovita u četvrtak u osam sati i jedna samo za srednjoškolke u subotu u 6 sati navečer.

2. Kroz ovu godinu obrađivao sam katoličku moralku. Kao priručnik uzeo sam "Smjer u život" od oca Dr. Kuničića. Đaci su svi uglavnom imali tu knjigu. Ona ima tu prednost pred ostalim školskim knjigama te vrste, što donosi odgovore na mnoge pojave modernog života, ali je za đake abstraktna, teška i nedovoljno pregledna. Pored ovoga "liber textusa"unosio sam u predavanje teme, koje je tražilo vrijeme i čas. Otac Biskup na povratku iz Rima održao je u našoj crkvi pred mnoštvom od stotinjak đaka predavanje o II Vatikanskom Koncilu. Osim toga sa magnetofona đa

vao sam đacima konferencije o. Kozelja o Kristu i o. Ćurića o ateizmu. Nekoji zreliji pažljivo su to pratili, dok drugi ne baš s velikim zanimanjem. Razlog - rel. niveau nije bio tome dorastao. Studenti, kojima sam to također davao, pratili su s puno velikim zanimanjem. Radi toga da bude malo promjene i neke koncesije đacima, davao sam im kadkad projekcije, koje rado gledaju, a povremeno u vezi s crkvenom godinom i klasičnu religioznu muziku. Pomalo naime skupljam na magnetofonskim vrpcama najljepše muzičke kompozicije; ali i tu primjećujem, da današnja mladež općenito govoreći nema previše osjećaja za klasičnu religioznu muziku. (Zgoda sa đakom u Varošu!).

3. S obzirom na broj upisanih i na broj onih, koji stvarno posjećuju vjeronauk kod nas, može se reći, da je broj u porastu. Prve godine bilo je zapisano 59, druge - 99, a ove zadnje - 141. Međutim htio bih malo jasniju sliku dati o posjećivanju vjeronauka kod nas. Imam četiri grupe, ali o zadnjoj tj. studentima bit će govor zasebno. U ovoj grupi, koja je mješovita, ima zapisanih 81, u drugoj u kojoj su samo srednjoškolke - ima 35, a u trećoj, o kojoj ću doskora reći nešto opširnije, ima drugih, koje mogu pribrojiti sumi, tj. kojih petnaestak.

D a se dobije prava slika posjećivanja vjeronauka nije dovoljno, da se zna samo broj na pojedinom satu, nego se moraju dodati druge korekture. Bilježio

sam svaki puta ukupni broj posjetilaca vjeronauka. Evo niza brojeva, ne cijelog, od početka školske godine do kraja i to prvih dviju grupa.

23, 3o, 39, 4o, 47, 45, 55, 49, 38, 34, 51, 53, 44, 4o, 33, 49, 45, 43, 47, 47, 39, 45, 42, 39, 31.

Ako se još nadoda osrednji broj posjetilaca treće grupe, onda se dobiva, da je suma faktičnog broja u tjednu iznosila 6o.

Ovom broju treba dodati korekturu posjećivanja vjeronauka u jednom mjesecu, jer svi znamo iz iskustva, da đaci dolaze na vjeronauk kao na preskok. Tako dobivamo realniju i utješniju istinu o dolaženju na vjeronauk. Ako đak dolazi dva puta mjesečno na vjeronauk, on ipak nekako posjećuje vjersku pouku. Suma faktičnog broja u mjesecu iznosila bi oko 8o.

Neki se na koncu pojavljuju mjesečno jedanput ili još rjeđe. A ni takove se ne smije prezreti i odbaciti. Suma faktičnog broja u godini iznosila bi kod nas preko 1oo.

Usput bih htio, da kod nas postoje i druge grupe mladeži, koji primaju tu također vjersku pouku. To su pjevači velikog zbora, zatim pjevačice malog zbora i ministranti. Ako se sve to sumira, onda izlazi, da se u našoj crkvici okuplja barem đo 2oo mladeži.

4. Uz redoviti vjeronauk formirao sam ovu godinu jednu skupinu ženske mladeži. Neke dolaze sa vjeronauka, koji se već drži kod nas, a druge dolaze samo na ove sastan-

ke. Sastav je šarolik i raspon je godina veći. Dao sam toj grupi mladeži naziv "Duhovni kružok" pod zaštitom Bezgrešne. Ima ih tridesetak i imaju svoje sastanke svake nedjelje u 11 sati. Raspravljamo o duhovnim temama, koje više smjeraju na izgrađivanje vlastite ličnosti. Kadkad budu i referati, koje same učenice pripravе, a kadkad smo imali i liturgičku akademiju prigodom crkvenih vremena kao što je Adventnat i Korizma. Djevojke dolaze na duhovni razgovor, imaju zajedničku sv. Pričest u tjednu.

Osim vlastitog izgrađivanja grupa ima i svoj apostolski karakter. Posjećivanje đaka, koji su zaspali u pohađanju vjeronauka, je lijepa i potrebna stvar, ali ima svojih poteškoća. Čovjek izgubi puno vremena, a kadkad i malo toga postigne. Neki vole da ih se posjeti, drugi ne vole, a to se apriori u gradu ne može znati. Zato tu mogu đaci puno pomoći, ali ih valja odgojiti, jer u njih nije razvijen taj osjećaj. Često puta mjesto da dobijem novog đaka na vjeronauku, izgubim i staroga. Pokušao je pridobiti drugoga, pa kad nije uspio, stidi se doći opet na vjeronauk. Svaki je početak težak, pa tako i ovaj. Treba i zato vremena, da se stvar uhoda, da se mladež privikne. Mladež toga nije vidjela, pa misli, da je puno i ono, što čini za vjeru.

5. Prve i druge godine držao sam vjeronauk za srednjoškolsku mladež zajedno. Ove godine jedna je grupa bila mješovita, a druga bila samo za učenice kao i kružok. Mislio sam, da će taj način više privući mladeži na

vjeronauk, ali me je iskustvo poučilo, da bi bilo bolje, da se odjelito predaje vjeronauk. U tu svrhu učinio sam i anketu, da vidim što misli sama mladež. Velika većina đaka izjavila se za odjelitu pouku vjeronauka. Oni, koji su bili za mješovitu pouku donose neke razloge: da to nije savremeno, da nema prilike za upoznavanje, neki opet vele, da bude pouka zajednička, a da ima i posebne satove kada to ustreba. - Prilika da se mladež upozna ima danas dosta i izvan vjeronauka. A vidi se i iz same ankete, da na vjeronauku to mladež ne traži. Oni, kojima je stalo, da se upoznaju neće dolaziti na vjeronauk, jer zato ima dosta prigoda drugdje. Jedino to može više vrijediti za studentski vjeronauk, gdje već mladež ozbiljnije misli na svog životnog druga i nada se, da će u tim krugovima kao što je vjeronauk, naći dobrog mladića ili dobru djevojku. Kad je mladež odijeljena, homogeniji je sastav slušača, veća je ozbiljnost i zato je puno lakše predavanje. Osim toga uvijek nadolaze teme i aplikacije kad je zgodnije, da su mladići sami i djevojke same.

6. Veliko pomagalo u radu sa mladeži nalazim u anketi. Uvijek postoji opasnost, da nastane nesporazum između onoga, koji poučava mladež i same mladeži. Mi imamo svoj svijet, misli i svoju sredinu, a mladež ima opet svoj svijet i svoju sredinu. Treba ustanoviti postoji li rezonanca ili ne kod mladeži. Anketa kad se je dobro provodi - sve to pokazuje. U njoj se vidi

kako ona reagira, kako prima pouku, da li je zadovoljna ili ne; da li treba nešto promijeniti ili još uvesti. Mladež će tu iznijeti svoje misli, osjećaje, ona će u iznošenju svojih raspoloženja prijeći i granice, ali dobro je, da sve vidimo i čujemo. Premda ne ćemo moći sve uvažiti i odobriti, sve ipak moramo znati, da se prema tome ravnamo. Anketa je spasonosna korektura za vjeroučitelja i najbolji način kako će upoznati sve što mladež osjeća i želi. Zato je mora vjeroučitelj povremeno upotrebljavati, osobito kad osjeća u radu neke poteškoće.

7. Nova situacija vjeronauka u našem gradu donosi nove probleme, a mi smo se ovdje sastali, da ih zajedno uočimo i da u bratskoj ljubavi potražimo pravilno rješenje. Ljudi smo, svaki sa svojim nazorima, svojim koncepcijama i navikama. Ovdje smo u gradu na okupu, jedan drugome na oku. Uz zdravo takmičenje, koje se može samo pozdraviti, jer konačno svi mi jedan drugoga u dobru potičemo, svi mi jedan od drugoga učimo sve onako šutke, može se pojaviti i nezdravo rivalstvo, a to bi bilo na veliku štetu samoj stvari. Da se njeguje - međusobno razumijevanje, ljubav i izmjenjivanje misli, ja bih predložio, da se katehete istih grupa mjesečno jednom sastanu bez viših auktoriteta na bazi prijateljstva. Ti bi se sastanci mogli upriličiti jednom kod jednog katehete, a drugi puta kod drugog. Uvijek bi bila određena jedna tema razgovora i onaj koji bi vodio taj razgovor, bio bi tog

puta i presjedavajući. Ti prijateljski razgovori uz šalicu crne kave povezali bi nas u zajedničkim mislima i osjećajima, a to je ono najvažnije u svakom zajedničkom pothvatu prema onoj narodnoj: "Kad se bratska srca slože i olovo plivat može!"

O. A. Barbalić D.I.

KATEHIZACIJA PJEVAČKIH ZBOROVA

Mladenačka duša je ponekad mirna kao ulje, a ponekad kao uzburkano more. Nekad ide sve glatko, lijepo i skladno s puno zanosa, a dođu i časovi klonulosti, bezvoljnosti i nehaja. Prilike u kojima danas živi mladež, nisu ni u najmanju ruku povoljne za pravilan razvoj duše. Osim Crkve, a i malo roditeljskog doma, na svakom koraku susreću ideje i događaje, koji idu u rasko rak sa onim za čim mora težiti kršćanski mladić i djevojka. Sve kao da se je urotilo protiv nastojanja da se mladež odgoji u duhu katoličkog naziranja na svijet. U vjerskom pogledu, današnja mladež je površna i potpuno indiferentna. Iako su tek na pragu života, izgledaju slomljeni starci, namjesto mladenačke vedrine neki mračni pogled. Bez ideala, bez poleta. Nemirne duše, nesređenoga uma, razrovana srca. Na riječi grijeh, krapost-cinički im se razvuče lice. Gledajući današnju mladež, zar nam se ne bi morao otrgnuti vapaj: Spasi ih, Gospode, pogiboše. No, Gospodin je nas svećenike postavio za pastire, da čuvamo i spašavamo Kristovo stado od razjarenih vukova. Jedan od načina spašavanja mladeži i izgrađivanja karakternih kršćanskih mladića i djevojaka je su pjevački zborovi. Doduše pjevački zborovi su mnogo vjernike odalečili od što bližeg sudjelovanja puka u sv. misi, međutim

danas, s malom pažnjom, mogu nam poslužiti za prikupljanje mladeži, a onda i za njihovo duhovno izgrađivanje. Danas se ne bi smjelo gledati, da se u zbor primaju samo kvalitetni glasovi, već nastojati prikupiti što više mladića i djevojaka. Zbor bi trebao poslužiti kao škola, koja će stvarati poletnu mladež, a tako onda i dobre, uzorne kršćanske obitelji. To se ne može postići time, ako baš i redovito dolazi na vjeronauk, bilo za gimnazijalce, bilo za studente. Zbor bi morao stvarati ne neko elitno i vrhunsko pjevanje, već elitne kršćane. Ja sam moram priznati, da sam dosta zatajio u našem zboru, mogao sam mnogo više učiniti i koristiti pjevačima i pjevačicama. Tu je malo krivice u tome što sam morao veći dio godine raditi na terenu i tako sam dosta zanemario rad u samome zboru.

U čemu bi se zasnivala katehizacija u pjevačkim zborovima? Održati mjesečno jedno predavanje i misliti da je to dovoljno, ne! to zapravo nije ništa. Katehizacija zbora ne traži toliko predavanje koliko je potreban sam unutarnji rad. On bi se mogao zasnivati na ovo pet, šest točaka.

1. Samo odijevanje. Svećenik kad ulazi na oltar obučem je u svečano ruho. To kod vjernika pobuđuje strahopočitanje i dostojanstvo. Nešto skromnije oblače se ministranti kao poslužnici i pomagači kod sv. žrtve. Iza ministranata slijede pjevači. I oni, pogotovo u onim crkvama gdje se nalaze na vidljivom mjestu, svojim odijelom moraju pobuđivati na strahopočitanje, jer stoje

pred Bogom, koji se žrtvuje na oltaru. To ne znači, da moraju biti obučeni kao svećenik ili kakva č. sestra, ali ipak za jedan stupanj moraju biti čednije obučeni nego ostali puk. Koliko puta zborovođe znadu zatvarati oči i boje se opomenuti djevojku, pjevačicu, nečedno odjevenu. Boji se, da će odmah istupiti iz zbora i tako možda izgubiti lijepi glas o kojem možda ovisi sav zbor. Zborovođa ni ne mora osobno svakoga opominjati, on to čini općenito, a nekoliko pjevačica postaviti da paze na tu stvar, neka one svojim odmjevanjem, a ako je potrebno i riječima, druge opominju.

2. U zboru treba stvoriti jedan mali nukleus od 4-5 mladića, koji bi zapravo odgajali zbor i davali mu ton. U odabiranju nek se gleda na uzorne i pobožne i koji će biti spremni i na žrtve. Njih zborovođa mora direktno odgajati, ne neznam kakvim predavanjima već samo malim i kratkim uputama, a njih zadužiti za ostale članove zbora. U ljeti bilo bi uputno da prođu plažom i pogledaju u kakvom se društvu nalaze njihovi drugovi, kako se vladaju. Zadužiti ih neka navečer malo prođu Marjanom ili drugim sličnim mjestima. I ako naiđu na koga iz zbora, ne treba ga ni najmanje opominjati, opomena mu je već to, da su ga oni vidjeli. Taj nukleus ne smije imati karakter špijuniranja već opominjanja sa svojim prisustvom. Razumije se, zborovođa će tako doznati sve o svakom i moći će lakše odgajati pojedince.

3. Mjesečna predavanja. Danas je mladež zastranila i mnogo se lupa po njoj, ali ima ipak jedna pozitivna karakteristika te mladeži, da je željna čuti istinu. Sami naši pjevači tražili su predavanje dva puta mjesečno, međutim bilo bi hvalevrijedno od zborovođe kad bi im barem jedno dao na mjesec dana. Svakako jedno predavanje mora biti dogmatsko-moralnog karaktera, a jedno ne bi imalo stil predavanja već razgovora. Može se imati jedna kutija u koju pjevači ubacuju pitanja na koja žele dobiti odgovor. To je olakšano za svećenika, da može dati temeljitiji odgovor.

4. Da bi se ti mladići lakše držali na okupu poželjno je imati jednu prostoriju koja pripada njima. Kad mladići imaju takvu prostoriju, mogu se lakše naći i druge dovesti sa sobom i tu malo zaigraju, nešto pročitaju, porazgovore se i navečer se vraćaju kući bez lutanja po kojekakvim opasnim mjestima i bez da su išli u kino. Da ih što više približimo svećenstvu, namjeravali smo što češće prirediti utakmicu s bogoslovima. Oduševila ih je otvorenost sjemeništaraca i vidjeli su da to nisu neke zakukuljene mumije već mladići puni poleta i veselja. S druge pak strane, takvi kontakti ne djeluju ni najmanje negativno na sjemeništarce, jer su se pjevači ponašali pristojno i za vrijeme cijele utakmice nije se čula ni jedna ne samo nepristojna riječ već ni najmanje nečedna.

5. Priredbe. Mladež je željna rada i javnih nastupa. Sami pjevači su više pu-

ta molili, da im se omogući kakva priredba. Imali su nekoliko nastupa u crkvi, ali crkva nije kazalište. Oni bi bili sretni kad bi mogli i smjeli u ovoj dvorani dati koji vjerski komad za sjemeništarce i bogoslove, to su me već molili, pa ću nastojati doći u kontakt s upraviteljem sjemeništa. Zbog nedostatka vremena samo napominjem, kako zborovođe moraju izbjegavati bilo kako isticanje pojedinaca, itd. itd,

Kad čitamo povijest velikih muževa ili gledamo ili čitamo djela umnih dramatika i pjesnika - nas osvajaju ljudi. Ne radi bogatstva, ni radi moći i slave, kojima su često znali ti ljudi zaogrnuti svoj život - nego radi veličine duše, čvrste volje i plemenitosti njihova srca. Na prijestoljima, u laboratorijima istraživača, u ćelijama askete ne oduševljava nas broj napisanih knjiga, već nas oduševljava čovjek - čovjek, kojemu je duša u potpunoj harmoniji s moralnim, od Boga postavljenim, redom. Ti su velikani stvarali povijest. A što je naša današnja mladež? To su stvaraoci naše hrvatske povijesti. Kako ih odgojimo, takva će nam biti povijest. Mi smo pozvani, da pronalazimo načine u kojima ćemo izgrađivati mladež, a time i svoju budućnost.

O. Ivan Grgec

METEŽ U DRŽAVI BOŽJOJ

Nekoliko refleksija na konglomerat misli ovog minijaturnog koncila: To što želim reći, u deset malih minuta, svakako će biti fragmentarno kao što su uglavnom fragmentarni bili i do sada izrečeni referati a daleko fragmentarniji do sad izrečeni interventi. No to se dade razumjeti.

Kao jedan od najmlađih - kao onaj koji nema nikakvih katehetskih iskustava, iznijet ću svoje impresije koje su rezultat prisustvovanja ovom katehetskom sastanku.

Na početku svega što imam reći stavio sam naslov: ... Metež je višesmjerna riječ, nekad opasna, nekad panična, nekad beznadna, a nekad uzbudljiva i optimistična. Metež nastaje kad gori na ognjištu hrastov balvan i kad iz njega nahrupe čitave horde mravi probuđenih neočekivanom vatrom. Tada nastaje metež mravi. Ima i metež pčela, kad se počnu rojiti nove pčele i kada u staroj košnici postaje tijesno i nesnosno. Postoji metež misli također. Takav metež obično biva izazvan analognim uzrocima. Još je jedan metež karakterističan na ovoj plavičastoj i krvavoj kozmičkoj baloti, a to je onaj kad narodi dočekuju svog ili nekog prijateljskog kralja - vladara. Taj metež izvire iz uzbuđenja, iz radosnog čekanja onoga koji ima doći...

Eto nitko ne može zanijekati u ovom

vremenu jedan sveopći metež u čovječanstvu pa ni u samoj Crkvi. Metež jest, ali ne paničan, ne beznadan, nego optimističan - jer mi čekamo našega Kralja, mi čekamo Apokalip su, čujemo i znamo da dolazi naš KRALJ, i u želji da pronađemo onaj vjetar koji će nam donijeti jeku njegova glasa, da pronađemo onaj put, onaj orjentir prema kojemu treba da se pođe Kralju ususret, u toj jedinoj želji i nadi ukrštavaju se naša mišljenja i prijedlozi na svim terenima djelatnosti.

Ako ovako gledamo na cjelokupnu panoramu i filozofskih i teoloških pa i znanstvenih i svih mogućih traženja, onda nestaje svih razloga za strahovanja. Ovdje je raskršće i željezna ograda između tzv. STARIH I MLADIH, ako takvi uopće postoje. Kažem, ako uopće postoje, jer istinski misaon čovjek nije i ne može biti konzervativac - onaj koji tvrdi tvrdoglavo i uporno da svijet mora živjeti i rasti hraneći se samo konzervama. Jednako tako i istinski misaon čovjek ne može biti progresivac - onaj koji vrtoglavo i kratkometražno misli da stablu treba odrezati korjenove, kao suvišne i nepotrebne organe za njegovo postojanje, jer su mu dosta nadzemne grane.

Istinski misaon čovjek shvaća i zahvaća svu stvarnost kontinuirano - harmonično, dinamično, autentično prema zamisli njenog Podržavaoca.

Iz ovoga slijedi da je sasvim bezpredmetno bojati se da bi jedan jedini čovjek mogao poljuljati, ako ne i soriti golemo i vječito misaono zdanje vjekova. Najjači i nepobitan dokaz da je jedna kuća dotrajala jesu infrosirani metalni i groteksni podupornji i ograde da se toj zgradi ne pristupa. Konačno vjerujem da je to već davno rečeno, da je samo glupostima potrebita beskonačna apologetika. Ovdje mislim na onaj kut pod kojim se gleda na misao oca Chardina kao na opasnu.

U Crkvi nije potrebno mnogo više hrabrosti, u njoj je mnogima a osobito najširim krugovima klera potrebno više prisebnosti Pavlovske kulture. Među nama se opažaju simptomi straha, bojazni, pred svime što se događa van naše nezdrave hermetičnosti. Mi se bojimo, ili bar mnogo se nas boji znanosti, ljudskih misaonih propinjanja, ljudskih intelektualnih vratolomija, ljudskih triumfa na svim poljima, slikovito rečeno mi se bojimo nebodera i solitera, koji nadrastoše naše stare divne tornjeve, kao da Kristov križ mora ostati zauvijek dole, kao da on ne može biti nad uzglavljem kršćanskog bračnog para - na najgornjem spratu solitere, ili kao da njega kršćanin ne može na svojim grudima, a još više u srcu odnijeti i u međuzvjezdane prostore.

Mi moramo postati prirodniji. Uvjereniji da je ovo Dolina suza koje je isplakao naš otac Adam i majka Eva radi pada, ali i Dolina suza radosti koje su potekle od uzbuđenja pred svjetlom pojavom Uskrsnulog Krista. Ne smijemo zaboraviti da je Ovo i naša i Božja zemlja i ne smijemo zaboraviti da Bog nije na ovu zemlju i ove ljude zaboravio i napustio.

Mi se moramo boriti - Mojsije - Egipćani!

Boriti se sa svim raspoloživim sredstvima, služiti se svim mogućim metodama, koje odgovaraju baš našem vremenu, baš u našoj stvarnosti. Da bismo što bolje uspjeli potrebno je da svećenici u danima priprave stiču temeljitu univerzalnu kulturu a i kasnije je neprestano osvježavaju.

Svećenik kateheta, ako ne osvježuje svoje znanje i ne prati bar donekle nivo općeljudske misli, načina izražavanja, načina konstruiranja i predavanja svojih ideja, neće imati mnogo uspjeha, pa makar se i krvavim znojem znojio. Njegov glas će biti glas vapijućeg u pustinji.

Čagalj

NOVI AUSTRIJSKI VJERONAUČNI PLAN

Preda mnom su tri najnovija sveska austrijskog školskog plana za pouku vjeronauka u osnovnim, glavnim i stručnim školama: "Lehrpläne für den katholischen Religionsunterricht an der Unterstufe der Volksschule (I svez.), an der Mittelstufe der Volksschule (II svez.), an der Hauptschule und im Polytechnischen Lehrgang (III svez.). Mit Erläuterungen und Bildungsplänen. Als Manuskript vervielfältigt. Wien 1965". Izdao ih je Katehetski institut bečke nadbiskupije pod uredništvom svoga predstojnika msgra dra Leopolda Lentnera, docenta za katehetiku na teološkom fakultetu bečkog sveučilišta.

U uvodu dr Lentner iznosi razloge za potrebu novoga katehetskog plana (posljednji austrijski školski zakon, napredak katehetike itd.) te ističe neka didaktičko-* pedagoške karakteristike djece u šestoj i sedmoj godini života. Posebno se je pozabavio znakovima školske zrelosti. Upozoruje vjeroučitelje da će se u školi uvijek naći manji ili veći broj za školu još nedozrele djece. Njima moraju posvetiti posebnu brigu i ljubav, da im vjeronauk - a s time i vjera uopće - ne omrzne poput ostalih predmeta. Pisac naglasuje da dječja religioznost uglavnom zavisi o vjeri roditelja, katehete

* Ispušteno - vidi str. 245.

i okoline uopće. Članak je bogat didaktičko-etičkim opaskama i uputama.

Slijedi sažeti izvod novoga vjerona - učnog plana za osnovne škole. Donosimo ga u doslovnom prijevodu: 1/

NASTAVNI PLAN ZA I i II RAZRED

Nastavni i odgojni c i l j: Tumačenje smisla vjerskih istina i uvođenje djeteta u vjerski život u Bogu.

G r a d i v o za I raz. osn. škole:

Religiozno vrednovanje sredine pod vodstvom crkvene godine. Osnovne istine Objave (stvaranje, istočni grijeh, otkupljenje, milosni život, Crkva, posljednje stvari, zapovijed ljubavi i Dekalog) moraju biti upoznate preko biblijske povijesti.

U molitveni život (znak križa, držanje za molitve, vladanje u crkvi) dijete se uvodi na zoran način. Treba naučiti osnovne kršćanske molitve.

Ukoliko prilike dopuštaju može se uključiti priprava za prvu ispovijed i pričest.

II raz. osn. škole:

Ispovjedna, misna i pričesna pouka na biblijskoj podlogi. (U onim slučajevima gdje je primanje sakramenata ostvareno već u prvoj škol. godini pouka se proširuje i produbljuje).

1/. /Sv. I str. 19/

Treba oživjeti Kristov lik uzimanjem odgovarajućih evanđeoskih perikopa.

Gradeći na Dekalogu potrebno je dati ovoj dobi prikladan prikaz čudorednih zakona Novoga zavjeta. Molitveni odgoj stoji u vezi sa misnim odgojem (molitve i pjesme).

NASTAVNI PLAN ZA III i IV RAZRED

Nastavni i odgojni c i l j: Utvrđivanje Kristova lika i nasljedovanje Krista po izabranim izvještajima St. i N. zavjeta.

G r a d i v o za III raz. osn. škole:

Uvođenje u povijest spasenja pomoću biblijskih kateheza iz St. i N. zavjeta.

Produbljivanje vjerskog znanja i ojačanje vjerskog života. Molitve i pjesme se uzimaju u skladu s crkvenom godinom...

Za IV raz. osn. škole:

Izgradnja kršćanskog života snagom sakramenata i ispunjavanjem Božjih zapovijedi.

Izučavanje sakramenata i kršćanskog načina života treba temeljiti na biblijskoj podlozi.

Kako vidimo, austrijski katehetski plan daje iste vjersko-odgojne ciljeve prvom i drugom razredu, te trećem i četvrtom. Čitavu pouku bazira na Bibliji, ali koja nije glavna nego pomoćna knjiga. Nije li gradivo prvoga razreda malo preteško za nepismene glavice? Isto tako mi se čini prenatrpanim program četvrtog razreda (liturgika i moralka).

PLAN ZA I RAZ. OSN. ŠKOLE

Iza kako su stručnjaci Katehetskog instituta iznijeli svoj nastavni plan u sumarnim crtama, prilaze razrađivanju plana za I školsku godinu u pojedinostima: "Erläuterungen zum Lehrplan" (svez. I str. 25). Mi ih, dakako, u ovome ne možemo pratiti (zbog pomanjkanja prostora), iako bi to bilo jako interesantno. Za orijentaciju našim vjeroučiteljima i sastavljačima katehizama prevest ćemo samo naslove katehizamskih jedinica (str. 32). 2/.

I Vesela vijest od dragoga Nebeskog Oca.

1. Dragi Bog. Naš nebeski Otac.
2. Nebeski Otac šalje svoga Sina s neba na zemlju s Radosnom viješću: Nebeski Otac vas ljubi. Isus zove i blagosiva djecu. Naš katehizam.
3. Iz ljubavi prema ljudima nebeski Otac predaje svoga ljubljenog Sina smrti na križu. Križ u razredu. /3.
4. S Bogom Ocem i Bogom Sinom na nebu je još i Duh Sveti. U Bogu su troje: Otac, Sin i Duh Sveti. Mi ih častimo znakom križa.

II Božji stan na zemlji. Božja kuća, crkva.

5. Bog, koji prebiva na nebu, ima također svoj stan i među nama ljudima: Božja kuća, crkva.

2/. Rimski brojevi označuju naslove ciklusa, arapski pak naslove pojedinih kateheza.

3/. U Austriji se vjeronauk uči u školama.

6. Mi posjećujemo Isusa, koji na nas čeka u crkvi, u svetohraništu na oltaru. Dolazimo u crkvu k sv. misi.

III Što je svemogući Bog učinio.

7. Bog i anđeli na nebu.
8. Bog stvara nebo i zemlju.
9. Bog stvara svaki život na zemlji.
10. Bog stvara prve ljude.

IV Život prvih ljudi.

11. Adam i Eva u zemaljskom raju. - Moja jutarnja molitva.
12. Adam i Eva ne slušaju Boga. - Grijeh.
13. Bog kažnjava Adama i Evu.
14. Bog oprašta. Svi ljudi baštine Adamovu krivicu.

V Konac svih ljudi.
Smrt, sud, nebo, čistilište, pakao.
I ti moraš umrijeti.

15. Svi Sveti.
16. Dušni dan.

VI Vesela vijest o Spasitelju koji će doći. I mi smo otkupljeni. Božja djeca po krštenju.

17. Bog naviješta Veselu vijest o Spasitelju. - Krst.
18. Mi smo kršteni. Zahvaljujemo Bogu za golemi dar.
19. Što je svemogući nebeski Otac sve učinio za ljude. - Očenaš.

VII Ljudi čekaju Spasitelja. Advent.

20. Ljudi čekaju Spasitelja. - Naša večernja molitva.

21. Advent je. Čekamo Božić (rođendan Spasiteljev).

VIII Spasitelj će doći.

22. Bog će poslati Spasitelja. Anđeo dolazi k Mariji.
23. Molimo: "Zdravo, Marijo..."

IX Spasitelj je došao.

24. Spasitelj se je rodio u Betlehemu.
25. Anđeo javlja pastirima da se je Spasitelj rodio.
26. Sveta tri kralja dolaze k Isusu.
27. Isus zove i nas. Mi nalazimo Isusa u crkvi.
28. Slavimo Božić.
29. Mi vjerujemo u Isusa Krista, Božjega Sina. On je iz ljubavi prema nama postao čovjek.
30. Dijete Isus u Nazaretu. Sv. Obitelj.

X Isus objavljuje ljudima Veselu vijest o dragom nebeskom Ocu. On to čini kao veliki učitelj, kao dobri otkupitelj i kao svemogući čudotvorac. Isus se objavljuje kao Sin Božji.

31. Ivan krštava Isusa. Otac i Duh Sveti svjedoče da je Isus Sin Božji. - Naše krštenje.
32. Isus poziva učenike.
33. Isus pretvara vodu u vino. On čini svoje prvo čudo.
34. Isus poučava. Ozdravlja bolesnu ženu.
35. Isus čudesno ozdravlja mnoge bolesnike.

36. Isus izabire 12 apostola.
37. Isus propovijeda narodu. Uči apostole Očenaš.
38. Isus stišava oluju na moru.
39. Isus oživljuje mrtvu djevojku.
40. Isus daje zapovijed ljubavi.
41. Isus oprašta grješnici.
42. Počinje krizma.
43. Isus čudesno umnažava kruh i ribe.
44. Isus je navijestio kraljevstvo svoga Oca kao veliki učitelj, kao dobri otkupitelj i kao svemogući čudotvorac. (Opći pogled na javni život Isusov.)

XI Isus naš Spasitelj po svojoj muci i smrti.

45. Isus ide u Jeruzalem da za nas trpi.
46. Isus ulazi svečano u Jeruzalem.
47. Isus blaguje posljednju večeru sa svojim apostolima.
48. Sv. misa.
49. Početak muke u Maslinskom vrtu. Krvavi znoj. Hapšenje.
50. Isus pred sucima.
51. Isus nosi teški križ na Kalvariju. Razapet i umro na križu.
52. Isus pokopan. - Veliki Tjedan.

XII Isus pobjednik. Njegova proslava.

53. Isus uskrsnuo od mrtvih. Uskrs. Alleluja.
54. Isus se javlja apostolima. Uskrsni dar Isusov.
55. I ja ću primiti Isusov uskrsni dar. Sv. ispovijed.
56. Kako se ispovijedamo.

57. Dobra ispovijed.
58. Pozdravljamo Mariju, svibanjsku kraljicu.
59. Isus šalje apostole.
60. Isusovo uzašašće. U nebu.
61. Na koncu svijeta Isus će opet doći.

XIII Isus ostaje kod nas po Duhu Svetome. On živi u svojoj Crkvi.

62. Isus šalje apostolima Duha Svetoga.
63. Presveto Trojstvo.
64. Tijelovo.
65. Isus na oltaru boravi među nama. Sv. misa.
66. Ja pripadam jednoj velikoj obitelji - Sv. katoličkoj crkvi.
67. Sv. katolička crkva. - Naša vjera.
68. Školski praznici dolaze. Marijino uznesenje na nebo. Konac svijeta.

PLAN ZA II RAZ. OSN. ŠKOLE

Evo glavne misli iz uvoda u nastavni plan za II razred osnovne škole:

Odgojni i obrazovni plan za II raz. je usmjeren na pripravu za prvu ispovijed i pričest. Vjeronauk mora imati kerigmatički značaj, tj. treba da djeci približi Krista i njegovu nauku na živ i zoran način, kao osobu a ne kao neki pojam. Dijete mora u Isusu otkriti svoj lični spas. Pri tome će imati odlučnu ulogu osobno svjedočanstvo života samoga katehete.

Vjeroučitelj će iz dodira i razgovora s djecom upoznati njihove prave duhovne potrebe, pa ako to okolnosti traže, neće se strogo i doslovno držati ovog plana. Njegova vjera i ljubav, te prilike u kojima djeca žive, neka budu njegovo nadahnuće.

Kateheze za II raz. su izrađene prema zamisli Klementa Tilmann-a: Bog se susreće s čovjekom u njegovoj savjesti prije ispovijedi. Stoga će se nauka o moralu s činom kajanja učiti bez obzira na samu ispovijed i nezavisno od nje.

Kateheta mora misliti i na psihološki razvoj djeteta II razreda. Ono doduše nije još zrelo, ali je puno dobre volje: poučljivo, znatiželjno i revno. U ovoj dobi dijete uživa izvjesno duševno ravnovjesje, koje će slijedećih godina biti poremećeno. Zato treba dobro iskoristiti ovu povoljnu situaciju.

Čitavo gradivo za II raz. je obuhvaćeno skupnim naslovom: " NAŠA SREĆA "

I pogl.: Cilj i put djeteta Božjega.

1. Bog i stvorovi: Bog je svijet stvorio i uzdržava ga. Bog je i mene stvorio. Ja ću biti zahvalan.
2. Poziv u očinsku kuću: Bog nam dariva nebo. Shvaćanje zaziva "Očenaš koji si na nebesima".
3. Bog je naš otac: Bog stvara prve ljude. Divno djelo Božje: tijelo i duša.
4. Ja sam Božje dijete: sv. krštenje. Krsna svijest. Anđeo čuvar.

II Život Božjeg djeteta.

5. Moj život s Bogom: Život prvih ljudi s Bogom u zemaljskom raju. Mi živimo s Bogom kao djeca sa svojim ocem.
6. Na putu s Isusom, mojim velikim bratom: "Pustite malene da dođu k meni." Isus nam pomaže na putu k Ocu. (Nedjeljna misa, Dočaravanje prve pričesti).
7. Božje dijete ljubi Boga i bližnjega: "Ljubi Boga iznad svega ..." Svi ćemo se voljeti i pomagati. (Ovdje će se govoriti o zapovijedi ljubavi i pobuditi prvo kajanje za pogreške).
8. Božje dijete rado moli: Isus uči apostole moliti.

Ja razgovaram s Bogom svako jutro, veče i preko dana (I zap.).

9. Božje dijete štuje Boga i svece: "Sveti se ime Tvoje..." S poštovanjem ću izgovarati ime Božje (vladanje u crkvi, kod molitve. II zap.).
10. Božje dijete kod sv. mise: "Slava Bogu na visini". Svake ću nedjelje i blagdana sudjelovati u sv. misi (III zap.).
11. B. dijete poštuje svoje roditelje: "Poštuj oca i majku..." Mi ćemo slušati rado, brzo i potpuno (IV zap.).
12. B. dijete je dobro svakom živom biću: "Ljubite jedan drugoga..." Dobrota prema ljudima i životinjama (V zap.).
13. B. dijete poštuje život: Bog je stvorio i tijelo i dušu. Bit ću čedan u mislima, riječima i djelima (VI i IX zap.).
14. B. dijete je pošteno i istinoljubivo: Carinik Zahej... Ja neću krasti ni lagati (VII, VIII i X zap.).
15. B. dijete je marljivo: Isus u Nazaretu. Radom ugađam Bogu, ljudima i sebi.

15. a/ (Umetnuta kateheza) Krist je naš kralj: Isus pred Pilatom. Naš pozdrav i poklon Kristu Kralju.

16. Krist Kralj ave djece Božje: Svi sveti i Dušni dan. Čašćenje svetaca i molitva za pokojne.

17. Krist je sudac svih ljudi (poveži s blagdanima Krista K. i Svih svetih).

III Grijeh, kajanje, pokora

18. Nesreća grijeha: Istočni grijeh.
Bog oprašta kad se kajem.
19. Božje dijete živi po svojoj savjesti:
Adam i Eva nisu slušali savjest.
Ja ću uvijek slušati savjest.
20. Smrtni grijeh: Kain i Abel. Ja neću vrijeđati Boga svojevoljnim grijehom. (Mjesto izraza "mali" ili "laki" grijeh preporuča se termin "Wundsünde" = grijeh koji ranjava dušu, dakle "ranjavajući" grijeh!).
21. Bog nas pomaže svojim zapovijedima:
Bog daje zapovijedi.
Mi ćemo činiti sve što Bog hoće.
22. (umetnuta kateheza) Anđeo navješta Mariji dolazak Spasitelja.
Od Gospe se učim: "Neka bude" (Fiat).
23. (umet. kateh.) U adventu s veseljem čekamo Spasitelja.
Ja pripravljam svoju dušu za dolazak Isusov.
24. (umet. kat.) Marija posjećuje Elizabetu.
Kako ću se pokazati nesebičan?
25. Isus se je rodio: Božić u Betlehemu.
Isus nas je otkupio. Mi smo mu zahvalni.
26. (umet. kat.) Bog otkriva svoga Sina poganima: tri sv. Mudraca.

Moj dar Isusu: ljubav, molitva i žrtva. Mogu biti misionar.
27. Isus nam je opet stekao sreću posinaštva (opetovanje svega).
Moja zahvalnost: uvijek dobar, osobito za Božić.
28. Isus mi pokazuje kako ću obradovati Oca: u Nazaretu u hramu.
Ja ću biti sličan Isusu.
29. B. dijete se svladava: sv. Obitelj.
Ja ću se boriti proti svojim slabostima.
30. B. dijete se mora boriti za dobro: Isusova ljubav prema ljudima (Lk. 7,21-23).
Mi odgovaramo jedan za drugoga.
31. Isus žrtvuje svoj život za naše grijehe: Isus umire na križu.
Kod mise prisustvujem Isusovoj žrtvi.
32. B. dijete čini pokoru: Izgubljeni sin.
Svakidašnji ispit savjesti. Pokajanje i popravak.
33. Kod pokore je najvažnije pokajanje i odluka. (Nadoveži na posljednju katehezu).
34. Način pokore: ispit savjesti, pokajanje, odluka, zadovoljština.
(Ovi čini se obavljaju više puta, bez veze sa ispovijedu).
35. (umet. kat.) Djeca u korizmi: Isus posti. Korizma.
Moj post i nemrs.

IV Sakramenat pokore

36. Isus nam je darovao sakramenat pokore:

Ustanova ispovijedi.
Zahvaljujem Isusu za ovaj veliki dar.

37. Kako se dijete Božje ispovijeda: Opetovanje parabole o Rasipnom sinu.
Prije ispovijedi: ispit savjesti, kajanje, odluka.
U ispovjedaonici: priznanje grijeha, ispovijed.
Iza ispovijedi: pokora (molitva i djela).

38. Znam kako ću se dobro ispovjediti (opetovanje i vježba).

39. Božje oproštenje i odrješenje: Dobri Pastir.
Priprava za ispovijed.

40. Ispovijedanje djece.

41. Kako dijete B. živi nakon ispovijedi: "Po njihovim plodovima..."
Popravak. Izvršenje odluka.

42. Isus trpi zbog naših grijeha: Isusova muka i smrt.
Križ u mome životu.

43. (umet. kat.) Svetkovanje Velikog tjedna: Liturgija Sv. sedmice.
Dijete Božje svetkuje V. tjedan.

44. Isus je uskrsnuo: Uskrsnuće.
Nedjelja je uspomena Uskrsnuća.

(Slijedećem odsjeku - priprava za prvu pričest - auktori su stavili naslov "Unser Besitz" = naš posjed. U našem jeziku bolje odgovara, s obzirom na opći naslov, naziv " Naše blago").

NAŠE BLAGO

V Obećanje presv. Euharistije

45. Isus umnaža kruh: Čudesno umnažanje kruha. Hod po moru.
Isus je svemogući Božji Sin (Kana Galilejska).

46. Isus obećava "Kruh života" : Obećanje Euharistije nakon umnažanja kruha.
Ja Isusu sve vjerujem: "Ti imaš riječi vječnoga života."

VI Ustanova Euharistije

47. Isus nam dariva Kruh života: Posljednja večera.
Ustanova sakramenata. Pričest apostola.

48. Djeca B. kod svete žrtve: Žrtva na križu.
Misa i žrtva na križu.

49. Kod predmise (služba riječi): Isus pere noge apostolima.
Molim i pozorno slušam poslanicu i evanđelje.

50. Kod misne žrtve: Pretvorba. Žrtva križa.
Prikazanje, posvećenje, pričest.

51. Kod misne gozbe: Isusova usporedba o "lozi i pruću".
Učinci pričesti: ujedinjenje s Isusom i kršćanima.

52. Kod misne gozbe: Isus i stotnik.
Priprava duše i tijela. Pričešćivanje.

53. S Isusom u srcu: carinik Zahej.

Zahvala i život iza pričesti.

54. Dijete B. je vjerno: Obnova krsnoga zavjeta.

55. Vježba za primanje prve pričesti.

VII Po Kristu k Ocu

56. Poziv na vječnu gozbu: Priča o gozbi. Česta pričest.

57. Božje dijete je zahvalno: "Ja sam s vama u sve dane..." Presv. oltarski sakramenat. Tijelovo.

58. Božje dijete je zahvalno: Dobrota i ljubav Srca Isusova. Pobožnost Srcu Isusovu.

59. Velika obitelj Božje djece: Ustanova Sv. crkve. Apostoli. Širenje Crkve. Ja sam član Crkve. I moja obitelj, župa, biskupija.

6o. B. dijete je dobro i na praznicima: za dobrotu nema praznika. Kako ću sprovesti praznike? Po Kristu k Ocu!

.....

U I svesku austrijskog vjeronaučnog plana nalaze se još i zgodne praktične upute vjeroučiteljice Marije Majdan, zatim izvadci iz austr. školskog zakona s novim nadopunama, te veoma mudre didaktičke upute za austr. državne škole. Nažalost, na svemu tome se ne možemo zadržavati.

II svezak počinje znalačkim prikazom dječje psihologije u osmoj i devetoj godini od već spomenutog inspektora dra E. J.

Korherra. Tjelesno ojačano dijete je sada i duševno spremnije da otkriva fizički i duhovni svijet. Realistički raspoloženo i prema vani okrenuto traži jedinstvenu sliku svijeta, pita za uzroke. Tu leži opasnost za djetinju vjeru ako im profana nastava, namjesto Boga, podmeće drugotne uzroke kao posljednje. Dijete počinje logički misliti i upućuje se u stvaranje općih pojmova (opasnost za katehetu da nastupa apstraktnim formulacijama). Iako još mehaničko, pamćenje je veoma razvijeno i svježe, pa to treba iskoristiti (molitve, pjesme, katehizamske formule). I dječaci i djevojčice vole praktični rad i vježbe (liturgijski život). Dječaci polako počinju izmicati auktoritetu, kriju od starijih svoje tajne, veoma su skloni drugarstvu, grupiranju (lijepa mogućnost za katoličke organizacije), sportu, ali i osveti (što smatraju "junaštvom"). Njihov je moral egocentričan, izvanjski, ne vole tzv. pasivne kreposti. Religiozni život im uglavnom ovisi od obiteljskog miljea, a Boga još uvijek zamišljaju nekim magičnim bićem. Auktor preporučuje da se u nižim razredima kod analogija o Bogu upotrebljava pozitivan način govora (npr. : Bog je kao otac, ali "više"nego otac, "više" nego jedan kralj i sl.), a u IV raz. negativni (Bog uopće nije kao jedan čovjek, nije kao zemaljski otac i sl.). U dječjoj pobožnosti moramo rušiti "do-ut-des" shvaćanje. Djeca ove dobi rado dolaze u crkvu i na vjeronauk, što će još trajati kratko vrijeme, pa je ovo za svakog katehetu veoma dragocjen čas.

Austrijski vjeronaučni plan obuhvaća III i IV raz. zajedničkim programom: "Utvrđivanje jasne Kristove slike i nasljedovanja Kristova pomoću izabranih izvještaja St. i N. zavjeta." (II svez. str. 19). Taj program za III r. precizira se ovako: "Uvođenje u povijest spasenja kroz biblijske kateheze St. i N. zavjeta. Produbljivanje vjerskog znanja i jačanje vjerskog držanja." (ib.). Posebno pak za IV r. se programira ovako: "Izgradnja kršćanskog života snagom sakramenata i ispunjavanjem Božjih zapovijedi. Izlaganje sakramenata i oblika kršćanskog života treba obavljati na biblijskoj podlozi" (ib.), tj. ponavljajući i produbljujući tekstove St. i N. zavjeta. Kako je odmah vidljivo, nastavni plan za III r. se može vrlo lako prilagoditi zajedničkom programu, gdje obukom dominira "Christusbild". To se ne bi moglo reći za plan IV r. On trpi od dvaju pogrešaka: upao je u začarani krug didaktičkog ciklizma ("ciklički sistem": smrt svakog obrazovnog interesa) i pati od nejedinstvenosti gradiva (sakramenti i zapovijedi kroz jednu godinu!).

PLAN ZA III RAZRED

Ovom planu nije dan nikakav skupni naziv. Kako će se vidjeti, malko je preopširan. Podijeljen je samo na satovne jedinice.

1. Bog stvara svijet i anđele. Nedjeljna dužnost. Odnos prema anđelu čuvaru.
2. Bog stvara prve ljude. Adam i Eva ne slušaju Boga. Ljudi u milosti i u grijehu.

3. Bog kažnjava Adama i Evu. Posljedice istočnog grijeha za dušu i tijelo. Milosrđe Božje: obećanje Spasitelja.
4. Kain ubija brata Abela. Pojam žrtve. Paralela između grijeha Adamova i Kainova. Bog uvažava kajanje.
5. Bog kažnjava zločeste ljude potopom. Noa se odupire zlim primjerima. Noina zahvalnost i Prvi zavjet.
6. Bog kuša pobožnog Abrahama. Povijest Abrahamova. Vjera, ufanje, ljubav.
7. Josip prodan od svoje braće. Odnos među braćom. Grijesi proti bratske ljubavi.
8. Josip na vlasti. Josipovo vladanje kod Putifara i u tamnici. Bog nagrađuje vjerne.
9. Josip kuša svoju braću. Josipova plemenitost. Otac i braća dolaze u Egipat.
10. Bog spašava Mojsija od smrti. Patnje židovskog naroda. Bog je naš pomoćnik.
11. Bog se ukazuje Mojsiju. Mojsijeva zadaća. Naš stav prema Bogu (u crkvi).
12. Izraelci odlaze iz Egipta. Egipatska zloća i kazne. Vazmeno janje.
13. Bog vodi Izraelce preko Crvenog mora. Faraon kažnjen. Mi smo u ruci Božjoj.
14. Bog se brine za Izraelce u pustinji. On hrani svoj narod. Mana i Euharistija.
15. Bog daje lo zapovijedi na Sinaju. Zlat-

no tele. Obdržavanje zapovijedi.

16. Jozua vodi Izraelce u Kanaansku zemlju. Obećana zemlja. Naša prava domovina - nebo.

17. Samuel: djetinjstvo, sudac i vođa naroda. Uloga svećenika.

18. Bog daje Saula Izraelcima za kralja. Bog je vladar svijeta. Krist Kralj.

19. Kralj David. Pobožnost Davidova (psalmi, hoće da gradi hram). Radost u pobožnosti.

20. Mudri kralj Salamon. Gradnja hrama. Hram i crkva (paralela).

21. Proroci naviještaju Spasitelja. Ilija i Izaia. Očekivanje Mesije.

22. Strpljivi Job. Bolest je kušnja. Bolesno dijete.

23. Tobija se ufa u Boga. Anđeo vodi mladog Tobiju. Moje pouzdanje u Boga i anđela čuvara.

24. Bog pokazuje poganima svoju moć. Babilonsko sužanjstvo. Prorok Danijel.

25. Izraelci očekuju Spasitelja. Povratak u Palestinu i rimsko carstvo. Advenat.

26. Blagovijest. Kako se odnosi Zaharija a kako Marija. Molitva "Anđeo Gospodnji."

27. Marijin posjet Elizabeti. Rođenje Ivanovo. Krunica.

28. Spasitelj Isus se rađa u Betlehemu. Božić u mojoj kući.

29. Pobožni pastiri se klanjaju Isusu. Isus voli siromahe. Naš poklon Isusu.

30. Isusovo prikazanje u hramu. Šimun: Isus je svjetlo svijeta. Svijećnica.

31. Mudraci se klanjaju Isusu. (Razlika između pogana i Židova). Darovi mudraca, moji darovi.

32. Sv. Obitelj bježi u Egipat. Pokolj nevine dječice. Saučešće prema izbjeglicama.

33. 12-godišnji Isus ostaje u hramu. Isus Bog i čovjek (kuća u Jeruzalemu i u Nazaretu). Kad mi idemo u crkvu?

34. Ivan preteča Otkupiteljev. Ivanovo propovijedanje. Rado slušamo propovijedi.

35. Krštenje Isusovo. Sv. Trojstvo. Naše krštenje.

36. Isus bira učenike. Čudo u Kani. I mi smo učenici Isusovi.

37. Isus liječi bolesnike. Ozdravlja punicu Petrovu u Kafarnaumu i mnoge druge. Naše zdravlje dugujemo Bogu.

38. Isus oprašta grijehe. Uzetome prije iscjeljuje dušu pa tijelo. Bolesnička pomast i poputbina.

39. Izbor apostola. Propovijed na gori. Osam blaženstava.

40. Isus ozdravlja stotnikova slugu. Isus je došao za sve ljude. Vjera i poniznost stotnikova.

41. Isus uskrisuje mrtvog mladića. Mi smo Božje vlasništvo. Duša živi iza smrti.

42. Isus oprašta grješnici. Farizej Šimun nije zaslužio oproštenje. Česta ispovijed.

43. Isus propovijeda. Parabola o sjemenu. Riječ Božja u bibliji, katehezi i propovijedi.

44. (na izbor) a/ Isus stišava oluju. Isus Bog (čudo) i čovjek (spava). Crkva u oluji.
ili b/ Isus uskrisuje mrtvu kćer ku Jairovu. Pojam čudesa. Vjera Jairova i naša.
45. Isus umnaža kruh. Bog nas hrani. Molitva prije jela.
46. Isus obećava nebeski kruh. Ni danas svi ljudi to ne shvaćaju. Shvaćam li ja? (mjesečna pričest).
47. Isus uči učenike moliti. Oče naš... Otac nebeski je bolji od zemaljskoga. Molitva.
48. Isus priča o rasipnom sinu. Ispovijed: ispit savjesti, kajanje, odluka, ispovijed, pokora.
49. Isus priča o bogatašu i Lazaru. Glavni grijesi. Smrtni grijesi i "ranjavajući grijesi".
5o. Isus uskrisuje mrtvog Lazara. Opće uskrsnuće mrtvih.
51. Isus ozdravlja slijepca iz Jeriha. Put u Jeruzalem. Postoji i duševna sljepoća.
52. Isus proriče svoju smrt. Svečani ulazak u Jeruzalem. Cvjetnica.
53. (u slučaju da je Uskrs kasnije preporučuje se ova i 3 slijedeće jedinice): Priča o kraljevskoj gozbi. Milost.
54. Isus daje zapovijed ljubavi. Milosrdni Samaritanac. Naši bližnji.
55. Isus naviješta konac svijeta i sudnji dan. Posljednje stvari.
56. Isus priča o kukolju. Đavolska moć do sudnjeg dana.

57. Isus blaguje posljednju večeru. Euharistija. Izdaja Judina.
58. Isus pričešćuje apostole. Sjećanje na prvu pričest. Dužnost mise.
59. Isus na Maslinskoj gori. Krvavi znoj. Hapšenje.
6o. Isus osuđen na smrt od Velikog vijeća. Progon Crkve.
61. Petrova zataja. Petrovo kajanje (Judino kajanje?).
62. Isus pred Pilatom. Bičevan. Okrunjen trnovom krunom.
63. Križni put Isusov. Raspinjanje. Pobožnost "križnog puta."
64. Isus na križu. Oprašta razbojniku. Umire. Veliki petak.
65. Isus je pokopan. Na krilu tužne Majke. Pečat i straža.
66. Isus je uskrsnuo. Silazak "nad pakao." Uskrs.
67. Isus daje apostolima vlast opraštanja grijeha. Ukazanja. Moje ispovijedi?
68. Isus daje Petru vrhovnu vlast. Prvi papa. Ustrojstvo Crkve.
69. Poslanje apostola. Nasljednici apostola: biskupi. Misije.
7o. Isusovo uzašašće. Nebo je i naš cilj.
71. Isus šalje Duha Svetoga. Duhovi. Krizma.
72. Apostoli zamjenjuju Isusa: uče, dijele sakramente, čine čudesa.
73. Život prvih kršćana (vjera i ljubav). Progoni.
74. Stjepan umire kao mučenik. Stjepan oprašta. Đakonat.
75. Obraćenje Pavlovo. Poziv Božji. Pavlov apostolat.

76. Isus otkriva Ivanu slavu neba i nove zemlje. Isus će opet doći.

PLAN ZA IV RAZRED

1. Isus šalje apostole po svijetu. Misijski nalog. "Vjerovanje".
2. Bog se objavljuje: u prirodi (svemir, biljke, životinje, čovjek), u nama samima (savjest).
3. Bog nam govori preko Mojsija (gorući grm), patrijarha,proroka, Krista i Crkve. Bog je duh. Svijest o prisutnosti Božjoj.
4. Bog je stvorio svijet. Pojam stvaranja. Cilj stvaranja.
5. Bog je stvorio anđele. Narav i služba anđela. Pali anđeli. Naš stav prema sotoni i anđelu čuvaru.
6. Bog je stvorio ljude. Stvaranje duše, tijela. Razlika između čovjeka i životinje.
7. Grijeh naših praroditelja. Smisao Božje zabrane. Posljedice istočnog grijeha. Obećanje Spasitelja.
8. Posljedice istočnog grijeha: Kain ubija Abela, potop. Pojam Zavjeta.
9. Ljudi zaboravljaju pravog Boga. Kula babilonska. Poganstvo i praznovjerje (današnje praznovjerje).
10. Praotac izabranog naroda: poziv, kušnja i vjera Abrahamova.
11. Bog okreće zlo u dobro: Ezav i Jakov. Jakov = Izrael.
12. Bog vodi Izraelce u Egipat. Josip i braća. Josip slika Isusova.

13. Bog se brine za Izraelce. Povijest Mojsijeva. Bijeg iz Egipta. Sličnosti među Mojsijem i Isusom.
14. Izraelci putuju pustinjom. Prijelaz preko Crvenog mora. 1/. Čudesa u pustinji. Slike N. Z-a (Prijelaz preko Crvenog mora = krst, čudesa u pustinji = Isusova čudesa, voda iz pećine = sakramenti, mana = euharistija, vazmeno janje = Jaganjac Božji).
15. Bog sklapa s Izraelcima Savez (Zavjet). Bog im daje zapovijed na Sinaju. Izraelci obećavaju posluh. Usporedba Zt. i N. zavjeta (tko, s kime, kako, trajanje, vrijednost).

1/. Ovdje auktori Plana daju jedno objašnjenje (ne baš sasvim jasno): "poznato je da hebrejski "Jam Suph" znači "Rogozovo more" (njem. Schilfmeer. "Schilf" znači rogoz, ševar, šaš - moja op.) a ne "Crveno more". To se mora djeci objasniti (na Crvenom moru ne raste nikakav rogoz, stoga se nije moglo na njega, tj. na Crveno more, moja op., misliti). Istraživanja su otkrila nekoliko plićaka (gazova) i tako potvrdila mišljenje da se je radilo o nekom Rogozovom moru u području jezera Timsah, sjeverno od današnjeg Sueskog kanala". (Sv. II str. 7o).

16. Izraelci osvajaju obećanu zemlju. Jozua. Prijelaz preko Jordana. Osvajanje Jeriha. Podjela zemlje. Bog ispunja svoja obećanja. Bog je vjeran.
17. Izraelci su nevjerni. Tek u nevolji se obraćaju Bogu. Bog im pak pomaže. Doba sudaca: Gedeon.
18. Bog obnavlja svoju vlast nad Izraelcima preko kraljeva. Samuel je pomazao Saula a kasnije i Davida za kralja. Saul i David.
19. David je praotac Mesije. Davidovo kraljevanje. Ujedinitelj i oslobodi-telj Židova, liturg, pjesnik, pro rok. Sličnost s Isusom.
20. Salamon jača čežnju za Otkupiteljem. Mudrost Salamonova. Gradnja hrama. Hram - crkva.
21. Proroci podržavaju pravu vjeru. Dioba kraljevstva. Proroci: Ilija. Pro ročka služba u Crkvi.
22. Proroci navješćuju Krista. Proroštva Izaije, Miheje i Zaharije. Izrael ci su Mesiju čekali, mi smo ga do čekali.
23. Mladica iz korijena Jesejeva. Blagovijest. Marija je majka Božja i naša.
24. Isus sakuplja sve ljude u "narod Božji". Daje Petru primat: "Ti si Petar..." Isus osniva Crkvu i šalje joj Duha Svetoga. Pripadnici Crkve. Uprava.
25. Otajstveno tijelo Isusovo. Isus glava, mi udovi. Obraćenje Pavlovo("Saule, zašto me progoniš?").

26. Po krstu postajemo kršćani. Filip krsti komornika. Učinci i obred krštenja. Krst u nuždi. Moj krsni zavjet.
27. Duh Sveti nas jača u sakramentu potvrde. Duhovi. Apostoli dijele krizmu. Djelitelj krizme (biskup, župnik).
28. Isus se žrtvuje za nas u sv. misi. Izak kao žrtva. Paralela sa žrtvom Isusovom. Žrtve St. i N. zavjeta.
29. Crkva naviješta Božju riječ. "Služba riječi" na sv. misi: pristup, molitve, poslanica, evanđelje, propovijed, vjerovanje.
30. Crkva štuje žrtvu Isusovu. Žrtva Vel. četvrtka i petka. Prikazanje i po svećenje.
31. U pričesti blagujemo Kruh vječnoga života. Sada Isus ispunjava svoje obećanje (Iv. 6, 51-58). Potreba i važnost pričesti. Priprava i zahvala.
32. Isus je s nama u Euharistiji. Posljednja večera. Razna imena za euha - ristiju. Prilike kruha i vina. Sve tohranište.
33. Sakramenat ispovijedi nas pomiruje s Bogom. Ozdravljenje uzetoga. Isus oprašta preko apostola (ustanova) i svećenika. Učinci ispovijedi.
34. Kako se ispovijedamo. Primjena parabole o izgubljenom sinu. Moj ispit savjesti, kajanje, popravak, priznanje grijeha, pokora.
35. Sakramenat bolesničkog pomazanja. Milo-

srdni Samaritanac. Upotreba ulja. Učinci sakramenta. Potreba i obred.

36. Nasljednici apostola po sv. redu. Posredništvo Mojsijevo. Isus Veliki svećenik. Svećeničko zvanje i priprava. Primanje redova. Svećeničke službe (kapelan, župnik, dekan, biskup).

37. Sakramentom ženidbe se muž i žena posvećuju za roditeljsku službu. "Pustite djecu da dođu k meni". Svrha ženidbe. Sakramenat i priprava.

38. Ljubi Boga i bližnjega. Prva i glavna zapovijed. Razlozi ljubavi Boga i bližnjega. Djelotvorna ljubav ("djela milosrđa...").

39. Vjerujemo u Boga. Isus se javlja Tomi. Pojam vjere. (I zap.).

4o. Molimo se Bogu. Molba prijatelja (Lk. 18,1). Molitva farizeja i carinika. Svojstva molitve.

41. Poštujemo ime Božje. Kralj Baltazar. Petar iscjeljuje uzetoga. Sve je sveto što je Bogu posvećeno. Štovanje Boga (II zap.).

42. Nedjelja pripada Bogu. Poziv na kraljevsku gozbu. Sv. misa. Dan Gospodnji (III zap.).

43. Mi ljubimo svoje roditelje i svoje starije. Put mladog Tobije. Kako ja iskazujem roditeljima ljubav? Rodbina, svećenik, učitelji.(IV zap.).

44. Život je vrednota. Nepravedni vinogradari (Lk. 2o,9). Bog je gospodar

moga i tuđeg života. Oprez u saobraćaju. Nekada ipak treba žrtvovati zdravlje i život (za vjeru, domovinu, bližnjega). (V zap.)

45. Naše tijelo je hram Božji. Davidov prelijub. Krepost čistoće. (VI i IX zap.).

46. Bog štiti vlasništvo. Ananija i Safira. Dobra upotreba vlasništva. Tuđe vlasništvo (VII i X zap.).

47. Moramo ljubiti istinu. Nepravedni upravitelj (Lk. 16,1). Važnost istine. Istinoljubivi na riječi i djelu (VIII zap.).

48. Tko čini dobro živi kreposno. Plodovi kreposna života (priča o sijaču). Božji dar (priča o talentima).

49. Pozvani smo na buduću slavu. Sudnji dan. Novo nebo i nova zemlja. Ovdje smo samo putnici.

(Slijedeće kateheze se mogu, prema potrebi, umetnuti tokom godine).

5o. Svi sveti. Razlozi i način štovanja svetaca. Sveci zaštitnici. Dušni dan: kako pomoći pokojnima?

51. Slavimo Božić. Rođenje Isusovo. Naravni i nadnaravni život. Braća smo Isusova.

52. Isus se objavljuje svima. Otkupitelj svih ljudi. Mudraci s istoka.

53. Isus trpi i umire za nas. Razmatranje postaja križnog puta.

54. Zadaća Crkve: naviještati evanđelje svim narodima. Uskrsnuće, uzašaše, Duhovi. Misija apostola. Mi-

sijska dužnost svih kršćana.

55. Štovanje Srca Isusova. Isus tjera trgovce iz hrama: hrabrost Srca Isusova. Porez: pravednost Srca Isusova. Deset gubavaca: dobrota Srca Isusova. Desni razbojnik: Milosrđe Srca Isusova.

"Učini srce moje po Srcu svome!"

Treći svezak austr. vjeron. plana posvećen je "glavnoj školi" (Hauptschule), koja odgovara našoj višoj osmoljetki.

Dr Korherr opet pruža pregledan uvid u psihologiju 10-12-godišnjaka. On ovo razdoblje naziva "vrhunac zrelog djetinjstva" (III svez. str. 3). Ipak naglasuje raznolikost u vremenu nastupanja i mjeri zrelosti pojedinaca. Neki dostignu djetinju zrelost ranije, pa prije drugih uplove u pubertet. Zrelost se pojavljuje ranije kod djevojčica nego kod dječaka. Djelomično su zrelija gradska djeca od seoske. Naime, u gradu djeca više i brže saznavaju i doživljuju, ali zato površnije. Seoska djeca manje vide i znadu, ali utiske doživljuju dublje i smirenije. Gradska djeca se nalaze u vrtlogu života, ali ga djeca na selu doživljuju neposrednije i snažnije. Širina i množina utisaka u gradu smanjuje pažnju i sabranost djece. Seosko dijete stvarno znade više, ali govori manje, dočim gradsko dijete govori više nego znade.

Auktor tvrdi da je ovo doba najzdravije u čitavom životu čovjeka. Tjelesno zdravlje uvjetuje sposobnost pažnje, zapažanja, pamćenja te spoznajni interes.

Djeca postaju realisti, više ih privlači objektivni nego subjektivni svijet. Dječaci se više zanimaju za područje prirode i tehnike, a djevojčice za međuljudske odnose. Oba pak spola žude za savršenošću i rado se takmiče. Počinju se ocrtavati pojedinačne nadarenosti. Još uvijek su dobri odnosi sa starijima, od kojih najviše traže pravednost (mehaničku, legalističku). Drugarstvo je sve jače, solidarnost je najveći zakon kod dječaka (kod ženskih manje). Muški ideal je snaga, borba, junaštvo i odvažnost, a ženski red i dopadljivost starijima. Smisao za etiku ispoljuju u društvenim okvirima, moralne obaveze još nisu postale dio njih samih. Daleko bolje opažaju tuđe pogreške nego svoje.

Vjerska revnost opada (izostanci s vjeronauka i mise). Upliv obitelji na religiozno područje postaje sve veći, a katehetin sve manji. Sada je možda zadnja prigoda da se dječaci privežu uz vjersku zajednicu. Još nema ozbiljnih vjerskih sumnja, ali se vjeroučitelju postavljaju ozbiljna pitanja većinom kritičkog sadržaja. Kateheta mora svoje đake naučno i moralno jačati za borbu s religioznom krizom koja je na pomolu. Važno je da ne zapuste molitveni i sakramentalni život.

Dr Korherr nastavlja s prikazom puberteta (od 13-15 god.). Spominje poznatu činjenicu da pubertet počinje prije kod djevojčica nego kod dječaka, ranije kod građana nego kod seljaka. Ovo doba se najavljuje velikim tjelesnim promjenama (rast, srce, promjena krvnog tlaka, seksu-

alne oznake, umornost, sklonost oboljenjima). Somatsko sazrijevanje se odvija brže od duševnoga. Odatle brojne mladenačke krize. Gubi se volja za aktivnom igrom (naprotiv za pasivnom raste), traži se samoća, krug prijatelja se suzuje. Zoran neće više da bude dijete, bori se za svoju ličnost i samostalnost. U roditeljima i učiteljima, tako i u kateheti, vidi pandure, tuži se: "Nitko me ne shvaća". Ne osjeća se ugodno pred auktoritetom, stoga nerado boravi u roditeljskom domu, školi i crkvi. Postaje nepovjerljiv, prkosan i razdražljiv. Okreće se od svijeta prema sebi, ponire u svoju nutrinu. U sebi otkriva novi svijet, nove snage i porive. Mašta je jača od osjećaja za stvarnost. Budi se erotika. Traži se beskompromisno i radikalno svoj ideal.

Pubertet je vrijeme ozbiljne religiozne krize. Djetinja vjera nestaje, a nastupaju teške sumnje. Mladenački kriticizam i radikalizam ne poštuju ni svetinje. Pubescent nije nevjeran, ali sumnja, hoće da dođe svemu do dna. Uzroci skepse su u njemu (kriticizam, nagoni koji ne žele spona, radikalizam, prkos, pitanja savjesti), ali isto tako i izvan njega (loši primjeri okoline, religiozna prisila, zastarjeli oblici religioznosti, nedosljednost pobožnih i starijih uopće, ateistička propaganda, no najviše sablazan sa strane crkvenih lica).

Vjeroučitelj se ne smije služiti autoritativnim metodama, a glavna mu briga mora biti da stekne povjerenje mladeži.

Više može djelovati svojom ličnošću i vladanjem nego riječima. Dobro pripravljen strpljivo će i logički odgovarati na sva pitanja (i dozvoliti punu slobodu dijaloga, javnog i u 4 oka). Mora imati veliko razumijevanje za probleme mladeži i dati joj na raspolaganje svoje vrijeme, srce i biblioteku. Svoju nehinjenu dobrotu će spojiti s ljudskom toplinom. Povezat će pojedince u vjerske kružoke i crkvene organizacije župe. Vrijeme je da počnem individualnim vodstvom.

Auktori Plana stavljaju kao zajednički nastavni cilj svim razredima više osmoljetke - sistematsku obradu svih vjerskih (dogmatskih, liturgijskih i moralnih) zasada. Metoda će biti katekizamska, ali uvijek prožeta biblijom. Odgojni cilj je produbljenje vjerskog života mladeži. Evo što opći plan predviđa za svaki razred napose:

V razred: "Učvršćivanje i produbljivanje vjerskog života i jasni pogled na povijest spasenja u St. zavjetu. Predavanje vjerskog znanja se mora oslanjati na crkvenu godinu. Kod povijesti St. zavjeta treba ukazivati na povijesne i soteriološke cjeline. U liturgijskom odgoju treba dati posebnu važnost sudjelovanja u crkvenim blagdanima. Prema njima će se usmjeriti molitve i pjesme.

VI razred: Sistematsko obrađivanje sakramenata i njihovo značenje za život - otkupiteljsko djelo Kristovo i njegova nauka (I dio N. z-a). Sakramente treba

prikazati kao milosne darove i kao život u Bogu, te uvoditi mladež u njihovo dostojno primanje. Biblijska kateheza N. zavjeta treba da valorizira historijsku i spasitelj sku djelatnost Kristovu, tako da u vezi sa gradivom VII razreda iskrsne Kristov lik, koji će doći do svoje punine u proslavljenom Isusu. Liturgijski odgoj ima da se usmjeri na liturgijsko razumijevanje sakramenata i njihovo dostojno primanje. Molitveni odgoj traži pravilno sudjelovanje u sv. misi.

VII razred: Kršćansko ćudoređe kao nasljedovanje Krista i kao obaveza kršćanskog života. Moralka se predaje na pozitivan način kao naravna i nadnaravna obaveza života po volji Božjoj i u zajedništvu s Crkvom. Biblijska kateheza ima da se usmjeri na proslavljenoga Krista i njegovo djelo. U molitvenom odgoju se traži molitva s Crkvom i u njezinu duhu.

VIII razred: Na ovom stupnju treba da životna pitanja nađu svoj odgovor u Kristovoj nauci. Stoga valja upotrebljavati prikladne odlomke iz evanđelja i apostolskih poslanica. Potrebno je da se đaci uvedu u individualni rad s N. zavjetom. U prikazivanju vremena i ličnosti iz crkvene povijesti treba pobuditi smisao za djelotvorni kršćanski život i odgovornost u Crkvi. U kršćanskom životu (molitva, sakramenti, misa) treba dati prednost ličnom uvjerenju.

Ovu školsku godinu treba završiti jednokratnom ili višekratnom crkvenom sve

čanošću završetka škole (Schulentlassfeiern)".

PLAN ZA V RAZRED

1. (Objašnjuju se tri glavna dijela katekizma: naša vjera u Boga, naš život u Bogu i naš put do Boga). Isus nam je donio Veselu vijest od nebeskog Oca. Na vjeronauku ćemo biti pažljivi i marljivi.
2. Isus je poslao apostole u svijet. Apostoli treba da šire ono što Sin Božji traži od svakoga čovjeka - vjeru. Najvažniji članci vjere se nalaze u apostolskom Vjerovanju. Život po vjeri!
3. Mi upoznajemo Boga iz njegovih djela: iz vidljivog svijeta i naše savjesti. Naš razum traži vjeru u Stvoritelja svega života.
4. Bog nam govori. Bog se je objavio ljudima u St. zavjetu preko proroka. U N. zavjetu preko svoga Sina Isusa. Božja objava je sadržana u Sv. pismu i usmenoj predaji.
5. B. objava nas uči tko je Bog. Jedino Bog nam može objaviti tko je on. Svoju bit, svoju duhovnost i savršenost Bog nam je prije svega objavio preko svoga sina Isusa. Boga molimo i njemu služimo. - Grješnici smo i treba da se na početku školske godine očistimo u sv. ispovijedi i ujedinimo s Isusom u sv. pričesti.

6. Bog je stvorio nebo i zemlju. Sve je stvorio sebi na slavu a na dobro stvorovima. Sve je postalo jedino po njegovoj volji. U stvorenjima štujemo Stvoritelja.
7. Bog se brine za svijet. Svaki stvor i biće ima svoje naravno određenje od Boga. Čovjek u svijetu zauzima najviše mjesto. Možemo sagriješiti jer nas je Bog stvorio slobodnima. Bol služi zato da upoznamo svoju krivicu i odvratimo se od zla.
8. Bog je stvorio anđele: sebi na slavu, ljudima na pomoć. Anđeli su čisti duhovi. Bogu služe a ljudima pomažu u dobru. Bog je ohole anđele kaznio vječnim paklom a vjerne vječnim blaženstvom. Mislimo na anđela čuvara i molimo njegovu pomoć.
9. Bog je stvorio ljude. Čovjek je kruna stvorenoga a po milosti dijete Božje. Bog ga je kušao jer je morao posluhom zaslužiti sreću sebi i potomstvu. Svrha našega života: Boga upoznati, ljubiti i proslaviti ga vršenjem njegove volje.
10. Čovjek oblikuje Zemlju po nalogu Božjemu. Njezino blago i snage su povjerene čovjeku. Sva otkrića i pronalaske mora čovjek upotrebiti na slavu Božju i korist čovječanstva.
11. Bog je beskonačno savršen. Tako savršen

da ga nikada ne možemo shvatiti. Savršenstvo Božje se očituje u njegovoj svetosti. Svojstva Božja nam pokazuju kakav je Bog, kako spoznaje i kako djeluje.
12. U Bogu su tri Osobe. Ovu tajnu poznamo samo iz Objave. Sva dobra stvaranja, otkupljenja i posvećenja su djelo Presv. Trojstva. I sakramenti se dijele u ime Trojice. Usporedbe iz prirode i tehnike nam nekako približuju ovaj misterij.
13. Prvi ljudi su izgubili grijehom posinaštvo Božje. Adam je sagriješio kao praotac ljudskog roda, pa zato baštinimo istočni grijeh. Bez milosrđa Božjega ne bi se nitko mogao spasiti. Moramo se proti zlu boriti, u dobru ustrajati i djecom Božjom ostati. - Svisveti: primjeri i zagovornici kod Boga. Mrtvi dan: neke duše se čiste u čistilištu i tamo očekuju našu pomoć. Značaj kršćanskog groblja.
14. Bog odabire svoj narod. Patrijarsi: Abraham praotac izabranog naroda. Jakov dobiva ime Izrael. Josip dovodi svoju obitelj u Egipat.
15. Bog sklapa Zavjet s Izraelcima. Uloga Mojsija. Sinaj. Zlatno tele. Balaam. Jozua. Dolazak u Kanaan. Bog je vjeran.
16. Bog pomaže narodu preko sudaca. Moabitkinja Ruta. Izraelci griješe, Bog ih vodi preko Samuela. Bog je milostiv.

17. Bog vlada narodom preko Kraljeva. Pog bira i odbacuje Saula. Hrabrost i pobožnost Davidova. Davidov grijeh i pokora. Salamonov hram i mudrost. Njegov grijeh je uzrok raspadanju kraljevstva.
18. Bog šalje proroke. Njihova je glavna zadaća čuvati vjeru i nadu u Spasitelja. Ilija i Elizej.
19. Prorok Jona. Božja ljubav obuhvaća sve ljude. Tobijin život.
20. Judita spašava Židove. Uza sve to Židovi nisu potpuno vjerni. Proroci Izaia i Miheja. Babilonsko sužanjstvo, Jeremija.
21. Proroci u Babilonskom sužanjstvu. Svećenik i prorok Ezehijel. Danijel i njegovi drugovi. Kraljica Estera spašava svoj narod.
22. Židovi se povraćaju iz sužanjstva. Obnova hrama i grada Jeruzalema. Bog tješi svoj narod preko proroka Ageja i Malahije.
23. Narod Božji pod tuđom vlašću. Sirski kralj Antioh. Progon vjere: Eleazar i majka Makabejka. Matatija diže ustanak. Braća Makabejci. Rimljani osvajaju Palestinu. "Punina vremena". - Advent: Židovi su čekali Mesiju. Adventske pjesme.
24. Isus je obećani Mesija. Obećan još u Edenu. Razlog Marijina Bezgrešnog Začeća (8.XII).
25. Anđeo Gospodnji donosi Mariji blagovijest. Kratka mariologija.

26. Sin Božji je postao čovjekom. Svrha Utjelovljenja: otkupljenje i posvećenje. Isus čovjek i Bog. Sv. pismo ga zove i "Riječ Božja". - Božićni blagdani i običaji.
27. Isus naviješta kraljevstvo Božje: moramo opet biti djeca Božja, jer Bog je naš otac a Isus brat. Javni život Isusov.
28. Isus Krist je pravi Bog. Proročen u St. zavjetu. Čudesa i svjedočanstvo Isusovo. Apostoli su za tu istinu dali svoje živote. Vjera Crkve i naša.
29. Isus je donio ljudima spas: svojom naukom i svetim životom. Njegovo djelo vršenje volje Očeve. "Oče, budi volja tvoja..."
30. Isus je rado trpio za nas. Ljubav prema nama jedini razlog njegove muke. Isusova nas ljubav obavezuje.
31. Isus nas je otkupio svojom žrtvom na križu. Jedina žrtva N. zavjeta. Plodovi Otkupljenja.
32. Značenje sv. mise. Obnova Posljednje večere i križne žrtve. Pojam žrtve. Naš udio.
33. Glavni dijelovi sv. mise. Služba riječi: molimo i slušamo. Na Prikazanju pripravljamo darove, na Pretvorbi žrtvujemo, a u Pričesti blagujemo Tijelo Isusovo.
34. Sudjelovanje na misi: I dio. Potanki opis svih dijelova do konca Vjerovanja.
35. Sudjelovanje na misi: II dio. Potanki

opis svih misnih čina do kraja mise.

36. Spasitelj je uskrsnuo. Prije uskrsnuća oslobađa dobre duše iz "natpakla". Uskrsnuće, ukazanja. - (Po potrebi umetnuti posebne kateheze o korizmi, uskrsnoj dužnosti, Sv. sedmici i Uskrsu).

37. Isus je kralj neba i zemlje. "Sjedi o desnu Oca". Pravi pojam o kraljevstvu Kristovu. Naš Kralj!

38. Isus će opet doći. Konac svijeta i sudnji dan. Dovršenje Otkupljenja.

39. Duh Sveti je došao na zemlju. Duhovi. Duh Sveti vodi Crkvu i stoga možemo imati u nju puno povjerenje.

4o. Duh Sveti je treća bož. osoba. Pravi Bog sa svim božanskim odlikama. Dužni smo ga štovati skupa sa Ocem i Sinom. Mi smo hram Duha Svetoga.

41. Crkva je zajednica krštenih. Ona je Kristovo mistično tijelo. Krist glava, mi udovi. Jedinstvo vjere i ljubavi svih kršćana.

42. Crkva je vidljiva zajednica. Krist joj je dao vidljivi oblik: papa, biskupi, svećenici, vjernici. Mi svi smo Crkva. - Svibanj: Marijin mjesec. Naše dužnosti prema Mariji, majci Crkve.

43. Katolička Crkva naviješta nauku Isusovu. Učiteljstvo Crkve i njegova nepogrešivost. Naša misijska dužnost.

44. Crkva vrši Isusovu svećeničku službu.

Preko svojih svećenika prikazuje sv. misu, dijeli sakramente, posvećuje, blagosiva i moli.

45. Crkva nas vodi. Brine se za duhovno dobro vjernika (pa i za tjelesno: Caritas!). Uči nas dobru, odvraća od zla. Zapovijeda, kori i kažnjava ako treba.

46. Katolička Crkva je prava crkva Kristova. On je osnovao samo jednu Crkvu. Znakovi prave Crkve. Sretni smo što smo njena djeca.

47. Mi pripadamo općinstvu svetih. Vojujuća, trpeća i slavodobitna Crkva. Iza Sudnjeg dana bit će samo slavna Crkva.

48. Isus nam oprašta grijehe. Opraštanje nam je zaslužio mukom i smrću. Vlast opraštanja grijeha je predao svojoj Crkvi. Sakramenat pokore.

49. Na sudnjem danu će naše tijelo uskrsnuti. Što je smrt. Posebni i opći sud. Molitva za dobru smrt.

5o. "Odlazite od mene, prokleti, u oganj vječni!" Pakao je kazna za teške grijehe. Paklene muke, vječne.

51. U nebo mogu doći samo čiste duše. Za lagane grijehe se čistimo u čistilištu. Vremenite kazne. Molitva za duše čistilišta.

52. "Dođite, blagoslovljeni Oca mojega!" U raj dolazi tko je bez grijeha i vremenite kazne. Radosti neba su vječne. Potreba milosti. - Naš cilj: Boga uvijek više pozna-

vati i uvijek više ljubiti. Sredstvo: sakramentalni život u milosti. Odluke za praznike.

VI RAZRED OSMOLJETKE

Katekizamsko gradivo ove godine sadrži nauku o sakramentima. Nakon što se je svaki sakramenat obradilo pojedinačno, kateheta induktivnom metodom (od konkretnoga k apstraktnome) vodi đake do pojma milosti. Važno je da spoznaju da milost nije samo pomoć Božja (djelatne milosti), nego još više: život Božji u nama (posvetna milost). Pored milosti katekizandi moraju shvatiti značenje molitve. Ona nije samo dužnost i korist, nego velika čast i sreća: razgovor djeteta Božjeg sa svojim Ocem na nebu. Praktični odgojni cilj: život milosti i molitve po sv. sakramentima.

(Kako će se vidjeti, slijedeći plan pati od formalističkog cijepanja na katekizamske i biblijske kateheze te od ciklič kog načina obrade gradiva).

A. K a t e k i z a m

Sakramenti krsta, pokore i euharistije

(do konca crkvene godine)

1. Crkva nastavlja Isusovo djelo spasenja. Krist je posrednik N. zavjeta, a Crkva nastavlja njegovo djelo. Preko svoga svećeništva ona nam dijeli sv. sakramente.

2. Isus nam daje svoju milost preko crkvenih sakramenata. Sakramenti su djelotvorni znakovi milosti, vrelo nadnaravnog života.
3. U sakramentu krsta primamo božanski život. Prvi i najvažniji sakramenat. Kršćanska čast nas obavezuje na kršćanski život.
4. Svećenik je djelitelj krsta. Obred krštenja. Obnova krsnog zavjeta.
5. U sakramentu pokore dobivamo natrag izgubljenu milost. Značenje i učinci pokore. Priprava za ispovijed.
6. Bog oprašta raskajanom grješniku. Revnost u ispitu savjesti, iskrenost u kajanju, ozbiljnost u odluci.
7. Skrušena i potpuna ispovijed grijeha. Što je ispovijed iz pobožnosti, a što opća ispovijed? Svetogrđe.
8. Kako se ispovijedamo? Ispovjedna praksa.
9. Važnost ispovijedi. Dobročiniteljica čovječanstva. Uvod u samoopažanje, samoodgoj i odgoj karaktera.
10. Crkva nam oprašta vremenite kazne. Potpuni i nepotpuni oprosti.
11. Posljednja večera. Euharistija je žrtva i sakramenat.
12. U misi Crkva obnavlja posljednju večeru. Žrtva: najuzvišeniji način štovanja Boga. Žrtve kod pogana i Židova. Žrtva N. zavjeta.
13. Misa - spomen Muke Isusove. Križna žrtva i misna žrtva: usporedba.
14. Misa je žrtva Crkve. S Kristom, Crkvom

i svećenikom i mi tvorimo jednu žrtvenu zajednicu. Naše učešće na misi. - Misijska nedjelja. Krist Kralj. Svisveti. Dušni dan.

15. Na misi nas Isus hrani. Pričest je hrana duše za vječni život. Primanje pričesti.

16. Isus je uvijek prisutan u oltarskom sakramentu. Čašćenje euharistije (blagoslov, blagdani, poklon).

17. S Crkvom prikazujemo sv. misu. Obredi predmise. Učestvujemo sabranošću, molitvom i slušanjem. Tačan dolazak.

18. Priprava na žrtvu, prikazanje i pretvorba. Naša pretvorba u nadnaravne ljude.

19. U pričesti primamo Tijelo Isusovo. Obredi pričesti i konca mise. Odlazimo na dnevni posao kao djeca Božja.

2o. Živimo s crkvenom godinom. Smisao crkvene godine. Dan Gospodnji. Božićno i uskrsno doba.

B. B i b l i j a

(od Adventa do Uskrsa)

I Sin Božji postaje čovjekom da nas spasi

21. Advenat. Navještenje anđelovo. Marija - majka Božja. Gospini blagdani (Bezgrešno Začeće).

22. Djetinjstvo i mladost Isusova. Rođenje, prikazanje u hramu, poklon mudraca, bijeg, život u Nazaretu, posjet hramu. Božićni blagdani.

II Ivan - preteča Mesijin

23. Geografija sv. Zemlje. Domovina Isusova. Sveta mjesta.

24. Ivan propovijeda i krsti. Krštenje Isusovo. Isus biva kušan u pustinji. Ivan u tamnici.

III Isus naviješta Veselu vijest i okuplja narod Božji

25. Potreba vjere i krsta. Isus otkriva Samaritanki sebe kao Otkupitelja. Duša je vrednija od tijela (Lk. 1o, 38-42).

26. Isus je zakonodavac N. zavjeta. Kršćansko ćudoređe i savršenost. Isus nadopunja Zakon i proroke.

27. Isus sakuplja učenike i apostole. In mundo, non de mundo (Mt. 6,19-24; 25-33). Prava molitva, post i milostinja.

28. Posebni propisi: Živjeti po vjeri (Mt. 7,24-29), čuvati se lažnih proroka (Mt. 7,15), prema drugima blag, a prema sebi strog (Mt. 7, 1-5, Lk. 6,36-38). Nasljedovanje Krista.

IV Svojim čudesima Isus vodi narod do vjere i istine

29. Isus hvali i traži vjeru (Mt. 8,5). Očituje svoje božanstvo u Kani, čudesno ozdravlja ljude. Liječnik duša.

3o. Isus pomaže i tješi. Naim. Vladanje na

sprovodu.

31. Isus obećava euharistiju. Umnažanje kruha. Molitva kod jela.
32. Isus pomaže poganima (Kananejka, Mt. 15, 21) i gubavcima. Obredi kod službe Božje. Isus očekuje zahvalnost.

V Isus propovijeda u slikama

33. Prispodobe o kraljevstvu Božjemu. O sijaču (spremnost srca) i kukolju (na zemlji je zlo i dobro izmiješano).
34. Zrno gorušice, tijesto, sakriveno blago, biser, mreža koja lovi sve ribe, gozba.
35. Slike o životu kršćanina: neplodna smokva, milosrdni Samaritanac, glupi bogataš.
36. Dobar pastir i izgubljena ovca. Rasipni sin. Bog ljubi grješnike.
37. Opraštanje: nemilosrdni sluga. Epulon i Lazar.
38. Radnici u vinogradu. Farizej i carinik.
39. Božje darove umnažati svojim djelima: o talentima i minama. O mudrim i ludim djevicama.

VI Isus poziva učenike na suradnju

4o. Prvi učenici. Ribolov i poziv. "Ribari ljudi".
41. Isus zove Mateja. Izbor dvanaestorice. Apostoli - temelj Crkve. Nasljednici apostola.
42. Isus šalje apostole i učenike. Daje im savjete i proriče progone.

43. Petrovo prvenstvo. Papinstvo.
44. Isus traži od učenika poniznost. Primjer djeteta. Siromaštvo apostola će biti nagrađeno vječnim životom.
45. Uskrsni misterij. Veliki tjedan. Uskrsni blagdani i pričest.

C. O s t a l i s a k r a m e n t i

(do konca školske godine)

46. Sakramenat potvrde nas jača u kršćanskom životu. Postajemo zreli, uzorni, hrabri i apostolski kršćani.
47. Potvrdu dijeli biskup. Obred krizme. Krizmena milost.
48. Bolesničkim pomazanjem se krijepe bolesnici. Potreba i učinci sv. ulja. Naša dužnost prema bolesnicima i prema sebi ako smo bolesni.
49. Svećenički red se prima od nasljednika apostola. Ustanova svećeništva, zvanje, ređenje. Rad svećenika.
5o. Isus je ženidbu učinio sakramentom. Obitelj, roditelji i djeca.
51. Milost je plod Otkupljenja. Božanski život u nama. Važnost milosti za vjeru i život.
52. Bog nas milošću pomaže. Djelatne milosti. Naša saradnja.
53. Crkva blagosiva i posvjećuje: u crkvi, u kući, u svijetu. Sakramentali.
54. U molitvi djeca Božja razgovaraju sa svojim nebeskim Ocem. Smisao, potreba i način molitve.
55. Molimo kako treba. Svojstva molitve.

Moja molitva?

56. Molitvom častimo Boga. Vrste molitve. Glavna svrha molitve slava Božja, a sporedna: naša korist.

57. Milost mora biti u nama plodna. Kreposti su plod milosti. Najveća je ljubav.

Čuvajmo milost na praznicima i kroz čitav život.

VII RAZRED OSMOLJETKE

Glavna tema je kršćansko ćudoređe. Potkrepljuje se biblijskim sadržajem. Metoda izlaganja mora biti pozitivna (poticaj na krepost), nikako negativna (nauka o grijesima). Volja se odgaja za prihvaćanje dobra i volje Božje očitovane u životu Isusovu. Kršćansko ćudoređe se sastoji u nasljedovanju Krista. Gradivo se izlaže po lo zapovijedi Božjih, ali uz naglasak ljubavi kao najveće. Sve treba da je usmjereno na dnevni praktični život mladeži.

K r š ć a n s k o ć u d o r e đ e

1.- "Moja hrana je da vršim volju onoga koji me je poslao". Kristov život (rođenje, rad, smrt, proslava) je bio vršenje volje Očeve. I život kršćanina je isto, u čemu nam je Krist uzor.

2.- Volja Božja je temelj našega života. Bog upravlja zbivanjima u prirodi i

u ljudskom životu. Vršenje volje Božje donosi red u čovječji život.

3.- Mi upoznajemo moralni red u svojoj savjesti. Svaki čovjek ima sposobnost razlikovanja dobra i zla. Odgoj savjesti je dužnost kršćanina.

4.- lo zapovijedi Božjih su temeljno pravilo ljudskog života. One su putokaz sretnom i vječnom životu.

5.- Krist je nadopunio Objavu volje Božje. Propovijed na gori. Moralna svijest je temelj kršćanskog ćudoređa.

6.- Prva zapovijed je ljubav prema Bogu. Bog je vrhovna vrednota i dostojan svake ljubavi. Ljubiti Ga znači vršiti Njegovu volju.

7.- Druga zapovijed je ljubav prema bližnjemu. Svaki čovjek je moj bližnji, pa i neprijatelj. Bratska ljubav je glavna oznaka kršćanina.

8.- Kršćanski život se očituje u dobrim djelima. Dobro djelo je ono koje odgovara volji Božjoj. Zaslužno djelo je ono koje vršimo iz ljubavi prema Bogu i u stanju milosti.

9.- Kreposno živi onaj koji uvijek čini dobro. Krepost je ustrajnost u dobru. Riječ i primjer Kristov su uzor kršćanskog života.

lo.- Grijeh nas odvraća od Boga. Teški grijeh je najveće zlo. Gubitak milosti i zasluga za nebo.

11.- Vjera u Objavu je temelj našega života. Odnos vjere i znanosti. Svojstva katoličke vjere.

12.- Dužnosti prema vjeri. Grijesi proti vje

ri. Kako jačati svoju vjeru.
13.- Ufanje u Boga jača kršćanski život. Što se ufamo. Kršćanska nada pobjeđuje sve teškoće u životu.
14.- Ljubav nas potiče da činimo dobro. Ona je odgovor na Božju ljubav. Najveća krepost i pokretač na dobro.
15.- Jedino Bogu pripada štovanje. Liturgija Crkve je stalno čašćenje Boga. Vanjsko štovanje odgovara ljudskoj naravi. Potreba i dužnost.
16.- Sveci su prijatelji Božji. Ispravno štovanje svetaca se odrazuje u oponašanju njihovih kreposti.
17.- Ime Božje je sveto. Značenje imena. Kako kršćanin štuje ime Božje.
18.- Zavjetima i zakletvom poštujemo veličinu i istinoljubivost Božju. Bit zavjeta. Zakletve i obećanja (nema ni spomena o kletvi i psovki, moja op.).
19.- Dan Gospodnji posvećujemo sudjelovanjem u misnoj žrtvi. Značenje nedjelje i blagdana. Misa je središte.
2o.- Bog traži nedjeljni počinak, ali svet kovanje nije u neradu. Nedjeljni počinak je duhovna i tjelesna potreba. - U Adventu kršćanin ima prigodu da misli na svoj posljednji cilj. Novu crkvenu godinu početi novim žarom.
21.- Bog štiti obitelj, temelj društva. Nazaretska obitelj - uzor kršćanskih obitelji. Dužnosti roditelja, starijih, starješina i djece.
22.- Društveni poredak počiva na Božjem zakonu. Država se brine za vremenito,

a Crkva za vječno dobro ljudi. Katolik savjesno vrši civilne i crkvene zakone. Rodoljublje i bratstvo naroda su spojivi. Priprava na Božić.
23.- Bog traži poštivanje tijela i života. Ljudsko tijelo posvećeno Utjelovljenjem. Božić. Božićni blagdani.
24.- Naš život ima više ciljeve. Dužnosti prema tijelu i zdravlju.
25.- Bog štiti život ljudi. Krist u ljudima. Pažnja prema tijelu bližnjega. Djelo milosrđa. Pravo samoobrane. Ljubav prema životinjama.
26.- Kršćanin se brine više za dušu nego za tijelo. Zadaća i moći duše. Život milosti. Briga za dušu bližnjega. Duhovna djela milosrđa. Srdžba.

J a v n i ž i v o t I s u s o v

VII <u>Nevjerni Židovi se protive Isusu</u>

27.- Isus gospodar hrama. Isusov nastup u Nazaretu. Odbijanje milosti.
28.- Isus gospodar subote. Isus dozvoljava da mu grješnica maže noge.
29.- Isus iscjeljuje slijepca od rođenja, ali Židovi ostaju slijepi.
3o.- Isus gospodar smrti. Židovi odlučuju da ga ubiju.

VIII <u>Isus se pripravlja na svoje otkupiteljsko djelo</u>

31.- Isus kao Mesija ulazi u Jeruzalem i hram. Liturgija Cvjetnice.

32.- Isus i njegovi protivnici: pitanje poreza, tko je "Sin Davidov", najveća zapovijed.
33.- Isus naviješta svoj drugi dolazak. Sudnji dan: ispit bratske ljubavi. Priprava na smrt.

IX Isus nas spašava svojom mukom i smrću

34.- Židovski starješine vijećaju proti Isusu. Juda. Posljednja večera.
35.- Posljednji govor (put k Ocu, ljubav, obećanje Duha Svetoga, jedinstvo, molitva). Proroštvo o Judi i Petru. Getsemani. Hapšenje.
36.- Kod Ane i Kaife. Zataja Petrova. Osuda Židova. Smrt Judina.
37.- Kod Pilata i Heroda. Bičevanje. Baraba. Osuda.
38.- Križni put. Razapinjanje. Smrt i pokop. Ispunjena proročanstva. Križ i misa. Veliki tjedan.

X Isus u svojoj slavi

39.- Uskrsnuće. Petar i Ivan na grobu. Židovi podmićuju stražare. Liturgija Uskrsa.
40.- Isus se ukazuje Magdaleni. Emaus. Potvrda St. zavjeta.
41.- Isus se ukazuje apostolima. Ustanova ispovijedi. Nevjerni Toma. Petar dobiva primat.
42.- Bog je osnivač i branič braka. Sakramenat ženidbe. Priprava na ženidbu. Djevičanstvo.

43.- Naše tijelo je Božji hram. Funkcije tjelesnih organa. Nečistoća blati čovjeka.
44.- Dužnost i pravo rada jesu od Boga. Suradnja na Božjem djelu. Primjer Isusov. Zvanja i sposobnosti. Crkva i radnici.
45.- Bog štiti vlasništvo. Potreba i zadaća vlasništva. Ispravna upotreba vlasništva. Privatno i javno dobro. Povrede vlasništva. Odšteta.
46.- Misija apostola. Uzašašće. Katoličanstvo Crkve. Misije.

XI Apostoli nastavljaju otkupiteljsko djelo Isusovo

47.- Izbor Matijin. Duhovi. Petar nastupa kao glava apostola. Borbe i pobjede prve Crkve.
48.- Bog ljubi istinu. Govor treba da služi istini. Važnost istinoljubivosti. Tajna.
49.- Bog traži da čuvamo svoju i tuđu čast. Grijesi protiv časti. Dužnost zadovoljštine.
50.- Isus je dao Crkvi zakonodavnu vlast. Crkveni zakonik. 5 glavnih crkvenih zapovijedi. Crkvene kazne.
51.- Pozvani smo na savršenost. Evanđeoski savjeti. Redovnički stalež, Put k savršenstvu.
52.- Bog hoće da sveto živimo. Bog je svetost. On je izvor i uzor naše svetosti.
53.- "Budi vjeran do smrti i primit ćeš vi-

jenac života". Svijet neće biti uništen, nego usavršen. Nova zemlja i novo nebo.
(Rascjepkanost ovogodišnjeg gradiva je suviše očita da bi na nju trebalo upozoriti.)

VIII RAZRED OSMOLJETKE

Za VIII razred Plan predviđa tri odsjeka. U prvome se pregledno iznose temeljne katoličke istine. U drugome se obrađuje povijest Crkve, pri čemu je glavno kod mladeži probuditi osjećaj odgovornosti za sudbinu vjere. Treći dio obuhvaća aktuelni i svagdanji život mladog kršćanina. Suočava ga s glavnim životnim problemima i predočuje mu važnost milosnog života. Odgojni cilj je jasan: formiranje osvjedočenog i dosljednog kršćanskog mladića i djevojke.

I T e m e l j i v j e r e

1.- Religija. Njezin korjen u naravi čovjeka. Dolazi od Boga i vodi Bogu. Uređuje i zemaljski život.
2.- Bit Božja. Konačna svrha ljudskog života. Upoznavanje Boga.
3.- Sveto pismo St. i N. zavjeta sadrži jedan dio Božje objave. Usmena predaja također. Crkva je nepogrešiva tumačiteljica Objave.
4.- Isus Krist, pravi Bog i pravi čovjek. Spasiteljska uloga Isusova. Trebamo ga poznavati, ljubiti i slijediti.
5.- U Crkvi djeluje Duh Sveti. Članovi smo

Crkve po krštenju i dužni smo raditi za kraljevstvo Božje kršćanski živeći.
6.- Bog je svrha čovjekova života. Poziv na vrhunaravni život. Stvorenja nisu cilj nego sredstva.

II P r o ž i v l j e n a v j e r a

(Crkvena povijest)

Crkva se bori za svoj opstanak

7.- Život prvih kršćana u Jeruzalemu.
8.- Crkva u Jeruzalemu progonjena.
9.- Crkva se obraća i poganima. Petar i Kornelije. Pavao apostol naroda.
10.- Progon Crkve u rimskom carstvu. Junaštvo mučenika.
11.- Crkva stiče slobodu. Konstantin.
12.- Crkva se bori za čistoću nauke Isusove. Hereze i crkveni oci.

Crkva osvaja Evropu

13.- Redovnici kao vjerovjesnici i prosvjetitelji.
14.- Naša domovina postaje kršćanska. Sv. Severin i crkva u Austriji.
15.- Evropa se krsti: Germani, Slaveni i Mađari.

U srednjem vijeku Crkva ujedinjuje sve narode u jednu obitelj

16.- Crkva strada od Islama i crkvenog raskola (Bizant).
17.- Crkva se bori za svoju obnovu. Grgur VII.

18.- Cvat kršćanskog života u srednjem vijeku: život, karitas, nauka, umjetnost.
19.- Crkva u Austriji. Babenbergovci. Leopold III.

Crkva rastrgana krivom reformom bori se za pravu reformu

20.- Uzroci i razvoj Luterova pokreta.
21.- Posljedice protestantizma. Sekte.
22.- Nutarnja obnova Crkva. Tridentinski sabor. Hijerarhija. Sveci.
23.- Procvat katoličke vjere u Austriji. Sv. P. Kanizije piše Katehizam u Beču.

Crkva osvaja svijet

24.- Crkva kristijanizira novootkrivene krajeve. Misije.
25.- Opasnost od Turaka. Kršćanski život u Austriji u 17. i 18. st. Barok.

Crkva se bori proti zabludama novoga doba

26.- U borbi proti premoći države. 18. i 19. stoljeće. Prosvjetiteljstvo, apsolutizam, francuska revolucija.
27.- Bl. Kl. M. Hofbauer borac proti vjerskoj ravnodušnosti u Austriji. Novi sveci.

Crkva, lišena vanjske moći, posvećuje se svome poslanstvu

28.- Propast crkvene države. Pio IX. Prvi vatikanski sabor.
29.- Leo XIII socijalni papa: "Rerum novarum".

30.- Pio X euharistijski papa.
31.- Pape rade za mir. U prvom i drugom svjetskom ratu.
32.- Ivan XXIII papa jedinstva. II vatikanski sabor.

III Vjerski život danas

Milosni život kod kršćana

33.- Katolik živi u Bogu i od Boga. Milost izvor nadnaravnog života. Kreposti snaga kršćanskog života.
34.- Molitva razgovor s Bogom. Sve religije poznaju molitvu. Katolicizam pogotovo.
35.- Euharistijska žrtva temelj katoličkog bogoslužja. Kristova žrtva prisutna u misi. Sudjelovanje na misi časna dužnost katolika.
36.- Pričest hrana duše. Sastavni dio mise. Dužnost i način pričesti.
37.- Savjest putokaz kršćanskog života. Bog vodi čovjeka po njegovoj savjesti.
38.- Odgoj karaktera u sakramentu ispovijedi. Značenje i potreba pokore.
39.- Božje zapovijedi put kršćanina. Socijalnino značenje Dekaloga.

Kršćanin i zajednica

40.- Nedjelja kršćanina. Misa je bitna, ali ne jedina dužnost. Dan Gospodnji.
41.- Obitelj osnov Crkve i Države. Zadaci obiteljskog života.
42.- Crkva i država. Katolik ne pripada samo zemaljskom kraljevstvu.
43.- Crkva i vjernici. Laički apostolat. Katolička akcija.

44.- Istina i pravda temelji društva.

Kršćanin i život

45.- Vrijednost života. Ispravno poštivanje života.
46.- Muškarac i žena se popunjuju. Seksualni odgoj.
47.- Ženidba temelj obitelji. Dužnosti supruga i roditelja.

Kršćanin i privredni život

48.- Radom i čovjek stvara. Božja zapovijed o "podlaganju zemlje".
49.- Zvanje i izbor zvanja. Staleške dužnosti.
50.- Vlasništvo. Privatno i zajedničko.

Kršćaninov dan

51.- Dnevne dužnosti. Potreba radosti. Naravni i nadnaravni izvori radosti.
52.- Kršćanin i bol. Izvor i značenje boli. Pobjeda nad boli.
53.- Upotreba slobodnog vremena. Vrijednost vremena.

Kršćaninova smrt

54.- Priprava na smrt. Priprava na polazak u vječnu domovinu.
55.- Smrt vrata u vječni život. Smisao smrti. Život vječni.

Dodatne kateheze:

- Došašće: trostruko došašće Isusovo (u vremenu, u milosti, na sudnji dan).
- Božićno vrijeme. Početak Crkve. Život s Crkvom.

- Korizma. Smisao i način pokore. Askeza.
- Uskrs. Otkupljenje. Kako sudjelujemo u otkupiteljskom djelu Kristovu.

POLITEHNIČKI TEČAJ

Od 1. rujna 1966. u Austriji se uvađa tzv. "politehnički tečaj". Trajat će godinu dana, a pohađat će ga svršeni učenici osmogodišnje škole, dakle bit će kao neki IX razred osmoljetke. Zasada je tečaj dobrovoljan, jer ima pokusni karakter. Učevno gradivo će se odnositi na životne, socijalne, tehničke i privredne probleme mladeži. Osobita pažnja bit će posvećena pitanju zvanja i profesionalne sposobnosti.

Austrijski katehete su već pripravili plan i za ovaj tečaj. Kao glavni odgojni cilj Plan preporuča razvijanje osjećaja osobne odgovornosti mladića u odnosu na vjeru, Crkvu i svoj poziv. Da se to postigne, tečajac u ovoj godini treba da konkretno upozna Kristova rješenja svih životnih problema, da odnosna rješenja primjeni na svoj život (osobito sakramentalni) i da upozna sve savremene brige svoje Crkve. Otuda trostruka razdioba gradiva.

I Biti kršćanin znači nasljedovati Krista

1.- Ja sam kršćanin. To sam postao u sv. krstu milošću vjere. Krepost vjere.
2.- Tko je Krist? Povijesna opstojnost Krista.
3.- Sv. pismo N. zavjeta najvažniji izvor

poznavanja Krista. Vjerodostojnost Sv. pisma.

4.- Usmena predaja nadopunjuje i potvrđuje Sv. pismo. Važnost predaje.

5.- Sv. pismo u Katoličkoj crkvi. Kako se njime služe kršćanske askete.

6.- Isus je poslanik Božji. Bog i čovjek. Naviješta nam Oca i šalje Duha.

7.- Isus nam očituje slavu i poruku Očevu. Bog je naš otac.

8.- Ličnost Isusova. Njegove vrline i kreposti.

9.- Isus kao član ljudskog društva. Član obitelji i svoga naroda. Čovjek, radnik, patnik.

10.- Propovijed na gori program Božjega kraljevstva. 8 blaženstva. Pravilna uporaba zemaljskih dobara (I blaž.) i pravednost (IV blaž.).

11.- Boli i radosti ovog života su prolazne (II blaž.). Svojim vladanjem ne smijemo zagorčavati život bližnjega (III i VII blaž).

12.- Dobrota i milosrđe prema iskrnjemu (V blaž.), čistoća misli, riječi i djela (VI blaž.).

13.- Hrabrost u ispovijedanju vjere. Junaštvo u progonima (VIII blaž.).

14.- Dužnosti mladog kršćanina u dnevnom životu. "Sol i svjetlo", primjer.

15.- Zapovijedi Božje treba vršiti iz kršćanskog osvjedočenja. Pravi smisao pojedinih zapovijedi.

16.- Kršćanska ljubav kulminira u ljubavi prema neprijatelju. Kristova nauka i primjer.

17.- Brat u nevolji. Djelotvorna ljubav. Karitativni rad Crkve (bolesnici, starci, siromasi, nerazvijene zemlje, graditeljski redovi itd.).

18.- Značenje posta. Način i korist. Savremeni postovi.

19.- Briga za budućnost bez tjeskobe. Providnost. Rad i molitva.

20.- Kršćanski životni stav: vjera, ufanje, ljubav, bogoslužje. Ljubav prema Bogu se provjerava u ljubavi prema bližnjemu.

II <u>Život u Bogu po sakramentima</u>

21.- Isus se žrtvuje za ljude. Vrhunac njegove muke: "Bože moj, zašto si me ostavio?"

22.- Isusova zadovoljština: potreba zbog naše nesposobnosti da zadovoljimo pravdi Božjoj. Isusov posluh otkupljuje naš neposluh.

23.- Krist nam zaslužuje milost svojim životom, mukom i smrću. Po njoj sudjelujemo u božanskom životu i primamo snagu za vršenje volje Božje.

24.- Milost i pomirenje dobivamo u sv. krštu prvi put, a poslije samo u ispovijedi.

25.- Euharistija hrani božanski život u našoj duši. Žrtva mise i sakramenat pričesti.

26.- U krizmi nas Duh Sveti čini zrelim kršćanima. To treba očitovati djelima.

27.- Svećenički red i ženidba su socijalni sakramenti. Na njima počiva Crkva i država.

28.- Bolesničko pomazanje pomoć u bolesti i smrti. Primiti na vrijeme.
29.- Molitva je u prvom redu poklon Bogu. Potrebna je također zahvalna, pomirbena i prosna molitva.

III Rad Crkve i njezin odnos prema drugim vjerama

30.- Isus živi u svojoj Crkvi. Ona je Otajstveno Tijelo Kristovo. Krštenici su njegovi udovi i narod Božji.
31.- Krist je osnovao vidljivu Crkvu. Ona počiva na Petru, čiji je nasljednik papa. Biskupi nasljednici apostola. Crkva je jedna, sveta, katolička i apostolska.
32.- Apostoli šire Crkvu. Prvi kršćani. Širenje kršćanstva.
33.- Današnje ustrojstvo Crkve. Papa i biskupi. Kolegijalitet. Rimska kurija.
34.- Biskupija se dijeli na župe. Župnik pomoćnik biskupa. Vjernici su dužni (po krstu i krizmi) da sudjeluju u životu župe i Crkve.
35.- Isus je svoju učiteljsku, pastirsku i svećeničku službu ostavio Crkvi.
36.- Crkva je učiteljica. Papa i koncili. Nepogrešivost Crkve i pape. Enciklike i pastirska pisma.
37.- Crkva rješava savremene probleme. Socijalne enciklike Lava XIII, Pija XI i Ivana XXIII.
38.- Ženidbena pitanja je rješavao Pio XI i Pio XII. Brigu Crkve za mir je izložio Ivan XXIII (Pacem in terris).

39.- II vatikanski Sabor. Saziv, pripravne komisije i nacrti (Sheme).
40.- Rad Koncila i njegove odluke.
41.- Crkva vrši svećeničku službu po svojim svećenicima. Liturgija, sakramenti, crkvena godina.
42.- Pastirska služba Crkve. Brine se za vremenito i vječno dobro vjernika. Vjernici podupiru Crkvu moralno i materijalno.
43.- Crkveni redovi. Evanđeoski savjeti. Mnogostruki rad redovnika.
44.- Kontemplativni redovi imaju posebnu važnost. Slave Boga molitvom, bogoslužjem i pokorom.
45.- Crkva i odijeljena braća. Kako su nastali raskoli. Što nas spaja i razdvaja.
46.- Crkva i židovski narod. Isus i apostoli bijahu židovi. Spor židovskih starješina s Isusom. Kršćanstvo i židovstvo.
47.- Crkva i Islam. Postanak islama. Odnosi u prošlosti i sadašnjosti.
48.- Crkva i pogani. Najvažnije poganske religije. Put do Krista.
49.- Moja odgovornost u Crkvi. Ono što sam od nje dobio treba da dadem i drugima. Što mogu učiniti u svojoj okolini, domovini, i svijetu?

IV Dodatne kateheze

- Dan zaštite životinja (4. X). I životinje su Božja stvorenja. Njihova korist. Postupak prema njima.
- Dan Ujedinjenih naroda (24. X). Zadaća

i uloga UN-a. Odgovara ciljevima Crkve. Međunarodna pravda i mir.
- Dan zastave (26. X). Zastava je simbol jedne ideje, jedne nacije. Patriotizam i građanske dužnosti.
- Svjetski dan štednje (31. X). Štedljivost pomaže pojedincu i društvu. Kroz našu štednju mogućnost pomaganja bijednika.
- Tjedan antialkoholizma (studeni). Alkohol škodi duši i tijelu. Moj odnos prema alkoholu?
- Svjetska molitvena oktava (18-25. I). Isus hoće 1 stado i 1 pastira. Rad oko ujedinjenja kršćana.
- Dan sportaša (Sedamdesetnica). Crkva i sport. Bavljenje sportom može biti služba Bogu.

Dan rada (1. V). Blagdan sv. Josipa Radnika. Crkva priznaje pravo radnika. Smisao rada.

Barem dva sata posvetiti pripravi za ispovijed i pričest.
- Oprost s učenicima, polazak u život. Život prožet vjerom. Staleške dužnosti su vjerska obaveza. "Nikad dovoljno ne znamo" vrijedi za svako područje znanja, pa tako i vjerskoga. Daljnje vjersko obrazovanje.

+++++++

Donoseći ovdje austrijski vjeronaučni Plan za niže škole nemam namjere tvrditi da je savršen i univerzalno primjenljiv. Kao svako ljudsko djelo ima i on svoje manjkavosti. Ali ipak je veoma zanimljiv, jer nam otkriva način kako naši kulturni susjedi, s bogatom katoličkom tradicijom, zahvaćaju u tešku katehetsku problematiku. Na njemu će naši vjeroučitelji mnogo toga naučiti i obogatiti se novim idejama i iskustvom.

U postavljanju religioznih i odgojnih ciljeva je austrijski Plan doista uzoran. U konkretnom razgrađivanju vjeronaučne materije nije uvijek sretne ruke. To je i razumljivo. Uvijek je lakše teoretizirati nego ostvarivati. Tako je npr. izvrsno zadan cilj I razredu: "pozitivno religiozno vrednovanje sredine pod vodstvom crkvene godine". Sjajno! No u gradivnoj razradi upada u preveliku opširnost i pretežak je za početnike. Plan za VIII razred je također veoma uspio, ali mu je nedostatak rastrganost gradiva. Najuspjeliji je plan IX razreda (politehnički tečaj). Vrlo je praktičan (mladenački životni problemi), aktuelan (savremeni život Crkve) i sadržajno pozitivan (blaženstva). Jedino, možda, nije trebalo posvetiti onoliko prostora toliko već puta obrađenoj sakramentologiji.

Planovi su općenito preopširni (osobito za I i III razred), ali ne toliko za austrijske prilike,koliko za naše. Daleko veća im je pogreška, međutim, ciklički sistem obrade gradiva. Premda se Plan nikada i nigdje ne poziva na ciklizam kao vjeronaučnu metodu, u praksi je ipak njegov rob. Nastojeći pod svaku cijenu spasiti integritet gradiva djeluje ubitačno na psihologiju katekumena. Daleko veći bi se uspjeh postiglo pružajući djeci svake školske godine novi vjeronaučni program i gradivo, dapače i udžbenik (ako je moguće).

Tako bi se ne samo očuvao nego i povećao interes učenika, a potrebita opetovanja, proširivanja i produbljivanja bi se mogla izvesti uzgredno i prigodno (što vještom katehetinije nikada teško). Ciklički sistem pogoduje u stvari didaktičkom materijalizmu.

Čudno je da izneseni austrijski Plan nije znao izbjeći nejedinstvenost i rastrganost gradiva, osobito u nekim razredima (IV, VI, VII). Pogotovo djeluje nelagodno odvajanje katekizamskih i biblijskih jedinica unutar iste godine (VI i VII razred), što je metodološki i sadržajno neprikladno. Šteta je također da biblijska povijst nije posebno i sustavno dana, već samo kao podloga dogmatike. Povijest spasenja zaslužuje veću pažnju, nego što joj je dana. Da se je kroz jednu čitavu godinu obrađivao St. zavjet (npr. u II razredu), a kroz drugu Novi (npr. u III razredu), ne bi zbog toga nimalo trpjela njihova povezanost, a niti primat evanđeoske Objave. Upućenost St. zavjeta na Novi dade se lijepo izvesti bez potrebe da se oni zbijaju u jedincati - a k tome preuski - programski okvir.

No uza sve svoje nedostatke, austrijski vjeronaučni Plan je vrijedno djelo i primjeran pokušaj katehetskog planiranja. Zaslužuje našu punu pažnju. Nije rađen za naše prilike, vodi računa prvenstveno o specifičnim uvjetima austrijskog vjerskog života - što je uostalom njegova bitna odlika - ali je značajan i poučan također i za naš katolicizam. U sebi sadrži mnoge općenito vrijedne elemente.

Bez ikakve sumnje on može biti putokaz i nadahnuće svakom našem kateheti.

PS (Ovaj referat nije održan na katehetskom sastanku u Splitu 1965.)

Don Živan Bezić

Sa str. 179.

didaktičko-katehetska načela.

Stručni inspektor E. J. Korherr u svome zaista stručnom članku opisuje psihološko-pedagoške...

KATEHEZA I ŽIVOT

"Nije važno -
imaš li svoje znanstvenike.
Važno je -
imaš li svoje sljedbenike!
Neka bude riječ kazana
jednostavna i velika
kao jabuka
sa zametkom budućih stabala u sebi".

(Jabuka... - Jevtušenko)

Krist kateheta

Rečeno je:"Dok su obale u svađi vode će mirno proticati". Samo letimičan osvrt na Kristovu katehezu bit će nam dovoljan, da shvatimo, kako Kristova kateheza nije bila izdvojena iz života.

Gledajmo Ga gdje sjedi na Jakovljevu zdencu i razgovara sa Samaritankom, bičem goni trgovce iz hrama, apostolima govori da se čuvaju kvasca farizejskog, sakuplje nom narodu na Gori govori o blaženstvima ... a svugdje čini djela milosrđa.

Ne osniva rabinsku školu u kojoj će se Njegova nauka proučavati, ne piše uče ne knjige, koje bi pokoljenja trebala čitati, iako nije bio nepismen. Ta znamo da je u zbornici narodu čitao Izaiu, a zapisano nam je, da je jednom i pisao,

ali samo po pijesku. Kao da je htio, da ta slova ljudske stope pogaze i prašinu vjetar odnese.

A o čemu je govorio?

O ljubavi kojom Bog ljubi čovjeka, ko ja je tako velika, da je i Sina svoga dao da umre za čovjeka, o čovjeku, koji treba da ljubi Boga i brata čovjeka, o kraljevstvu Božjem, kraljevstvu ljubavi, koje će u crkvi biti vječno prisutno ljudima....

Nama je sve to poznato, a ipak nas to treba podsjetiti.

Povijesni osvrt

Od prve kateheze, kojom su apostoli poučavali-odgajali prve kršćane, a neke su od tih do danas ostale sačuvane u Evanđelji ma, do današnje pouke iz vjeronauka, kateheza je prošla dugi razvojni put.

U početku izrasla iz života i uvijek prisutna u životu, i sama je u sebi nosila život.

Organizacijom crkve ona sve više i vi še i sama biva organizirana sustavno i sis tematski, sve više dobiva propisani oblik, sve manje biva spontana i neposredna.

U sukobu s poganskom filozofijom kršćanstvo osjeća potrebu sistematske obrade vjerskih istina. Zato dolazi do "pokrštava nja" starih filozofa i filozofija malo po malo postaje temelj katehetskog izlaganja. Na području sistematike i preglednosti u Sumama srednjeg vijeka postignut je vrhunac.

Razvojem školstva dolazi do predmetne nastave i jedan od predmeta, koji se preda

je u školi biva vjeronauk.

Tu sada nastupa najveća kušnja za kate hezu!

Težište kateheze se postavlja na spoznajno područje, pa se vjerska pouka u školama predaje razparčana na dogmatiku, moral ku, liturgiku, Sv. pismo, apologetiku, povijest crkve i to tako, da se u pojedinoj godini temeljito obradi po jedan predmet, da bi se tako što temeljitije proučila vjera. U svemu kateheza postaje ravna svjetovnim predmetima. Služi se istom metodikom, na isti način organizira sat, profesori makar bili svećenici, samo su službenici škole, iste ocjene, isti ispiti...

Ipak je u najnovije vrijeme zapaženo nastojanje, da se kateheza vrati bliže svom biblijskom izvoru, uvodi se sve više biblij skih tekstova... S druge strane, kateheza sve više postaje liturgijska.

Kateheza danas kod nas

Kod nas danas vjeronauk nije više škol ski predmet (hvala Bogu što je tako). Ipak se veoma malo promijenilo od onoga "klasičnog" tipa predavanja vjeronauka.

Sartr je rekao. da je napredak djelo nezadovoljnika. A tko od nas može biti zadovoljan statističkim podacima, koje je do nio Glas koncila o pohađanju vjeronauka u Zagrebu?

Ni davao više ne vodi mnogo računa o nama, jer ni mladež ne vodi dovoljno računa o nama. Možda se može reći, da ona jednostavno ne računa s nama. Ja ne optužujem nikoga i sklon sam vam ispričati priču

iz Kafkinog Procesa. Tamo je Josef K. osuđen od nepoznatog sudišta za nepoznati zlo čin i pogubljen kao pas. Ne zanimaju me ni zločinstva, ni sudišta: Zanimaju me samo smrti nevine mladeži, njihovi moralni pado vi, njihova lutanja i nemiri, i htio bih da im zajednički pružimo ruku i da ta ruka bude ruka Kristova!

Nedostatci naših kateheza

Iznijet ću samo neke nedostatke naših kateheza iako ne mislim, da su ovo jedini i da su kod svakog katehete oni zastupani.

a/ S obzirom na ciljeve: Cilj kateheze nije vjeronaučna spoznaja, već kršćanski život, jer je spoznaja samo sredstvo! Zato treba da kateheza djeluje na čitavog čovjeka, na njegov ra - zum, volju i osjećaje, da izgradi njegov karakter.

b/ S obzirom na program Uza sva nastojanja da se program tako izvede, da bude psihološki opravdan u tome se nije uspjelo, jer se je pošlo s pogrešne postavke, da treba strogo razdijeliti podru čja: dogmatiku, moralku, apologetiku... i tako ih odjelite predavati. Ovdje se može ispričati klasičan Sprangerov primjer o visekciji žabe: "Tko razreže žabu, upozna njenu unutarnju građu, a razmišljanje i fiziološke funkcije njenih organa. No on ne smije očekivati, da će moći ponovno sastaviti dijelove i iz njih stvoriti živu žabu". Isto je tako teško vjerovati, da će kateheta od npr. liturgijskih propisa moći stvo-

riti potpuni religiozni doživljaj. S druge strane zar ne opažamo apsurd, da jedna djevojka ili mladić moraju čekati svoju osamnaestu godinu, da im tamo kateheta možda samo kroz jedan vjeronaučni sat nešto stidljivo reče o ljubavi. Zar netko od vas može narediti svome srcu da čeka, neka ne kuca.

c/ Udžbenici Što se tiče udžbenika za srednje škole, njih skoro uopće nemamo. Ono što imamo, to su mali kompendiumi priručnika teoloških fakulteta. Oni su stoga zločinački atentati na svijet mladeži! Oni su suhi do grozote, plaše poput vuko - dlaka, nezanimljivi poput otrcanog komada odjeće... Prestat ću sa nabrajanjima nedostataka suvremenih naših kateheza, jer se od napada na zlo ne može živjeti, i pokušat ću nešto više reći o tome, što bi trebalo učiniti da naša suvremena kateheza bude bliža životu, suvremenija, zanimljivija, efikasnija...

CILJEVI KATEHEZE

U "Vječnom smješku" Pär Lagerkvist opisuje nemirnu povorku ljudi, žena i djece, kako beskrajnim prostranstvom svemira idu tražeći Boga i nakon dugog, beskrajno dugog puta, nalaze starca kako u maloj kolibi uz slabu svjetiljku pili drva. Pitaju ga, da im objasni smisao života i patnje, da im objasni smučenost i sumnju u duši, tu čežnju u duši koju nitko ne može zadovoljiti,... i još štošta toga.

Kateheza nam mora na sve to odgovoriti. Ona mora uznemiriti čovjeka, otvoriti ga, probuditi u njemu usnulu ljubav, raširiti mu granice slobode, učiniti ga čovjekom-osobom čovjekom, koji neimarski zida most do Boga, i učiniti Boga ciljem i svrhom ljudskog života.

Kateheza mora biti i vječni postupak preko kojeg Krist dolazi među ljude, ona mora biti vječno utjeljovljenje, vječno pobožanstvenjenje čovjeka. A Krist je osobna ljubav Očeva iskazana čovjeku, vjenčanje Božje i ljudske naravi u krilu Marijinu, prototip-praslika kojoj treba da teži svaka stvorena osoba, počovječeni poljubac Božji čovjeku i pobožanstvenjeni poljubac čovjekov Bogu. Cilj je kateheze, da sve to ostvari u dinamici ljudskog života. Preko kateheze Krist mora biti utjelovljen u svakoj ljudskoj osobi. Čovjek-osoba treba da živeći u crkvi živi Krista. Kateheza tako biva škola života.

Da bi se ovi ciljevi ostvarili treba računati i sa zakonima života!

Zakoni života Rilke je plakao zbog činjenice, da u životu nema razreda za početnike... Zar i nas ne bode u oči paradoks, da su otvoreni mnogi fakulteti, a da nemamo fakulteta, koji bi trebao da nas uči životu.

U neživu prirodu utisnuti su vječni i nepromjenljivi zakoni i po njima se elektroni nalaze u svojim energetskim stanjima, atomi spajaju u molekule, molekule u kristale... U živoj prirodi nalazimo biljke, kako nepogrešivo rađaju sebi slične i reklo bi

se bez napora... U životinjskom carstvu nailazimo na instinkte te još nerazjašnjene čudne upravljače života. A za čudo, čovjek, taj vrhunski produkt avanture protoplazme, gospodar i kruna prirode, lišen je instinkta (barem u većini), i prepušten samome sebi. On je stvoren kao slika Božja, da u vječnom preslikavanju toka ljubavi Božje nađe svoj smisao. Njemu je povjeren zadatak, da stvara prirodu i sebe i tako nastavi stvaralačko djelo Božje. On mora biti vječno prisutan u prirodi, kao melodija u kompoziciji. Već površna analiza otkriva, da je čovjek f u n k c i j a slobode i ljubavi. Razum, volja i osjećaji samo su elementi tih vodećih svojstava.

- Sloboda, koja ne bi imala svoj sadržaj, bila bi puko ništa. Zato je apsurdno Sartreovski definirati čovjeka kao slobodu.

- Definirati čovjeka kao ljubav i to je malo. Da bi ljubav stvorila osobu, ona mora imati jednu dimenziju neizmjernosti. Kod Boga ljubav je neizmjerna u aktualnosti svoje egzistencije. Zato se Boga ispravno može definirati kao LJUBAV.

- Kod ograničenih bića ljubav može proizvesti osobu samo u tandemu sa slobodom. Taj susret slobode i ljubavi u čovjeku najdublji je misterij života. On stvara osobu!

Sva lutanja i nemiri čovjekovi mogu se shvatiti kao zanjihanost čovjeka između slobode i ljubavi. Samo jedno čovjek ne smije učiniti: bojeći se nemira i lutanja ne smije zaustaviti životni tok. Lijepo istočnjak pjeva:

"Htjedoh sačuvati rijeku
da bude samo moja,
i podigoh branu na rijeci.
Ali jao, presahnu rijeka".

Da bi čovjek mogao posjedovati svoj život, on taj život mora živjeti.

Pred nas se sada nameće jedan preteţak problem: kakve odnose ima čovjek prema prostorno-vremenskom kontinuumu u kojem je primoran da živi?

U Kazancakosovu roamnu: "Doživljaji Aleksisa Zorbasa" Zorbas, taj dionizijski heroj našeg vremena, priča svoj susret s nekim starcem, koji sadi voćku:

- "Hej, djede! poviče. - Ti sadiš bademovu voćku?

On se sagnut okrene prema meni i reče:

- Eto, moj sinko, ja ti to radim da bi bio besmrtan!

A ja - odgovorih mu - radim tako kao da me svakog trenutka očekuje smrt!"

Predaleko bi nas odvela analiza prostorno-vremenskih odnosa, zato ću spomenuti samo ono što mislim, da je najvažnije. Sloboda, koju čovjek posjeduje ne realizira se samo u trodimenzialnom kontinuumu prostora, ona nije samo trodimenzionalna, ona ima i četvrtu dimenziju vremena. Sloboda doživljava svoju fiksaciju, svoje ostvarenje u vremenskom toku. Čovjek slobodno traje. On živi!

Svi ovi zakoni života ne smiju biti zanemareni u našim katehezama. Uvijek moramo imati pred očima, da moramo postići maksimum razvoja ličnosti, osobnosti; ma-

ksimum slobode i ljubavi; maksimum angaži-
ranosti, utjelovljenosti u vremenu!

Psihološki zakoni mladenačkog razvoja

Da ne bi pogrešnom metodom pristupili ostvarenju saživljavanja ciljeva kateheze i životnih zakona, moramo poznavati i psihičke zakone mladenačkog razvoja. Sve to da ne bi životu smetali. Čujmo Pasternaka: "Kako se životu može smetati? Evo kako. Povjerili se drvetu briga o njegovom vlastitom rastenju, cijelo će drvo izrasti u izdanke, ili će otići sasvim u korjen, ili će se potrošiti na jedan list, zato će zaboraviti na svemir na koji treba da se ugleda, i proizvodit će jednu stvar od tisuće, počet će u tisućama proizvoditi jedno te isto!" (Djetinjstvo L.) Znam da je teško u skupu motiva, koji isprepliću naš život odvojiti osnovni motiv. U kompoziciji života samo umjetnik može odvojiti melodiju, jer život često svoje staze splete u takav čvor, da ni jedna od njih ne može razabrati svoj pravi nastavak i kraj. Život ne podnosi usamljene niti, već ih spliće u cjeline poput slijepog pauka, koji svoje mreže plete na bezbroj svrhovitih načina, no za neuspjele zaplete ne smatra se odgovornim i prepušta ljudima da se raspetljaju sami. Zato je potrebno pobliže upoznati psihološke zakone razvoja.

Dijete

Vremenski period od rođenja, pa do oko 14-te godine nazivamo djetinjstvom. U toj dobi ljudskog života čo-

vjek je istraživač. On otkriva okolni svijet i samoga sebe. Dijete pita u nedogled. Djetetu je život igra. Ali te igre i pitanja imaju otkrivalačku i stvaralačku ulogu, oni su priprema za život. Dijete je egoista. Ono čitavi svijet doživljava kao ljubav, koja je njemu upućena. Zato će i karakter budućeg čovjeka ovisiti o načinu i količini ljubavi, kojom su ga obasipali okolina i roditelji. Zato dijete mora spoznati i doživjeti Boga, kao dobrog oca, koji ga ljubi.

Pubertet

Dolazi kao oluja, nenadano, poslije jednog kraćeg perioda zatišja... To je najveća revolucija koja se događa u razvoju ljudskog bića. Dječak i djevojčica tada odjednom postaju nešto drugo, oni drukčije vide, oči su im se promijenile, srce im se promijenilo. Oni sada spoznaju, da i drugi ljudi imaju srce, oni sada svojom ljubavlju počnu stvarati druge. Ta ljudska osoba biva obasjana suncem ljubavi. Sada Krist mora doći čovjeku kao brat! Tu ulogu mora ovdje izvršiti kateheza.

Postpubertetsko doba je prožeto sumnjama i oduševljenjima, ovisno o tome u kom se smjeru razvija ljubav.

Mladić i djevojka

U zadnjim godinama srednje škole i u prvim godinama fakulteta pred mladićem i djevojkom otvara se još jedan novi svijet. Tu se pred njima pojavljuju zakoni razvoja prirode i društva. Čovjek tu treba da uklopi svoju osobu u cjelinu svemira.

Vjera poprima sasvim drugi oblik, ona je manje čuvstvena, više kontemplativna i sama u sebi problematična. To je doba formiranja nazora na svijet.

Naša mladež Postavlja se sada pitanje, da li današnji huligani, stiljige, tenijdžersi, crne bluze... imaju još nečeg karakterističnoga, po čemu se razlikuju od mladeži prošlosti? Razlike postoje, ali one potječu ne direktno od mladeži, već od današnjeg načina života, koji samo u njima nalazi svoj vjerni odraz.

Mladić prošlosti molio je mjesec, da bude svjedok njegove ljubavi, a današnji mladić čita o astronautima, koji se spremaju da pođu na mjesec. Malo je danas mladića i djevojaka, koji ne pohađaju školu, svatko sluša radio, kina su puna mladeži, plaže su pune kupača, vlakovi turista, ... Sve je u pokretu, ples je postao ritmika životnog nagona. Istina je da se današnjoj mladeži priča o ratu, ali ona rat nije iskusila na svojoj koži, ona ne zna što je glad... Samo je jedna stvar ostala nepromjenjena - i danas se umire.

OTUĐENJE DANAŠNJE MLADEŽI OD CRKVE POSTAJE SVE VIŠE ČINJENICA

Pitamo se, da li je do toga moralo doći? Pojam otuđenja je viševalentan. Otuđenje može nastupiti ondje, gdje inače postoji stvaralačka oplodnja. Kad ta uzajamna stvaralačka oplodnja popušta, tada nastupa otuđenje. Čovjek je toliko velik, da svaki njegov susret može roditi stvaralaštvom.

Susret čovjeka sa prirodom stvara tehniku i civilizaciju, ali i priroda djeluje na stvaranje čovjeka. I Marks je imao djelomično pravo: i ruka je stvorila čovjeka. O otuđenju na ovom nivou razmišlja ekonomika. Susret čovjeka sa čovjekom također je stvaralački. Svi smo mi svjesni, da su nas stvorile i tuđe oči, i tuđe misli zamislile i tuđa ljubav grijala... I ovdje može nastupiti otuđenje: čovjek čovjeku može postati pakao!

Treći stvaralački susret je susret čovjeka s Bogom. Mi Boga ne stvaramo, ali Bog nas stvara. I ovdje je moguće otuđenje. Osnovna je pogreška, koju mnogi čine misleći, da se na sva tri stvaralačka nivoa ne može ujedno biti angažiran. Mi smo za napredak i za socijalno dobro čovjeka, ali i za Boga. To će naša kateheza morati mladeži DOKAZATI!!!

Kako da kateheza postane škola života

a/ U prvom redu kateheta mora voljeti one koje katehizira. Kateheta mora voljeti mladež usprkos

njihovih posrtaja i padova, uza sve njihove niskosti i izdajstva, mora voljeti mladež, a ne ono, što je mladež učinila ili će učiniti, mora je voljeti kao samoga sebe radi Krista!

b/ Mora poznavati i razumijevati mladež.

U anketi, koju sam obavio na kraju ove školske godine sa srednjoškolcima, na pitanje koje odlike mora imati kateheta, skoro jednoglasan je bio odgovor:
Da nas razumije!!!

c/ Mora biti svet, učen, razborit...

Kada katehizirati? Svećenik bi trebao napustiti sakristiju i svoju izoliranost u koju se umotao kao puž u kućicu. Prošlo je vrijeme kateheta, koji su svoju katehetsku obavezu vršili samo preko sata vjeronauka. Danas kateheta mora riskirati poput patra Duvala ili svećenika radnika. Sve one zapreke, koje priječe, da Krist prodre do naše mladeži treba otkloniti. Svećenik - kateheta treba da uvijek vrata svoje kuće ima otvorena mladeži, da su mu oni glavna briga. Zar nije sramota, da svećenici idu na spavanje kao i kokoši u kokošinjcu, spuštanjem prvog sumraka, i kad mladež izlazi na ulice, svijeće se u svećeničkim sobama gase, a vrata samostana i župskih ureda zakrakunavaju i zaključavaju. Ako li se već bojimo ulice, morali bi barem u sobama moliti, dok je mladež na ulici.

Kateheta mora biti prisutan svugdje, gdje je život i gdje nije grijeh!!!

Kako organizirati sat vjeronauka (odnosi se na postpubertetsku mladež) i što na tom satu govoriti!???!

Svako predavanje mora biti situacijsko u pozitivnom smislu te riječi; ono mora biti inkarnirano u vremenu i prilagođeno dobi slušača. Mislim, da bi svako naše predavanje, koje održimo postpubertetlijama, moralo biti zamišljeno, kao jedinstvena cjelina, koncipirano iz životne situacije, a u sebi sadržavati sve vjerske aspekte: dogmatiku, moralku, liturgiku... Svako bi predavanje naši slušači trebali živjeti, kao što se živi život! To sve slijedi kao posljedica poznavanja ciljeva kateheze, zakona života, zakona psihološkog razvoja mladeži i života naše današnje mladeži.

Udžbenici U tom smilu trebalo bi napisati i udžbenike. I zato predlažem,da se formira jedna komisija, koja bi o tome vodila računa i nastojala u najskorije vrijeme napraviti takove udžbenike (mislim uglavnom na udžbenike za srednje škole).

Vjeronaučni plan Mislim, da bi trebalo odmah pristupiti izradi novog vjeronaučnog plana po gore iznesenim principima, da bi kateheza tako najbolje pomogla ostvarenju potpunog naravno-nadnaravnog čovjeka!

I. Cvitanović

STUDENTSKI VJERONAUK

1. Studentsa vjerska pouka vrlo je važna s obzirom na životnu dob te mladeži i s obzirom na vrijeme u kojemu živimo. Djeca nam rado dolaze na vjeronauk, jer u njima još nije zaurlala proljetna oluja. Dijete ima pamćenje i otvoreno srce Bogu. Srednjoškolci proživljavaju mladenačku krizu: žive u svojoj razvojnoj dobi kao u nekom opojnom stanju, malo imaju znanja i životnog iskustva, a misle, da znaju bolje od starijih i zato se opiru auktoritetu. Prema tome ovo doba je nekako najnepovoljnije za vjerski odgoj, jer vjera je razumsko i voljno podlaganje Božjem auktoritetu. Na suprot studentska mladež nalazi se u boljoj kondiciji da prihvati vjeru. Bura puberteta se već stišala, a s njom i pubertetske iluzije. Mladić jasnije gleda istinu i svoju situaciju. Više se ne zavarava,da sve zna i sve može, jer je osjetio bolno iskustvo svojoj ograničenosti. To je kriza iskustva. Ovi su časovi najpovoljniji za prihvaćanje vjere. I iskustvo nam pokazuje, da studenti zaista i posjeduju zanimanje za religiozne probleme. Mladež u tim godinama može vagati životnu vrijednost svake ideologije; a religiozno uvjerenje ukazuje mu se na temelju iskustva kao afirmacija životnih vrednota. Sve su ovo momenti, koji olakšavaju katehizaciju studentske mladeži.

2. Što da im se govori? - Općenito govoreći mi se kršćani previše obaziremo na lijevo i desno. Iz straha da nas ne proglase zaostalim, previše proučavamo svoje protivnike, a zaboravljamo kakvo blago sami posjedujemo. Slađe nam je kiselo voće iz tuđega vrta nego zrelo iz našeg. Da li smo čuli npr. ili još više - čitali "Kršćanske misterije" od najvećeg u zadnjim vjekovima teologa Scheebena? To su blistave sinteze naših vjerskih istina iz kojih kljuća život. Vjerske istine, koje se međusobno osvjetljuju i potkrepljuju, dokazuju se same po sebi. Trebalo bi upoznati i drugog genijalnog teologa sa engleskog otoka - Neumana, koji je po svojim idejama, ate su se osuđivale svojevremeno, vrlo bliz današnjim idejama u Crkvi. Što će nam jedan Camus, Sartre ili još koji drugi? Moramo doduše poznavati današnja strujanja u svijetu, da razumijemo čovjeka koje mu govorimo, ali je opasno da nam srce nehotice prione uz te ideje. Mi moramo prije svega dobro poznavati svoje: dogmu, moralku i nauku o duhovnosti kršćanskoj. Više ćemo imponirati mladeži ako pokažemo veće poznavanje svoga nego tuđega.

U slučaju Božje istine slušači, a tu valja ubrojiti uz obične vjernike i studentsku mladež, su tašti. Vole slušati i one stvari koje ne razumiju; glavno da je učeno. Ali od toga nema nikakve koristi. Nažalost i mi toj mani slušača popuštamo. Našoj mladeži ne treba davati nekih teških sinteza za koje nisu sposobni, nego ono, što im je upravo potrebno. Kad bismo uči-

nili ispit među studentskom mladeži pomoću ankete o vjerskom znanju, mislim, da bismo došli do vrlo loših rezultata.

O mladenačkim problemima treba studentima svakako govoriti, jer je to baš zgodan čas, ali ne previše da ne promašimo upravo ono za čim idemo. Mladež naime voli slušati do iznemoglosti teme o ljubavi. Često o tome govoriti značilo bi još više raspirivati groznicu u kojoj se nalaze. Taj se problem po mom mišljenju ne rješava izolirano nego u sklopu općeg jačanja organizma. U koliko uspijemo, da ojačamo vjerski život mladeži, stvorimo religioznu atmosferu u kojoj će ona živjeti, u toliko ćemo sretnije riješiti i ovaj problem. U tom svjetlu mladež će jasnije vidjeti pravo značenje i mjesto, što ga zauzima erotsko-seksualni problem u ljudskom životu.

Studentima bi se morala davati sistematska pouka o kršćanskoj istini. A jer se vjera napada u ime razuma, nauke, najbolje bi bilo, da se predaje mladeži kršćanska filozofija sa kratkim osvrtom na druge filozofije. I tu bi bilo najbolje, da im se daju one grane filozofije, koje mogu poslužiti kao osnovica za vjerski život; u prvom redu psihologija, teodiceja i etika. Mladež, usput spomenuto, pokazuje velik interes za filozofiju. To više vrijedi za mladiće nego za djevojke, što je razumljivo s obzirom na njihovu prirodu. Taj posao nije lagan, jer sve to treba procijediti, sažvakati i učiniti privlačivim. Mladež očekuje da svaki sat bude doživljaj,

a tko to može? Dr Škreblin veli, ako kateheta u godini postigne nekoliko doživljajnih sati, onda je uspio u svom radu.

Vjerska pouka studentima morala bi biti i odgojna. Nije dovoljno, da im se samo govori o istini, nego i o životu religioznom, jer kršćanstvo nije samo filozofiranje, nego u prvom redu život. Moralni život, čistoća srca - kao što je poznato - daje čovjeku posebnu lakoću, da shvaća kršćanske tajne. Ne veli to samo religiozna psihologija, nego i objavljena riječ Božja. "Luđaci od naravi bili su naime svi ljudi - veli knjiga Mudrosti, 13- kojima je falila spoznaja Boga, i koji nijesu bili u stanju da zaključe iz vidljivih dobara na onoga, koji jest, i koji razmatrajući djela nisu pronašli majstora tih djela... Jer ako su bili u stanju toliko spoznati, da su mogli svijet istraživati, kako je došlo onda, da nijesu prije pronašli gospodara tih stvari?"... Novi Zavjet nam donosi i uzrok toga. "Reče luda u svom srcu (ne u umu): nema Boga" i "Tjelesan čovjek ne razumije tajna Božjih; one su mu ludost".

Ovaj moralni momenat, (udio srca) u religioznom problemu mladeži mora se često isticati. Bogu se mora ići i umom i srcem, još više srcem nego umom.

3. Kod nas se započeo vjeronauk za studente prije nekoliko godina i to najprije u katedrali. Don Ivan Cvitanović skupio je priličan broj studenata i to je najveći dio, koji posjećuje vjeronauk za studente. Zatim se počelo kod isusovaca, a on

da u Gospe od Zdravlja. Kod nas nije velik broj, od 2o-3o, ali s vremenom može se taj broj povećati.

Kako da se poveća broj studenata na poukama? - Svi svećenici morali bi to imati na srcu, jer je to naša zajednička stvar. U razgovoru, ispovijedi i propovijedi uvijek se može nešto reći, preporučiti i potaknuti, da se promiče interes za vjersku pouku.

Iznio bih jedan prijedlog, koji bi mogao pomoći, da se naš vjeronauk ne samo za studente, nego i za svu mladež pojača. Sada smo se skupili, eto, po prvi puta na katehetski sastanak mi svećenici. Možda bi se moglo drugi puta stvoriti jedinstveniji program, ali uza sve to možemo reći, da je ovaj sastanak, jako dobro uspio. Stvorila se kolektivna svijest nas svećenika, da nešto možemo zajedničkim silama postići. Ovaj sastanak bio je odlično sredstvo, da se oslobodimo nekog defetizma, što se u ovim prilikama neprimjetno uvlači u naše duše. Može se ipak nešto učiniti i danas!

Ali ta ista stvar vrijedi i za naše vjernike. I oni se nalaze u još većem defetizmu. Taj bi se morao srušiti i pokazati našim vjernicima, da se i danas može vjera preporoditi. Nešto slično ovome moglo bi se pružiti našoj mladeži i roditeljima. U jednoj većoj crkvi kao što je Gospa od Zdravlja, mogao bi se prirediti tjedan vjeronauka sa posebnim programom. Tako bi se stvorila kolektivna svijest kod mladeži i starijih o važnosti i potrebi vjerskog odgoja i to bi urodilo sigurno dobrim plodom. Zašto ne bismo to barem pokušali. Propovijedi po raznim crkvama ne bi urodile takvim plodom, jer bi svi mislili: eto, to je samo jedna posebna tema u nizu običnih propovijedi. Pokušajmo, pa ćemo vidjeti!

o. A. Barbalić D. I.

KONTAKTI PREKO PRAZNIKA

Dozvolite mi za uvod jednu ličnu opasku. Pitao sam se zašto je mene zapala ova tema, kad u mojoj župi vjeronauk nije na zavidnoj visini, a za vrijeme praznika se stotinjak djece izgubi među desetcima tisuća turista tako da ih većinu ne vidimo do početka školske godine. Prvih trinaest godina moje svećeničke službe, dok sam se bavio isključivo djecom, vršio sam neke pokuse da držim vezu s onima koje sam imao tokom školske godine, ali ja sam tada bio, a i danas sam ostao na putovima traženja tih veza i dodira s učenicima. Stoga, kad sam zadužen da govorim o kontaktima sa đacima, ja ću govoriti o kontaktima, koje treba da tražimo, a ako među braćom-kolegama ima onih koji su pronašli načine uspostavljanja dodira, a ja sam uvjeren da ih ima, molim ih, da čim ovo odčitam, dođu ovamo te me nadopune.

Možda su organizatori ovog sastanka izabrali da govorim o praznicima zbog toga, što praznici imaju prizvuk turizma, a moja je župa utopljena u turizmu. Ova mi pretpostavka izgleda vjerojatnija.

Ako ćemo naše svećeničke i katehetske odnose prema našim odgajanicima za vrijeme praznika promatrati s obzirom na turizam, a ja mislim da to ima smisla, onda moramo i naše župe razdijeliti u dvije kategorije, tj. na župe zatvorenog

i otvorenog tipa.

Imenom zatvorenog tipa nazivam one župe, koje za vrijeme praznika ne posjećuju stranci. Zatvorenost župe je svakako relativan pojam, tako da o apsolutnoj zatvorenosti se ne može ni govoriti. Zatvorenost župe se može diferensirati po raznim faktorima geografskog, historijskog, kulturnog, socijalnog značenja. Ja se ovdje ne upuštam u tu analizu, samo napominjem činjenicu, da mi u običnom govoru razlikujemo župe, pa za neke kažemo da su više patrijarhalne, tradicionalne, kompaktne, sačuvane. Ako sam ovakve župe nazvao "zatvorenog tipa" time im nisam dao negativnu, nego nadsve pozitivnu ocjenu. Blago ovakvih župa znaju dobro njihovi župnici. Oni su stvarno u njima glavni gospodari. Njihova riječ se najviše čuje i ona najviše vrijedi (Mrkopalj, župnik travničkog dekanata).

U župama ovog tipa veoma je lako držati kontakte preko praznika. Župnik ima sve pod okom i može lako pratiti kretanja. Učenike može lako vidjeti, osobito nedjeljom.

Ali baš ove okolnosti ovih župa čine, da mnogi župnici mijenjaju metode rada, pa tako i način saobraćaja s učenicima preko praznika. Mjesto kontakta oni preuzimaju "postupak pritiska" (l'attitude de pression). Tako to zove p. de Peretti u raspravi o odgojitelju i njegovom klijentu u isusovačkoj reviji Christus, br. 44. Karakteristike tog postupka bile bi: davanje naredbi, upotrebljavanje prijetnja, sankcija,

predlaganje sugestija, nuđenje pomoći, a osobito nametanje sudova i procjena. Ovakav postupak hoće da u duši učenika drži trajno i osjetljivo prisutnom osobnost odgojiteljevu-župnikovu i da prisili učenika, da se na neki način s njime identificira ili s nekim modelom, koji on ima u glavi. To bi bio neki odgojni totalitarizam.

Ta metoda nije psihološki dobra nikada, a najmanje preko praznika, koji su u svakom slučaju neki dani slobode. Učenik će preko praznika pokušati da sam provede slobodno u djelo ono, o čemu je kroz školsku godinu slušao. Treba da sam počne suditi i odlučivati, da se vježba u inicijativi i izboru, da sam nešto ostvari, a župnik-kateheta će u kontaktima to kontrolirati i regulirati. Pobornici metode pritiska mogu stvoriti kalupe, koji se međutim brzo, već kod prvih okršaja razbiju.

Stvarnosti za volju treba priznati, da župe zatvorenog tipa sve više kod nas iščezavaju. Mi imamo danas pred sobom župe otvorenog tipa sa posve novim problemima pastorizacije. To su župe u kojima se zavičajci nalaze u previranju, a doseljenici, periodični ili stalni, kao i prolaznici i izletnici ubrzavaju tempo svih mogućih promjena. U ovakvim župama se tek vidi praznički život.

Pred očima naše djece i mladeži otvara se jedan čisto novi svijet. Taj novi svijet obara vrijednost tradicionalnim normama na kojima smo se inspirirali. Naša djeca i mladež, koja se tek formira (ja ovdje samo o takvima govorim) mjesto da dobije nova uporišta za principe koje su usvojili, doživljava potrese, koji u tim nedozrelim dušama olabave i ono što su bili stekli. Praznici su vrijeme, kad u ovakvim mjestima mladež posve izbjegava svakom obiteljskom uplivu, a isto tako širokom uplivu obitelji Božje. Nova poznanstva i nova saznanja privlače pažnju naših mladih. Njima to imponira već zato što je novo. Naša djeca i naša mladež, prepuštena najviše sebi i ovakvim uplivima, koristi najviše preko praznika sredstva društvenog saobraćaja, osobito kino i televiziju. Masovno okupljanje naše omladine na kino-predstave i oko televizora je veoma simptomatično. Oni su svijesni da tu nešto uče, da proširuju svoje vidike, ali mnogo jeftinije nego u školi. Speaker ima ulogu učitelja, ali on je uvijek ugodan i nasmijan. Nikakve loše asocijacije nema s njime. Njega naši mladi poznaju, a da ga nikad nijesu susreli; mogu ga se osloboditi, a da se on ništa ne protivi. On se pokazuje samo za ono vrijeme, koje mu mi sami dodijelimo. Nema s njime nikakvog suočavanja, nikakve obaveze između onoga koji gleda i njega koji se daje vidjeti. Za vrijeme praznika u svim našim većim primorskim mjestima ovo je dnevna hrana svih onih koji preko školske godine dolaze na vjeronauk.

Želim ovdje umetnuti, kako je delikatan položaj u ovakvim župama naših sjemeništaraca. (Sa II međunar. simpoziuma o

past. turizmu išao je jedan prijedlog sv. Kongregaciji koncila - a na sastanku se o tomu nije diskutiralo - da se sjemeni - štarcima omogući direktan kontakt sa svijetom turizma; teško vjerujem da će Sv. kongregacija to odobriti).

Samo iz ovih nekoliko poteza može se uspostaviti, kako su praznici veoma važni, pače često puta sudbonosni za religiozni odgoj naše mladeži. Zato svaki savjesni dušobrižnik i kateheta mora tražiti račina kako da u toj situaciji intervenira.

Spomenuo sam i nisam zagovarao držanje, kojim na mlađe vršimo pritisak. O ovom pitanju ćemo više znati nakon što bude na Koncilu izglasana deklaracija o vjerskoj slobodi, koja je do sada izazvala veliku buru.

Protivno od ovog nametljivog držanja je udaljavanje, povlačenje od učenika za vrijeme praznika, u koje mnogi upadamo zbog nesnalaženja ili pomanjkanja odvažnosti. Jednostavno se pušta da se stvari odvijaju svojim tokom. Ako se nešto rekne ili učini, to se izvede tako da utješimo svoju savjest, ali bez inzistiranja da se postigne cilj, da dođe do onih kojima je to namjenjeno.

Kako je u svemu, tako je i ovdje in medio virtus. Između metode pritiska i povlačenja dolazi držanje kontakta kao delikatna ravnoteža. Metodu kontakta je nemoguće definirati, ali treba reći da ona uključuje spontane veze i osobno, otvoreno izmjenjivanje misli. U direktnom, slobodnom odnosu svaka se ličnost

najbolje ispoljava, a pogotovo ličnost koja se razvija. Na ovoj osnovi treba bezuvjetno prihvatiti tu ličnost onakvu, kakova jest i uvažiti putove njezina razvitka. Svako aprioristično neprihvaćanje ili odbijanje dovelo bi neizbježivo ili do razumske distance ili do pritiska presije, to znači omogućilo bi daljnje kontakte. Župnik-kateheta treba da pokaže osjećaj za sve probleme tog bića koje se mučno probija u život, onda će biti olakšano razumijevanje tih problema, a neće mu biti teško ni obuzdati vlastite porive nestrpljivosti, žurbe da sve i brzo izvede na čistac. (" I odgojitelj treba da se odgaja" - rekao je Marx.) Tako će steći povjerenje svoga učenika i moći će ga voditi da uz njegovu pomoć sam bira svoj put i rješava svoje probleme.

To je smisao i svrha kontakta u našem pastoralnom-katehetskom radu koji ima osobitu vrijednost kroz praznike.

Modusi toga kontakta su različiti i brojni. Što ćemo i kako ćemo provesti ovisi o vanjskim mogućnostima, o psihološkom ambijentu i o razboritosti. Ja ću ovdje nabrojiti slijedeće:

1. osobni susret. Ovaj se kontakt ničim ne može nadomjestiti. Više vrijedi što je naravniji, nenaručen i bez posredovanja. Naša obična konvencionalna pitanja izazvat će našeg učenika na pripovijedanje, možda i banalno, svoga rada, društva, zabava. To će biti prigoda da neki detalj njegova doživljavanja osvijetlimo, ili da damo tumačenje onoga što vidimo da slabije ili po

grešk· shvaća. Kratko i lagano protumačiti, tko znade i duhovito, još bolje!

2. budući da preko praznika učenici imaju više vremena, treba ih nešto zaokupiti dobrom knjigom. Posuđivanje knjiga je veoma dobar kontakt s đacima kroz praznike. Nabavka zgodnih knjiga morala bi biti ne samo praznička, nego i redovita naša briga.

3. okupljanje djece u prostorije ili na otvorenom za igre jako je dobar kon - takt, samo to treba da se odvija pod kontrolom, da se ne bi izrodilo i dalo protivan učinak.

4. dopisivanje u župama, koje su pro stranije, osobito gradskog tipa, te s učenicima, koji neko vrijeme ili čitave praznike proborave izvan župe, je veoma lagan i efikasan način kontakta, koji su isprobali mnogi naši poznati katehete (pok. don Mladen...).

5. priređivanje zajedničkih izleta se već i kod nas tu i tamo pokušalo. To može biti od velike koristi ako se dobro pripre mi i vodi, ali ako sve nije dobro predviđeno i uređeno, osobito kad izlet traje više dana, može biti i pogibeljno. Za poduzimanje takvih izleta svećenik mora imati pravi roditeljski instinkt i to ne samo prema kojemu iz grupe, nego prema svima indiscriminatim i mora paziti da ne bi svojim vladanjem, odijevanjem formalnostima na koje stariji drukčije gledaju

prouzročio scandalum pusillorum.

I ovdje hoće da budu najnapredniji Francuzi. Ima već deset godina da se u Francuskoj organiziraju tzv. les camps-mission. Ove godine Kat. akcija organizira pedesetak kempova sa ukupno 1500 mladića i djevojaka od 18-te do 25-te godine. Oni su raspoređeni u ekipe po 20-25 članova. Svaka ekipa ima svoga svećenika. U kempinzima duž francuske obale oni borave pod svojim šatorima po tri sedmice. Provode isti način života kao i ostali svijet na praznicima, ali su prožeti brigom da usred izletničkih masa donesu direktno svjedočanstvo kršćanskog života i evanđeoske poruke. To je cilj te kat. akcije praznika. Po danu se kupaju i sunčaju, navečer plešu, muškarci se ne briju, svi imaju iste kape, među njima ima i zaručničkih parova. Svaki dan sudjeluju kod mise, obavljaju meditaciju, imaju sat evanđelja i osvrt na njihov zajednički život. Posjećuju sve zabavne i kulturne priredbe, ali nigdje sami nego svi zajedno. Svraćaju brzo pozornost na sebe i okupljaju interesente oko sebe te im odgovaraju na pitanja.

Još se ne piše o evanđeoskim uspjesima ovih akcija, no oni će sigurno doći, ali samo ex integra causa. Možda defekti još to koče: prije par godina skupina franc. kršć. skauta s duhovnikom - u mojoj župi ostali nekoliko dana - došli su svi na nedjeljnu misu, ali se nijedan ni-

je pričestio, niti im je duhovnik riječi prozborio.

Ako i nisu sve forme kontakta kroz praznike uspjele, treba ih hvaliti, podupirati, usavršavati i pronalaziti, jer sve bez iznimke govore i svjedoče o težnji, koju nam je Krist nadahnuo: Oče, ne daj da izgubim nijednoga od onih koje si mi dao!

Srećko Bezić

KATEHIZACIJA MINISTRANATA

Stavljam na papir nekoliko rečenica - ne kao nešto svoga, originalnog i specifičnog. To su stvari od drugoga naučene, kopirane i primjenjene ili se barem namjerava primijeniti u postojećim mogućnostima.

Kakva bi trebala biti katehizacija ministranata, odnosno, što bi u postojećim mogućnostima trebalo poduzeti, da dječaci koji nas okružuju kao ministranti, budu stvarno poučeni i prožeti Kristovom naukom, da poprime pravi kršćanski duh? - Dječak - ministrant, pravo kršćanski odgojen bit će dobra baza - bit će jezgra, iz koje će se kasnije razviti zgrada karakternog čovjeka, pravog vjernika. A danas se takvi i te kako traže. To će biti cilj našeg nastojanja: kršćanski izgraditi dijete - dječaka, a onda se nadati, da će tagav biti čovjek. - Po se bi je razumljivo, da će se u grupi tako odgajanih dječaka naći po koji a možda i više njih, koji će osjećati sklonost izraziti želju, da se posvete Bogu. Ovakvima će se posvetiti i posebna pažnja, da bi se sklonost i želja uščuvala i privela ostvarenju.

Graditelj naše svećeničke formacije, savjetnik i ispovjednik u Đakovu, drage uspomene don Mladen Relja, bio je lišen dara očinjeg vida, ali je jako dobro gledao u duše i slušao kucaje pulsa sadašnjice. Sigurno nisam jedini koji sam od njega čuo, netom sam postao svećenik: Dajte, radite s

ministrantima, angažirajte sve koji su za to sposobni! - To je doista zahtjev vremena. Nekada su bile drukčije mogućnosti. Svećenik je kao duhovni vođa, kao duhovnik stizao do mladih - imao kontakta s njima. Danas su se stvari izmijenile. Ženska mladež je još donekle religiozna - ne udaljuje se od Crkve. Za mušku mladež je druga pjesma. Tu i tamo dođu na nedjeljnu misu - opet kako gdje i kako tko. Jedva na godišnju ispovijed i pričest. Za stvari kršćanskog života pokazuju malo - malo interesa. - Već u 7. 8. razredu dječak će lako naći ispriku i propustit će sat vjeronauka. I to u godinama najpotrebnijim.

A ovako zahvaćen u grupi kao ministrant, bit će tu. Vidjet će i doživjet ljepotu svetog Bogoslužja, što ostavlja poseban utisak u dječjoj duši. Čut će toliko dobra, što inače ne bi čuo. A nijedno zrno riječi Božje ne može uroditi kukoljem. Ne će uvijek donijeti ni stostruki rod. Ali bit će nešto i to nešto dobra.

Ovdje mislim uglavnom na rad s ministrantima po seoskim župama. Tu bi bili zahvaćeni dječaci za vrijeme osmogodišnjeg školovanja, otprilike do svoje petnaeste godine. Kasnije će nadoći vihori i oluje, ali je nemoguće da sve bude uništeno, sve opustošeno, što god je postavljeno u djetinje srce. - Rad i nastojanje oko ministranata ulijevat će stoga nadu, da će isti u mladenačkim i muževnim godinama biti bolji - biti praktičniji vjernici, nego li su drugi, nego li su ostali, koji nisu prošli nazovimo "ministrantski novicijat". Ministrantska

grupa bit škola odgoja u duhu Kristove nauke i njegove milosti.

Govoreći o metodi rada s ministrantima za neke stvari se ne može kategorički ustvrditi, da je baš ovo i ovo najbolji način. Pojavljuju se neke poteškoće glede broja ministranata, njihova rasporeda pri službi kod oltara, ministrantskim odijelima i njihovim vlasnicima itd. Netko će kod toga imati drikčije mišljenje i druge metode. Iznosim ono što sam vidio kod drugoga da je dobro i što sam vidio da u pose-
jećim prilikama postiže svrhu.

Glede samog broja ministranata nailazimo na problem, koji nije tako lako riješiti. Svakako treba prestati s disciplinom, koja se negdje provodila, da je župnik uzimao za ministrante samo one iz uglednijih i glasovitijih obitelji. Ili još k tome one koji žele otići u sjemenište. Ne samo takve! Izbor će biti širi, ali ipak ne sve. Ministranti bi morali biti uzor ostalima u lijepom vladanju i pobožnosti. A očito je da poneki tome ne naginju.

Dakle dolaze u obzir bolji - uzorniji. Zatim oni koji žele biti ministranti. Ako su takvi uistinu slabijeg vladanja i drugima na sablazan, onda ih primiti uz stanovite uvjete. Zatim svakako treba uzeti u obzir dječake, pa makar i ne bili najbolji, koji potječu iz obitelji vjerski hladnijih i nemarnijih kao i siromašnijih. U toliko se slučajeva pokazalo da su takvi roditelji na taj način bili svla-

dani, sami su postali revniji, bili su bliže Crkvi. - Koliko bi moglo biti ministranata? Tu utječu različite okolnosti. A uzevši onako nešto srednje ministrantska grupa bi obuhvatila više od polovine dječaka. Netko sigurno misli drukčije - možda da ih bude i više - možda svi. Ni ta ideja nije na odmet, ali uza čitavo nastojanje, to bi ipak bilo na uštrb kvaliteti.

Postavlja se pitanje: Kako s njima raditi? Glavni faktor je Isus - Euharistija - milost. To postavimo na prvo mjesto. Konkretno:

1. Poticati ih i privikavati da svaki dan dođu na svetu misu. Svi. Među njima će biti dobra polovina koji će biti revniji i slobodni od posla da mogu doći. - Prevladava mišljenje, da nije dobro postavljati raspored ministriranja za pojedini dan. Dijete se zna opravdati: Mene danas nije! I tako ne dođe. Svi koji dođu na sv. misu neka zajednički odgovaraju. Molitvenik svakako u ruke. S njime će svakako manje zijevati. Dvojica neka poslužuju kod oltara. Izmisliti neki ključ po kome se svako jutro određuju ta dvojica.

2. Pohod Isusu u Svetootajstvu. Poticati i privikavati na takvu pobožnost. Što češće - svaki dan po koju minutu. A dobro bi bilo, da ministranti vide i velečasnog da isto čini!

3. Česta sveta pričest. A jedna nedjelja u mjesecu neka bude njihova - ministrantska. Tada će svi pristupiti svetoj

pričesti. Toga dana ili subotu prije sakupiti ih i obaviti zajednički poklon od nekoliko rečenica nagovora, malog ispita savjesti, zajedničkog moljenja. "Časovi sabranosti" od Sommera mogu lijepo za to poslužiti, a ako svaki ima tekst u rukama sabranost i uspjeh bit će veći. A tada s njima u sakristiju ili vjeronaučnu dvoranu. To je mjesečni sastanak. Časopis "Ministrant" morao bi svaki dobivati, pa sada usput provjeravati, šta je tko pročitao. To popratiti komentarom - aplikacijom na specifičke okolnosti. Svaki put se prihvatiti neke ideje - istine uz dotično razdoblje crkvene godine - zapovijedi uz koju sličicu iz života. To će sada biti nadopuna sata vjeronauka - nadograđivanje, temeljeno na Isusu - Euharistiji - milosti.

Zatim nastaviti s osvrtom na protekli mjesec. Uzeti malo u pretres javne ispade - propuste i nemarnosti. Uputiti i potaknuti na popravak. Djeca su sklona drugoga suditi i kritizirati: Ovaj je učinio ovo, onaj ono. Tome stati na kraj! Neka svaki ispita sebe, a ne svoje pogreške prekrivati tuđim manama. Svećenik će svim ovim rukovoditi, da se stvar ne izrodi, već postigne cilj.

Možda nije na odmet ni svojevrsno bodovanje. Lista - popis sviju. Koliko je bilo takvih javnih ispada, propusta, toliko poena pojedinom odbiti. Neka to čini neki od njih. Možda će biti malo smiješno - malo za razonodu, ali će pripomoći postizavanju cilja. Dječak ipak ne voli da uvijek bude među zadnjima - na dnu tabele, pa će

se trsiti, da izbjegne "opasnu zonu". Koji se pokažu revni i nekoliko puta uzastopce osvoje prva mjesta, dati im uz običajene nagrade koje se daju svima - ovakvima dati nešto više. -

Svećenik će svemu tome dati ton, da ovo bude potičuće sredstvo k cilju. "Djeco, glavno je kakvi smo mi pred Bogom i koliko nam On daje bodova, jer ćemo prema tome dobiti pravu nagradu". - Ako bi ta stvar bila korisna, ne bi smjela biti česta - tek dva - tri puta na godinu.

Imati veliku grupu ministranata znači imati i većih poteškoća s njima. Poteškoća može nastati: Kako ih rasporediti? Za svagdanju misu smo rekli. Ali kad se oblače u ministrantska odijela nedjeljom i blagdanom? - Velika grupa ministranata može biti razdijeljena na dvije - tri skupine, po pet, šest do desetak u svakoj skupini. Oblačit će se naizmjence: Jedne nedjelje jedna grupa, druge druga ili pak svaku različitu pobožnost slijedeće grupe.

Negdje se još nađe da pojedinac imade svoje vlastito ministrantsko odijelo. Majka ga je lijepo sašila, iscifrala, a mnogo puta radi toga da se može reći: Moj ima najljepšu kotu! Na taj način se i djeci da je prigoda svojevrsne ambicije i oholosti. Tome treba stati na kraj! Odijela neka budu vlasništvo crkve! Svima jednako sašivena, pristojna i lijepa. Može postojati velika grupa ministranata, a ipak će biti dovoljno desetak odijela. Naime ono što oblači jedan, slijedeći put će obući drugi i treći ako su tri grupe. U svakom slučaju

nek su određeni koji će oblačiti isto odijelo. Ova stvar, koja je naoko sitnica, uočio sam, da ima odgojnu ulogu: Kod djece se razvija svijest odgovornosti, uči ih se zajedničkim upravljanjem nekom stvari, a djeca za to imaju smisla ako i se malo kontrolira. Svaki treba ostaviti uredno i složeno odijelo, da ga takva nađe slijedeći puta onaj drugi. "Je li da i ti želiš naći čisto i uredno odijelo, pa ga tako ostavi i drugome!" - Jednako će naizmjenice nositi odijela kući na pranje.

Problem je s onim jogunastim, neobično živim, nazovimo pučki "zlim dječacima". Oni su sigurno u mladim godinama bili koliko, toliko dobri, a sada? - Teško ih je odstraniti. Mislim da se to ne bi smjelo učiniti. Značilo bi nad takvim prelamati štap. Ipak će biti bolje da su uz nas nego li kojekuda. - A ovakvi će mladima i boljima davati loš izgled. Ovakve bih strpao u jednu grupu, i za ministriranje i za mjesečni rad i sastanak s njima. Pa s njima ako je potrebno i malo oštrije.

Govor je o ministrantima, a to su djeca. Djeca bez igre i smijeha ne mogu biti. Stoga im upriličiti baš zajedničko veselje. Novaca im u principu ne davati. Ono što dobiju prigodom blagoslova kuća, pogreba i slično, pretvoriti u stvari praktičnije, knjigu, bilježnicu itd. - Upriličiti im kakvu lutriju, a uz to im dati koji dinar, ako baš hoće kupiti bonbona, neka imaju.

Po mogućnosti provesti s njima jedan dan na kakvom izletu, barem kraćem, otići

na more ili u brda i slično.

Na mnoge od tih koji nas okružuju kao ministranti Bog će baciti svoj pogled - dati im sklonost svetom zvanju. Ti isti koji su oko nas trebali bi u životu postati karakterni ljudi - vjernici, jer su baš oni kao djeca bili kod izvora svjetla - istine, dobrote - kod nogu Učiteljevih. - A da naše nastojanje i želje budu ostvarene, da od naših ministranata bude i dobrih svećenika i praktičnih vjernika, potrebna je milost - dar odozgo. Mi sadimo, zalijevamo, ali bi bilo sve uzaludno da On ne daje uzrast. Stoga uključimo u svoje molitve naša nastojanja - naše ministrante. Molimo, a neka i ministranti mole, da naš rad, da djelovanje i u Pavlovaca i u Apolovaca ne ostane bez uspjeha.

Ante Jelinčić

DUHOVNE VJEŽBE I MJESEČNA DUHOVNA OBNOVA NA ŽUPI

(Koreferat održan na katehetskom tečaju u Splitu 1965. g.)

U ovom koreferatu ne namjeravam o predmetu govoriti teoretski, nego želim iznijeti neka zapažanja, iskustva i refleksije koje su nastale dok sam kao župnik organizirao i pripremao duhovne vježbe i duhovnu obnovu u župi Vranjic.

Vranjic je industrijsko mjesto koje ima nešto više od 15oo stanovnika. Svi župljani su ili radnici ili namještenici, a mladež pohađa razne škole ili uči koji zanat. Profesionalnih težaka više nema. Vranjic je danas periferija Splita.

U ovoj župi duhovne vježbe su prvi put održane 1962. g. u siječnju preko školskih zimskih praznika, i to najprije za srednjoškolsku mladež od 16-2o godina i od tada se održavaju svake godine u isto vrijeme. Prvi put je došlo na duhovne vježbe oko 3o djevojaka (srednjoškolki), a isto toliko i srednjoškolaca, a to je skoro sva mladež u mjestu. Duhovne vježbe su trajale tri dana za djevojke i to u nedjelju naveče, ponedjeljak, utorak i srijedu, a tri dana za mladiće i to u četvrtak, petak i subotu. U nedjelju ujutro je bila zajednička sv. Misa za djevojke i mladiće sa

zajedničkom sv. Pričesti i posljednjim nagovorom. Razmatranja su držali oo. isusovci, a trajala bi otprilike 45 minuta koliko traje i jedan školski sat.

Dnevni raspored je izgledao ovako: U 8 sati jutarnja molitva - u 8,3o I razmatranje - u 9,3o odmor i marenda - u 1o,15 II razmatranje - u 11,3o "Put križa" - u 12 kući na ručak. - U 15 sati krunica - u 15,3o III razmatranje - u 16,3o sv. Misa - u 17,3o IV razmatranje - u 18,3o duhovni razgovor sa župnikom o utiscima preko dana i čitanje iz knjige "Nasljeduj Krista". - Oko 19 sati večernja molitva i odlazak kući. Cijelo vrijeme od 8 sati do 19 proveli bi ili u crkvi ili u župskoj kući, jedino što bi kući pošli na ručak. Preko cijeloga dana bila je obavezna šutnja i dobro su je obdržavali. (Na koncu duhovnih vježba učinjena je anketa s upitima: 1. Što ti se najviše svidjelo? 2. Što ti se nije svidjelo? 3. O čemu bi bio želio da vam se još govorilo?) U odgovorima na ova pitanja vidjelo se kako su poštivali i zalagali se za šutnju, jer su neki zapisali da im se nije svidjelo što su nekolicina kršili šutnju, premda je to bilo u sitnijim stvarima. Jedan od propovjednika ostao je frapiran obdržavanjem šutnje i uopće njihovim vladanjem, pa je mladićima rekao: "Trebalo bi sve vas poslati u sjemenište". Odgovor je bio grohotan smijeh, jer nitko od njih nije na to ni pomišljao.

Šutnja za vrijeme duhovnih vježba

je jedan od uvjeta za uspjeh. Ako se obdržava šutnja, onda egzercitanti cijelu stvar shvaćaju ozbiljnije, misli dublje prodiru i razmatranje donosi više ploda. Za mladež su to dani sabranosti koja im je u vrevi današnjeg života vrlo potrebna što i oni sami osjećaju. Inače ako se šutnja zanemari, oni su u stanju svojom prpošnošću sve uzvitlati i onda postaje teško obdržavati i nužno potrebnu disciplinu.

Sabranosti mnogo doprinose i one druge molitve koje su navedene u rasporedu uz razmatranje. Osim toga treba računati da će barem netko zakasniti kad dolaze od kuće. Zbog toga je potrebno da prije razmatranja bude neka pobožnost preko koje će stići i zakašnjeli, a svi skupa će se sabrati, tako da razmatranje uvijek može početi u redu i sabranosti što je jedan od uvjeta za uspjeh.

Bolje je da budu na okupu i kraće vrijeme, ali u šutnji i sabranosti, nego li da u žamoru ako li i u galami provedu cijeli dan na okupu. Duhovne vježbe treba da budu dani sabranosti i razmišljanja, inače razmatranja postanu kao i obični satovi vjeronauka.

Ipak da duhovna napetost nešto popusti, za ručak bi otišli kućama. Muški bi se vraćali odmah poslije ručka, vrijeme do tri sata bi proveli u tihim igrama: šah, karte, domino i dr. Ženske bi pomogle kući pospremiti kuhinju i došle bi za tri sata.

U svojim anketnim listićima su napisali o čemu žele da im se najviše govori za

vrijeme razmatranja. Tu je najprije veliki ideal Isus Krist, posebno Njegova muka. Odmah zatim temeljne istine sv. vjere: o vječnom životu, o sudu, o raju i paklu, a jednako tako i o mladenačkim problemima. Ne traže senzacija, jer im toga i previše daje suvremeni život, a na duhovnim traže ozbiljnu hranu svojim dušama.

Jedan propovjednik je mnogo govorio o pojavama drugog svijeta i moglo bi se očekivati da će im se to, kao uzbudljivo, naročito svidjeti. Međutim neki su u svojim listićima zapisali da im se baš takva pripovijedanja nisu svidjela. U duhovnim vježbama žele čuti temeljne istine naravnog i nadnaravnog života.

Djevojke i mladići su bili oduševljeni duhovnim vježbama o čemu su obilno pisali u svojim anketnim listićima. Neki su pisali o njima kao o prekretnici u svojem životu i skoro svi su izrazili želju da se održe i slijedeće godine. Svi su bili u nekom pobožnom zanosu koji je onda prešao na cijelu župu. A bilo je divno vidjeti oko 6o djevojaka i mladića kako u nedjelju stupaju na zajedničku sv. Pričest. Roditelji su bili i ganuti i oduševljeni. Jedan je ovako izrazio zajedničku misao: "Dok drugi vrage paraju, naši pjevaju zakletvu Kristu Kralju".

Poslije toga muževi su zatražili da organiziram duhovne vježbe i za njih, a kad su bile određene za muževe, onda je trebalo i za žene. Odazvalo se oko 4o muževa i oko llo žena. Budući da su odrasli

zaposleni, duhovne vježbe za njih se nisu mogle obavljati kroz cijeli dan, nego samo poslije podne, ali kroz šest dana i to s ovim rasporedom:

U 3 sata "Put križa" - u 3,3o I razmatranje - u 4,3o sv. Misa - u 6 II razmatranje - u 7 večernja molitva i polazak kući.

Tako su se od 1962. godine održavale duhovne vježbe svake godine za sve odrasle.

Poslije nego li su se održale duhovne vježbe prvi put, odmah se pokazala potreba za mjesečnom duhovnom obnovom. Videći zanos i oduševljenje koje su prouzrokovale duhovne vježbe bilo je teško, a možda i opasno čekati godinu dana do drugih duhovnih vježba, zato je uvedena mjesečna duhovna obnova i to najprije samo za mladež. Ona se obavlja svake prve nedjelje u mjesecu i to ovako:

U lo sati, poslije župske Mise, a preko školske Mise bude sv. ispovijed koja traje do podne. Uvijek bi ispovijedao jedan strani ispovijednik. Školska Misa bi počela u lo,15 i bila bi recitirana ili s pjesmama, a bez propovijedi. U ll sati bi započela zajednička ura klanjanja. Za vrijeme klanjanja najprije bi bilo razmatranje nešto kraće od pola sata, a onda bi slijedio mjesečni ispit savjesti i priprava na smrt, kao što se to obavlja u splitskom sjemeništu, jasno s nekim malim izmjenama. Na podne bi bila zajednička sv. Pričest i blagoslov s Presvetim.

Ovim mjesečnim obnovama bi prisustvo-

vali i učenici VII i VIII razreda osnovne škole. To im je bila priprema za duhovne vježbe. Tako bi na mjesečnoj obnovi bilo prisutno oko 7o učenika. Neki bi se od njih ispovjedili već za Prvi petak koji je redovito prije prve nedjelje.

Kroz prve dvije godine mjesečna duhovna obnova je održavana samo za mladež, a onda je novi župnik uveo duhovnu obnovu za žene i muževe skupa. I ove duhovne obnove za odrasle imaju dobar uspjeh. Na njima zna biti i do 2oo odraslih koji se ispovjede i pričeste.

Da bi duhovne vježbe i mjesečna duhovna obnova uspjele u župi, potrebno je prije svega da sam župnik bude uvjeren u važnost i korist od duhovnih vježba. Treba da bude uvjeren kako su duhovne vježbe poslije sv. sakramenata najuspješnije sred stvo spasenja i duhovnog preporoda u župi. Ovakvim uvjerenjem će se sam oduševiti za rad oko duhovnih vježba i neće mu biti teška ni jedna žrtva potrebna radi duhovnih vježba. Međutim ako se duhovne vježbe shvate kao neki novi običaj ili kao nešto što i drugi čine, onda se može postaviti pitanje koliko će imati uspjeha i za koliko će se vremena održati.

Pri uvađanju duhovnih vježba u župi ne smije se stvar forsirati. Sve treba da se odvija kao samo od sebe i pri tome treba imati na umu da ono što je duhovnom području objektivno bolje, nije bolje i za svakoga pojedinca. Svakoga treba voditi prema njegovoj mjeri vjere i milosti. Kao

što ovo vrijedi za pojedince, tako vrijedi i za zajednice pa i za župu.

Da uspije u župi uvesti duhovne vježbe, potrebno je da se ostvare neki preduvjeti i da situacija nekako sazrije. Prije toga potrebno je ostvariti neke druge ciljeve pastoralnog rada, kao brojno pohađanje sv. Mise, ljubav prema Riječi Božjoj, često primanje sv. sakramenata, redovito pohađanje vjeronauka i dr.

Djevojke i mladići koji su u Vranjicu obavljali duhovne vježbe već prije su išli redovito na sv. Misu, redovito su pohađali vjeronauk i većina je od njih stupala na sv. sakramente barem svaki mjesec dana. Većina mladića, ako ne i skoro svi, bili su ministranti, a neki su to ostali sve do velike mature. Zato su duhovne vježbe kao spontano izrasle iz svega ovoga mladenačkom duhovnom životu dale jedan jači zalet i dublji intezitet.

Kako ćemo sakupiti mladež za duhovne vježbe? Usudio bi se reći nikako. Ako mladež prije duhovnih vježba, nije okupljena oko svoga župnika kao oca duhovne zajednice, onda ih je za duhovne vježbe teško okupiti, a ako se skupe, duhovne vježbe će im postati teret, možda prve godine još ne, jer i duhovne vježbe mogu biti senzacija, ali poslije svakako.

U Vranjicu je to okupljanje izvršeno na više načina.

Glavni način okupljanja bio je vjeronauk, a onda zbor ministranata koji je uvijek imao preko trideset članova. Zatim

pjevački zbor u kojemu je u zadnje vrijeme bilo 32 muškarca, neko vrijeme je imao i do 5o članova. Razne crkvene predstave, a na koncu i župska kuća. Ako župa treba da bude duhovna obiteljska zajednica, onda župska kuća treba da bude žarište tog obiteljskog života. To je kuća cijele župe, a ne samo g. župnika. Vranjička mladež i vjernička i nevjernička nalazila je u župskoj kući sve što im je bilo potrebno i pomoć u učenju i mjesto za igru (stolni tenis, šah, domino i dr.), tako da su, kad nisu bili kući, uglavnom bili u župskoj kući ili u dvorištu oko nje. Kad se mladeži daje mjesto i rekviziti za igru, onda u tome treba biti velikodušan, tako da sve to bude najbolje što može biti ili barem bolje, nego li to mogu naći na drugom mjestu. Tako isto i kvalitet igara treba da bude na visini. (U Vranjicu smo u svojoj sredini imali najbolje šahiste i najbolje stonotenisače.) Tada se oni oduševljavaju, a kad ste ih oduševili, onda od njih možete učiniti što hoćete. I zato kad sam odlučio da se u župi održe duhovne vježbe za mladež, nije ih bilo potrebno skupljati. Oni su već bili skupljeni. Na jednom satu vjeronauka za srednjoškolce razjasnio sam važnost i korist duhovnih vježba i oni su odmah pristali da se duhovne vježbe i održe.

Poznato je da se može napisati "pjesma" po svim pravilima ritmike i stilistike, a da to opet ne bude pjesma, ako je napisana bez inspiracije. Nešto je slično i s pastoralnim radom na župi. Mnoge su pastoralne metode i sredstva koja se mogu primijeniti u pastoralnom radu. O tome smo svi učili u pastoralci, a mnoga su sredstva spomenuta i ovdje na tečaju. Sva su ta sredstva potrebna i korisna, ali mogu ostati bez pravog efekta ako se primjenjuju bez nutarnje funkcije. Ono što je za pjesmu inspiracija, u pastoralnom radu je nutarnja funkcija, a ona se ne stiče ni na katedri ni pred njom, nego pred svetohraništem.

Josip Bedalov

SVEĆENIČKA ZVANJA MEĐU KATEKIZANDIMA

Satovi katekiziranja, uistinu su pogodno vrijeme sjetve svećeničkih - redovničkih zvanja. Vjeroučitelju se pruža mnoštvo zgodnih prilika, koje može obilno iskoristiti, da probudi u mlada srca želju, da i oni postanu sijači Božje riječi: da vrše svete obrede, da spasavaju duše. U prvom redu, treba to vjeroučitelj h t j e t i ! Treba imati nakanu pronaći onu prvu iskru, a onda je postepeno i sistematski raspirivati i podržavati. Dakako da je prvi faktor, koji zapali tu iskru: Svemogući Gospodin Bog. To je posebna milost. "Ego vos elegi ut eatis..." Ali, znamo iz iskustva da Gospodin mnogima zapali tu iskru svećeničkog zvanja, a ipak mali je postotak onih kod kojih se iskra razbukti u vatru, a klica u plodno stablo. Vjeroučitelj je jedan od onih raznih suradnika Božjih u realiziranju svećeničkih zvanja.

Najprije ću istaknuti, da dijete treba da, po držanju i nastupu svoga vjeroučitelja uvidi, da je svećenik - vjeroučitelj, zamjenik Kristov na zemlji. Jedan od onih, koji su se odazvali Božjem pozivu: "Idite i naučavajte", dakle i spasavajte duše. Krista, koji je djecu vrlo volio i s njima mnogo bio ustrpljiv. Kate-

kizandi moraju brzo uočiti da njihov odgojitelj vrši tu službu sa puno oduševljenja i čvrsto uvjeren u ono što njih poučava. Prema tome, ako je vjeroučitelj nervozan, uvijek viče, samo spočitava ili uvredljivim riječima kori svoje mlade kršćane, on ne će nigda probuditi u nekome želju, da i on prihvati jedno zvanje, u kojemu bi i on trebao onako ljuto i bijedno izgledati. U vjeroučitelju, djeca ne smiju gledati nekoga žandara ili činovnika, nego pomoćnika Kristova, koji je sretan u svom zvanju. Koji izgara iz ljubavi prema dušama i u tome je njegovo blaženstvo. Očinski nastup, zanimljiv način izlaganja vjerskih istina - ako k tome nadodamo pobožno prikazivanje Nekrvne Žrtve i točno vršenje obreda - to pobuđuje, u srcima mnoge djece želju: "O da je i meni biti kao: Don Ivo, kao Don Marko..." Ako upitamo dijete "Što ćeš biti Ivica, kad budeš velik?" Ono ne odgovara: "Ja ću biti svećenik ili pop." Nego: "Ja ću biti Don Frano, Don Petar" i slično. To znači, zanesen je srećom, kojom zrači, svaki svećenikov nastup.

Naročito zahvalno gradivo, za pronalazak svećeničkih zvanja je tumačenje sv. Sakramenata. Kako zanosno djeluje, na mlado srce, kad čuje koliko je svećenik, kroz svoj život djece Gospodinu Bogu posinio, nebo otvorio! Kad tumači o vlasti otpuštanja grijeha, koju nema ni najveći svjetski bogataš, ni vladar, ni učenjak! A tu vlast ima i najskromniji seoski svećenik. Kad ono zorno djeci prikaže, koliko sreće i utjehe osjeti svećenikovo srce, kad iz-

miri s Gospodinom Bogom okorjelog grešnika! Kad vidi mnogobrojne vjernike oko stola Gospodnjega! Kad tumači djeci o Božjoj Providnosti, može, skoro, svaki svećenik današnjice, sebe uzeti za primjer, očinske skrbi Oca nebeskoga, koja se očituje napose kod revnih Božjih službenika. - Tumačenje o sv. Redu, zgodno je ostaviti za drugo polugodište, kad se stariji đaci bave mišlju budućega zvanja. S tim treba povezati i temu: "O izboru zvanja". Dobro je proanalizirati sva glavna zvanja i uvjeriti dječake,da u svakom zvanju ima križeva. Ima ih i u svećeničkom staležu, ali je kriva shvaćanje, kao da u drugim zvanjima, čovjek samo uživa, a jedino trpi u svećeničkom staležu. Svjetovni ljudi moraju i te kakve borbe izdržati, za opstanak svoj i obitelji, a napose za čestito življeti i osigurati spas duše. Pozovimo djecu da promatraju malo, svakidašnji život svojih roditelja i uvjerit će se, kolike su njihove žrtve i brige, da svjesno ispune svoje dužnosti.

Neku djecu smeta pomisao, da su svećenici progonjeni. Tu moramo postaviti točnu distinkciju. Dobri, čestiti, vide u svećeniku predstavnika Kristova na zemlji. Poštuju ga i časte i imaju u njega neograničeno povjerenje. I pomažu ga! Javno i tajno! Moralno i materijalno! Neka otidu dva svećenika na putovanje. Jedan u civilu, a drugi u svećeničkom odijelu. Na povratku, neka nam opišu svoje doživljaje. Na prvoga, malo se tko obazirao. Drugi je doživio mnogo usluga i znakova

poštovanja. Ja poznam mnoge anègdote, koje sam doživio kao i mnoge iz izjava braće svećenika i redovnika. A to sve djeca napeto slušaju i upravo upijaju. Bit će i po koja upadica. Ne ćemo se zato zbuniti! Blago reci: Hvala! i idi dalje. Sjeti se Dante-a: "Guarda e passa"! I našega su Božanskog Spasitelja vrijeđali, zar sam ja svetiji od Njega?! On ipak nije prestao dobro činiti svakome. S koje strane dolaze uvrede na Božje službenike? To nisu sigurno vjernici. To su ili odmetnici od Gospodina Boga ili osobe okorjele u zloći, koje ne mogu zamisliti, da netko čestito živi: pak u nama hoće da vidi farizeje. Možemo li i pomisliti, da će nas takvi poštovati?! Pak i kad bi, jadna bi to bila utjeha za nas! Lijepo je o tome običavao reći pok. fra Grga Martić: "Pa koja ti vajda, ako te rđa vali". Ja mogu ipak ustvrditi jednu činjenicu: Kao bogoslov i kao mladi svećenik, često sam dolazio u Split. - Ta ne može bračanin bez Splita. - Tvrdim da sam prije mnogo više puta doživio uvredljive upadice, nego ovih zadnjih desetak godina. Naprotiv, češće čujem, glasni ili poluglasni: "Hvaljen Isus" nego prije. Može da je netko obratno doživio, ali ja iznašam svoja zapažanja.

Korisno je za uspiriti iskru svećeničkog zvanja, iznašati djeci sve - osobito suvremene - primjere konvertita, koji su nakon konverzije ušli u svećenički stalež. Ili primjere osoba, koje su godinama djelovale u kojem svjetovnom zvanju. Imali

visoke položaje. Bogato situirani, a našli su sreću i smirenje u radu za Gospodina Boga, po svećeničkom zvanju. Neću iznašati te primjere jer ih pratite. Ali ipak spomenut ću vam jedan primjer, kojega sam doživio, malo pred konac ove školske godine. Popodne nakon vjeronauka, u župskom uredu molim brevijar. Ulaze: mladić krupan, lijep, zdrava izgleda, i djevojka nešto poodmakla. Mladić baci pogled na moj još otvoreni brevijar. Djevojka predstavi sebe i brata. Ona zna nešto hrvatski, a on samo engleski. Obojica su rođeni u Kaliforniji, od oca iz moje župe. On ima 25 godina. Završio je u 23. godini ekonomski fakultet, a onda je dodijeljen američkoj Armiji u zap. zoni Njemačke. Tu je proveo dvije pune godine. Plaća mu je iznosila 350 dolara mjesečno. Prepuštam vašoj mašti daljne refleksije. Njemačke ženske opasno slobodne. On amerikanski mladić, lijep i pun dolara... .. ipak je slijedilo obratno, od onoga što se moglo desiti. On se je još iz armije prijavio za teol. fakultet, opetovao znanje latinskog jezika, spremao novac da nabavi sve potrebno za ulazak u sjemenište. Želi postati svjetovni svećenik. Kad sam zaželio da mu Gospodin ispuni želju, podsmjehom nevina djeteta pogleda ponovno na moj brevijar i reče: "Oh kako bih bio sretan!"- Naravno da sam i ovaj najnoviji doživljaj živo ispripovjedio mojim katekizandima, kad sam im davao zadnje upute i preporuke za praznike. Oni su tada doviknuli: "Jest to je onaj, koji je mnogo puta fotografirao našu Tjelovsku procesiju".

Ondje gdje je ukorijenjena svibanjska pobožnost, na koju dolaze i majke i djeca, korisno je kroz jedan cijeli mjesec svibanj, govoriti o svećeničkom zvanju i o faktorima, koji su odlučujući za razvoj svećeničkog zvanja. O zemljama u svijetu koje obiluju zvanjima, o onima koji jedva pokrivaju svoje potrebe, kao i o onima koji oskudijevaju. U tom smjeru iznesemo na koncu koji primjer, a takvih imamo mnoštvo. Tu nam vrlo zgodno može poslužiti knjiga: "Kraljica Svećenika" p. Žužek, preveo Belaj salezijanac. To rado slušaju majke i djeca te i kod kuće o tome prepričavaju. "Dajte nam svetih matera imat ćemo svetih svećenika", jer zaključuje O. Lepić D.I. u knjizi: "Ut innotescat" da svaki narod dobiva onakove svećenike, kakve ih zasluži.

Jednoć sam izlazeći iz crkve sv. Blaža u Zagrebu, bio ugodno iznenađen, gledajući kako mnoga djeca susjedne škole svraćaju sa svojim tašnama u crkvu, obave pohod Spasitelju, a onda kreću put škole. Nastojao sam to prenijeti na svoju župu. Zagrijao sam djecu za pobožnost svagdanjeg pohoda. Odaziv je bio vrlo lijep, naročito kod ženskih. Ali se ta pobožnost sve to više širi i kod muške djece. Naročito pak kod one, koja su izjavila sklonost prema svećeničkom zvanju. Njima sam dugo tumačio, kako je svećenik neodjeljiv od presv. Euharistije. Kako u časovima samoće Gospodin progovara srcima onih koje želi u svoju službu. Kad u sumraku naiđem na kojega dečka, koji sklopljenih ruku, očima uprtim u Taberna

kul adorira, srce mi se ispuni svetom nadom, da je i ovoga izabrao Gospodin.

Vrijeme katekizacije djece, skopljeno je sa mnogo truda. Traži od nas mnogo samoprijegora, ali to je i najpogodnije vrijeme proučavanja i upoznavanja dječjih duša i njihovih sklonosti. Zato - ja lično - nisam za strogo školski sistem: ocjene, mnogo bubanja napamet (osim glavnih formula i definicija) kataloga, opasaka i slično. Djeci treba pružiti mogućnost da nam otkriju svoju dušu, da nam ispričaju one svoje doživljaje. Ono što su čuli od bezbožnika. Kako je ono na napadaj odgovorilo. Poučit ga, kako će u sličnom slučaju obraniti svoju vjeru. U jednu riječ, trebamo formirati praktične kršćane, dobro poučene u stvarima vjere i ćudoređa. Oni će biti spremni uzeti kršćanski pravac za život, jer smo ih već na to pripremili. Kad nam pak dijete pruži uvid u svoju dušu, mi ćemo lako doznati da li je i koja je duša pogodna, da primi sjeme sv. zvanja. A onda dalje obrađivati.

Braćo svećenici! Njiva Gospodnja treba mnogo sijača, koji će spremati dobru žetvu svojim nasljednicima. Treba i mnogo žetelaca, koji će sakupljati plodove sjetve svojih prešasnika. Ali treba naročito - mnogo neumornih krčitelja, po tom tvrdom terenu, bez kojih nema ni sjetve ni žetve. A ti krčitelji jesu u prvom redu vjeroučitelji, koji će našemu narodu dati praktične vjernike i požrtvovne svećenike. Spokojno će ostaviti Gospodnje brazde i pojaviti se pred Vječnim Svećenikom onaj, koji je barem jednoga pomogao da zauzme ispražnjeno mjesto.

Završavam s jednom primjedbom. Težak je život vjeroučitelja. Poznata je ona stara: "quem dii odere pedagogum fecere". Negda u velikim mjestima bio je poseban vjeroučitelj. Danas svaki župnik je i vjeroučitelj. Kanim istaknuti da vjeroučitelj dočeka konac škol. godine, sav iscrpljen. On se treba odmoriti. Svi staleži, svi nastavnici, imaju svoj godišnji odmor. Imadu ga i kućne pomoćnice. Jedino izmoreni svećenici tako teško dolaze do zasluženog odmora, a neki čak nigda. - Ako u ovom interventu smijem intervenirati, onda zamolimo, preko ovdje prisutnog Oca splitskog Biskupa, zamolimo sve ostale biskupe, da omoguće svojim svećenicima godišnji odmor, jer će odmoreni svećenici, zatim raditi s više elana, i dulji će niz godina izdržati pondus diei.

Ante Marušić

KATEHIZIRANJE ODRASLIH

Poslije tolikih predavanja i široko zahvaćenih problema kateheze, skoro da se nema više što reći, barem ne nešto nova.

Svakako bilo bi sasvim krivo kad bismo mislili da, ako mi i veoma dobro budemo obavljali katehiziranje svih godišta školovanja, da tada nije potrebno katehizirati posebno i odrasle. Mislim da nije pretenciozno reći da vjeronauk u našoj biskupiji stoji dosta visoko u našim razmjerima, ali ipak svakog dana sve to više nailazimo na veliko vjersko neznanje. Ono će nažalost još više rasti, a i svijet nekrštenih, otpalih, dalekih.

Tek manji dio polaznika vjeronauka pohađa vjeronauk do kraja nauka, a opet manji dio njih zaista postigne zadovoljavajuće znanje. Veći dio njih ostane na jednom oskudnom i površnom znanju. Stoga mi nemamo danas odgojene katoličke elite, katoličke inteligencije, koju su nekada odgajale katoličke organizacije i katoličke škole.

Možemo li mi još zamisliti što znači to da dijete otvara oči i uši u jednoj katoličkoj školi. Zatim slijedi katolička srednja škola a onda možda čak i katolička univerza. Taj đak i student sigurno će kroz to vrijeme proći kroz katolička društva, katoličku sredinu i može dobiti jed-

nu kompletnu katoličku orjentaciju i naobrazbu. On će se naučit sve gledati s katoličkog stanovišta. Upoznat će katoličku literaturu, katoličke mislioce i velikane... Jedan svijet koji je drugima nepoznat. Pred malo vremena imao sam na vjeronauku jednu mladu profesoricu. Imala je pod A francuski a pod B talijanski jezik. U razgovoru sam konstantirao da nije nikada čula za talijanskog književnika G. Papinia. Ona je naravno bila samo krštena... ali došla je do svoje potpune naobrazbe a religiozni svijet, čak i bliz njezinoj struci ostao joj je zatvoren, nepoznat. Jedna druga, sveučilišni asistent fizike nije imala ni približan pojam o Isusu i Gospi, da brojimo godine od Isusova rođenja, a bila je krštena, naravno i ništa više od toga. Ne niječem da ima i među ateistima kulturnih ljudi koji su pročitali Sv. pismo i nešto poznaju vjeru ali ti su vrlo rijetki. Najveći dio njih nema niti uvoda u svijet vjere, makar da su mnogi od njih proizašli iz katoličke obitelji i možda kršteni.

Nije mnogo bolje poznavanje vjere ni jednog dijela naših vjernika osobito u gradu. Na pouci pred vjenčanje čovjek se stidi upitati ih očenaš, jer često ni to neznaju, još teže je zahtijevati ispovijed ili vjerovanje. Od kada sam u Splitu uvijek prvo pitanje o toj pouci bude: Što je ženidba? Do sada nisam dobio zadovoljavajući odgovor. Tek manji dio zna toliko da je jedan od sakramenata.

Mislim da ne pretjerujem, ako kažem da u Splitu možemo na prste izbrojiti katoličke intelektualce koji su poslije rata školovani. Ne mislim ovdje na one koji prakticiraju svoju vjeru, nego one koji poznaju i mogu danas braniti svoj katolički nazor na svijet, barem onako kako će ga braniti jedan marksista. On doduše u današnja vremena osim znanja mora imati i mnogo hrabrosti da otvoreno brani vjeru, ali i kad može u najužem krugu on to ne zna. Ako još imamo nešto katoličkih intelektualaca, što ih rat ni vihor nije odnio, oni su odgojeni u katoličkim društvima ili su oni koji su napustili bogosloviju, a ostali su pozitivni.

Kad je govor o katoličkom intelektualcu, onda to nije mali propust što slabo pozna svoju vjeru. On ne može o vjeri govoriti na nivou seljaka ili radnika nego na novou intelektualca a to predpostavlja dobro poznavanje vjere. Ako to ne posjeduje on se pred napadima i prigovorima jednog ateiste ili skeptika mora pokisao povući, što i u njegovoj duši, još više u duši njegovog idejnog protivnika, znači poraz.

Po našim selima - kako gdje - ali ne zavaravajmo se. Ratne i poratne prilike u mnogočem su ostavile loše posljedice pa i na području poznavanja vjere.

Kako je velika i važna naša uloga danas? Navodim glasovite riječi Origenove iz jedne konferencije P. Carré održane u Notre Dame: Kada gledaš u ovoj zajednici koja se zove Crkva iza onih posljednjih članova katekumene kako se bacaju pred noge

(tijela) Crkve i približuju sasvim slijepi i gluhi na nogama drhtavim i leđima zgrbljenim, pa zatim riječju Božjom pomalo ozdravljaju, ne boj se da ćeš se prevariti ako kažeš: Evo onih koji su se popeli na brdo na kojem Isus sjedi, koji su se prostrli pred noge njegove da ih ozdravi. I zbor Crkve ne može nego konstantirati jednu najveće moguću transformaciju iz zla u dobro.

To je naša velika uloga!

Pape opominju i potiču na katehiziranje odraslih i uklanjanje vjerskog neznanja.

23. II 1962. Ivan XXIII u nagovoru korizmenim propovjednicima među ostalim naglasio je jako katehezu odraslima, i to kao veliku obavezu svakog svećenika "per ogni sacerdote". Questo primo dovere prati svećenika ne samo na oltaru nego posvuda, u svakoj prigodi, "Nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus" (Act. 6, 4.). Pavao preporuča Timoteju da čuva poklad vjere (I Tim. 6,2o i II Tim. 1,14).

I Vatikanski sabor katehezu naziva sredstvom za upoznavanje vjere i zalogom spasenja. "Koje velike riječi časna braćo i dragi sinovi, kaže Ivan XXIII. Eto zašto uoči sabora naglašavamo prvu dužnost svakog svećenika... Kao što je Isus dobri pastir poznavao svoje ovce i svećenik treba da zna svoje. Ima on tu neznalica, neopredjeljenih, slabih u duši i tijelu, siromaha, radnika, mladih, djece... A program je biti sve svima (I Kor. 9,22.) za sve spasiti (Rim. 1,14)." Zato,kaže papa,treba voditi mnogo računa i o raznim klasama zanimanja

i znanja i staleža i svakome od njih nastojati dati prilagođenu hranu, specijalno pripremljenu. Nabrajajući loše strane pouke, težnje za slavom i paradom papa kaže da bi trebalo skoro svaku propovijed pretvoriti malo u katehetsku, kako je to preporučavao pametno L' Aigle de Meaux (Bossuet) svojim svećenicima: "Mi vas potičemo da uvijek sijete po malo katekizma u vašim propovijedima, i da se uvijek navraćate na misterij Isusa Krista i na njegove sakramente, jer kad se ta pitanja dobro shvate potiču na ljubav prema Bogu a s ljubavlju i na svaku krepost". To su vrlo pametne riječi!

U svojoj uskrsnoj poruci god. 1964. Pavao VI poslije vedre radosti koju nam donosi pobjeda Uskrslog s izvjesnom tugom konstantira koliko danas ima onih koji lutaju i neznaju za ovu radost pobjede, onih koji tražeći rješenje problema života izvan Boga sve više lutaju i gube se u tami zablude, u apatiji besmisla... Čovjek se mora osloniti na svjetlo koje nije u njemu samom, to je Lumen Christi. Tom svijetu treba danas ponijeti to svjetlo...

U jednoj alokuciji (Osservatore Romano od 3. IV 1964.) Pavao VI govori o našoj dužnosti da svijetu pokažemo pravo lice Crkve, majke pune ljubavi... Vi ste oni qui mecum laboraverunt, kaže apostol Pavao, a ja qui mecum laborabunt in Evangelio.

U alokuciji na posvećenju 14 novih biskupa 2o. X 1963. Pavao VI među ostalim je rekao o njihovoj dužnosti da uče svijet, da je današnji svijet i hostilan i nevjeran ali ujedno željan pomoći usavršenja i istine, pa ih papa ohrabruje: Ne boj se malo stado... Odbacite svaki strah, naprijed s pouzdanjem... Krist će biti s vama.

Papa poziva i svjetovnjake na propovijedanje, u svojoj radio poruci svijetu od 19. X 1963... "Napuniti čim prije svijet imenom Isusovim... da svaki jezik ispovjedi da je Gospodin Isus u slavi Oca (Filip. 2,11)... Iza grupe koja se nalazi na čelu crkve moraju se zbiti kompaktni redovi onih koji imaju blagodat vjere. Oni su falanga disciplinirana... Oni imaju dužnost pružiti izabranim radnicima potrebnu pomoć u poučavanju da bi oni mogli mirno i glatko obavljati njihov teški posao" (Osservatore Romano 21, 22. X 1963).

Kodeks crkvenog prava u kanonu 1332 naređuje: Nedjeljom i zapovjednim blagdanom, u vrijeme koje smatra zgodnim, župnik je dužan odraslima držati katekizam na način njima najprikladniji.

Ovo će biti moguće lijepo provesti samo u nekim župama gdje je moguće svijet skupljati i izvan sv. mise. Ko je pročitao život arskog župnika, mogao je vidjeti koje je velike uspjehe imao sveti župnik baš u posebnim katehezama za odrasle. Gdjegod su župe toliko na okupu i gdje se drži i večernja pobožnost tu je svagdje moguće držati i vjeronauk za odrasle u posebno vrijeme, najzgodnije odmah poslije popodnevne pobožnosti. Ove kateheze treba i te kako spremati jer će brzo dodijati i opustiti.

Predmet kateheza je "poznat" ali ga neznaju i brzo dosadi ako ga se dobro ne spremi. Vrlo je zgodno da se drže katkada staleške kateheze tj. napose za mladiće, za djevojke, žene i muževe. I na ovim katehezama vrlo dobro će doći i pomoćna sredstva osobito filmini.

Drugo sredstvo katehiziranja odraslih jesu ciklusi katehetskih propovijedi. Ne mislim omalovažiti preporuku sabora da se preko mise drži homilija, ali ne smijemo zaboraviti, da mi one kojima je najpotrebnija katehetska pouka, loše vjernike, nemamo redovito u crkvi osobito da ih ne možemo dobiti na posebne kateheze, popodnevne. Oni su samo na glavnim blagdanima i na glavnim misama pred nama i da je potrebno katkada i homiliju zamijeniti liturgijsko-katehetskom propovijedi. Imamo odličan priručnik osam svezaka Castegnarovih katehetskih propovijedi. Naravno da je to samo osnova a dobra propovijed može biti ako ona bude prožvakana i dana kao vlastito čeđo.

Htio bih ovdje napomenuti osobito mlađoj braći svećenicima, ono što sam iskusio. Ne smije se ići na dugi niz srodnih propovijedi. Slušaoci vole cikluse više nego šarolike teme bez veze, ali i cikluse samo do neke mjere. Ciklus koji traje 3-5 propovijedi vrlo je ugodan. Ako srodna materija zahvaća više od toga pogibeljno je da postane dosadno kao isto jelo. Par homilija ili blagdanska, pa opet. Ili da ne zamaramo s deset zapovijedi pa o svakoj po nekoliko

propovijedi, iz zapovijedi može se preći na neki sakramenat ili nešto drugo. Treba ih malo varaknuti pa se opet na ono povratiti gdje smo ostali.

Mora se napomenuti da su katehetske propovijedi zgodne s više stanovišta. Često je teško naći temu propovijedi, a katehetska je već tu, a to nije mala stvar. Lakše je doći i do pomoćne literature. Ima mnogo raznolikog i time zanimljivijeg gradiva.

Treće sredstvo katehiziranja odraslih jesu prigodna ili redovita predavanja. Možda ovo još nije dovoljno afirmirano ali je danas vrlo korisno i potrebno. Dozvolite bez nametanja da vam rečem nekoliko riječi o tome što smo učinili u našoj katedralnoj župi kroz posljednjih par godina.

Na inicijativu o. biskupa započeo je bio pok. don Mladen Alajbeg, a poslije sam ja preuzeo organiziranje vjeronauka za našu inteligenciju, što se sve više afirmira. Kad smo pred poteškoćama htjeli svojevremeno odustati onda je nekoliko laika došlo i mogu reći primoralo nas da nastavimo. I doista sve više se vidi koliko je to bilo potrebno i korisno. Već je to dobilo i svoje ime: četvrtkom u sv. Filipa.

Da navedem samo nekoliko tema predavanja. Ove godine smo držali u dva perioda: od listopada do Božića i od veljače do Uskrsa. Poslije Uskrsa kad već počnu lijepa vremena onda polako publika otpada pa je bolje prekinuti. Bilo je katkada i

interesantnih diskusija, jedanput su ušli u diskusiju i neki učenici neke partijske škole...

Predavanja ove godine:

Kršćanin Dostojevski,
Ruđer Bošković
Evolucija i Teilhard de Chardin, 3 predavanja
Dijalog teiste i ateiste
Georges Bernanos, Od očaja do nade
Francesco Severi, matematičar, obraćenik
Camus i religija
Lomovi ličnosti kroz savremenu literaturu
Kafkino traženje nepoznatog Boga.

Ranija predavanja:

3 o sv. Pismu, opstojnost Božja
Pasternak
Freud i psihoanaliza - tri predavanja
Finitistička misao o svemiru
O. biskup o ulozi laikata u Crkvi
Postanak svijeta
Postanak čovjeka
Nekoliko predavanja o saboru o. biskupa.

Sarađivalo je i par laika.

Naravno ovdje je najteži problem predavača. Nije lako istupiti pred publikom gdje možete očekivati da neko poznaje materiju bolje od vas. Ovdje se postavlja pitanje naše izobrazbe. Moramo staviti ruku na srce i priznati da je dosta manjkavosti. Danas je svaki vjeroučitelj na selu izlo-

žen rafalima pitanja i prigovora proti vjere. Đaci friški iz škole, iz fizike, kemije, biologije, filozofije salete nas nenadano i te kako teškim pitanjima.

Sjećam se kad sam u župi dobio osmi razred gimnazije i kad su na satovima filozofije raspravljali o vjeri... Đaci su pljuštali pitanjima na koja se nisam znao snaći i odgovoriti. Selo je po sebi takvo da čovjeka osiromašuje. Tamo možeš biti i jednostavnije obučen jer te okolina ne prisiljava na drugo. Možeš biti i manje naobražen jer te okolina ne potiče na dublju izgradnju... Ali danas je radio, novine i televizija zašlo u svaki kutak. Seoski župnik može biti superioran nad većim dijelom sela, ali možda neće biti nad nekoliko seoskih mudraca. - Pa što je to važno? - I te kako je važno ako im se ne nametnemo oni će postati duhovni vođe našeg sela. Oni će dušama željnim novih istina drobiti otrov mjesto naše istine. Katkada i mi malodušno kažemo da Crkva nije dorasla današnjem vremenu... A da li je svaki od nas dorastao onom mjestu i dužnosti na kojoj se nalazi? Da li pratimo čime naši vjernici dušu truju, da li pravimo dijagnozu od čega zapravo boluju? Često smo u zakašnjenju. Požurimo, pretecimo neprijatelje vjere.

Iako možda župnik ne može na našim selima održavati posebna predavanja, ali bila bi vrlo korisna. Time bi se podigao ugled vjere koja nastupa s predavanjima i pokazuje se superiorna, savremena. To bi

katkada moglo biti i te kako korisno. Predavače se može posuditi i tako polako stvarati naša katolička mala pučka sveučilišta, barem s nekoliko predavanja godišnje.

Ipak ne zaboravimo jedno: ljudi od propovijedi, izgovorene kateheze, ili predavanja malo nauče. Rijetke su iznimke onih koji pamte, da im se čovjek divi; nađe se i takvih. Ali ponajviše ljudi pod propovijedi imaju samo jedan doživljaj, religiozni doživljaj. Znamo kako nam i đaci koji redovito pohađaju vjeronauk u život ponesu malo znanja, ako su samo slušali bez udžbenika ili bez pisanja. To ne znači da ne treba govoriti, katehizirati. Nešto uvijek ostane, osobito kad se ista istina više puta čuje. Ali želim naglasiti važnost pisanog udžbenika i katoličke štampe. Kad bi u svaku katoličku kuću ušlo sv. Pismo (Duda!), Biblijska povijest, molitvenik s malim vjeronaukom, a onda naravno i druga štampa kao Glas koncila... To su neprestano prisutni katehete.

U današnje vrijeme Crkva naglašava još jedan važni faktor u katehiziranju a to su laici. Nek nas ne straše naše specifične prilike.

Konstitucija o Crkvi ima i posebno poglavlje o laicima gdje kaže: Laici su posebno pozvani da Crkvu učine prisutnom i djelatnom, u onim mjestima i prilikama gdje ona samo po njima može da postane sol zemlje. Tako je svaki laik, radi samih darova koje je primio ujedno svjedok i živo oruđe misije same Crkve prema mjeri u kojoj mu je Krist dao svoj dar.

Konstitucija dalje stavlja kao uzor muževe i žene koji su Apostola pomagali u evanđelju radeći mnogo za Gospodina... I na laike pada slavno breme da rade, da božanska odluka spasenja sve više i više dođe do svih ljudi, svih vremena i sve zemlje. Neka im dakle bude otvoren bilo koji put da prema svojim silama i potrebama vremena i oni aktivno sudjeluju na spasiteljskom djelu Crkve... Zato laici i kad su zabavljeni vremenitim brigama, mogu i moraju vršiti dragocjeno djelovanje za naviještanje Evanđelja svijetu. Ako neki od njih u pomanjkanju svetih udžbenika, ili ako su oni zapriječeni u krajevima progona, neka službe nadopunjuju prema svojoj mogućnosti, i ako mnogi od njih ulažu sve svoje sile u apostolski rad, ipak treba da svi surađuju za raširenje i porast Kristova Kraljevstva u svijetu. Zato neka laici marljivo nastoje da steknu dublju spoznaju objavljene istine i neka ustrajno prose od Boga dar mudrosti.

Mi doduše živimo u specifičnim prilikama ali ljubav je domišljata. Koliko puta se nismo iznenadili kad smo čuli što je uspio neki revni svećenik, a smatrali smo da su neke stvari kod nas nemoguće. Jedan je prodro, a drugi su ga slijedili. Uostalom ono što nam se danas čini nemoguće, sutra može biti sasvim naravna stvar... Prelazimo u ofenzivu duha. Sad je momenat!

Ima jedan način koji je prilično lako provediv i kod nas, ako ima svjesnih katolika, koji žele pomoći danas crkvi, svećenicima: to je rasturanje katoličke štampe preko laika. Tu i župnik i Crkva mora biti spremna

nešto žrtvovati. Mjesto da dobri vjernici kupe samo jedan komad naše novine ili glasnika, one koji su imućni nagovarati da uzmu par komada i odnesu onamo kamo mi nikada nećemo doći. Ili da crkva sama uz ono što proda dade revnima po još nekoliko komada da dadu tamo gdje treba i gdje će biti primljeno.

U katoličkom svijetu ima mnogo udruženja i pokreta za katehiziranje odraslih. Najpoznatija je bratovština kršćanskog nauka. Čitao sam o njihovu vrlo živom djelovanju u USA s posebnim primjerima rada u Corpus Christi i u Bendi u Nigeriji. Zatim pokret za duhovnu revoluciju u Južnoj Americi kome na čelu stoji svećenik Ilić porijeklom Splićanin... Široki rad laika u Kanadi... Le Christ au monde u br. 4/64 donosi veoma lijepi prikaz pokreta Fe Catolica u Španiji. Od 1950. kao vihor su ustalasali svojim djelovanjem zemlju; najprije jedan mali kružok sveučilištaraca u Madridu, pa onda u širinu predavanja, kursevi po gradovima uz sve veće učešće slušalaca u dvoranama, u kino salama, dopisivanjem, pisanjem katekizama, ali sve isključivo laici! Ti katekizmi doživljavaju brojna uvijek dotjeranija izdanja. U 1962. oni su držali u 719 samostana kurseve o misi i bili su primljeni s velikim oduševljenjem. Zatim su započeli kursevi preko radija i ugurali su se u 14 radio stanica. Onda su stupili i elitni glumci koji su kateheze obukli u magnetofonske i televizijske emisije i napunili Španiju i

Latinsku Ameriku. Jedan ciklus sadrži 27 televizijske lekcije vjeronauka na najsavremeniji način prikazane. Od 1959. oni su vel dobro naseljeni u Americi... Štampa, radio, televizija, kino dvorane, kursevi, kontakti sve im dobro dođe da bi propovijedali vjeru.

Iznio sam i ovo nekoliko primjera iz katoličkog svijeta jer oni mogu da posluže da se malo duh digne kako često pred problemima znamo biti malodušni! - ili da iz ovoga nekome koja iskra frcne, rodi se koja ideja. Ako još sredimo programe, započnemo radom na izradi još novih tekstova, onda će najveći plod ovog hvalevrijednog sastanka biti val oduševljenja koje su nam ovih dana ulili naši primjerni katehete kojima je Bog dao karizam da osvajaju i oduševljavaju. Svaki sigurno već sada misli kako će u novoj godini početi novim elanom, novim žarom i oduševljenjem. Najgore bi bilo ako se uljuljamo u san da je sve u redu i da drukčije ne može biti. To je sigurno da može. Veliki konvertita Newmann je kazao: Uznemiri se zato što nisi uznemiren (zbog stvari Kristove), a Isus kaže da nije donio na svijet mir nego mač tj.ne drijemanje nego rad i borbu.

Dozvolite jednu dizgresiju kao ilustraciju. Pred 30 godina u naše sjemenište dolazilo je svake godine oko 30 đaka u jedanaestoj godini kad je vjera bila privilegirana, vjeronauk u školama, djeca uščuvana... Franjevačka provincija je primala 15-17 đaka iako je tražila i do 70

djece... A bili smo bogati i mi i fratri... zemlje, kuće... Ako pogledamo koliko danas mladića dolazi u sjemeništa tek u 15. godini, u današnjim prilikama... što je priječilo da pred 3o godina ne primimo svake godine 2oo-3oo sjemeništaraca, franjevci također, i da napunimo i prepunimo biskupiju i pošaljemo nekoliko hiljada misionara u misije kao što su to učinili drugi katolički mali narodi kao Belgijanci, Irci... A onda je svatko mislio da je sve u redu (ne želim optuživati, jer teško je biti genijalan i dalekovidan). Ali nije se našao nijedan David Božji da zbaci sav taj balast lažnog kraljevskog oružja, bogatstva i mrtvih kapitala. Čekali smo da nas vrijeme lupne po glavi i osvijesti. Nećemo li do 3o godina osuditi sebe kako se nijesmo probudili i udarili jači pečat svom vremenu. Možda su još uvijek jaki uski oklopi Saulovi i nemamo snage da ih odbacimo; oklopi malodušnosti, neodlučnosti, neshvaćanja važnosti momenta kad "neobrezani" hoće da zbrišu ime Boga živoga. Duh Sveti koji nadahnjuje svoju crkvu nadahnuo i oduševio svih nas i dao nam snažno oružje svoje milosti da uđemo u novu školsku godinu s mnogo oduševljenja i svete ustrajnosti.

Pavao Žanić

POMOĆNA LITERATURA U VJERONAUKU

Draga braćo!

Da što praktičnije prikažem želje u okviru kratke moje besjede, evo započimam sa "Misa malenih" od Milana Pavelića D.I.

(pjevajući) Križa znamen stavljam na se,
Tebe zovem, mili Spase,
Tebe molim: po milosti
Sve mi grijehe blag oprosti.

Duhovna katehetična gimnastika s pjevanjem, koja je tako veselila djecu naših osnovnih škola, može se i sada upotrebiti, osobito kad se toliko traže i druge kitice na "prikazanju", "molitvi za žive"... "za mrtve"...

Spasitelju blagi Kriste,
Spasi duše, što se čiste,,
Pokoj vječni daruj njima
U nebeskim dvorovima.

a još ljepša za pričest:

Moj Isuse, srcem cijelim
Ja Te sada primit želim,
Dođi, mili Spasitelju,
Naš božanski Prijatelju.

Kako vidite, htio sam prirediti malu izložbu knjiga = možda najnovija djela koja su u Evropi izišla, na polju katehetike = a u okviru moje teme "Pomoćna literatura" (u najširem smislu ulazi i pjevanje i crta-

nje i kino prestave / filmovi i filmini/ deklamacije itd.) i obrativši se poznatima, dobio sam odgovore naše braće, koja srdačno pozdravljaju naša nastojanja, kažem naša tj. svih nas, jer smo sada odlikovani svi župnici, da budemo u pastvi i stalni katehete. Pozdravlja nas Zagreb, preko svog neumornpg trudbenika vrsnog katehete sred. škola dr. Nikole Kolareka. Pozdravlja nas mons. Anton Smerkolj župnik "Zagorja ob Savi", koji je potaknut od nadškofa msgr. Pogačnika, dao podrška mom referatu. Pozdravlja nas iz Njemačke poznati profesor i pisac kateh. stručnih djela dr. Tilmann, koji mi je poslao poštom veliki paket knjiga. Pozdravlja nas msgr. Paolo Bertoli, apostolski nuncij iz Pariza, koji me obdario sa najnovijim izdanjima katehetske prirode (poštom: tri paketa).

Bog im svima dao najbolje zdravlje!

Neka se, molim vas, nitko ne uvrijedi, ako ne bude spomenut, jer radnja je takve prirode, da bi htio sve reći i svima dati priznanje, ali s najboljom voljom nešto će izostati. Optostite!

Zašto ne bi i mi naučili našu djecu da mole ili pjevaju neku novu vrstu krunice "prije i poslije pričesti"? Kako se samo djeca smiruju, ako su, a i jesu živahna, kad počmemo pričesnu krunicu.

PRIČESNA KRUNICA

P r i j e p r i č e s t i

1. Dragi Isuse, mnogo Te volim
2. Dragi Isuse, dođi u moje srce
3. Dragi Isuse, želim da budem valjan (dobar)
4. Gospodine, ne čekaj dugo, brzo dođi u moje srce
5. Mila Majko Božja, ti sama pripravi moje srce.

P o s l i j e p r i č e s t i

1. Isuse moj, preslatki, ja Te pozdravljam
2. O dobri Isuse, ljubim Te nada sve
3. Preslatki Isuse, učini da postanem Tvoje dijete
4. Preslatki Isuse, blagoslovi moje roditelje
5. Marijo, preslatka majko, pomozi mi da se Isusu zahvalim.

Draga naša Dalmacijo! Krševita, kamenita, ali i sunčana i primorska, koliko si u prošlosti pretrpjela radi toga što nisi prije bila spojena s maticom. Davno je gornji kraj bio upoznat sa Deharbovim sistematskim katekizmom, sa malim, srednjim i velikim, kad smo mi imali još austrijski katekizam u prevodu ili zadarski Artaleov ili dubrovački Taljeranov.

Kako se dragi pokojni - pionir kateheta - profesor Hefler, dok je već radio i bio gotov "Novi kršćasnki nauk" začudio,

da Split izdaje u ime katehetskog odsjeka bratovštine kršćasnkog nauka: Sistematski katolički katekizam (za 4 dinara sa slikama), ali je i opravdavao naš korak: Dalmacija još to treba, ona je imala, kao mi skoro sto godina, Deharba. I razgrabljeno je pet izdanja našeg katekizma, oko loo hiljada komada.

Ako komu još nije jasno, za čim su iš li reformom knjige katekizma, ako tko ne zna i odlike starog sistematskog Deharbovog (ili sličnog) katekizma, te i koje su misli vodilice bile pri sastavljanju novog, vremenu današnjice prikladnog, historijskog katekizma = a psihološke metode, neka uzme u ruke knjigu dra Kolareka:"Metodički priručnik kršćanskog nauka" (zapada 22o dinara) pa će na dušak pročitati i saznati pra vi razlog nove reforme. Jedna je stvar škol ska teologija, ono analitičko tumačenje svakog broja katekizamskih upita, a drugo i različno od toga k e r i g m a = tj. sadržaj i način naviještanja kršćanstva. Jungman zgodno kaže: Kerigma koristi građevno kamenje, što ga je teologija izbrusila, da bi izgradila zgradu našega spasenja. A naj prije da pokaže put kojm treba ići prema spasenju (str. 6o-61). Naši mlađi svećenici zagrebačke univerze, mogli bi lako još bolje, to vidno prikazati, jer su imali tekst - škripta svog profesora "Katehetika" dr. Škreblina.

Nije moja dužnost da govorim i ocjenjujem udžbenike, koji postoje za vjeronauk, ni zagrebački mali i veliki kršćanski

nauk (dr Kolarek), ni istarski (već V izdanje) malog katekizma dr Ivana Pavića, ni najnovije djelo našega franjevca o. dr Šetke. Sve su to najbolje knjige u svojoj vrsti, sve imaju odlike, pa je i teško dati ocjenu osobito primjedbe, zato se hoće posebna sposobnost.

Naša pomoćna literatura je prilično siromašna, ali ne zaostaje, ukoliko se to može reći, za drugima. Prijevodi kateheza koji su izišli u Pakovu, svakom su poznati, jer su i oglašeni u Vjesniku.

Nisam spomenuo mons. Ivana Sanna, činovnika kod kongregacije Koncila (katehetski odsjek). Odgovor na moje pismo nisam primio, ali sam siguran, da će napomenuti smjernice dane od posljednjih sv. otaca papa, kao pape Pija XII i Ivana XXIII u enciklici "Princeps pastorum".

Spomenuo sam pozdrav prof. dr Tilmann-a, a nijesam rekao, da nam je poslao svoje djelo u 5 svezaka (6. se još očekuje iz štampe) o rukovođu za "Katolički katekizam". Ovaj katekizam - Einheitskatekizam za Njemačku - je već preveden na mnogo jezika, a preveli su ga i bosanski fratri (mislim da ga se može naručiti u Sarajevu za din. 6oo).

Tko može mimoići klasično djelo "Katechetik heute" - katehetika danas od Ivana Hofingera, izdanje Herdera 1961. To je najbolje što postoji na njemačkom jeziku a sadrži predavanja na katehetskom kongresu u Eichstätu 196o. Prva riznica svega katehetskog znanja. To je "kerigmatična"

obnova, koja u središtu ponovno postavlja Krista, kako je to radila Crkva u prvim stoljećima.

Imamo i katehetski rječnik (bolje leksikon) od Leopolda Lentnera, izdanje Herder, Freiburg 1961. Sastavili su ga više od 2oo stručnjaka, a raspravlja o svim najnovijim pedagoškim i didaktičnim spoznajama. Unutra su: i povijest i pisci i organizacija kateheta. Osobitost toga djela jest, da je postavljen na biblijsko-teološkom temelju u duhu kerigmatičkih načela.

Možda sam vas umorio citirajući samo djela, ali hotimično ispuštam francusku literaturu, iako sam zahvalan za najnovija djela mons. Bertoli. Vidio sam, da o francuskoj metodi ima posebno predavanje, pa prepuštam predavaču. Slovenski episkopat je već izdao "Direktorij katehetske pastoralke francuskih biskupija". Djelo je preveo dr Valter Delmota, priznati katehetski slovenski stručnjak. Rasprava se dijeli u četeri odsjeka: narav kateheze, katehetska pedagogika djece i odrasle mladeži, stupnjevi kateheze i tko je odgovoran za katehezu (biskup, roditelji, duhovnici).

U Ljubljani je god. 1964. izašlo prevedeno djelo E. i M. Poppe: priručnik euhar. katehistkinje. Govori o oblikovanju katehista, te sadrži tri lekcije: četiri osnovne istine, ispovijed, pričest, čašćenje B.D. Marije, te zahvala poslije pričesti.

Moram još napomenuti da u Sloveniji izlazi i knjižica: "Katehetski problemi",

kao i "Katehetom", - obadvije knjižice objavio je slovenski međubiskupski katehetski odbor. Zgodne su knjižice, pune informacija.

Moram završiti, a htio bih bar spomenuti nešto o vrijednosti crtanja na tabli, a ako je moguće da onda i djeca to preslikaju, te da na koncu godine ponesu svoju crtanku vjeronauka kao jednu malu cjelinu svojim kućama. I roditelji će to pratiti i pače pripomoći djeci, da još bolje sastave i čisto održe.

O pjevanju napose htio bih spomenuti njegovu korist a osobito smirenje kad su djeca živahna. Pjesme o prvoj sv. pričesti ostaju uvijek djeci na pameti.

Još jedna novost: sakupljanje maraka naše države i stranih država jest korisno za upoznavanje zemljpisa, a osobito su lijepe marke sa nabožnim motivima, Bl. Dj. Marije i svetaca, tako da djeca i odrasli vide, kako se štuju svetinje naše svete vjere.

Tko nije primio još naš zagrebački vjesnik "Katehist?" (urednik dr Škreblin, profesor pastoralke na zagrebačkom teološkom fakultetu). Izvrsni su njegovi odgojni članci a i opomene kako su večernje mise istisnule popodnebnu pouku vjeronauka odraslih (katehizaciju). Mnijenja je, da se ta dva obreda spoje.

Interesantno je što napominje i novo sredstvo privlačenja djece vjeronauku: pokaži što znaš pri pouci vjere. Postoji knjiga Fridriha Pitscha: "Durch Quiz zur Bibel",

kao i druga Pfeifer Verlag München od Maria Roemer i Michel Heller: wer, was, wo, wann, Quiz, "Primjeri, primjeri" kao da čujem da netko od vas napominje, svakako nam zgodni primjeri trebaju. Zato, treba da bude vanredna pohvala našem vrijednom kateheti Branku Markiću, koga molimo da uznastoji svoje djelo u tri sveska još popuniti i tiskom ga predati subraći.

Treba međusobne suradnje i prave ljubavi za pravilno posuđivanje knjiga, crtarija, pjesama s notama, filmina i filmova.

Stoga zaključujem moju kratku besjedu moleći da izvinu oni koji bolje zanju, ako sam nešto izostavio, a moj je zaključak ovaj:

Sve moje katehetske knjige i pomagala darivam diecezanskoj ustanovi, koja će se brinuti da permanentno u centrumu biskupije bude sve na ogled svim dušobrižnicima i popisane u katalog, mogle bi se i posuđivati, kao i filmini uz malu odštetu, da se nabave uvijek nove stvari.

Dr Urban Krizomali

SASTANAK KATEHETA U SPLITU 1965.

dne 6., 7. i 8. VII

održan je prema ovom

p r o g r a m u :

Uvodnu riječ je održao domaćin, splitski biskup Dr Frane Franić.

Predavanja su bila ova:

1. o. dr. R. Brajčić, D.I.: Kateheza-izvor religiozne spoznaje.
2. o. dr. I. Jäger, D.I.: Kateheza i biblija.
3. o. dr. J. Radić, OFM: Kateheza - škola liturgije.
4. o. dr. M. Šetka, OFM: Problematika vjeronauka u osmoljetki.
5. don I. Cvitanović: Kateheza - škola života.
6. o. Z. Plenković, OP: Srednjoškolski vjeronauk.
7. kan. P. Žanić: Vjeronauk za odrasle.

Osim tih predavanja svako jutro se je održala po jedna uzorna praktična kateheza, i to:

1. don M. Stanić: Za 4 razreda osnovne škole (po najnovijoj franc. metodi)

2. o. K. Borković, OFMCa: Za 4 viša razreda osnovne škole (po klasičnoj metodi)

3. sveć. Marinov: Za srednju školu: (uz tumačenje samog predavača)

Poslije podne u prva dva dana bili su interventi od lo minuta i slobodna rasprava. Održani su ovi predviđeni interventi:

1. Pomoćna literatura u vjerouauku (dr. U. Krizomali)
2. Katehizacija ministranata (don A. Jelinčić)
3. Svećenička zvanja među katehizandima (don A. Marušić)
4. Moj način rada (o. A. Barbalić, DI, 2o min.)
5. Katehizacija pjevačkih zborova (o. I. Grgec, konventualac)
6. Neke poteškoće u katehiziranju pubertetlija (don Ž. Bezić)
7. Kako sakupiti đake na vjeronauk (don I. Cvitanović)
8. Akcije u gradu (o. K. Borković)
9. Duhovne vježbe i duhovne obnove (kan. J. Bedalov)
10. Kontakti preko praznika (kan. S. Bezić)
11. Vjeronauk studenata (o. A. Barbalić, DI.)

Osim tih predviđenih intervenata svatko je mogao po volji održati svoj intervent, koji je morao biti u vezi s predavanjima. Ti slobodni interventi morali su unaprijed biti predati napisani predsjedniku sastanka. Svatko je mogao slobodno učestvovati u raspravi bez predhodne prijave.

U ovoj knjizi nije doneseno predavanje o. Ivana Jägera, DI. jer nije na vrijeme stigao napisani tekst.

Od slobodnih intervenata doneseni su: intervent Praeambula fidei (J. Marušić) i Metež u državi Božjoj (I. Čagalj), jer su predani na vrijeme propisani tekstovi. Slobodni pismeni intervent "Što danas očekujemo od vjeronauka" nije bio pročitan.

Referat: "Novi austrijski vjeronaučni plan" (Ž. Bezić) je donesen u knjizi kao dodatak. Taj referat je izrađen nakon održanog tečaja.

Zbog tehničkih razloga predavanja i interventi nisu u knjizi doneseni onim redom kojim su održani.

Također zbog tehničkih razloga nije donesen materijal obilne i zanimljive slobodne rasprave (kvar na magnetofonu).

Uredništvo

S a d r ž a j

Uvodna riječ dijecezanskog biskupa dra Frane Franića 3

Kateheza izvor religiozne spoznaje o. dr. R. Brajčić 1o

Kateheza - škola liturgije o. dr. J. Radić 58

Problemi kateheze srednjoškolaca o. Z. Plenković OP 72

Što danas očekujemo od vjeronauka Pismeni intervent katoličkog laika.... 84

Problematika vjerskog odgoja u osnovnoj školi o. dr. M. Šetka OFM 114

Primjedba uz predavanje: Problematika vjeronauka u osmoljetki o. dr. Šetke: o. K. Borković 138

Neke poteškoće u katehiziranju pubescenata- don Ž. Bezić 143

Praeambula fidei Juraj Marušić 156

Problemi seoske mladeži koja dolazi u grad - I. Cvitanović 16o

Referat o vjeronauku u šk. god. 1964/65. - o. A. Barbalić 162

Katehizacija pjevačkih zborova o. Ivan Grgec 17o

Metež u državi Božjoj I. Čagalj 175

Novi austrijski vjeronaučni plan don Živan Bezić 179

Kateheza i život - I. Cvitanović 246

Studentski vjeronauk o. A. Barbalić DI. 26o

Kontakti preko praznika Srećko Bezić 266

Katehizacija ministranata Ante Jelinčić 275

Duhovne vježbe i mjesečna obnova na župi - J. Bedalov 283

Svećenička zvanja među katekizandima - Ante Marušić 292

Katehiziranje odraslih Pavao Žanić 3oo

Pomoćna literatura u vjeronauku **Dr Urban Krizomali** 315

Sastanak kateheta u Splitu 1965. 323

Sadržaj 326